သူရဲဝန်၊ ရွှေပြည်ရန်အောင်မြင်း ဝန်ကျောက်ပန်း တောင်း မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်း ခေါင်က ရွှေပြည်ရန်အောင်အရှေ့လက်အင်း ခန်း ခေါင်း ဝမ်းတွင်း စီး ခွင်ပါငှက် ပျောကန်ရွာ၊ မှင်ပြောင်း ရွာ၊ သမင်ဖြူရွာ၊ မြင့်တင်ရွာများ သည်နှစ်ကာလအရှည်ပျက်ပြား နယ်တွင်း ရှိစီး စား အရာ တော် မြေတိမ် ကောလစ်လပ်အကျိုး တော်ယုတ် လျော့ရှိသည်နှင့် ငစံလှ၊ ငသိုင်း ၊ ငဘိုး ဆန်း ၊ ငသာ မောင်တို့ကိုဆိုင်ရာစာ ပေး အပ်၊ ကျေး ရွာပြုစုခုတ်ထွင်တီကျင်း လုပ် ဆောင်စေရာအိမ် ခြေလူ နေတိုး ပွါး ကျေး ရွာဖြစ်ထွန်း ရှိသည်ဖြစ်ပါသော ကြောင့်ငစံလှကိုငှက် ပျောကန်ရွာသူကြီး ၊ ငသိုင်း ကိုသမင်ဖြူရွာသူကြီး ၊ ငဘိုး ဆန်း ကိုမှင်ပြောင်း ရွာသူကြီး ၊ ငသာ မောင်ကိုမြင့်တင်ရွာသူကြီး အရာခန့်ထား ထမ်း ရွက်ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငစံလှကို ရွှေပြည်ရန်အောင်အရှေ့လက်အင်း ခန်း ခေါင်း စုဝမ်း တွင်းစီးခွင်ပါငှက် ပျောကန်ရွာသူကြီး ၊ ငသိုင်း ကိုသမင်ဖြူရွာသူကြီး ၊ ငဘိုး ဆန်း ကိုမှင်ပြောင်း ရွာသူကြီး ၊ ငသာ မောင်ကိုမြင့်တင်ရွာသူကြီး ခန့်။

20 August 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ခုဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့နံနက် ခံ ပြော့ကြီး မှူး တွင်ပြန်။

(တောင်ခွင် စါစု၊ တိုး လှ စါစု)

သူရဲဝန် ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း ဂန်ကျောက်ပန်း တောင်း မြို့စား မင်းကြီး
မဟာမင်း လှမင်း ခေါ်က ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း အနောက်လက်ပြင်စည်မြို့
နယ်တွင်ကန်တော် လောင်း ကန်တော်ဆည်ဘို့လုပ် ဆောင်ရာကြီး ကြပ်လုပ်ဆောင်
1871
၍ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၃ ခုနှစ်မပြေကျန်ငွမ်း တော်စပါး တော်များ ကိုချ ဆောင်
ထမ်း ရွက်သူ ငလူထား ကိုပြင်စည်မြို့ ခေါင်း ခွင်ပါမြင်း စီး သူကြီး ကြေး ထမ်း ကြီး
ငယ်တို့သ ဘောကြိုက်ညီ ရှိသည့်အတိုင်း ပြင်စည်မြို့မြင်း ခေါင်း ကလည်း ခေါင်း အုပ်ပြု
လုပ်လွှဲအပ် ရှိသည်ဖြစ်ပါ၍ ငလူတား ကကန်တော် လောင်း ကန်တော်တီကျင်း လုပ်
ဆောင်၍ အရာတော်ပယ် ရေခွန်တော်ထမ်း ဆောင်ရန်ဘိုး ဘပိုင်ပယ်များ ကို
စစ်ဆေး မေး မြန်း လုပ်သား တော်ဖွဲ့စည်း ရာပြင်စည်မြို့ ခေါင်း ခွင်ပါလူတို့
နှင့်ဖွဲ့စည်း ရာပါလူတို့ကသဿမေဓ ငွေတော်အ တောင်း အခံမရှိလွတ်ငြိမ်း ပါရ
လျှင်လုပ်သား တော်လူ ၁၁၁၈ တကိုယ်လျှင်ငဲ့ကျတီကျင်း ရပယ် ၄၄၇ ၂ တပယ်လျှင် ၁ဝ်
ကျအစုစပါး ၄၄၇၂ ပ် စစ်မေး ရနှင့်သည်၊ ဘိုး ဘပိုင်ပယ် ၁၅၆၈ဲကတ ပယ်လျှင်
၅်ကျ ရေခွန်တော်စပါး ၇၈၄၀်များ ကိုလုပ် ဆောင်ဆက်သွင်း ရန်စည်း ကြပ်ရှိ
နေသည့်အတွင်း ငရွှေသာက စပါး တော် ၄၀၀၀ ဝ်ထမ်း ရွက်နိုင် ကြောင်း အမိန့်
တော်မြွက်ခံယူ စပါး တော် ၁၀၀၀ ဝ် ကျော်အကျိုး တော်ယုတ် လျော့ရှိသည်ဖြစ်ပါသော
ကြောင့်မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး သူကြီး တို့နှင့်လုပ်သား တော်တို့သ ဘောကြိုက်ညီပြင်
စည်မြင်း ခေါင်း က ခေါင်း အုပ်ပြုလုပ်လွှဲထား သူ ငလူတား ကိုပြင်စည်မြို့ ခေါင်း
အုတ် ကန်တော် လောင်း ကန်အုပ်အရာခန့်ထား ထမ်း ရွက်ပါစေရမည့်အ ကြောင်း
နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငလူတား ကို ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း အ
နောက်လက်ပြင်စည်မြို့ ခေါင်း အုတ်ကန်တော် လောင်း ကန်အရာ တော်ပယ်အုပ်
ခန့်၊ ကန်တော် လောင်း ကန် ရေ သောက်အရာ တော်ဘိုး ဘပိုင်ပယ် ၆.၀၄ ဝက
အစုအခွန်ဆက်သွင်း ရန်စပါး တော်များ ကိုပြင်စည်မြို့ ခေါင်း ခွင်ပါကျေး ရွာ
နယ်တွင်း ရှိလုပ် ဆောင်လိုသူတို့ကိုသဿမေဓအခွန် တော်အ တောင်း အခံမရှိလွတ်ငြိမ်း
စေ၍ပြင်စည်မြို့ ခေါင်း အုပ်ကန်တော် လောင်း ကန်အရာ တော်ပယ်အုပ်ငလူတား
က လေး ပယ်လျှင်လူတ ယောက်ကျလုပ်သား တော်လူ ၁၁၁၈ ဖွဲ့စည်း ချထား လုပ် ဆောင်
1873
ပြီး လျှင် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ ခုကစ၍ တနှစ်လျှင်အစုအခွန် တော်စပါး ၅၂၅၆ ဝ်အကျ

နှစ်စဉ်တိုး တက်လုပ် ဆောင်ဆက်သွင်း ထမ်း ရွက် စေ။

24 August 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လဆန်း ၂ရက် နေ့နာ၁း ခံ နေမျိုး ရ၁၈ ကျော်တွင်ပြန်။

(တောင်ခွင် စါရ၊ တိုး လှ စါရ)

20 August 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၁၂ ရက် နေ့ နံ့သာနန်း တော်တွင်သံ
တော်ဆင့် မင်း လှသီရိကျော် ခေါင်နှင့်စုံညီသူရဲဝန် ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း ဝန်
ကျောက်ပန်း တောင်း မြို့စား မင်း ကြီး မဟာ မင်း လှမင်း ခေါင်ကကန် တော်
လောင်း ကန် တော် ရေ သောက်အရာ တော်ဘိုး ဘပိုင်လယ် များ ကိုလုပ် ဆောင်လို
သူတို့မှာ သဿ မေ ဓ အခွန် တော်အ ကောက်အခံ မရှိလုပ်သား တော်လူ ၁၀၀၀ ကျော်
ဘွဲ့စည်း စပါး တော် ၅၂၅၀၀ ကျော် ချထား လုပ် ဆောင်ထမ်း ရွက်နိုင်သူ ငလူတား
ကိုပြင်စည်မြို့ ခေါင်း အုပ်ကန် တော် လောင်း ကန်အရာ တော် ပယ်အုပ် ခန့်ထားထမ်း
ရွက်ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း စပါး တော်
ထမ်း ဆောင် စေရာပဋ္ဌမ (သက္ကရာဇ် ၁၂) ၃၅ ခုမှာလုပ်သား တော်လူ ၁၀၀၀ 1873
ကျော်ကိုသဿ မေ ဓ ငွေ တော်လွတ်ငြိမ်း စေ ရ မည်ဖြစ်၍ဆက်သွင်း ရန်အကျိုး တော်
အထူး ဖြစ်ထွန်း ရန် မရှိဖြစ်သည်၊ နှစ်စဉ်တိုး တက်ထမ်း ရွက် စေ မှအကျိုး တော်ဖြစ်
ထွန်း ရန်ရှိမည်၊ လယ်ဂုံး တော်တွင် နေ ရာကျတိုး တက်ခံ ဝန်ထမ်း ရွက် စေဘုရား
အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည်ကိုသံ တော်ဆင့်ကျိဝန်စာ ရေး နေမျိုး
မင်း လှ ကျော်သူ မှတ်သား ချက်၊
ရွှေမြို့ တော်အ နောက်ပြင်မင်း တဲစံနန်း တော်ဆိပ်ကမ်း တွင်ခန်း ပတ်မြို့စား
ဝန်ကြီး မင်း ကြီး သီရိမဟာဥဇနာကြီး ကြပ်တည်လုပ်သည့်သံသ ဘော တော် လေး စင်း
ကတည်လုပ်ပြီး ပြေ ရှိသည့်သံသ ဘော တော်ကိုရတနာယျာဉ် ပျံကမ္ဘည်း တပ် စေ။

29 August 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်း လဆန်း ၇ ရက် နေ့နား ခံ ပြောကြီး မျိုး
ထွင်ပြန်။
(တောင်ခွင် စါစု၊ တိုး လှ စါစု)

ရတနာသိင်္ဃမြို့စာ ရေး ငဆင် ငနုတို့ကိုတနှစ်လျှင်ရုံပုံငွေဒင်္ဂါး ၆၀၀စီ
သနား တော်ခံ စေ။

သက္ကရာဇ်၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လဆန်း ၁၀ရက် နေ့ နား ခံ နေမျိုး 1 September 1873
ရာဇကျော်သူတွင်ပြန်။

(တောင်ခွင် စာစု၊ တိုး လှ စာစု)

ရဟန်း တော်တို့ကိုဆန်လှူမှာစာလက်ခံ

မင်း သတိုး မင်း ကြီး မဟာမင်း လှစည်သူ၊ မင်း သတိုး မင်း ကြီး မဟာစည်သူ၊ မင်း သတိုး မင်း ကြီး မဟာမင်း ကျော်မင်း ခေါင်၊ မင်း ကြီး သီရိမဟာဥဇနာ၊ မင်း ကြီး မဟာစည်သူမှာလိုက်သည်၊ ကလေး တိမ်း ငြင်း နှစ်မြို့ဝန်မင်း လှမင်း ထင်သီဟသူ၊ ရွှေမြို့တော် လေး ပြင်ဆင် ခြေဘုံး နှင့်တကွနိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ်ရပ်မြို့ ကျေး ရွာရှိရဟန်း တော်များ အနက်လည်း လှူဒါန်း မြဲရဟန်း တော်များ ပြင်ကျန်ရဟန်း တော်ကုန် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လ (ဆန်း ၁ရက်နေ့) [23 August 1873] ကစ၍ မကြွင်း မကျန်ထပ်မံလှူဒါန်း စေ၊ နယ်တွင်း ရှိရဟန်း တော်ကုန်အနက်ဆန် တော်လှူဒါန်း သင့်စာရင်း ကိုလည်း ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဂိုဏ်း တွင်း ပါရဟန်း တော်ဆန်သင့်နှင့်တကွ မည်သည့်နေ့မည်သူကြီး ကြပ်လှူဒါန်း သည်၊ တလတကြိမ်တင် လျှောက် စေဘုရား အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ကလေး တိမ်း ငြင်း နှစ်မြို့စီရင်စုနယ်တွင်း ရှိဂိုဏ်း အုပ်ဆရာတော် ၁၊ တလျှင်ဆွမ်း ဆန်၅၊ ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာတော် ၂၊ ၁ကျ ၆၊ ရဟန်း တော်၅ရ၊ ၁ကျဆန်၅ရံ၊ သုံး စုရဟန်း သင်္ဃာ တော်၆၀၊ တလလှူဒါန်း ရန်ဆွမ်း ဆန်၆ဂ်၊ စပါး သင့်၁ရဝ်၊ တော်သလင်း လကစ၍ပြာသိုလတိုင်ငါး လတွက်စပါး ၈၅ဝ်ကိုစပါး ၁၀ဝ်လျှင်မြို့ရွာ ပေါက်နှုန်း ၁၅၊ ငပါး ၈၅ဝ်သင့်ငွေ ၁၂ရိ၅ူစပါး ၁၀ဝ်လျှင် ထောင်း ဖွတ်ခရ၅ကျ ငွေ ၆၃ရျဲ၊ ၂စု ငွေ ၁၉၁၂ဲကိုကလေး တိမ်း ငြင်း မြို့(သက္ကရာဇ်) [1873] ၁၂၃၅ခု ကောက်ခံရသဿ မေခအနွှန် တော် ငွေကမှတ်သွား နှုတ်ယူဝယ်ချမ်း ပြီး လျှင် တော်သလင်း လကစ၍ပြာသိုလကုန်တိုင်ငါး လတွက်လှူဒါန်း ရန်တလလျှင်ဆန်၆ဂ် ကိုဖြူစင် ကောင်း မွန် အောင်ငါး ရိမ်း ထောင်း ဖွတ်ဆန်ကွဲဆန်ညွှာမပါမရှိ စေရမြို့ဝန်ကိုယ်ကြည့်ရှု၍သင့်ရာအရာရှိ ကျေး ရွာအထိန်း အအုပ်တို့ကို စေ့နှံ့ အောင်ကြီး ကြပ်လှူဒါန်း စေပြီး လျှင်မည်သည့်နေ့ရက်မည်သူကြီး ကြပ်လှူဒါန်း ကြောင်း ကိုလည်း နယ်တွင်း ရှိရဟန်း တော်ဆန်သင့်စာရင်း များ နှင့်တကွတလတကြိမ်တင် လျှောက်ပေး အပ် လျှောက်ထား လိုက်ရမည်။

[23 August 1873 - 21 September 1873]
[22 September 1873 - 20 October 1873]
[21 October 1873 - 19 November 1873]
[20 November 1873 - 18 December 1873]
[19 December 1873 - 17 January 1874]

[10 September 1873] သက္ကရာဇ်၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၄ရက် နေ့င ကျော်စံတို့တွင်ပါ။

(မန်း တက် သမိုင်း စာစု)

လယ်မှုမှာစာလက်ခံ

ပညာရှိကန်းနီအတွင်း ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းခေါင်သင်္ခယာ မှာလိုက်သည်၊ ကလေး တိမ်းငြင်း နှစ်မြို့ဝန်မင်း လှမင်းထင်သီဟသူ၊ တိမ်ငြင်း မြို့သူကြီး ငခွန်ဇွန်ညီ ကလေး မြို့သူကြီး ငခွန်ထွန်း တို့ကတိမ်ငြင်း မြို့နယ်တွင်း ရှိဘိုး ဘပိုင်လယ်မြေ 1871 များ က (သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၃ ခု ၁၂၃၄ ခုအကျိုး တော်ဖြစ်လုပ် ဆောင်ရရှိသည် 1872 စုဆစပါး တော် ၂၀၀၀ လှောင်ထား ရှိသည်အတိုင်း ရွှေဘဝါး တော် အောက်သင်္ဂဇာသိပ်ကမ်း ရောက်ချဆောင်ဆက်သွင်း ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်အမိန့် တော်မြွက်ခံ၍လယ်ဂုံး တော်မှာ လျှောက်ထား စာရင်း တင်ပေး ရှိသည့်အတိုင်း မှာစာပေးအပ်လိုက်သည် ရောက်လျှင်ကလေး မြို့သူကြီး ငခွန်ထွန်း ကအကျိုး တော်ဖြစ်ဆက်သည့် တိမ်းငြင်း မြို့နယ်တွင်ရှိ ကောက်ကြီး စပါး ၂၀၀၀ ကိုမြို့ဝန်အရာရှိတို့ကအတား အဆီး အနှောက်အရှက်မရှိ ချဆောင်ဆက်သွင်း စေရမည်။

10 September 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၄ ရက် နေ့ ငကျော်စံ တို့တွင်ပါ။

(မန်းတက် သမိုင်း စာစု)

မှာစာလက်ခံ

မင်းသတိုး မင်းကြီး မဟာမင်းလှစည်သူ၊ မင်းသတိုး မင်းကြီး မဟာစည်သူ၊ မင်းသတိုး မင်းကြီး မဟာမင်းကျော်မင်းခေါင်၊ မင်းကြီး သီရိမဟာဥဇနာ၊ မင်းကြီး မဟာစည်သူမှာလိုက်သည်၊ ကလေး တမ်း ငြင် နှစ်မြို့ဝန်မင်းလှ မင်းထင်သီဟသူ၊ တမ်း ငြင် မြို့သူကြီး ငခွန်စွန်း ညီကလေး မြို့သူကြီး ငခွန်ထွန်း တို့ကကလေး တမ်း ငြင် မြို့ရွာများသည်အခြား မြို့ရွာများ နှင့်မတူနိုင်ငံတော် အစွန်အဖျား ချင်း ရိုင်း လူမျိုး တို့နှင့်နီး စပ်ရာဇဝတ် တော်ကိုနိုင်နင်း လုံခြုံ အောင်ထိန်း သိမ်း ရသည်ဖြစ်ပါသော ကြောင့်ကလေး တမ်း ငြင် နှစ်မြို့ဝန်က မြို့အုပ်ရွာအုပ်အခန့်အထား မရှိပါစေရမင်း မှုတော် ပေါ် ပေါက်ကျရောက်ရှိ သည်များ ကိုမြို့ဝန်ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား သည်ဖြစ်၍ မှာစာ ပေး အပ်လိုက်သည်မြို့သူကြီး တို့ လျှောက်ချက်အတိုင်း မှန်လျှင်ကလေး တမ်း ငြင် နှစ်မြို့များ မှာအအုပ်အထိန်း အခန့်အထား မရှိ စေနှင့်၊ အရပ်ရပ် မင်းမှုတော်ရှိသည်များ ကိုမြို့သူကြီး ကိုသာဆင့်ဆိုရမည်၊ မြို့သူကြီး တို့ဆင့်ဆိုရာ မနာ မခံကြ ရောက်သည့်မင်း မှုတော်မပြေမကုန်ရှိလျှင်မပြေမကုန်သည့်အကြောင်း အရာများ နှင့်တကွ လျှောက်ထား လိုက်ရမည်။

10 September 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၄ရက်နေ့ ကျောက်စတို့ တွင်ပါ။

(မန်းတက် သမိုင်း စာစု)

တရားရာဇဝတ်မှုစီရင်ရန် မှာစာလက်ခံ

မင်းသတိုးမင်းကြီးမဟာမင်းလှစည်သူ၊ မင်းသတိုးမဟာစည်သူ၊ မင်းသတိုးမင်းကြီးမဟာမင်းကျော်မင်းခေါင်၊ မင်းကြီးသီရိမဟာဥဇနာ၊ မင်းကြီးမဟာစည်သူမှာလိုက်သည်၊ ကလေးတိမ်ငြင် နှစ်မြို့ဝန်မင်းလှမင်းထင်သီဟသူ၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ်ရပ်မြို့ကျေးရွာနေလူတို့မှုခင်းတရားစကားရာဇဝတ်မှုရှိသည်များကိုမြို့ဝန်စစ်ကဲနားခံအရာရှိမြို့အုပ်ခုံတော်တို့က အိမ်တွင်လက်ခံ၍မစီရင်ကြစေနှင့်၊ ရုံးတွင်စီရင်စေဆင့်ဆိုသည်ကိုမတည်အိမ်တွင် လက်ခံစီရင်ကြောင်းများနှင့် လျှောက်ထားကြားသိရလျှင်စီရင်သူတို့ကိုရုံးတွင် ခြေကျဉ်းနှင့်ထားစေ၊ မြို့ဝန်စစ်ကဲနားခံအရာရှိခုံတော်မြို့ရွာအကြီးအအုပ်တို့ကိုနှိုးဆော်ဆင့်ဆိုစေဘုရားအမိန့်တော်မြတ်ကိုဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း အသီးအသီးမြို့ဝန်စစ်ကဲနားခံအရာရှိခုံတော်မြို့ရွာအကြီးအအုပ်တို့ကိုဆင့်ဆိုရှိသည် ဖြစ်၍မှာစာပေးအပ်လိုက်သည်၊ ကလေးတိမ်ငြင် နှစ်မြို့ဝန်နှင့်အရာရှိတို့မှာလည်း မြို့ရွာနေလူတို့ကမှုခင်းအလျှောက်စွဲလျှောက်စစ်မေးသင့်သည့်တရားရာဇဝတ်မှုများကိုအိမ်တွင်လက်ခံ၍စစ်မေးစီရင်မရှိ၊ ရုံးတွင်သာစစ်မေးစီရင်ရမည်ဆင့်ဆိုသည်ကိုမတည်အိမ်တွင်လက်ခံစစ်မေးစီရင်ကြောင်းနှင့်လျှောက်ထားကြားသိရလျှင်မြို့ဝန်အရာရှိတို့ကိုရုံးတွင်ခြေကျဉ်းနှင့်ခပ်ရာဇဝတ်အပြစ်စီရင်မည်။

10 September 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်းလပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့ င ကျော်စ တွင်ပါ။

(မန်းတက်သမိုင်း စါစု)

တပယင်း မြို့စီရင်စုမဲအိုး ရွာသူကြီး ငဘိုး ၊ မြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောတို့က မဲအိုး
ရွာမြို့ကြီး ရွာများ ကို ဘေား ဘိုး ဘကကိုယ်တိုင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရှိပါသော ကြောင့်
ခြသေ့တံဆိပ်သနား တော်မြတ်ခံရပါမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်
ချက်အတိုင်း တပယင်း မြို့စီရင်စုမဲအိုး ရွာသူကြီး ငဘိုး မြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘော
တို့ကိုခြသေ့တံဆိပ်သနား တော်မြတ်ခံ၍လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေ။

15 September 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၉ ရက် နေ့နား ခံ နေမျိုး
သခ်ယာတွင်ပြန်။

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တ
ရားကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၉ ရက် နေ့တပ 15 September 1873
ယင်း မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကိုခြသေ့တံဆိပ်သနား တော်မြတ်ခံ၍လက်
ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေအသည်ငယ်သား တို့အမှု တော်ကိုထမ်း ကုန်၍လုပ်စား ဆောင်
စား စီး ပွါး ဖြစ် အောင်မစစီရင်။

တပယင်း မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်မြို့ကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး
ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ တပယင်း မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကမြို့ကြီး ရွာကို
ဘေား ဘိုး ဘကကိုယ်တိုင်လက်ရှိကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရှိပါသော ကြောင့်ခြသေ့တံဆိပ်
သနား တော်မြတ်ခံရပါမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း
တပယင်း မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကိုခြသေ့တံဆိပ်သနား တော်မြတ်ခံ
၍လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေသက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၉ 15 September 1873
ရက် နေ့ဘုရား အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း တပယင်း
မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကိုခြသေ့တံဆိပ်သနား တော်မြတ်ခံ၍လက်ရှိကြီး
စိုး မြဲကြီး စိုး စေ၊ မြို့ကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့
မြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်မြို့ကြီး ရွာသူကြီး င
လူ ဘောလည်း ရာဇဝတ် ရေး မပေါ် မထွက် စေရ ကျေး ရွာသာယာစည်ပင်ဖြစ်
ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်
များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့် တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်

ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။

တပယင်း မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်မြို့ကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ တပယင်း မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကိုခြ သော့်တံဆိပ်သနား တော်မြှတ်ခံ၍လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေဘုရား အမိန့် တော်မြှတ်ကိုဦး ထိပ် ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း စာချွန် တော် ပေး အပ်ခန့်ထား ရှိသည်ဖြစ်၍တပယင်း မြို့စီရင်စုမြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငလူ ဘောကိုခြ သော့်တံဆိပ်သနား တော်မြှတ်ခံ၍တံဆိပ်စာ ချွန်ဝန်စာ ပေး အပ်လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စီရင် ဆောင်ရွက် စေသည်၊ မြို့ကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့သူကြီး ငလူ ဘောဆင့်ဆိုရာနာ ခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ သူကြီး ငလူ ဘောလည်း ကျေး ရွာကိုစည်ပင်သာယာဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်ရှိသည် များ ကိုအမိန့် တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး စီရင် ဆောင်ရွက် ရမည်။

အသည်ဝနီစာရေး ဘော်ကြီး လှိုင်း တကီသာဂရနှစ်မြို့ငန်မင်း မင်း ကျော်မင်း ထင်သီဟသူစာ။

မြို့ကြီး အသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တစုတို့၊ မြို့ကြီး ရွာကိုဘေား ဘိုး ဘကဆင်း သက်ဆက်ခံကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး သူငလူ ဘောကခြ သော့်တံဆိပ်၊ အမိန့် တော်လွှတ် တော်စာချွန် တော်မှာစာများ ကိုထပ်မံခံယူတင်ပြီး နာခံရသည့်အတိုင်း ဆိုင်ရာစါ ပေး အပ်ပါမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်၍ ငလူ ဘောအစီရင်ခံချက်အတိုင်း အမိန့် တော်လွှတ် တော်စာချွန် တော်အရဆိုင်ရာစါ ပေး အပ်ကြီး စိုး အုပ်ထိန်း ဆောင် ရွက် စေသည်၊ မြို့ကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တစုတို့လည်း ငလူ ဘောဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ သူကြီး ငလူ ဘောကြီး စုပါမြို့ကြီး ရွာနယ် အတွင်း ရာဇဝတ် တော် ရေး မပြုမလုပ်မ ပေါ် မထွက် စေရနိုင်နင်း အောင်အုပ် ထိန်း ပြီး လျှင်မင်း မှုတော် ပေါ် ပေါက်ကျရောက်ရှိသည်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာ ခံ၍အမိန့် တော်မြှတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေ။

ရွှေစဥ်ရွာစစ် စေး ခြောက်ရွာတပယင်း မြေဒူး နှစ်မြို့ဝန်မင်း မင်း ကြီး မဟာ မင်း လှမင်း ခေါင် ကျော်စါ။

15 September 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ခု တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၉ ရက်

(သောင်း စါစု)

7 November 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခုတန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ ဥ ဒေါင်း ဝန်ထောက်မင်း ကိုအတွင်း ဝန်ခန့်သည့်ကာလ ၎င်း နည်း ပြန်တမ်း အပ်သည်။

(မကွေး လှ စါစု)

ထီး လင်း မြို့အဝင် လောင်ဘုံငယ်ရွာသူကြီး ငလွမ်း စံမှာ (သက္ကရာဇ် ၁၁) ၄၅ ခု 1783
၁၁အိမ်စာရင်း ကျသည်ကိုအိမ် ၄၉ (၁) စာရင်း တော်ဆက်သည်ကိုတအိမ်ဆက်သင့်
၃၃ ကျ ၃၊ ၁၁အိမ်တွက်သင့် ၃၆၆ ကျး ၃ ငွေကိုအိမ် ၄၉ ၁ ကတအိမ်လျှင် ကျ ၁ဲ ၃ စီ
ဆက် စေဘုရား အမိန့် တော်မြွက်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည်အတိုင်း ထီး လင်း 1783
မြို့အဝင် လောင်ဘုံငယ်ရွာသူကြီး ငလွမ်း စံမှာ (သက္ကရာဇ် ၁၁) ၄၅ ခု ၁၁အိမ်
စာရင်း ကျသည်ကိုအိမ် ၄၉ ၁ စာရင်း တော်ဆက်သည်ဖြစ်သည်၊ တအိမ်ဆက်သင့် ၃၃
ကျ ၃ ၁၁အိမ်တွက်သင့် ၃၆၆ ကျ ၃ ငွေကိုအိမ် ၄၉ ၁ ကတအိမ်လျှင် ကျ ၁ဲ ၃ စီဆက် စေ၊
သူကြီး ငလွမ်း စံနှင့်စာရင်း တော်ကျအိမ် ၄၉ ၁ လူတို့ကိုလည်း မြို့ရွာသူကြီး တို့ကတိုင်
ကြေး တိုင် ငွေမြို့မှုရွာတာအခွန်အတုပ် ကြေး ဟောင်း ငွေ ဟောင်း မ တောင်း
မခံလွှတ် စေ၊ ကြေး ရှင်မြို့ရှင်တို့ကလည်း မ တောင်း ကြစေနှင့်၊ အမိန့် တော်ကို
မတည် တောင်း ခံလျှင်လွှတ် တော်မှာအစီရင်ခံ စေ၊ လွှတ် တော်ကစာသွင်း၍
တောင်း ခံသူကိုအဆုံး စီရင်မည်။
ဝန်မင်း များ ၏ (Sakkaraj I235 khu Nattoaulachan:I 20 November I873)
(ထီး လင်း မောက်စာစု)

မြို့ကြီး ရွာသူကြီး ငမွှန်အစစ်ခံချက်ဘုရား

9 December 1873

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ ခုနှစ် တော်လပြည့်ကျော် ၅ ရက် နေ့ရုံး တော်ကဆင့်ချက်အရ အထက်သူကြီး မမိဖူး ကို ကျေး ရွာ ခေါင်း တို့နှင့် မေး သော်ထွက်ဆိုချက်၊ ကျွန် တော် မတို့တွင်အဲ မွေးစား သား ချင်း အနက် ကျေး ရွာကိုကြီး စိုး ဆောင်ရွက်သူလုပ်စား ရန်အကြီး စား ခေါ်၍ယာလယ်ဖြင့်သာ တော မျိုး ကြဲ ၂ ဉ်ကြဲလယ် ပေါင်တွင် ရေ တွင်း ရှိပါသည်၊ ၄င်း လယ် မြေ ရပ်လည်း စစ်တမ်း ထွက်မ ပေး အကြီး စား လယ် မြင်း စား ကျက် မလုပ်ပါ၊ သား ချင်း တို့အနက်အကြီး စား လယ် မြေဖြစ်ပါသည်၊ အထက်သူကြီး မမိဖူး အစစ်ခံသည်။

7 December 1873

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခု) နှစ် တော်လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ရုံး တော်မှာ မြို့ကြီး သွေ့ကြီး အစစ်ခံဝင်ချက်ရ နေ့စွဲ မှတ်သည်။

(သောင်း စါစု)

သံတော်ဆင့်စလင်း ကျွပင်း နှစ်မြို့အုပ် နေမျိုး သီဟသူက စလင်း မြို့မှာ ငတိုး မြို့သူကြီး ဆည်အုပ်အရာနှင့်အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက် သေဆုံး ရှိပါ၍ စလင်း မြို့ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာ တော်တို့တံဆိပ်ခပ် မေတ္တာစာ ပါ၍ မြို့ရွာ နေလူတို့သဘောကြိုက်ညီသူ ငတိုး သား ငညိုကိုရိုး ရာ မပျက်ဆက်ခံဆည်အုပ်မြို့သူကြီး ခန့်ထား ထမ်း ရွက်ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငညိုကိုစလင်း မြို့သူကြီးဆည်အုပ်ခန့်။

25 December 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခုပြာသိုလဆန်း ရက် ၅ နေ့နား ခံ နေမျိုး သင်္ခယာတွင်ပြန်။

(<u>အုပ်ချုပ်ပုံ</u>၊ စတုတ္ထ၊ ၁၉၇၆၊ ပိုဒ် ၄၉၉၊ စာ ၂၁၉)

စကုမြို့ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာတော်တို့ မေတ္တာရပ်ခံချက်အတိုင်း စကုမြို့စီရင်စုမင်း ရွာကိုငစံရင်ကလက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး ၈စ။

30 December 1873

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခုပြာသိုလဆန်း ၁၂ ရက် နေ့နဝါး ခံ နေမျိုး သခ်ယာ တွင်ပြန်။

(<u>အုပ်ချုပ်ပုံ</u>၊ စတုတ္ထ၊ ၁၉၇၆၊ ပိုဒ်၄၉၉၊ စာ၂၂၀)

သီရိပဝရဝိဇယာနန္တယသပဏ္ဍိတမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာဘုန်း တော်အလွန်
ကြီး မြတ်တော်မူလှသောမြန်မာနိုင်ငံကိုအစိုး ရ တော်မူသော နေထွက်ဘုရင်မြန်
မာမင်း မြတ်၊ ဤဆိုလတံ့သောအရေး လွှဲအပ်ခြင်း တို့နှင့်တိုက်ဆိုင် တွေ့ကြုံမည့်သူလူ
ခပ်သိမ်း တို့ကြား သိမှတ်သား စေရန်အနောက်တိုင်း ပြည်နိုင်ငံများ သို့ခန့်ထား
စေလွှတ်သူအထူး သီခြား ခန့်ထား သောသံကြီး ကိုယ်စား လှယ် တော်ပဌမအရေး
ပိုင်ဝန်ကြီး ကင်း ဝန်မင်း ကြီး မဟာစည်သူ၏အစွမ်း သတ္တိအရည်အချင်း သတိပညာ
မချွတ်တဲ့သည့်အရာအကျင့်အာစရံများ နှိုက်အထူး သဖြင့်အရေး ပုံခြင်း ယုံကြည်ခြင်း
များ ကိုလူခပ်သိမ်း တို့မှတ်နာကြကုန်၊ ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှ သော
ဘုရင်မင်း များ ဘက်ကကျနုပ်အထူး သီး ခြား ခန့်ထား စေလွှတ် သောအရေး ပိုင်
ကဲ့သို့အရေး ပေး အပ်အလွှဲခံရသူတဦး တ ယောက်နှင့်ဖြစ်စေအများ နှင့်ဖြစ်စေ
တွေ့ကြုံဆိုင်ပြိုင်ရန်အမှု ပြောဆို ဆွေး နွေး မေး မြန်း စေ့စပ်ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်ရန်
အမှု၊ ဆိုခဲ့သည့်အရေး ပိုင်တ ယောက်နှင့်ဖြစ်စေအများ နှင့်ဖြစ်စေအခိုက်အတန့်
တည် စေရန် ခိုင်အခန့်တည် စေရန် စါချုပ်တစုကိုဖြစ်စေအများကိုဖြစ်စေ ချုပ်ဆိုရန်အ
မှုကုန်စည် မှုနှင့်စပ်သည်၊ ကေါင်စစ် ခေါ်ကိုယ်စားလည်ရသင့်ရထိုက်ရအပ်သည့်အခွင့် အရေးရါ
ထုံး ဥပဒေများ နှင့်စပ်သည်အမှု၊ ယခုအခါတိုင်း ပြည်ချင်း ချင်း တစုံတခုရှက်တင်
ဖြစ်ပျက်ဆဲအမှု၊ နောင်ဖြစ်ပျက်ရှက်တင်ရန်အမှု၊ မည်သည်မှုခွင့်ကြီး ငယ်အရေး
အရာအကြံအစည် မဆိုအလိုရှိအပ် တောင့်တအပ်သည်အမှုများ ကိုပြီး ပြတ် အောင်နှီး
နှောပြောဆို စေ့စပ်ညှိနှိုင်း ထမ်း ဆောင် စေရန်ကျနုပ်တို့အကျိုး စီး ပွါး အမည်
နာမအလို့ငှါအရေး လွှဲအပ်ရန်ရှိသမှုကိုအထူး သဖြင့်ယုံယုံကြည်ကြည်တဝတည်း လွှဲအပ်ခြင်း
နှင့်တကွဝန်ကြီး ကင်း ဝန်မင်း ကြီး မဟာစည်သူကိုကျနုပ်တို့အရေး ပုံယုံလွှဲအပ်လိုက်ပါ
သည်၊ ဆိုခဲ့သည့်အရေး လွှဲအပ်ရာပါမှုခွင့် ရေး ရာအကြံအစည်များ နှင့်စပ်သည့်အရာ
ခပ်သိမ်း ကိုစုံညီညွှနှိုင်း ထောက်ချင့်၍ဆိုခဲ့သည့်အရေး လွှဲအပ်ခြင်း များ ကိုအရင်း မူ
လထား ပြီး လျှင်အခိုက်အတန့်တည် စေရန်အခိုင်အခန့်တည် စေရန်စာချုပ်တခုကိုဖြစ်
စေအများ ကိုဖြစ်စေအမြဲအရှည်တည် စေရန်ဆုံး ခန်း ရောက်လက်စသိမ်း ရန်လက်
မှတ်ထိုး ရန်အမှုများ မှာမြန်မာတိုင်း ပြည်နိုင်ငံမင်း သဘောကြိုက် ညီ ပြောဆိုဆုံး
ဖြတ်ရာလက်မှတ်ထိုး ရန်ကျနုပ်တို့အရာချန်ထား ရမည်အကြောင်း ဆိုခဲ့သည့်အရေး

လွှဲအပ်ရာပါမှုခင်းများ မှာသက်သေခံထား၍ကျနုပ်ကတံဆိပ်ကိုအဆုံး တွင်ခပ်နှိပ်စေသည်။

8 February 1874

သာသနာတော် ၂၄၁၇ မြန်မာ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၃၅ ခုတပို့တွဲလပြည့်ကျော်

8 February 1874

၇ ရက် နေ့သုံး ဆောင်း သက္ကရာဇ် ၁၈၇၄ ခု ဖက်ဖြူဝေရီလ ၈ ရက်မြန်မာနိုင်ငံ ရတနာပုံ နေပြည်တော် ရွှေနန်း တော်တွင်ကျနုပ်လက်မှတ်ထိုး သည်။

သီရိပဝရဝိဇယာနန္တယသပဏ္ဍိတမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သောမြန်မာနိုင်ငံကိုအစိုး ရ တော်မူ သော

နေထွက်ဘုရင်မြန်မာမင်း မြတ်

အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိဝန်ရှင် တော်မြန်မာစစ်သူကြီး မင်း များ

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၂၄)

မော်ခါး ကျေး ရွာသူကြီး ခေါင်း အသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်
1873
တို့၊ မော်ခါး ကျေး ရွာ များ ကိုအိမ်ခြေလူ နေပျက်ပြား (သက္ကရာဇ်၁၂၃၅) ၅ခု
နှစ်သဿ မေမ ငွေ တော်များ ကိုမဆောင်မရွက်အကျိုး တော်ယုတ် လျော့ရှိသည်ဖြစ်
၍အထက်အမိန့် တော်လက်ရှိသူ မော်ခါး ငွေမှူး နော်ရထာ ဇေယျကိုထပ်မံစာ ပေး
အပ်မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်ဆင့်ဆိုစီရင် စေသည်၊ ပျော်ပိုက်သူသူကြီး ခေါင်း အသည်
အလါငင် နေကပ်ပါး တို့ ငွေမှူး နော်ရထာ ဇေယျဆင့်ဆိုရာ နာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊
ငွေမှူး နော်ရထာ ဇေယျလည်း စီရင်စု မော်ခါး ကျေး ရွာ များ မှာရာဇဝတ်
တော် ရေး မပေါ် မထွက် စေရကင်း လွတ်လုံခြုံ ကျေး ရွာသာယာငြိမ်သက်အကျိုး
တော်ဖြစ်ထွန်း အောင်သ ဘောတူညီသူတို့ကို ခေါ်ယူသိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်
ထား ပေါ် ပေါက်ကျ ရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာ
ခံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၅ ခုနှစ် (တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁၅ ရက်) (17 March) 1874
ရွှေအ ရှေ့ ကြောင်း ၊ အလယ် ကြောင်း ၊ သံဒုတာ ၊ အင် တောက်သာ ငါး မြို့ဝန်
မင်း (ကြီး မဟာ) မင်း လှရာဇာစာ
(ဆင်တဲ စါစု)

မော်ခါး ကျေး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါးထမ်း သား ကြီး ငယ်တစုတို့၊ ကြီး
က မော်ခါး ကျေး ရွာခရိုင်ကိုမှူး ကြီး ဆောင်ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး
သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း လက်ရှိကြီး စိုး ဆောင်ရွက်မြဲကြီး စိုး ဆောင်ရွက်စေ
အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည်ဖြစ်ပါ၍အမိန့် တော်အရဆိုင်ရာစာ
ကယ်မသနား တော်မူပါမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်၍ ကြီး စီရင်ခံ
ချက်အတိုင်း မော်ခါး ကျေး ရွာခရိုင်ကိုအမိန့် တော်လက်ရှိမှူး ကြီး ဆောင်ရွက်
မြဲမှူး ကြီး ဆောင်ရွက်ဆင့်ဆိုစီရင် စေသည်၊ မော်ခါး ကျေး ရွာအသည်အလါဝင်နေ
ကပ်ပါး ထမ်း သား ကြီး ငယ်တစုတို့လည်း ရွှေမှူး ကြီး ဆင့်ဆိုရာ ဆောင်ရွက်ကြ
ရမည်၊ ရွှေမှူး ကြီး လည်း မော်ခါး ကျေး ရွာနယ် လေး ရပ်ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်
သည်အတွင်း အရှင် ရေး မင်း မှုပေါ် ပေါက်ကျရောက်သည်များ ကိုဆိုင်ရာမြို့ရုံး
ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃) ၅ခု (တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁၅ရက်)

ရွှေအရွှေ့ ကြောင်း ၊ အလယ် ကြောင်း ၊ သံဃတာ၊ ချွန်း တောင်း မြို့ဆိုင်ရာ
ငရနဲ၊ ခေါ်သဏ္ဍီ၊ ထန်း တပင်၊ ပဋ္ဌာလင်း မြို့ဝန်မင်း မဟာမင်း ထင်
မင်း ခေါင်စာ
(ဆင်တဲ စါစု)

ကလေးမြို့စီရင်စုကန်ပုလဲလက်ပန်ရွာသူကြီး ရိုး ငညွှင်း ကကန်ပုလဲလက်ပန်ရွာ
ကိုဘိုငစံလှ ဘား ငထင်ဘိုး ညီတို့ကြီး စိုး မဲရှိလျှင်ဘငလှတင်ငယ်ရွယ်စဉ်အရိုး နှင့်
မဆိုင်သူငအယ်စံက စော်ဘွား အမတ်နှင့်ပူး ပေါင်းခေတ္တကြီး စိုး ရဘူး သည်ကိုအ
စွဲပြု၍ငအယ်စံသမီး မိအိမ်ရင်သား ငကေး နောက်စော်ဘွားထံစာခံယူကြီး စိုး
ကြေး ပို့ငွေပို့ခွဲ တောင်း စား ယူ သေအရက် သောက်စား ဆင်း ရဲသား တို့လယ် မြေ
ကိုပေါင်နှံ ရောင်း စား ခြင်း များ နှင့်လွှတ်တော်မှာ လျှောက်ထား ပြောဆို
ရှိနေသည်အတွင်း ငကေးသေဆုံး ရှိ၍အရိုး သား မြေး မှန်သည့်အတိုင်း ကြီး စိုး ပါ
ရမည့်အကြောင်း နှင့်ငညွှင်း ကထပ်မံ လျှောက်ထား ချက်အရငကေး သေဆုံး သည်
မှန်မမှန်ငကေး မှာသား ရှိမရှိမြို့ခံတို့ကိုမေး ရာငကေး သား တနှစ်ရွယ်နှစ်
နှစ်ရွယ်သား နှစ်ရှိ ကြောင်း ၊ ကလေးမြို့စီရင်စုကန်ပုလဲလက်ပံရွာသူကြီး ပေး
(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု (၁၁)၆၄ခုစစ်တမ်း စာရင်း ပါမပါငညွှင်း အရိုး [1783] သား
မြေး မှန်မမှန် ကျေး ရွာသဘောကြိုက်ညီမညီ များ ကိုဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆ [1802] ရာ
တော်တို့ရှေ့ရွာနေ ကြေး ထမ်း ကြီး သိမီသူတို့ကိုကလေး တိမ် ငြင် နှစ်မြို့ဝန်မင်း
လှမင်း ထင်သီဟသူကိုဆင့်ဆိုမှာထား မေး မြန်း လျှောက်ထား စေရာကန်ပုလဲလက်
ပန်ရွာသည်မြို့ဆင် ခြေဘုံးကျေး ရွာဖြစ် သော ကြောင့် (သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု (၁၁) [1783]
၆၄ခုစစ်တမ်း စာရင်း မပါမဝင် ကြောင်း ၊ ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်သိမီသူ ၅၅ [1802]
တို့အနက် ၂ ရတို့ကငညွှင်း သည်ကန်ပုလဲလက်ပံရွာကိုကြီး စိုး သူအရိုး သား မြေး မှန်
၍ငညွှင်း ကိုသဘောကြိုက်ညီ ကြောင်း ကြေး ထမ်း ကြီး လူ ၂၀တို့ကလည်း ခန့်တော်မူ
ရာကြိုက်ညီ ကြောင်း သူကြီး ဟောင်း ငကေး ဆွေမျိုး တော်သူငစံလှ၊ ငချစ်အို၊ င
ထွန်း အောင်တို့နှင့်လူ ပေါင်း ၇တို့ကသာငညွှင်း ကိုသဘောမကြိုက်မညီ ကြောင်း
များ ကြေး ထမ်း ကြီး နှင့်သိမီသူတို့ထွက်ဆိုချက်ကိုတင် ပေး ရှိသည့်အတိုင်း ငကေး
တွင်သား ငယ်နှစ် ယောက်ရှိ သော်လည်း ကြီး စိုး နိုင်မည့်အရွယ်မဟုတ်အရိုး သား
မြေး ဖြစ် ကြောင်း ကိုလည်း မထွက်မဆိုဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာ တော်တို့ရှေ့
ကလေး တိမ် ငြင် နှစ်မြို့ဝန်ရွာနေ ကြေး ထမ်း ကြီး သိမီသူတို့ကငညွှင်း ကိုအရိုး
သား မြေး မှန်၍သဘောကြိုက်ညီ ကြောင်း များ နှင့်ထွက်ဆို လျှောက်ထား ရှိသည်ဖြစ်
၍ကလေးမြို့စီရင်စုကန်ပုလဲလက်ပံရွာအထက်ကြီး စိုး ဘူး သူဘိုငစံလှ၊ ဘား ငထင်၊

ဘိုး ငညို၊ သား ငလှတင်၊ သား ငညွှန်း ကိုသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်စေ မည်စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ငညွှန်း ကိုကလေး မြို့စီရင်စုကန်ပုလဲလက်ပံရွာသူကြီး ခန့်။

27 May 1874

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုနယုန်လဆန်း ၁၂ ရက် နေ့နား ခံ နေမျိုး ရာဇကျော် သူတွင်ပြန်။

(<u>အုပ်ချုပ်ပုံ</u>၊ စတုတ္ထ၊ ၁၉၇၆၊ ပိုဒ်၄၉၉၊ စာ၂၂၀-၁)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တ
9 January 1875
ရားကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုပြာသိုလဆန်း ၃ ရက် ၀ နေ့ ငမြတ်သာကို
ဃော်ကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာသူကြီး ခန့်တော်မူသည်အသည်ငယ်သား တို့အမှု
တော်ကိုထမ်း ကုန်၍လုပ်စား ဆောင်စား စီး ပွါး ဖြစ်အောင်မစစီရင်။
(အညာဘန် မဲကျော် စါစု)

ယောကြခပ်မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာဘန်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး
ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ မြို့ရွာသူကြီး မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး တိုင် ခေါင်း အဝန်း
အစု သေနတ်တပ်မှူး သွေံကြီး မှစ၍အမိန့်တော်နှင့်ခန့်ထား သင့်သည်များ ကို
ဆိုင်ရာစုရှင်အဝေး မြို့ဝန်တို့ကအ လျောက်အခန့်အထား မရှိစေနှင့်၊ ဆင့်ဆိုပ
ညတ်သည်ကို မတည်ခန့်ထား လျှင်ခန့်ထား သူဆိုင်ရာစုရှင်ငန်း ရှင်တို့ကိုအရာက
နှုတ်၍ မောင်း ကြော်ရာဇဝတ်စီရင် စေ၊ အဝေး မြို့ဝန်ဖြစ်လျှင် ရွှေဘဝါး တော်
အေ ‿ က်အကျည်း ယူ၍အရာကနှုတ်ပြီ လျှင် မောင်း ကြော်ရာဇဝတ်စီရင် စေ၊
အမိန့်တော်နှင့်ခန့်ထား ရန်ကြွင်း ကျန်လစ်လပ်သည့်မြို့ရွာအစုအငန်း များ ကိုလည်း
လွှတ်ကကုန်စင် အောင်စာရင်း တောင်း ယူဆက်သွင်း စေအမိန့်တော်မြွတ်အရ
ဆိုင်ရာမြို့ရှင်ရွာရှင်အကြီး အအုပ်တို့သို့အသီး အသီး မှာထား ဆင့်ဆိုစာရင်း တောင်း
ယူရာဆိုင်ရာမြို့ရွာအစုအငန်း အကြီး အအုပ်တို့ကအသီး အသီး စာရင်း တင်ပေး
ရသည်နှင့်သည်မြို့ရွာဦး ရေ၅၂၊ လက်ရှိသူကြီး ၃၉၀၊ တပ်မှူး ၁၊ သွေံကြီး ၉၊
ပဲ့နင်း ၁၊ ပဲ့ချပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည်ဆော်၁၊ စုစု၄၁၆၊ လက်နက်
သူပုန်စာရင်း နှင့်တိုက်ကြည့်ရာသူပုန်စာရင်း တွင်ပါရှိသည့် ကျေး ရွာသူကြီး ၂၀
တို့ကိုချန်ထား ပြီး လျှင်ကျန်လက်ရှိသူကြီး ၃၇၀၊ တပ်မှူး ၁၊ သွေံကြီး ၉၊ ပဲ့နင်း
၁၊ ပဲ့ချပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည်ဆော်၁၊ စုစု၃၉၆စာရင်း ပါငမြွတ်သါ
ကို ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေမည်
စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ငမြွတ်သာကို ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာသူကြီး
ခန့်၊ သက္ကရာဇ်၁၂၃၆ခုပြာသိုလဆန်း ၃ရက် နေ့ဘုရား အမိန့်တော်မြွတ်ကိုဦး 9 January 1875
ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာမှာငမြွတ်သာ
ကိုသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေသည်၊ အညာဘန်ရွာအသည်အလါဝင် နေ
ကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ သူကြီး ငမြွတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊
သူကြီး ငမြွတ်သာလည်း ကျေး ရွာကိုစည်ပင်သာယာဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြု
စုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ
၍အမိန့်တော်မြွတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။

ဝန်မင်း များ စာ

(အညာဘန် မဲကျော် စါစု)

ယောမြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာဘန်ရှာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ မြို့ရွာသူကြီး မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး တိုင်ခေါင်း အဝန်း အစု သေနတ်တပ်မှူး သွေ့ကြီး မှစ၍အမိန့်တော်နှင့်ခန့်ထား သင့်သည့်များ ကိုဆိုင် ရာစုရှင်အဝေး မြို့ဝန်တို့ကအလျှောက်အခန့်အထား မရှိစေနှင့်၊ ဆင့်ဆိုပညတ်သည် ကိုမတည်ခန့်ထား လျှင်စုရှင်ငန်း ရှင်တို့ကိုအရာကနှုတ်၍ မောင်း ကြော်ရာဇ ဝတ်စီရင်စေ၊ အဝေး မြို့ဝန်ဖြစ်လျှင် ရွှေဘဝါး တော် အောက်အကျည်း ယူ၍အရာ ကနှုတ်ပြီး လျှင် မောင်း ကြော်ရာဇဝတ်စီရင်စေ၊ အမိန့်တော်နှင့်ခန့်ထား ရန်ကြွင်း ကျန်လစ်လပ်သည့်မြို့ရွာအစုအငန်း များ ကိုလည်း လွှတ်ကကုန်စင် အောင် စာရင်း တောင်း ယူဆက်သွင်း စေအမိန့်တော်မြွက်အရဆိုင်ရာမြို့ရှင်ရွာရှင်အ ကြီး အအုပ်တို့သို့အသီး အသီး မှာထား ဆင့်ဆိုစာရင်း တောင်း ယူရာဆိုင်ရာမြို့ရွာ အစုအငန်း အကြီး အအုပ်တို့ကအသီး အသီး စာရင်း တင် ပေး ရသည်နှင့်အစုခံမြို့ ကျေး ရွာဦး ရေ၅၂လက်ရှိသူကြီး ၃၉ဝတပ်မှူး ၁၊ သွေ့ကြီး ၉၊ ပဲ့နင်း ၁၊ ပဲ့ချုပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည် ဆော်၁စုစု၄၁၆၊ လက်နက်ကိုင်စာရင်း နှင့်တိုက်ကြည့် ရာသူပုန်စာရင်း တွင်ပါရှိသည့် ကျေး ရွာသူကြီး ၂ဝကိုချန်ထား ပြီး လျှင်ကျန်လက် ရှိသူကြီး ၃၇ဝ၊ တပ်မှူး ၁၊ သွေ့ကြီး ၉၊ ပဲ့နင်း ၁၊ ပဲ့ချုပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည် ဆော်၁၊ စုစု၃၉၆၊ စာရင်း ပါငမြတ်သာကို ယောကြခပ်စီရင်စုအညာ ဘန်ရှာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေမည်စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း င မြတ်သာကို ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရှာသူကြီး ခန့်၊ သက္ကရာဇ်၁၂၃၆ခု ပြာသိုလဆန်း ၃ရက် နေ့ဘုရား အမိန့်တော်မြွက်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း
9 January 1875
အညာဘန်ရှာမှာငမြတ်သာကိုအမိန့်တော်လွှတ် တော်စါချွန်အသည်ဂန်စာအရစာ ပေး အပ်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေသည်၊ အညာဘန်ရှာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ငမြတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ ငမြတ်သာ လည်း အညာဘန်ရှာနယ် လေး ရပ်ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း ရာဇဝတ် တော်ရေး မပေါ် မထွက် စေရ၊ ကင်း လွတ်လုံခြုံ အောင်ကြီး စိုး စီရင် ဆောင်ရွက်ရမည်။

ယောမြို့အုပ်မင်း မဟာမင်း ခေါင်သူဂိန်စါ။

(အညာဘန် မဲကျော် စာစု)

ယောကြခပ်မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာဘန်ရွာအသည်အလိဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ မြို့ရွာသူကြီး မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး တိုင်ခေါင်း အဝန်း အစု သေနတ်တပ်မှူး သွေ့ကြီး မှစ၍အမိန့် တော်နှင့်ခန့်ထား သည်များ ကိုဆိုင်ရာစုရှင်အဝေး မြို့ဝန်တို့ကအလျောက်အခန့်အထား မရှိ စေနှင့်ဆင့်ဆိုပညတ်သည်ကိုမတည်ခန့်ထား လျှင်ခန့်ထား သူဆိုင်ရာစုရှင်ငန်း ရှင်တို့ကိုအရာကနှုတ်၍ မောင်း ကြော်ရာဇဝတ်စီရင် စေ၊ အဝေး မြို့ဝန်ဖြစ်လျှင် ရွှေဘဝါး တော် အောက်အကျည်း ယူ၍အရာကနှုတ်ပြီး လျှင် မောင်း ကြော်ရာဇဝတ်စီရင် စေအမိန့် တော်နှင့်ခန့်ထား သည်ကြွင်း ကျန်လစ်လပ်ရှိသည့်မြို့ရွာအစုအငန်း များ ကိုလည်း လွှတ်ကကုန်စင် အောင်စာရင်း ကောက်ယူဆက်သွင်း စေအမိန့် တော်မြတ်အရဆိုင်ရာမြို့ရှင်ရွာရှင်အကြီး အအုပ်တို့ကိုအသီး အသီး မှာထား စာရင်း တောင်း ယူရာဆိုင်ရာမြို့ရွာအစုအငန်း အကြီး အအုပ်တို့ကအသီး အသီး ဆိုင်ရာစာရင်း တင်ပေး ရသည်နှင့်မြို့ရွာဦး ရေ၅၂၊ လက်ရှိသူကြီး ၃၉၀၊ တပ်မှူး ၁၊ သွေ့ကြီး ၉၊ ပဲ့နင်း ၁၊ ပဲ့ချပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည်ဆော်ာစုစု၄၁၆၊ လက်နက်သူပုန်စာရင်း နှင့်တိုက်ကြည့်ရာသူပုန်စာရင်း တွင်ပါရှိသည့် ကျေး ရွာသူကြီး ၂၀ကိုချန်ထား ပြီး လျှင်ကျန်လက်ရှိသူကြီး ၃၇၀၊ တပ်မှူး ၁၊ သွေ့ကြီး ၉၊ ပဲ့နင်း ၁၊ ပဲ့ချပ်၄၊ ရွှေမှူး ၉၊ သံမှူး ၁၊ ဆည်ဆော်ာစုစု၃၉၆စာရင်း ပါငမြတ်သာကို ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေမည်စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ငမြတ်သာကို ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာသူကြီး ခန့်
9 January 1875
သက္ကရာဇ်၁၂၃၆ခုပြာသိုလဆန်း ၃ရက် နေ့ဘုရား အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ယောကြခပ်မြို့စီရင်စုအညာဘန်ရွာမှာငမြတ်သာကိုတံဆိပ်စာချွန်အသည်ဝန်ကပေး အပ်သူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေသည်၊ အညာဘန်ရွာအသည်အလိဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့သူကြီး ငမြတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ရမည်၊ သူကြီး ငမြတ်သာလည်း ကျေး ရွာကိုစည်ပင်ဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုအမိန့် တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။

စာရေး တော်ကြီး လှိုင်း တက်သာဂရနှစ်မြို့ဝန်အသည်ဝန်မင်း ထင်မင်း ကျော်သီဟသူစာ။

(အညာဘန် မဲကျော် စာစု)

သေနတ်ဝန်ကင်း ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မင်း လှစည်သူ ကျော်ကိုတနှစ်လျှင် ဂုံပုံ တော် ၁၂၀၀၀ သနား တော်ခံစေ။

16 January 1875

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုပြာသိုလဆန်း ၁၀ ရက် နေ့ည တောင်နန်း တော်တွင်အမိန့် တော်သံ တော်ဆင့်မင်း လှနရာ စည်သူ ကျော် မှတ်။

18 January 1875

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခု ပြာသို) လဆန်း ၁၂ ရက် နေ့နား ခံ ပြော့ကြီး မှူး တွင်ပြန်။

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၄၆)

ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး ဘုရားအမိန့်တော်ရှိသည်၊ မဟာကျော်ထင်ကိုအသည်ဝန်ခန့်တော်မူသည်၊ သို့ခန့်တော်မူကြောင်းလည်း မဟာကျော်ထင်သည် ရွှေတိုက်စိုး ခင်မဲမြို့စား မင်းကြီးမဟာမင်းလှမင်းခေါင်ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက်အရာအထူးနှင့်သူကောင်းပြုတော်မူ၍အမှုတော်ကို ပြေကုန်အောင်ထမ်းရွက်သည်၊ နောင်တော်ဘုရား လက်ထက်တွင်လည်း ဝန်ထောက်တော်အသည်ဝန်ခန့်တော်မူ၍အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်သည်၊ ရွှေလက်ထက်တော်တွင်လည်း ရွှေတိုက်စိုး ခင်မဲမြို့စား မင်းကြီးမဟာမင်းလှမင်းခေါင် ကျေးဇူးသစ္စာတော်မြတ်နှစ်ပါးကို စောင့်သိရိုသေစွာခန့်ထားတော်မူသမျှအမှုတော်ကိုကြိုးစားအားထုတ်စိတ်ပါကိုယ်ပါထမ်းရွက်သည့်ကျွန်တော်မျိုးဖြစ်သောကြောင့်အသည်ဝန်ခန့်တော်မူသည်၊ အသည်ဝန်ဆိုသည့်အရာသည်ငါအသျှင်ကေရာဇ်မင်းမြတ်တို့တွင်ရာဇဌာနီ ရွှေပြည်တော်ကြီးများသောတိုင်းနိုင်ငံအရပ်ရပ်မြို့ပြကျေးရွာများတွင်သူကြီး ပြည်စိုး မြေတိုင်ဒိုင်းခေါင်း အသည်အလိတို့ နေထိုင်၍မင်းမှုမင်းခင်း မြို့ရွာသားအသေးဖွဲ့အလုံးစုံကိုဒိုင်ရင်းခန့်တော်မူသည့်အတိုင်း နေ့စဉ်လစဉ်ပေးသုံးထမ်းရွက်ကြရသည့်ကျွန်တော်မျိုးဖြစ်သည်၊ အရပ်ရပ်မြို့ကျေးရွာများတွင်သူကြီး ပြည်စိုး မြေတိုင်ဒိုင်းခေါင်း အသည်အလိတို့မှာမင်းမှုမင်းခင်း တိုင်သူရင်းစာရင်း တော်ဘက်ခန့်သည့်အတိုင်း ရွေးထုံးစံနှင့်အညီသာဆင့်ဆိုခန့်ထားထမ်းရွက်စေ၊ အမှုတော်အနည်းသာရှိသည်ကိုအများခွဲခန့်၍မပေး မခံမထမ်းမရွက်စေနှင့်၊ အသည်အလိဝင်နေကပ်ပါးအများရှိသည်ကိုအနည်းသာရှိသည်စာရင်းပေး၍မထမ်းမရွက်စေနှင့်၊ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း တော်တည့်ဖြောင့်မတ်စွာဆိုင်ရာအမှုတော်ကိုထမ်းရွက်ကြစေ၊ သူကြီး ပြည်စိုး မြေတိုင်ဒိုင်းခေါင်း အသည်အလိတို့ကိုလည်း အမှုတော်ထမ်းကုန်နိုင်၍လုပ်စားဆောင်စားဖြစ်အောင်မစ၊ သူကြီး ပြည်စိုး မြေတိုင်ဒိုင်းခေါင်း အသည်အလိတို့တွင်တရားစကား အရှက်အတင်ရှိလျှင်လည်း ကြီးသည့်စကားကိုငယ်အောင် ငယ်သည့်စကားကိုပပျောက်အောင်ဂတိသို့မလိုက်မူ၍ညီညွတ်စွာစီရင်။

22 January 1875

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုပြာသိုလပြည့်ကျော် ၁ ရက် နေ့ဦးဘိုးကလေး ကိုအသည်

ဝန်ခန့်သည့်ကာလ၊ ၎င်း နည်း ပြန်တမ်း ခံ၍အပ်၊
မောင်သန့်ကိုအပ်သည် ဝန်ခန့်သည်ကာလ၊ ၎င်း နည်း ပြန်တမ်း ခံ၍အပ်၊
(မကွေး လှ စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား
4 February 1875
ကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုပြာသိုလပြည့်ကျော် ၁၄ ရက် ၅ နေ့ တောင်တွင်း
ကြီး မြို့သား ထိုး တန်း သွေ့ံ ပါအိုး ထိန်း တောင်ရွာသူကြီး သမန္တသီဟသိင်္ခ်ကိုအိုး
ထိန်း တောင်ရွာ စပါး တပ် သွေ့ံကြီး ခန့် တော်မူသည်။
(တောင်တွင်း လှဖေ စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်အရှင်ဘဝရှင်မင်း တရား
ကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုတပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက် ၁ နေ့ရဟန်း သံဃာ တော်တို့
ဥပုသ်ပဝါရဏာကံကြီး ကံငယ် ဆောင်ရွက်ရန် လောင်း ရှည်မြို့အ နောက်ယွန်း 7 February 1875
ကျောင်း တိုက်အတွင်း စတုရန်း ဂါဝီ မြေကို ငနီတွတ်က ဝိသုံဂါမ မြေစား သနား
တော်မြတ်ခံ၍ ကုသိုလ်တော်ပွါး ခဏ္ဍသိမ်သမုတ်လျှဒါန်း စေ။
(ဃာသမိုင်း ၊ ၈၁၆၅ - ၇)

နောင်သခေါ်ရွာသစ်နေငတရုပ်ကမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါသံဃာတော်တို့မှီတင်း ရန်ဥပုသ်ပဝါရဏာကံကြီး ကံငယ်ရွက် ဆောင်ရန်ခဏ္ဍသိမ်အဖေါ်တွင်လှပတင့်တယ် စွာပြသာဒ် ဆောက်လုပ်၍ကိုး ကွယ်လှုဒါန်း ပူဇော်ပါလို ကြောင်း နှင့် လျှောက် သော ကြောင့်ငင်း လျှောက်ချက်အတိုင်း ဘုံရဆင့်ဖြင့်ဒုပိကာထီး စိုက်စိန်ဘူး စိန်ပွင့်၊ ဒုရင်မှန်ကင်း များ နှင့် ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင်ငင်း ပြသာဒ်အတွင်း မြတ်စွာဘုရား ကိန်း ဝပ်ရန်မှန်စီပလ္လင်များ နှင့်တည်ထား ပြုစု၍ကုသိုလ် တော်ပွါး ကိုယ်စား တော်စား တည်ထား ကိုး ကွယ်လှုဒါန်း ပူဇော်စေ။

18. March 1875

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၆ ခုတပေါင်း လဆန်း ၂ရက် နေ့သုံး မြို့နယ်လက်ရင်း ရွာဥယဉ်နယ်နှစ်နယ်ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာ တော်မိန့်ချက်။

(နောင်ရှု လှအောင် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအရှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီးဆံ တော်အမိန့်
ရှိသည်ယုံး ဆယ်မြို့စီရင်စု နေသင်သခေါ်ရွာ နေတကာ ငတလုတ်ကမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်
အလို့ငှါသရီရဓါတ် မွေ တော်မြတ်တို့ကိန်း ဝပ်ရန်ငှင်း ရွာတွင်ကုသိုလ် တော်ပွါး အုတ်
ဂူ့း စည်း ခုံ စေတီတည်ထား ကိုး ကွယ်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား သည့်
အတိုင်း သာသနာ့ဒါယကာမဟာဓမ္မရာဇာတရားမင်း မြတ်သည်သာသနာ တော်၏ စည်
ပင်ပွင့်လင်း ခြင်း ကိုအလွန်အလို တော်ရှိသည်နှင့်အညီသရီရဓါတ် မွေ တော်မြတ်ကို
ကိန်း ဝပ်ရန်အုတ်ဂူ စည်း ခုံ စေတီဘီလူး ပန်း ဆွဲ စေတီရံ လေး ဆူကြာသွတ်အိုး
ရေပန်းစိုက်ပျစ်နတ်မုတ်နတ် လှေကား မကန်းဆင်ပင်လယ်ဖါး ခံစိန်ရံသုံး ဆင့်
သံမံတလင်း မြေနင်း ခြ သော့ လေး စီး ၊ စေတီ တော်ချရား သီး မှုသည်ပန်း တင်
တော်ထိ ရွှေပြည့်ပွတ်တိုင်ရံပတ်လည် မဟာရံ မုတ်ကူး ပြသာဒ် ထောင့်ပြသာဒ်များ နှင့်
သာသနာ တော်အဓွန့်ရှည်စွာတည် ကြောင်း ကောင်း မွန်တင့်တယ်စွာကုသိုလ် တော်
ပွား ကိုယ်စား တော်စား တည်ထား ကိုး ကွယ်စေ။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခုတပေါင်း လဆန်း ၂ ရက်နေ့) (18 March 1875)

(နေသင်ချို့ လှအောင် စါစု)

ဓမ္မာ ဝေယကွတိ၊ ဓမ္မစာရီ၊ ငှာနီရပ် မြေ၊ နောင်သခေါ်ရွာအရပ်၌နေ
သောတကာငတရုတ်လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုး နား တော် လျှောက် ဝံ့ပါသည်အရှင်မြတ်
ဘုရား ၊ ဘုရား တပြည့် တော်တို့မှာသံသာယျဝတ္တ၊ ဒုက္ခ တော၊ မောစနတ္တာယျ၊
ကျမ်း လာအထွက်မိန့် တော်ချက် ကြောင့်မဂ်နှင့်ဖိုလ်ဉါဏ်နိဗ္ဗာန်ကမ်း သို့ကူး သန်း
ရောက်လိုပုဂ္ဂိုလ် ထေရ်မြတ်ဆည်း ကပ်မှီရာပဝါရဏာဥပုသ်ပြုလုပ်ဖွယ်ရာ ကောင်း
စွာနှိုင်း ချိန်ခဏ္ဍာသိမ်အပေါ်တွင်သင့် လျှော် လျောက်ပတ်ပြဿဒ်မုခ်ကူး အထူး အ
ဆန်း ပျှုဒါန်း ကိုး ကွယ်ပူ ဇော်ပါလို ကြောင်း နှင့်ညွှတ် ပြောင်း တုပ်ကွဦး နှိမ်ချ
၍ လျှောက်ကြသည့်အရာများ မှာဆရာ တော်မိန့်ချက်အာဏာစက်ဖြင့်မိန့်မြွက် တော်
မူ စေလိုပါသည်၊ တကာငတရုတ်ပြုလုပ်ရန်ဒါနမှာ ဝေဇယန္တာနန်း ပြဿဒ် ဘုံခုနစ်
ဆင့်တပ်ပြီး လျှင် လျှောက်ပတ် လျော်စွာတုပိကာ စိန်ဘူး စိန်ပွင့် ထီး ဆင့်ငှက်မ
နား ဒုရင်မှန်ကင်း များ နှင့်ရုပ်ပြား ရုပ်လုံး ပဒုံး ပျား ပံ့ နယား ကန်
နယား ဆင်း ပန်း ဆင်း ပန်း တက်များ နှင့် လျှောက်ပတ် အောင်ခံမွမ်း မံ
ချယ်လယ်ပြီး လျှင်ကိုယ်စား တော်စား ရုပ်ပွါး တော်ကိန်း ဝပ်ရန်ပလ္လင်ကန်မှန်
စီ ပြီး လျှင်စွမ်း အား ရှိသမျှပြုပြင် ဆောက်လုပ်ပူ ဇော်ကိုး ကွယ်လှူဒါန်း စေ။

18 March 1875

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၆ ခုတပေါင်း လဆန်း ၁၂ ရက် နေ့သုံး မြို့နယ်လက်ရင်း
ရွာဥယည်နယ်နှစ်နယ်ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာ တော်ဘုရား ကြီး မိန့်ချက်။
(နောင်ချို လှအောင် စာစု)

မော်ခါး ခရိုင်နယ်မြေ ကျေး ရွာအသည်အလာဝင် နေကပ်ပါး ထမ်း သား ကြီး ငယ် တစုတို့၊ မော်ခါး ကျေး ရွာ များ မှာအထက်အမိန့် တော်လက်ရှိအတိုင်း မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်သူ ရွှေမှူး နော်ရထာ ဇေယျနှင့်ငရွှေဘီ၊ ငဘာတို့ကို ကျေး ရွာပြုစု ပေါ် ပေါက်ကြရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကို ဆောင်ရွက် စေရန်စာ ပေး အပ်ရှိသည်ကို ငရွှေဘီကကျွန်တော် (သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆) ဖခုနှစ်ဿသ မေမ ငွေ တော် ပေါ် ပေါက်ကြ 1874 ရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုမ ဆောင်မရွက်နိုင်ပါ၊ အထက်အမိန့် တော်လက်ရှိပဋ္ဌာလမြို့ဝန်ထံဝန်စာခံယူ မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်သူ မော်ခါး ရွှေမှူး နော်ရထာ ဇေယျသို့ငဘာကမြို့ရုံး မှာခံဝန်ချုပ်ချမှတ်လွှဲအပ်ရှိသည့်အတိုင်း အမိန့် တော်လက်ရှိနှင့် မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်သူ ရွှေမှူး နော်ရထာ ဇေယျကိုစာ ပေး အပ်မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်စေသည်၊ မော်ခါး ခရိုင်နယ်မြေ ကျေး ရွာအစီရင်သူကြီး ခေါင်း အကြီး စုကွဲငန်းခြား အသည်အလာဝင် နေကပ်ပါး ထမ်း သား ကြီး ငယ်တို့လည်း မော်ခါး ရွှေမှူး နော်ရထာ ဇေယျဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ မော်ခါး ရွှေမှူး နော်ရထာ ဇေယျလည်း မှူး စုပါကျေး ရွာ များ မှာဿသ မေမ ငွေ တော်မှစ၍ ပေါ် ပေါက်ကြ ရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုဆင်း ရဲသား တို့မနာမကြည်း စေရ၊ မြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၃၇ဖခု (တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁၅ရက်) (5 April) 1875

ရွှေအရှေ့ကြောင်း အလယ်ကြောင်း သံသုံး တာအင်ထောက်သာငါး မြို့ဝန်မင်း မင်း လှရာဇာစာ။

ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်းတ
8 April 1875
ရားကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခု (နှောင်း) တန်ခူး လဆန်း ၃ ရက်နေ့
ကကျီဝန်ဝန်စု ရွှေအရှေ့ကြောင်း ပါမော်ခါး ရွာကို ငရွှေဘီကလက်ရှိမှူးကြီး မြို့
မှူးကြီး စေခန့်တော်မူသည်၊

ကျီဝန်ဝန်စု ရွှေအရှေ့ကြောင်း ပါမော်ခါး ရွာအသည်အလါဝင်နေကပ္ပါး ကြေး
ထမ်းကြီး ငယ်တို့၊ ကျီဝန်ဝန်စု ရွှေအရှေ့ကြောင်း ပါမော်ခါး ရွာ ရွှေမှူး ငဘီက
1783
ဘီငကော် (သက္ကရာဇ် ၁၁) ၄၅ ခု (၁၁) ၆၄ ခုစစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း၊
1802
မရှိလျှင် ဘေး ငစံပြန်၊ ဘိုး ငရဲရွှေ၊ ဘငကြာပန်း တို့ဆက်ခံမှူးကြီး ၊ မရှိနောက်
1866
ရိုး ရာမပျက်ဆက်ခံမှူးကြီး (သက္ကရာဇ် ၁၂၂) ၈ ခု အရေး တော်တွင်ကန်
ရှည်ရွာစား ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အရေး တော်ကုန်လိုက်ပါထမ်း ရွက်ရသည်ဖြစ်ပါ
၍ မော်ခါး ရွာကိုလက်ရှိမှူးကြီး မြို့မှူးကြီး ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်
ဦး တင်ချက်အတိုင်း ကျီဝန်ဝန်စု ရွှေအရှေ့ကြောင်း ပါမော်ခါး ရွာကို ငရွှေဘီက
8 April 1875
လက်ရှိမှူးကြီး မြို့မှူးကြီး စေ၊ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခု (နှောင်း) တန်ခူး လဆန်း
၃ ရက်နေ့ဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ကျီဝန်ဝန်
စု ရွှေအရှေ့ကြောင်း ပါမော်ခါး ရွာကို ငရွှေဘီကလက်ရှိမှူးကြီး မြို့မှူးကြီး စေ
သည်၊ မော်ခါး ရွာအသည်အလါဝင်နေကပ္ပါး ကြေး ထမ်းကြီး ငယ်တို့ ရွှေမှူး ငရွှေ
ဘီဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊ ရွှေမှူး ငရွှေဘီလည်း ကျေး ရွာကိုစည်ပင်
သာယာဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း
မှုတော်ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေ
ကုန် အောင်မှူးကြီး ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဝန်မင်း များ စာ

21 April 1875

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ခုတန်ခူး လပြည့်ကျော် ၁ ရက် နေ့၊ သုံး ဆယ်မြို့ဝန်၊ အတ္တပတ် မြင်း ဝန်၊ မြို့သစ်မြို့စား ကိုဝန် ထောက်ခန့်ကာလဝန်ရှင်တော် ရေနံ ချောင်း မြို့စား မင်းကြီး၊ ကင်း ဝန်မင်းကြီး နှစ်ပါး မိန့်ချက်နှင့်ဆို၍ စာရေး တော်ကြီး ဦး မှုံ့တင်ချက်မှာ ရောင်း ရင်း ဘက်ကို နှုတ်၍ မင်္ဂလာအိမ် တော်ပါတ္တန် တော်မျိုး ထည့်၍ပြန်တမ်း ခံသည်။

(မကွေး လှ စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဘုရားအ
မိန့်တော်ရှိသည်၊ မင်းကြီး မဟာရန်ငူသီဟသူကိုလက်ဝဲဝင်း မှူး ခန့်တော်မူသည်၊
သို့ခန့်တော်မူကြောင်းလည်း မင်းကြီး မဟာရန်ငူသီဟသူသည် ကျေးဇူး သစ္စာတော်
မြတ်နှစ်ပါးကို စောင့်သိရိုသေစွာ ခန့်ထား တော်မူသမျှအမှုတော်ကို ဖြောင့်ဖြောင့်
ရိုး ရိုး ကြိုး စား အား ထုတ်စိတ်ပါကိုယ်ပါထမ်း ရွက်သည်၊ ရှေ့သို့လည်း ခန့်ထား တော်
မူသမျှအမှုတော်ကိုမ သွေမဖီထမ်း ရွက်မည့်သူယုံမှတ်သနား တော်မူသည့်ကျွန်တော်
မျိုး ဖြစ်သောကြောင့်လက်ဝဲဝင်း မှူး ခန့်တော်မူသည်၊ လက်ဝဲဝင်း မှူး ဆိုသည့်အ
ရာသည်ငါအသျှင်ကေရာဇ်မင်း မြတ်တို့တွင်သူရဲသူခက်ထား စွဲကိုယ်ရံ၊ လက်နက်ကိရိ
ယာစုံနှင့်ရာဇဝတ်တော် ကြောင်း မြဲမြဲနိုင်လုံ အောင်ဝင်း တော်တမျက်နှာတွင်
ညဉ့်နေ့ဆိုင်ရာတန်း နှင့် စောင့်နေထမ်း ရွက်ရသည်၊ ရွှေနန်း ရွှေဘုံတွင်လည်း
လေး ဆယ်၊ ငါး ဆယ်၊ စား တော်ကွမ်း ရေကိုင်၊ အဆောင်တော်မြဲ၊ အမတ်ကျေး
စား ရွာစား လူပျို၊ မြေနန်း ဝန်း ကျင်သေနတ်သွင်းကြီး ၊ ဆင်မှူး ၊ သူရဲမှူး ၊
ဒိုင်းမှူး ၊ တပ်ကော်ဟန်မှူး ၊ အမြောက်မှူး မှစ၍ ခေါင်း ဓကြီး အငန်း ငယ်သား
တို့ကိုအိပ်လှည့်အိပ်ဖန်မှန်ကန် အောင်ဆိုင်ရာခန့်ထား တော်မူသည့်အတိုင်း မပြတ်
စစ်ကြောစီရင်ရသည်၊ ဝင်း တော်တွင်ဓါး စွဲကိုယ်ရံတော် ခေါင်း အကြီး အဝန်း
ငယ်သား တို့ကိုလည်း ဆိုင်ရာထမ်း ညဉ့်နေ့စောင့်နေထမ်း ရွက်ကြစေ၊ မဆိုင်သည့်
အစုသား တို့ကိုငှါး ထောင်၍မထမ်း မရွက်စေနှင့်၊ ဓါး စွဲကိုယ်ရံတော် ခေါင်း အ
ကြီး အဝန်း ငယ်သား တို့ကိုလည်း သောက်ယစ်စား ဝခိုက်ပွဲ ရန်ပွဲ မရှိစေနှင့်၊
တန်း တွင်ညဉ့်နေ့လုံခြုံအောင်နိုး နိုး ကြား ကြား စောင့်နေအိပ် အောင်တညဉ့်
သုံး ယံမောင်း ခတ်၍ထား ကျအတိုင်း နှိုး ဆော်စေ၊ ထား စွဲကိုယ်ရံတော် ခေါင်း
အကြီး အဝန်း ငယ်သား တို့ကိုအမှုတော်ကိုထမ်း ကုန်နိုင်၍လုပ်စား ဆောင်စား
ဖြစ်အောင်မစ၊ ထား စွဲကိုယ်ရံတော်တို့တွင်တရား စကား အရှက်အတင်ရှိလျှင်
လည်း ကြီး သည့်စကား ကိုငယ် အောင်ငယ်သည့်စကား ကိုပပျောက် အောင်ဂတိသို့
မလိုက်၊ ညီညွတ်စွာစီရင်။

နောက်ဝင်း တော်မှူး ၊ ရှေ့ဝင်း တော်မှူး ၊ ယာဝင်း တော်မှူး ခန့်ငှင်း
နည်း ပြန်တမ်း ခံ

ရွှေဝင်း တော်မှူး ခန့်သူရဲကြီး မှူး ထည့်ရသည်၊
ဒု မြောက်ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်းထင် ၎င်း နည်း ၊

5 May 1875

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ခုကဆုန်လဆန်း ၁ ရက်နေ့ သူရဲဝန် ကျောက်ပန်းတောင်း မြို့စား ကိုလက်ဝဲဝင်းမှူး ခန့်သည့်ကာလ ၎င်း နည်း နား ခံတော်ဦးကြီး ပြန်တမ်း ခံ၍အပ်။

(မကွေး လှ စါစု)

5 June 1875

ပယ်ထွက်စပါး နောက်ထောက်ငွေမှုဥပဒေဘုရား*

သေနတ်အစု၊ အမြောက်အစု၊ မြင်းအစု၊ ဝင်း၊ဗိုင်း၊ ကောင်ဟန်၊ ယွန်းစု၊ လေ့ဘောင်၊ အိမ်ထောင်စုံ တက်နေ ထမ်းရွက်ကြသည် အစု အမှုထမ်းလူတို့မှာ၊ စားပုံပယ်တန်လျှင် စားပုံပယ်၊ နောက်ထောက်တန်လျှင် နောက်ထောက်၊ အသီးအသီး အပြည့် အစုံ သနားတော်မြတ်ခံရ၍ ရှိသည်ကို သနားတော်မြတ်ခံရရင်း စားပုံပယ်၊ ၎င်း ပယ်ထွက်စပါး၊ သနားတော်မြတ်ခံရရင်းနောက်ထောက် လူရင်းခွဲရငွေများကို စားပုံစားလူ၊ နောက်ထောက်စား လူတို့တို ကုန်စင်အောင်မပေး။ အကြီးအအုပ်ပြုလုပ်သူတို့ ထိန်ချန်သိမ်းထား စားယူသည်အမှု။ သနားတော်မြတ်ခံရရင်း ပယ်ထွက် စပါးနောက်ထောက်ငွေများကို ခွဲတောင်းချိန်မရောက် အလှမ်း အကမ်းမမီ ရှိသူတို့ကို မကြည့် မရှုမထောက်မလှမ်း၊ အမှုထမ်းလူတို့ အစား အစာ ပြတ်လပ်သည် အမှုများကိုအလစ်အလပ်မရှိရအောင် ဆင့်ဆိုစီရင်ရန် ဥပဒေများကို စုံညီညီနှိုင်းရေးသားဆက်သွင်းစေ ဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကို ဦးထိပ်ထက် ဆင်ရွက်ရသည် အတိုင်းသက္ကရာဇ်၁၂၃၇ခု နယုန်လဆန်း ၂ရက် [၅နေ့ဂျွန်၁၈၇၅] နေ့ ဝန်ကြီးအတွင်းဝန်၊ ဝန်ထောက်တို့ စုံညီညီနှိုင်းရေးသားဆက်သွင်းသည့် ဥပဒေဘုရား။

ဆင့်ဆိုရန်ဥပဒေဘုရား

ပထမ။ ။ပယ်စားအမှုထမ်းလူတို့မှာစားသင့်ပယ်ကို၊ စားပုံစားလူကဖြစ်စေ၊ အကြီးအအုပ်တို့ကဖြစ်စေ၊ အရောင်းအပေါင်မရှိစေရအောင်၊စုရှင်ငန်းရှင်စုထိန်းစုအုပ်စားပုံစားလူတို့နှင့်၊ စားပုံလယ်မြေရှိဆိုင်ရာ နယ်ရှင်အကြီးအအုပ်တို့ကို စေ့နှံ့အောင်ဆင့်ဆိုမည်။

ဒုတိယ။ ။အစုအမှုထမ်းတို့ သနားတော်မြတ် ခံရသည့် ပယ်ထွက် စုဆစပါး များကို အစု အမှုထမ်း တို့သို့ ပြေကုန်အောင်မပေး၊ စုထိန်းစုအုပ်တို့က ထိန်ချန်စားယူမရှိစေရ။ အစု အမှုထမ်းတို့ရသင့်စုဆအတိုင်း ရယူ စားသောက်ထမ်းရွက်နိုင်အောင်ကြပ်ကြပ်တည်းတည်းဆင့်ဆိုမည်။

တတိယ။ ။နောက်ထောက်စားအမှုထမ်းလူတို့မှာ လက်ရှိနောက် ထောက်လူတို့က ခွဲတောင်းကောက်ခံရ ငွေများကို စုထိန်း စုအုပ်တို့ အလျောက် အနှုတ်အယူမရှိ။တိုင်ရှင်အမှုထမ်းတို့ အမှန်နေရာကျအောင် ကြပ်ကြပ် တည်းတည်းဆင့်ဆိုမည်။

စီရင်ရန်ဥပဒေဘုရား

၁။ မှာ၊ သနားတော်မြတ်ခံရသည့်စားပုံပယ်ကို၊စားပုံစားလူတို့အလျောက်ရောင်းပေါင်လျှင်၊အပေါင်အရောင်းခံသူငွေရှင်တို့မှာပေါင်ကြေးရောင်းငွေများကို ဆုံးစေမည်။ ရောင်းပေါင်သူ အမှုထမ်းလူတို့မှာ ရာဇဒဏ်၁၅ချက်သွေးမြင်အောင်ရိုက်၍၎င်းစားသင့်ပယ်ကို မပြန်မအပ်ဆိုင်ရာ စုရှင်ကကြည့်ရှုချထား၍၊စုဆသီးနှံကိုသာ မှတ်သားပေးအပ်ထမ်းရွက်စေမည်၊စုထိန်းစုအုပ်အဖုရှိဖြစ်လျှင် အမိန့်တော်မြတ်ခံ၍ အရာကို နှုတ်ပြီးလျှင် ရာဇဒဏ် အချက်၂၀ သွေးမြင်အောင်ရိုက်၍လွှတ်မည်။

၂။ မှာ၊ အစုအမှုထမ်းတို့စားသင့်ပယ်ထွက်စုဆစပါးများကိုအချို့အဝက်ဖြစ်စေ၊အလုံးဖြစ်စေ၊ စုထိန်းစုအုပ်တို့က ထိန်ချန်စားယူလျှင် အစုဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးကအလျှင်သိအောင်ထောက်လှမ်း၍ သိလျှင် သိခြင်း စားယူသည့် စပါးများကို၂ဆဒဏ်ပြန်ပေးစေ၍စားယူသည့် စုထိန်း စုအုပ်တို့ကိုအမိန့်တော်မြတ်ခံ၍အရာကို နှုတ်ပြီးလျှင် ရာဇဒဏ် ၁၅ ချက်သွေးမြင်အောင်ရိုက်၍လွှတ်မည်။ ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးကအလျှင်မသိ၊ အခြားသူတို့က ရှေ့နားတော်မြတ် ကြား တင်လျှောက်ကြားသိတော်မူလျှင် ထိန်ချန် စားယူသည့် စုဆစပါး ၂ဆဒဏ်ကိုဆိုင်ရာဝန်ကြီးအတွင်းဝန်တို့က ၂စု၊ စုရှင်ဝင်းမှူး၊ဝန်၊ဗိုလ်တို့ကတစုစားပုံရှင်အမှုထမ်းသို့ ပေးလျော်နှင့်စေပြီးမှ ထိန်ချန်စားယူရင်း၊ စုထိန်း စုအုပ် တို့မှာအလျောက်တောင်းခံ၊ အထက်ဥပဒေအတိုင်း စီရင်မည်။

၃။ မှာ၊ နောက်ထောက်အမှုထမ်းတို့ ငွေကိုတိုင်ရှင်အမှုထမ်းတို့သို့ မပေးစုထိန်း စုအုပ်တို့ အလျောက် ထိန်ချန်နှုတ်ယူစားသုံးလျှင်အစုဆိုင်ရာဝန်ကြီးကအလျှင်သိအောင်ထောက်လှမ်း၍သိလျှင်သိခြင်း ထိန်ချန်စားယူငွေကို ၂ဆဒဏ်တိုင်ရှင်အမှုထမ်းသို့ပြန်ပေးစေ၍စားယူသူစုထိန်းစုအုပ်တို့ကိုအမိန့်တော်မြတ်ခံ၍အရာကိုနှုတ်ပြီးလျှင်ရာဇဒဏ်၁၅ ချက်သွေးမြင်အောင် ရိုက်၍ လွှတ်မည်၊ ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးက

အလျင် မသိ အခြားသူတို့က ရှေ့နားတော်မြတ် ကြားတင်လျှောက်ကြားသိတော်မူလျှင်ထိန်ချန်စားယူသည့်ငွေ ၂ဆဒဏ်ကိုဆိုင်ရာဝန်ကြီးအတွင်းဝန်တို့က ၂စု၊စုရှင်၊ဝန်၊ ဗိုလ်တို့ကတစုပေးလျော်နှင့်စေပြီးမှထိန်ချန်စားယူရင်းသူတို့မှာ အလျှောက်တောင်းခံအထက်ဥပဒေအတိုင်းစီရင်မည်။

စတုတ္ထ။ ။ပယ်စား နောက်ထောက်စား အမှုထမ်းလူတို့မှာ ပယ်ထွက် စပါး နောက်ထောက် ငွေခွဲ ခန့်တောင်းချိန်မရောက်မှီမလှမ်းမကမ်းအစားအစာပြတ်လပ်ရှိလျှင် ဆိုင်ရာဝန်ကြီးစုရှင်၊ဝင်းမှူး၊ဝန်၊ဗိုလ်တို့က မပြတ်ထောက်လှမ်း၍ သိလျှင်သိခြင်းအမိန့်တော်မြတ်ခံရမည်။

၄။ မှာ၊ ပယ်ထွက် စပါး နောက် ထောက် ငွေမခွဲ မတောင်းမှီမလှမ်းမကမ်းအစားအစာပြတ်လတ်သူတို့ကိုနေရာကျမကြည့်မရှု မထောက်မလှမ်း မတင်မလျှောက် ပေါ့လျော့လစ်လပ်ရှိ၍ အစုအမှုထမ်းတို့ အစားအစာပြတ်လပ်ရှိလျှင်ပြတ်လပ်သူအမှုထမ်းတို့တလတွက် ရိက္ခာငွေ ၁၀ကျပ်ကိုဆိုင်ရာဝန်ကြီးအတွင်းဝန်တို့က ၂စု၊စုရှင်၊ဝင်းမှူး၊ ဝန်၊ ဗိုလ်တို့ကတစုပေးနှင့်စေ၍ ပယ်ထွက်စပါးနောက်ထောက်ငွေများနှင့် ဆက်လက်မိအောင် အမိန့်တော်မြတ်ခံယူထုတ်ပေးစားသောက်ထမ်းရွက်စေမည်။

ပဥ္စမ။ ။အစုအမှုထမ်းတို့မှာ မှုပြစ်မရှိ ကြွေးငွေကုန်ကျသည့် အမှုစားပုံလယ်မြေ ပေါင်နှံရောင်းစားမှု၊ အစုစပါး နောက်ထောက်ငွေများကိုအကြီးအအုပ်တို့နှုတ်ယူထိန်ချန်စားယူမှု၊အစုအမှုထမ်းတို့အစားအစာ ပြတ်လပ်သည့် အမှုများကို အမှန်နေရာကျ သိရအောင် ထောက်လှမ်း စေရန် ရေးခြားလိမ်မာသူကို တစုလျှင်တယောက်ကျတောင်းယူ၍ နေ့စည်မပြတ်ထောက်လှမ်းလျှောက်ထားစေမည်။

၅။ မှာ၊ သည်ခဲ့သို့ နေ့စည်မပြတ် စေလွှတ် ထောက်လှမ်းမေးမြန်းရာထောက်လှမ်းသူက အလျင်မသိမလျှောက်မထား၊ အခြား သူတို့က ရှေ့နားတော် မြတ် ကြား တင်လျှောက်တစုံတရာပေါ် ပေါက်ကြားသိတော်မူသည့်နောက်မှ၊ကြားသိရလျှင်ထောက်လှမ်းသူတို့ကို ရာဇဒဏ် ၁၀ချက်သွေးမြင်အောင်ရိုက်၍လွှတ်မည်။

ပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားသည့် ဥပဒေ ၅ရပ်ကို အစုဆိုင်ရာ၊ စုရှင်ငန်းရှင် စုထိန်း စုအုပ်တို့သို့အပ်၍ အစုလူကုန်ကြားသိနားလည်အောင်ဖတ်ပြနာခံစေပြီးလျှင်အသီးအသီးကူးယူစေမည်။

6 June 1875

သက္ကရာဇ်၁၂၃၇နယုန်လဆန်း၃-ရက် (တနင်္ဂနွေ၆ဂျွန်၁၈၇၅) နေ့ ရွှေရွှေဆောင်တော်တွင် ဝန်ရှင်ရေနံချောင်းမြို့စား မြင်းဝန် မင်းကြီး၊ ခန်းပတ်မြို့စားဒိုင်းဝန်မင်းကြီး၊ လယ်ကိုင်းမြို့စား သေနတ် ဝန်မင်းကြီး၊ အတွင်းဝန် လယ်ဝန် ဆောမြို့စားမင်း၊ ရွှေတိုက်အတွင်းဝန် တောင်ခွင်မြို့စားမင်း၊ အမြောက်အတွင်းဝန် မိုးတားမြို့စားမင်း၊ ဗန်းမော်ဝန်ထောက်မင်း၊ လှိုင်းတက်မြို့စားဝန်ထောက်မင်း၊ ပဌနဂိုရ်မြို့စားဝန်ထောက် မင်း၊ မြို့သစ်မြို့စား ဝန်ထောက်မင်းတို့အစုံအညီ၊ သံတော်ဆင့်မင်္ဂလာသောင်ဘင်း ပံ့လှေအုပ်မင်းလှနရာစည်သူကျော် ဘတ်လျှောက် အမိန့်တော်မြတ်ခံပြီး။

* အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ကင်းဝန်စာစု၊ပုရပိုက်၂၄၈၊ BBHC I ii Dec. 1960, 263-265

လောင်ပုံကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တစုတို့၊ ငရန် ဝေး က လောင်ပုံကြီး ရွာကိုရိုး ဆက်ရာခံစစ်တမ်း စာရင်း တော်ဆက်သွင်း ဘေး ဘိုး ဘတို့ကြီး ရိုး စဉ်ဆက်မပြတ်လက်ရှိအမိန့်ခြ သေ်သ့တံဆိပ် (သက္ကရာဇ် ၁၂ ၃၀ပြည့် [1868]) ခံယူကြီး စိုး ရှိနေရာအရိုး မဆိုင်သူကြံဆိုင် နှောက်ယှက်၍အရေး ဖြစ်ပွါး နှစ်ဦး စုံညီ ရွှေလက်ထက် တော်မှာအ ကောက်အယူ တော်ခံယူလျှင်အမိန့် တော် လက်ရှိသူက လောင်ပုံကြီး ကျေး ရွာကိုကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေ ကောက် တော်မူချက် ကျ ရောက်ရှိပါသော ကြောင့်ခန့်ထား တော်မူရင်း အမိန့် တော်မြွက်အရ ကောက် တော်မူချက်အတိုင်း ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်သိမ်း သွင်း ပြုစုပါရ အောင်လက်ရှိမြို့ရုံး လက်ရှိစာ ပေး အပ်ပါမည့်အ ကြောင်း ခြ သေ့်တံဆိပ်အမိန့် တော် ရွှေလက်ထက် တော် ကောက်ချက်များ ကိုတင်ပြအစီရင်ခံရှိသည်ဖြစ်၍ လောင်ပုံကြီး ကျေး ရွာကိုကွဲပြား မရှိအမိန့် တော်ရ ကောက် တော်မူချက်အတိုင်း သူကြီး ငရန် ဝေး ကို (သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခု ဝါခေါင်လပြည့် ကျော် ၅ ရက် နေ့ [9 August 1876]) မြို့ရုံး လက်ရှိစာ ပေး အပ်ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေသည်၊ လောင်ပုံကြီး ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့လည်း သူကြီး ငရန် ဝေး ဆင့်ဆိုစီရင်ရာနာခံကြရမည်၊ သူကြီး ငရန် ဝေး လည်း ကြီး စုနယ် မြေအတွင်း ရာဇဝတ် တော် ရေး ကင်း လွတ်လုံခြုံမ ပေါ် မထွက် စေရ၊ ထိမ်း သိမ်း ပြီး လျှင်အကျိုး စီး ပွါး တော်ဖြစ် ကျေး ရွာသာယာစည် ပင် အောင်ဆင့်ဆိုသိမ်း သွင်း ပြုစု၍အများ နည်း ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှု တော်ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်းဆောင်ရမည်။

မြို့သူကြီး မင်း စာ။

(အုံး တော ဘချစ် စာစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဋ္ဌန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား
19 August. 1876
ကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခု တော်သလင်း လဆန်း ၁ရက်ဝ နေ့ ငစံဝကိုအမြင့်
မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်တော်မူသည်၊ အသည်ငယ်သား တို့အမှု
တော်ကိုထမ်း ကုံ၍လုပ်စား ဆောင်စား စီး ပွါး ဖြစ်အောင်မစေစီရင်။
(မုံရွာ အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း ဓါစု)

ချောင်း ဦး ရွာအမြင့်လေး မြို့အုပ်မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်ဆား ထုံး မြောက်
ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ္ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ အမြင့်မြို့ချောင်း ဦး ဆယ်
ရွာဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာ တော်တို့ မေတ္တာစာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ငစံဝ
ကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး (ကျုံး) စာ ရေး ငချိန်ကိုဆား ထုံး
19 August 1876
တောင်ရွာသူကြီး ခန့်သတ္တရာဇ် ၁၂၃၈ ခု တော်သလင်း လဆန်း ၁ ရက် နေ့ဘုရား
အမိန့် တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ငစံဝကိုတံဆိပ်စာချွန်အသည်
ဝန်စာပေး အပ်အမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး
ဆောင်ရွက်စေသည်၊ ဆား ထုံး မြောက်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ္ပါး ကြေး ထမ်း
ကြီး ငယ်တို့သူကြီး ငစံဝဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊ သူကြီး ငစံဝလည်း ကျေး
ရွာနယ် မြေအတွင်း သာယာစည်ပင်ဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ရာ
ဇာဝတ် တော် ရေး မပေါ် မထွက်စေရ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး ခန့်ထား ကြ ရောက်
သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုအမိန့် တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီမြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ
၍ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။

အသည်ဝန်မင်း စာ

(မုံရွာ အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း ဓါစု)

အမြင့်မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်ဆား ထုံး မြောက်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ငစံဝကငချိန်ကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာ သူကြီး အရာကနှုတ်၊ ငစံဝကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်၊ စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက် ရသည့်အတိုင်း အမိန့်တော်စာချွန် တော်ရရှိသည်ဖြစ်ပါ၍ဆိုင်ရာအသည်ဝန်စာ ပေး အပ်ပါမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ချက်အတိုင်း ငချိန်ကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး အရာကနှုတ်ပြီး လျှင်ငစံဝကိုအမိန့်တော်တံဆိပ်စာချွန်အရ အသည်ဝန်စာ ပေး အပ်အမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး စီရင် ဆောင်ရွက် စေ၍ စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေသည်ဖြစ်သည်၊ ဆား ထုံး မြောက်ရွာအသည်အလာဝင် နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ သူကြီး ငစံဝ ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊ ဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ငစံဝလည်း ကျေး ရွာကိုရာဇဝတ် တော် ရေး မပေါ် မထွက် စေရစည် ပင်သာယာငြိမ်ဝပ်ဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကြ ရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကို ဆိုင်ရာမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး စီရင် ဆောင်ရွက်ရမည်။

အသည်ဝန်မင်း ကြီး မင်း လှမဟာမင်း ကျော်ရာဇာစါ

(19 August 1876)

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခု တော်သလင်း လဆန်း ၁ ရက် နေ့)

(မုံရွာ အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆင်ဖြူသခင် ဆင်ဖြူမျှား ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခုသတင်း ကျွတ်လဆန်း ၄ ရက် နေ့ ငဖြိုး ကိုမစိန်ရွာ

21 September 1876

စီရင်စုကဇာက်ရွာသူကြီး ခန့်တော်မူသည်၊ အသည်ငယ်သား တို့အမှုတော်ကိုထမ်းကုံ၍လုပ်စား ဆောင်စား စီး ပွါး ဖြစ် အောင်စီရင်။

(မော်လိုက် သန့်စင် စါစု)

နံ့သီး ရွာအစီရင်လူကြီး ခေါင်း တို့နှင့်အသည်အလိဝင် နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တစုတို့၊ ကဇက်ရွာသူကြီး ငဖြိုး က ယောက်ဖ နံ့သီး ရွာ ရွှေမှူး ငကြီး အမိန့်တော် မြွတ်နှင့် ကျေး ရွာလက်ရှိ သေဆုံး ရာသား ငသာထွန်း အောင်ငယ်ရွယ်စဉ်အတွင်း မင်း မှုတော်ရပ် ပြေကုန် အောင်ရင်ခွင်ပိုက် ရွှေမှူး အရာနှင့်ဆိုင်ရာ ရွှေမြို့ တော်ဝန်မင်း ဆိုင်ရာမင်း ကြီး စာပေး အပ်မရမီ မှူး ကြီး ဆောင်ရွက်ရှိပါသည့် အတိုင်း စာပေး အပ်ပါမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်၍ကဇက်ရွာသူကြီး ငဖြိုး ကိုတူငသာထွန်း အောင်ငယ်ရွယ်စဉ်အတွင်း ရင်ခွင်ပိုက် ရွှေမှူး အရာဆိုင် ရာစာအရစ်ပေး အပ်မှူး ကြီး ဆောင်ရွက် စေသည်၊ နံ့သီး ရွာအစီရင်သူကြီး ခေါင်း အသည်အလိဝင် နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ နံ့သီး ရွာသူကြီး ငသာ ထွန်း အောင်ဦး ရီးရင်ခွင်ပိုက်ငဖြိုး တို့ကလည်း ကျေး ရွာသာယာစည်ပင်ဖြစ် ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစု၍ ခန့်ထား ကြရောက် ပေါ် ပေါက်သည့်မင်း မှု တော်ရပ်များ ကိုဆင်း ရဲသား တို့မနာမကြည်း စေရသာနာညှိနှိုင်း ခွဲခန့် ကောက်ခံ၍ဆိုင်ရာဆင့်ဆိုနာခံထမ်း ဆောင်ရမည်။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခုသတင်း ကျွတ်လဆန်း ၄ရက် နေ့) (21 September 1876)

ကွမ်း ခန်း ဗိုလ်မစိန် ရွှေခြောက်ရွာအုပ်မင်း မင်း တင်(သုဂိန်)၏

(မော်လိုက် သန့်စင် စာစု)

မစိန်ရွာအုပ်အစီရင်စာရေး တို့နှင့် ခြောက်ရွာအနက်နံ့သီး ရွာစီရင်စုသူကြီး ခေါင်း အသည်အလါဝင်နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ မစိန် ခြောက်ရွာ ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာ တော်ဇက် ခြောက်ရွာအနက်နံ့သီး ရွာမှာအကျိုး တော်ကိုသည်ပိုး ရွက် ဆောင်သူ ရွှေမှုး ကြီး အရာလက်ရှိနှင့် သေဆုံး ရှိပါသော ကြောင့်သား ငသာထွန်း အောင်ငယ်ရွယ်စဉ်ဦး ရီး ကဇက်ရွာသူကြီး ငဖြိုး ကရင်ခွင်ပိုက်မှုး ကြီး ဆောင်ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား ရှိသည်ဖြစ်၍အဘ ရွှေမှုး အရာအမိန့်တော်လက်ရှိ သေဆုံး ကျေး ရွာ နေလူရှင်ရဟန်း ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့စိတ်ဝမ်း မကွဲမပြား နှလုံး တပါး မရှိညီညွတ်ကြသည်ဖြစ်ပါသော ကြောင့်ငသာထွန်း အောင်ငယ်ရွယ်စဉ်ဦး ရီး ငဖြိုး ကရင်ခွင်ပိုက်မှုး ကြီး ဆောင်ရွက်ပါရအောင်ဆိုင်ရာစာ ပေး အပ် စေခြင် ကြောင်း နှင့် မေတ္တာရပ်ခံသည်ဖြစ်၍အမိန့်တော်မခံမီအတွင်း ခြောက်ရွာအနက်နံ့သီး ရွာကိုအဘအမိန့်တော်လက်ရှိအတိုင်း ဆိုင်ရာစာ ပေး အပ်ငသာထွန်း အောင်ငယ်ရွယ်စဉ်ဦး ရီး ကဇက်ရွာသူကြီး ငဖြိုး ကရင်ခွင်ပိုက်မှုး ကြီး စီရင် ဆောင်ရွက် စေသည်နံ့သီး ရွာစီရင်စုသူကြီး ခေါင်း အသည်အလါဝင်နေကပွါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့နံ့သီး ရွာသူကြီး ငသာထွန်း အောင်ဦး ရီး ရင်ခွင်ပိုက်ငဖြိုး တို့ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ဆောင်ကြရမည် နံ့သီး ရွာသူကြီး ငသာထွန်း အောင်ဦး ရီး ရင်ခွင်ပိုက်ငဖြိုး တို့လည်း ကျေး ရွာကိုရာဇဝတ် တော် ရေး မပေါ် မထွက်ကင်း လွတ်လုံခြုံသာယာစည်ပင်ဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကြ ရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုဆိုင်ရာဆင့်ဆိုနာခံ ပြေကုန် အောင်ထမ်း ဆောင်ရမည်။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၃၈ ခုသတင်း ကျွတ်လဆန်း ၄ ရက်နေ့) (21 September 1876)

ရွှေမြို့တော်ဝန်မြို့သာမြို့စား မကွေး မြို့တောင်ပြုး ကြီး မြို့ကွပ်ရွာမြို့မင်း ခင်း မြို့တောင်တွင်း ချောင်မြို့မစိန် ခြောက်ရွာဆိုင်ရာမင်း ကြီး မဟာမင်း လှမင်း ခေါင်သူရိန်စာ။

(မော်လိုက် သန့်စင် စါစု)

သီရိပဝရတိ လောကမဟာရတနာ ဒေဝီမိဘုရား ကြီး သည်ရတနာပူရ စတုတ္ထ
မြို့တည်နန်း တည်ဘကြီး တော်မင်း တရား ကြီး မိဘုရား ခေါင်ကြီး တွင်မြင် သော
သမီး တော်စစ်ဖြစ်၍ ရွှေနန်း တော်နန်း မဆောင် တော်ထက်မနော မရထီး
ဖြူအုပ်မိုး လျှက်ဖွား မြင်ခြင်း ၊ သစ်နက် ရေခံခြင်း ၊ ကြာချပ်တ ထောင်ရှိ သော
ရွှေသား ပတ္တမြား သုံး ရစ်စီမနောလင်ပန်း ဖြင့်ချင်း တန်း သန့်စင်ခြင်း ၊
မင်း ခမ်း စုံကျင်း ပလျက်မဟာဥကင်သဖွင့် တော်မူခြင်း စသည်ဖြင့်ဇမ္ဗူဒိပ်ခွင်
မြေပြင်အနှံ့ထူး မြတ် သော ရာဇိန္ဒြိ ရာဇာနုဘာဝတို့ကိုထွန်း တောက်ပ စေလျှက်
ဖွား မြင် သောမြတ် သော နေနတ်နွယ်ဖြစ်သာကီယ စစ်ဖြစ်သည်တ ကြောင်း သာ
မာမိဂတ္တိ၊ သုကေသီစ သော မိန်း မမြတ်တို့လက္ခဏာ ၆၄ ပါး တို့နှင့်မချွတ်မယွင်း
ပြည့်စုံလျှက်သူမတူတန်ကဲလွန်ထူး မြတ် သော ဂုဏ်ထူး ဝိသေသ ရှိသည်တ ကြောင်း ဖြစ်
၍ကပ်ဦး မဟာသမတမင်း မှဆင်း သက်ခဲ့ သော ဥက္ကာမုက္ခသကျသာကီဝင်မင်း
တို့ဝယ်တင်း မပြား မျိုး နွယ်စဉ်ဆက်မပျက်မယွင်း စေရ စောင့် ရှောက်မြဲရာ
ဇာတန္တီပ ဝေဏီထုံး တမ်း နှင့်တ ပြေး ညီညွတ် စေလျှက်မြတ် သောပြည် ထောင်ဘက်မိ
ဘုရား ကြီး အဖြစ်ကို ဆောင်နှင်း တော်မူ၍ ရှိသည့်အတိုင်း ဒူရကတိုင်း ထား ဝယ်
မြို့ကဆက်သသည့်သီရိမဟာသုဘဒ္ဒါရတနာဆင်ဖြူမကိုသနား တော်မူသည်၊ ဆင်ဖြူမ
သိမ်း အခမ်း အနား ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေအောင်စီရင်၊
စာရင်း ကိုလည်း သွင်း ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၉ ခုတန် ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက် နေ့နား ခံ (25 November 1877)
နေမျိုး စည်သူ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။
(မကွေး လှ စါစု)

အသည်ဝန် စာရေးကြီး ၊ အမရပူရမြို့အုပ် မင်းထင်သီဟသူ စာရေးကြီး နေမျိုးကျော်သူရာဇာ၊ မင်းလှစည်သူကျော်၊ မင်းလှကျော်ထင်၊ အသုံးစာရေး နော်ရထာသီရိကျော်ထင်၊ ငကင်း ၊ ငနှံ၊ ငအုံး ၊ ငလူကြီး ၊ အမှာရေး နေမျိုးသခ်ယာစည်သူ၊ နေမျိုးစည်သူကျော်စွာတို့ကိုအထက်စာရေးကြီး အသုံးစာရေး အမှာရေး တို့နည်း အစီး အနင်း အဆောင်အရွက်သနား တော်ခံစေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ မြည့်ကဆုန်လဆန်း၃ ရက်နေ့နား ခံ နေမျိုး မင်းလှ ကျော်သူတွင်ပြန်။ 3 May 1878

(မကွေး လှ စါစု)

သာသနာတော်သုံးပါး တွင်ပရိယတ္တိသာသနာတော်သည်အရင်း မူလဖြစ်၍ ရှေး ရှေး သောသာသနာပြုမင်း ကောင်း မင်း မြတ်တို့သည်သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း ၊ ပေါတ္ထကာရုဠှပြုခြင်း ၊ ပုဒ်ပါဌ်အက္ခရာ သေချာမှန်ကန် အောင်ပြင်ဆင်တည်း ဖြတ်ခြင်း ၊ ပြင်ဆင်တည်း ဖြတ်ပြီး ပိဋကတ် တော်ကိုအစွန့်ရှည်စွာတည် အောင် ရွှေ ရေး၊ မင် ရေး ၊ ကညစ် ရေး တို့ဖြင့် ရေး သား ပြုစုခြင်း ၊ ပိဋကတ်သုံး ပုံကိုသင်ကြား ဆောင်ရွက်နိုင် သော ဗျတ္တိဗလသတ္တိဝိသေသရှိ သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရွေး ကောက်ပြုစု ခြင်း စသည်တို့ဖြင့်ပရိယတ္တိသာသနာ တော်စည်ပင်ထွန်း လင်း တောက်ပခြင်း ကိုအား ထုတ်ဆောင်ရွက် ဆောင် တော်မူကြကုန်သည်၊ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်လည်း သာသနာ့ဒါယကာသာသနာပြုမင်း ဖြစ်၍အရင်း မူလဖြစ် သော ပရိယတ္တိသာသ နာ တော်အစွန့်ရှည်စွာတည်ခြင်း ၊ အလွန်အကျူး အထူး သဖြင့်ထွန်း လင်း တောက် ပခြင်း ၊ စီရဋ္ဌိတိက၊ ဇတိဝိဇ္ဇောတစာရဖြစ် စေခြင်း ငှါပရိယတ္တိသာသနာ တော် ဟူ သော ပိဋကတ်သုံး ပုံကိုပုဒ်မျည်း သဒ္ဒါ သေချာမှန်ကန် အောင်ပြင်ဆင်တည်း ဖြတ် ပြုစု တော်မူသည်၊ ပြင်ဆင်တည်း ဖြတ်ပြီး ပိဋကတ် တော်ကို ရွှေ ရေး မင် ရေး ကညစ် ရေး ငွေ ကျော ရောင်ဆင်း သလင်း ကျောက် ရေး တို့ဖြင့်လည်း ရေး သား ပြု စု တော်မူသည်၊ ပိဋက ဆေက၊ ပိဋက ကောသလ္လပုဂ္ဂိုလ် မွန်ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ကိုလည်း ပန္နည်း လေး ပါး ဖြင့်ခြီး မြှောက်ပြုစု တော်မူသည်၊ ပိဋက ဆေက၊ ပိဋက ကောသလ္လပုဂ္ဂိုလ် မွန်ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ကို ရွှေနန်း ပြဿဒ် ဆောင် တော်သီဟာသနပလ္လင် တော် ရှေ့ မြေနန်း ဝဲယာတွင်စည်း ဝေး စေ၍အ ရေ လေး ပါး ရေး သား ပြင်ဆင်သုတ်သင်တည်း ဖြတ် ပြီး ပိဋကတ် တော်ကိုကေဆဗ္ဗာယပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် တော်မူသည်၊ သင်အား ဆောင် အား အယါအလည်ယသာသတ္တိ၊ ဗျတ္တိဗလ၊ သတ္တိဝိသေသရှိ သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရွေး ကောက် ၍ပဋ္ဌမပဉ္စင်း တော်ရှင် တော် မြှောက် အောင်သုဓမ္မာသဘင်သို့သွင်း ပြီး ၍ စာပွဲ သဘင်ရင် တော်မူလျှက်နှစ်စဉ်ခြီး မြှောက် တော်မူသည်၊ သို့ခြီး မြှောက် တော်မူ သော သုဓမ္မာစာပွဲသဘင်သည်သာသနာ တော်သုံး ပါး တွင်အရင်း မူလဖြစ် သော ပရိယတ္တိ သာသနာ တော်အလွန်အကျူး အထူး သဖြင့်စည်ပင်ထွန်း လင်း တောက်ပခြင်း အ ကြောင်း ရင်း ဖြစ် သော အသဒိသာနုဂ္ဂဟ ဖြစ် အောင်ခြီး မြှောက် တော်မူသည်၊ ဆွမ်း သင်္ကန်း စ သော ပရိ ဘောဂအသုံး အ ဆောင်တို့ဖြင့်ခြီး မြှောက်ပူ ဇော်ရခြင်း

သည်သူခပ်သိမ်း တို့ပြုစွမ်းနိုင်သောအရာဖြစ်၍ အသဒိသနုဂ္ဂဟ မဖြစ်ထိုက် မဖြစ်ရာ အမြောက်ပြစ်တောက်၍ ခြီး မြှောက်ပူဇော်ရကသူခပ်သိမ်း တို့မပြုစွမ်း နိုင်သော အရာဖြစ်၍ အသဒိသာနုဂ္ဂဟဖြစ်သည်၊ ဓမ္မစကြာတရား တော်သံမှစ၍ တရား တော်နှင့်စပ်သောအသံသည် အဆင့်ဆင့်တက်သဖြင့် ဘဝဂ်ထုတ်ချင်း ထွင်း လေဘီ၏သို့ သာသနာတော်နှင့်စပ်၍ ပြစ်တောက်ပူဇော်အပ်သောအမြောက်လည်း အဆင့်ဆင့် တက်၍ ဘဝဂ်ထုတ်ချင်း ထွင်း လတ်သဖြင့် လောကဓါတ်အလုံး ကိုပဲ့တင်ထပ် စေလျက်ကြား ကြား သူလူနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း တို့အနုမောဒနာကုသိုလ်ပွါး များ ရာလည်း ဖြစ် သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နယုန်လဆန်း ၁ ရက်နေ့သုဓမ္မာသဘင်ရင်သည့်အခါ (31 May 1878) အသဒိသာနုဂ္ဂဟကုသိုလ်တော်အထူး ဖြစ်အောင်စာပြန်ချိန်ရောက်လျှင်အမြောက် သံသုံး ချက်ပြစ်တောက်ပူဇော်စေ။

(မှူး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၃၂)

အရပ်ရပ်နိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ကျေး ရွာများ ကသင်း သေနတ်ဘွဲ့စည်ထမ်း ရွက်
ရမည်မှာ သေနတ်အစုအ မြောက်အစုမြင်း အစုဝင်း ဒိုင်း ကောင်ဟန် ဆေး ထိုး
အိမ်ထောင်စုံ နောက်ထောက်လူတို့နှင့်နန်း မတော်ကျွန် တော်မျိုး၊ ဆင်ဖြူရှင်မိ
ဘုရား ကျွန် တော်မျိုး၊ သမီး တော်မိုး ကောင်း စုဘုရား၊ သမီး တော်စုဘုရား
လပ်၊ သမီး တော်ရမည်း သင်း စုဘုရား ၊ စလင်း စုဘုရား၊ မှိုင်း လုံမင်း သမီး၊
မှန်သာကြီး ရွာခါတွန်လယ် တော်လုပ်လူ၊ ဂျုံဆီ ဆေး ရိုး ထန်း လျှက် ရောင်း သူတို့ကို
ချန်လှပ်၍ကျန်အသည်ကျွန် တော်မျိုး တို့ကိုမြို့ရွာထန်း စဉ်ရုံပုံစာရင်း ကျသင့်အိမ်
ထောင်စုံဘွဲ့စည်း ထမ်း ရွက် စေ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့် ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၄ ရက် 17 July 1878
နေ့ညည်ီလာခံ ရွှေနန်း တော်တွင် ရွှေပြည်အတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း ၊
ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ၊ ကင်း စဉ်ဆိုင်ရာလှိုင်တက်မြို့စား
ဝန် ထောက်မင်း ၊ မြောက်ဒဝယ် သေနတ်ဗိုလ်၊ တောင်ဒဝယ် သေနတ်ဗိုလ်မင်း
တို့အစုံအညီတွင်အမိန့် တော်ရှိသည်ကိုသံ တော်ဆင့်ဆား ချက် ရွှေ လောင်း လှေအုပ်
ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း စာ ရေး ကြီး မှတ်သား ချက်။

(ခင်မကန် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအရှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင် ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အရှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဘုရားအမိန့်တော်ရှိသည်၊ ရှေး ရှေး သောမင်း ကောင်း မင်းမြတ်တို့သည်သာသနာတော်သုံးပါး စည်ပင်ပြန့်ပွါး ထွန်းလင်း စေကြောင်း တိုင်းပြည်နိုင်ငံအစီး အပွါး များပြား တိုးတက်စေကြောင်း များကိုညီညာ ဆောင်ရွက်စေခြင်း ငှါရိုက်ရာ တော်ခံနန်း ရုံအစစ်ဖြစ်သောသား တော်မြတ်ကိုအိမ်ရှေ့နှင်း တော်မူမြဲဖြစ်သည်နှင့်အညီ ငါအရှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်လည်း အပရိဟာနိယစသောရာဇဓမ္မကျင့်ဝတ်တရား အပေါင်း ကိုမြဲမြံစွာကျင့် ဆောင် တော်မူလျက်ရတနာပုံမဟာရာဇဌာနီ ရွှေပြည် တော်ကြီး ကိုလက်မှန်အစတည် ထောင်ဖန်ဆင်း တော်မူ၍မြတ်စွာဘုရား သာသနာ တော်အထူး သဖြင့်စည်ပင်ပွင့်လင်း စေခြင်း ငှါငါး ကြိမ် မြောက်ဖြစ်သော ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ မင်္ဂလာသဘင်ရှင် တော်မူပြီး လျှင်သာသနာ တော်မြတ်အကျိုး စီး ပွါး ကိုယ် တော်မြတ်အကျိုး စီး ပွါး သား တော်အစဉ် မြေး တော်အဆက်မြစ် တော်အဆွန့်စီး ပွါး ရဟန်း ရှင်လူပြည်သူသတ္တဝါအပေါင်း တို့အကျိုး စီး ပွါး များ စေကြောင်း များ ကိုတရား နှင့်အညီထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက် တော်မူသည်၊ ငါ့သား တော်သီပေါမြို့စား မင်း သား သုသီရိမဟာဓမ္မရာဇာ သည်လည်း ကပ်ဦး မဟာသမ္မတဥက္ကာမုခသကျသာကီဝင်မင်း တို့မှအစဉ်မပျက်ဆင်း သက်ခဲ့သောကုန်း ဘောင်နန်း ရိုး နေမျိုး နွယ်စစ်ဖြစ်ခြင်း ၊ ပိဋကတ်သုံး ပုံ ကို ချောက်ခြား စေလျက်သုံး ကြိမ် မြောက်ပထမပြန်ဆို၍သုံး ကြိမ်တိုင်တိုင်မြတ်စွာဘုရား သာသနာ တော်ကိုထမ်း ဆောင်နိုင်ခြင်း၊ လောကဓမ္မလိမ်မာကျွမ်းပြန်သဖြင့် နောင်ငါနှင့်ထပ်တူတိုင်း ပြည်နိုင်ငံကိုစိုး အုပ်နိုင်မည်နှလုံး လက်ရုံး ဘုန်း ပညာ လက္ခဏာနှင့်ဂုဏ်ထူး ဝိသေသရှိသောသား တော်မြတ်ဖြစ်သည်နှင့်အညီသာသနာ တော် ရေး တိုင်း ရေး ပြည်မှုများ ကိုညီညာ ဆောင်ရွက် စေခြင်း ငှါအိမ် ရှေ့မင်း တို့တင့်တယ်စံပယ်ခြင်း အလုံး အရင်း ဆင်မြင်း ဗိုလ်ပါအပေါင်း တို့ဖြင့်ခြံရံလျက်အိမ် ရှေ့ဥပရာဇာအဖြစ်ကို ဆောက်နှင်း တော်မူမည်၊ အိမ် ရှေ့မင်း အဆောင်အယောင် အခမ်း အနား၊ ဝန်၊ ငင်း မှူး ၊ အတွင်း ဝန်မှစ၍သင်း စုပင်း စုပေး ဖွဲ့ရန် စာရင်း ကိုလည်း သွင်း ။

19 September 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့် တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၉ ရက် နေ့ ရွှေနန်း တော်တွင်း အမိန့်တော်၊ ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး၊ ကင်း ဝန် သေနတ်ဝန်ကြီး၊ အတွင်း ဝန် ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံတော်ဆင့် ဒေး ဝန်အကောက်ဝန် မဟာမင်း ထင် ကျော်မှတ်၊ နား ခံ မင်း တင် ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(လုံး တော် စာစု၊ <u>လွှတ်မှတ်</u> ၁၉၇၇၊ စာ ၁-၂၊ <u>ကုန်း</u>၊ တတိယ၊ ၁၉၆၇၊ စာ ၄၃၇-၈)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား
ကြီး ဘုရား ဝေဒနာစွဲ ရောက် တော်မူ၍ မှူး တော်မတ် တော်သမား ဟူး ရား
တို့နှင့်ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်ပြီး လျှင်အထူး ထူး သော ဆေး ဝါး တို့ဖြင့်တ ဆေး မသင့်တ
ဆေး သင့်လဲလှယ်ကုမဆက်သ သော်လည်း မ တွေ့မသင့် ဝေဒနာ တော်မှ မထမ မြောက်
1 October 1878
မလွတ်မကင်း သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်သတင်း ကျွတ်လဆန်း ၆ရက် နေ့ နေ့၂ ချက်တီး
ကျော်၆ မောင်း အချိန်လုပြည်ညီး ၍ နတ်ပြည်စံ တော်မူသည်ကို ရှေး စကြာ မန္ဓာတ်
မင်း တို့ကိုသဂြိုဟ်သည့်နည်း အခမ်း အနား ကြီး ကျယ်စွာသဂြိုဟ် တော်မူမည်၊ ခန့်
ထား လုပ် ဆောင်စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေ အောင်း မှန် အောင်လုပ် ဆောင်
စီရင်၊ မင်း မိဘုရား မင်း ညီမင်း သား မှူး တော်မတ် တော်မယား တို့မှာ
2 October 1878
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်သတင်း ကျွတ်လဆန်း ၇ရက် နေ့ကစ၍ ဝတ်ဖြူခုနစ်ရက်လဲ စေ။
(လုံး တော် စာစု၊ ကုန်း ၊ တတိယ ၁၉၆၉၊ စာ၄၄၀နှင့်၄၆၆)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှ သော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်ခမည်း
တော်မင်း တရား ကြီး လူ့ပြည်ငြီး ၍ နတ်ပြည်စံ တော်မူသည်၊ ခမည်း တော်ဘုရား
ဒိုက်အရာ တော်ဖြစ် သော ရွှေထီး ရွှေနန်း တိုင်း ပြည်နိုင်ငံအပေါင်း ကိုငါသိမ်း
အုပ်စိုး စံတော်မူသည်၊ မင်း ညီမင်း သား မှူး တော်မတ် တော်ဝန်စုမှူး စုဗိုလ်
စုစော်ဘွား မြို့စား မြို့ဝန်စစ်ကဲမှစ၍ စုရေး စုကိုင်သူ ဌေး သူကြွယ်မြို့ရွာသူကြီး
မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး ဒိုင်း ခေါင်း အဝန်း ထောင်ကဲပဲ့နင်း တို့ကို မြေနန်း
တော်တွင်သစ္စာ တော်ပေး မြဲပေး ၊ ရွှေနန်း တော်ဝင်း တော်လေး မျက်နှာ
ကိုယ်ရံ တော် ရွှေမြို့ တော်တံခါး တဆယ့်နှစ်ရပ်မြို့ကြီး တံခါး ငါး ဆယ့်ခုနစ်ရပ်အစောင့်
အနေမှစ၍ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုရာဇဝတ် ကြောင်း ကင်း လွတ်လုံခြုံ
အောင်ခန့်ထား စီရင်၊ ရွှေပြည် တော်မှစ၍ နိုင်ငံ တော်အတွင်း တိုင်း သူပြည်သား
ဆင်း ရဲသား ကုန်သည်ကျွန် တော်မျိုး အပေါင်း တို့ကိုလည်း မထိတ်မလန့် စေရ ရောင်း
ဝယ် ဖေါက်ကား သွား လာ နေထိုင်မြဲအတိုင်း ငြိမ်ဝပ်ချမ်း သာစွာ နေထိုင်ကြရမည့်
အကြောင်း နှင့်ထီး ရံနန်း ရံ စော်ဘွား မြို့စား အဝေး မြို့ဝန်တို့ကို စေ့နှံ့ အောင်
ပြန်ဆိုမှာထား စေ၊ ရွှေမြို့ တော်မြို့တွင်း မြို့ပြင်ရပ်စုကွက်စုများ မှာလည်း စေ့နှံ့
အောင် မောင်း ခတ် စေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်း ကျွတ်လဆန်း ၆ ရက်နေ့ 1 October 1878

(လွှတ်မှတ် ၁၉၇၇ စါ ၂၊ မြန်မာသမိုင်း ပြုအဖွဲ့ ပေမူ၊ လုံး တော် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်အသျှင်ဘဝရှင်ခမည်းတော်
မင်း ကြီး ဘုရား အလောင်း တော်ကိုစကြာမန္တာတ်မင်း ဘုံ့ကိုသကြိုဟ်သည့်နည်း အ
နား ကြီး ကျယ်စွာစကြိုဟ် တော်မူမည်မှာခမည်း တော်မင်း တရား ကြီး ဘုရား
သည်မင်း သာမန်တို့ခံပံ့ခဲ သောရာဇာဘိ သေကမုဒ္ဒါဘိသိက်ကိုနှစ်ကြိမ် မြောက်သွန်း
ခံ တော်မူလျှက်ပါဝစနဖြစ် သောမဗ္ဗကွန္တာရှစ် သောင်း လေး ထောင်ကိုကညစ်ရွှေ
မင်အရေး သုံး ပါး ထက်အလွန်သာသနာ တော်၅၀၀၀ပတ်လုံး တည်စေခြင်း ငှါ
သလင်း ကျောက်အပြင်၌ထုလုပ် ရေး သား ထား တော်မူခြင်း စ သောသင်္ဂီတိပရိ
ကံကိုပြည့်စေသဖြင့်ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင် တော်မူ၍သာသနာ တော်မြတ်ကိုအလွန်အကြူး
ခြီး မြှောက် တော်မူပြီး လျှင်သာသနာ တော်ပစကြာမန္တတ်မင်း တို့ကျင့်ဝတ္တရား
ထက်လွန်ကဲထူး မြတ် သောသာသနာ တော်တွင်း မင်း သာမန်တို့ကျင့် ဆောင်ပွါး များ
နိုင်ခဲ သောအနတ္တလက္ခဏာဝိပဿနာဘာဝနာတရား မြတ်ကိုမပြတ် လေ့လာပွါး များ
တော်မူသည်ဖြစ်၍လူခပ်သိမ်း တို့ပူ ဇော်အထူး ကိုအမြဲခံ တော်မူထိုက် သောဘုန်း ပါရ
မီ တော်ရှင်ဖြစ် တော်မူသည်နှင့်အညီမင်း မိဘုရား မင်း ညီမင်း သား မျိုး တော်
မတ် တော်ပြည်သူလူအ ပေါင်း တို့အစဉ်မြတ်နိုး ပူ ဇော်ရာဖြစ် စေခြင်း ငှါရွှေနန်း
တော်ဦး လွှတ် တော် မြောက်တွင်အုတ်နန်း ပြဿဒ်တည်လုပ်သွင်း ထား သကြိုဟ် တော်
ပူမည်၊ သွင်း ထား သကြိုဟ် တော်မူရန်အုတ်ပြဿဒ်ကိုအလျှင်ပြီး ပြေ ကောင်း မွန်
အောင်တည်လုပ် စေ။

2 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်သတင်း ကျွတ်လဆန်း ၇ရက် နေ့နံနက်မှန်နန်း တော်
ပေါ်တွင်အမိန့် တော်၊ ရေနံ ချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ ခန်း ပတ်မြို့စား ဝန်
ကြီး ၊ သေနတ်ဝန်ကင်း ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား ဝန်ကြီး၊အတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား
မင်း ၊ ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်
အ ကောက်ဝန်မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

6 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်သတင်း ကျွတ်လဆန်း ၁၁ရက် နေ့နား ခံနေ မျိုး
စည်သူ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(လုံး တော် စါစု၊ လွှတ်မှတ် ၁၉၇၇၊ စါ၂-၃)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဋ္ဌိန်ဆင်မင်း သခင်ဆင်ဖြူများရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အမိန့် တော်ရှိသည်၊ ဝဲ့ကိုသာအသျှင်မှတ်၊ လက်ဝါး ကဲ့သို့မကျင့်နှင့်၊ ဖဝါး ကဲ့သို့ကျင့်၊ တိုင်း ရေး ပြည် ရေး သာသနာတော် ရေး အကျိုး စီး ပွါး ရှိမည်ကိုသာအစွမ်း သတ္တိရှိသည့်အတိုင်း ပြေကုန် အောင်ထမ်း ၊ ရှောင်လွှဲကိုး မယ်၍ မကျင့်နှင့်၊ သာသနာ တော် ရေး တိုင်း ရေး ပြည် ရေး အကျိုး စီး ပွါး ယုတ် လျော့မည်ကိုတဆံခြည် မျှ မကျင့်မကြံနှင့်၊ သူတထူး တို့ပြုကျင့်ကြံ စည်သည်ကိုသိလျှင်လည်း နိုင်အောင်မြစ်၊ မမြစ်နိုင်လျှင်ငါ့နှင့်မှုး မတ်တို့မှာ လျှောက်၊ ယခု ပေး သည့်သစ္စာ တော်အတိုင်း တည် အောင်ကျင့်၊ မကျင့်ယွင်း သွေ ဖေါက်ပြန် ချေသော်၊ လေး သင်္ချေနှင့်ကမ္ဘာတသိန်း ဖွက်ကိန်း ပြည့်ထ၊ လုံ့လသည်း စွာ၊ ဒါနပါရမီ၊ သီလပါရမီ၊ နိက္ခမပါရမီ၊ ပညာပါရမီ၊ ဝိရိယပါရမီ၊ ခန္တီပါရမီ၊ သစ္စာပါရမီ၊ အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ၊ မေတ္တာပါရမီ၊ ဥပေက္ခာပါရမီ၊ ပါရမီဆယ်ပါး အပြား သုံး ဆယ်ကိုဖြည့်၍ပြည့်ထကျင့် သောဘုရား သခင်ကိုယ် တော်မြတ်ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

သွား တော် လေး ဆယ်၊ စွယ် တော် လေး ချောင်း ၊ ညှပ်ရိုး တော်နှစ် ချောင်း ၊ ဓါတ်ပေါင်း ရှစ်စွတ်ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ၊

လက်ျာရံရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ လက်ဝဲရံရှင်မောဂ္ဂလန်စ သောအသီတိရှစ်ကျိပ် သောရဟန္တာမြတ်တို့၏ဓါတ် တော် မွေ တော်ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး ဘုရား သခင် ဟော တော်မူ သော ပိနည်းငါးကျမ်းသုတ်သုံး ကျမ်း အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်း ဓမ္မာခန္ဓာအ ပေါင်း ရှစ်သောင်း လေး ထောင်ကျမ်း ကုန် အောင်ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး သာမဝေဒ၊ ယဇုဝေဒ၊ ဣရုဝေဒ၊ အာတပ္ပဏ ဝေဒတည်း ဟူ သော ဝေဒ လေး ပုံကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး သာသနာ တော်ငါး ထောင်ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး ဇမ္ဗူဒီပ၊ အပရ ဂေါယာ၊ ဥတ္တရကုရု၊ ပုဗ္ဗဝိ ဒေဟကျွန်း ကြီး လေး ကျွန်း ကိုကျွန်း ငယ်နှစ်ထောင်အရံ ဆောင် သောကျွန်း အ ပေါင်း ကို စောင့် သောနတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး မြစ်ကြီး ငါး သွယ်မြစ်ငယ်ငါး ရာဂင်္ဂါ ယမုနာ အစိရဝတီ မဟီသရဖူဟူသည်မကြွင်း အင်း အိုင် ချောင်း မြောင်း အ ပေါင်း စောင့်မှတ်ခပ်သိမ်း နတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး ဟိမဝန္တာ တောသုံး တောင်ကိုကုန် အောင် စောင့် သောအာကာသစိုး ဗိဿနိုး မလွတ် ဖုတ်ပြိတ်နတ်လည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး အသမုဂ္ဂီ၊ စန္ဒီ၊ ပရမိသွာ၊ မဟာဂိရိစ သောအရှိန်ပြင်း ထန်၊ ဝေဿဝဏ်နှင့် ဂုမ္ဘာန်ယက္ခ၊ ဂန္ဓဗ္ဗ၊ စသည် ဒေဝိန်၊ အသုရိန်အလား ၊ ကျော်ထင်ရှား သည့်နတ်အများလည်း သတ်၍ မနေ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး သွေး ခဲ သွေး နက်ပွက်ပွက်ထွက်၍ကိုယ်လက် ပြောင်း ပြန် သွေး ခဲအံ၍ သေ စေ သောဟူ လေ။

ထိုမှတပါး ဘေးရှစ်ပါး ဒဏ်ဆယ်ပါး ထင်ရှားသတ်၍လတ်လတ်ချက်ခြင်း သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး သားမြေး ဥစ္စာ၊ မကြာပျက်စီး၊ ဆီမီးတန်ဆောင်၊ ထုံးသောရောင်သို့၊ ကုန်အောင်မကြွင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်စေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး ရေဝယ်သွားလည်း ရေသားများ ဖွေဆယ်ကု ငွေတွင်ရေနေအပေါင်း မိချောင်း လဘိုင်သံထိကိုင်၍ မကန်း လိပ်ငါး စီး၍မနေ သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး ကြည်းဝယ်သွားလည်း၊ ကြည်းသားအများ၊ ပြားသည့်အနေ၊ ကိုးကုဋေတွင်၊ သစ်ကျားဆင်ရဲ၊ စိုင်းတီးငမွဲ၊ ဝက်ရဲစား၍၊ ထွားထွားညက်ညက်၊ ကိုယ်လုံးပျက်၍ သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး မြွေမွေး၊ မြွေဟောက်၊ ငန်းပြောက်၊ ငန်းကြား၊ ငန်းငါးပါးလည်း၊ ပေါက်ထမနေ၊ သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး သေတုံငြားလည်း၊ ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၊ ငရဲငယ်တရာ့နှစ်ဆယ့်ရှစ်ထပ်၊ တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ်၊ အပါယ်လေးပါး၊ လားစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး လူဖြစ်ငြားလည်း၊ လူချင်းမတူ၊ နူဖြူနူဆွတ်၊ မုံညင်းပွတ်အဆင်း၊ ခရုသင်းမလွတ်၊ ဘက်သကပ်ဘက်သချာ၊ ထိုအနာလည်း စွဲစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး မိခင်ဘခင် ခေါင်ငင်ပြင်းထန်၊ ဆန့်တုံ့ခြေလက်၊ မကွေးမခင် သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး မင်းကမလွတ်၊ အမတ်ဗိုလ်ပါ၊ စွဲကိုင်ရသသား၊ အိမ်ခါးလက်နက်၊ သုံးမည်စက်နှင့်၊ ခြေလက်ထောင်းလောင်း၊ လည်ဥကျောင်းလည်း၊ ထောင်းထောင်းဖြတ်၍၊ လတ်လတ်ချက်ခြင်း သေစေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး မဟာသမုဒ္ဒရာပင်လယ်ကြောဝယ်၊ သင်္ဘောလှေကြီး၊ ပျက်စီးမြောပါ၊ ကွဲသောလားသို့၊ ထွားထွားညက်ညက်၊ ပျက်စေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး ဝမ်းတလှည်းကို၊ အကြွမ်းဖုတ်သော်၊ တဆုပ်လောက်မျှ၊ စမ်းမရသို့ဖြစ်စေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး သားမြေးကျေးကျွန်၊ ထွန်သည့်ကျွဲနွား၊ ခမ်းနားမကြွင်း၊ ပြုန်းတီးခြင်းနှင့်ဆင်းရဲကြီးသည်၊ မြေကြီးပွက်ခဲ၊ ခွက်လက်စွဲ၍၊ ငရဲအရှင်၊ စားချင်လှည့်ကာ၊ ဘုံးစီးရာဘဝ၊ ထွင်းဆုံးကျ၍၊ အလှမဲ့ပါ၊ လူပြိတ္တာလည်းဖြစ်စေသောဟူလေ။
ထိုမှတပါး မင်းနန်သူကျိန်ခြင်း၊ ထုံးနှယ်ဆင်းသည်၊ ထင်းမီးစသို့၊ တစတစတိုစေသောဟူလေ။
ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီး သောကျေးဇူး သစ္စာတော်မြတ်ကို စောင့်သပေသည်ဖြစ်လျှင်လည်း၊ ယခုရေဖွတ်ဆိုခဲ့ပြီး သောဘေးအန္တရာယ်အပေါင်းတို့သည်၊ စင်ကင်းလွင့်ပျောက်၊ မရောက်သည်သာဖြစ်၍၊ သားမြေးဥစ္စာရတနာက၊ ကောင်းစွာခြေရံ၊ စည်းစိမ်ခံလျက်၊ သာစံတက်တိုးပွားသည့်မိုးသို့ဖြစ်စေသော၊ အလှူဒါနကျင့်သီလနှင့်၊ စာဂပညာ၊ ပြည့်စုံစွာလျက်၊ သာသနာ၌လင်း၊ စက်အတွင်းဝယ်၊ လျှင်ပြင်းချက်မှန်၊ ဗိုလ်မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်၊ နိဗ္ဗာန်ထုတ်ချောက်ရောက်သည်အမှန်ဖြစ်စေသော။
II October 1878
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၁ ရက်နေ့ မြန်နန်းတော်တွင်ပေးသည့် သစ္စာတော်။
(အုပ်ချုပ်ပုံ၊ စ၊ ၁၆၀-၁၆၃)

ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအရှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အရှင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး ဘုရားအမိန့်တော်ရှိသည်၊ သာသနာပြုတိုင်းပြုပြည်ပြုရွေး မင်းကောင်း မင်းမြတ်တို့သည်သာသနာတိုင်းပြည်ပွါးစည်တိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သောသင်္ဂဟတရား လေးပါး ရိပုံဇယတရား လေးပါး အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး စသောကျင့်ဝတ်တရားတို့ကိုကျင့်ဆောင်တော်မူလျက်သာသနာတော်ကျိုး တိုင်းကျိုး ပြည်ကျိုး များကိုရွက်ဆောင်တော်မူကြကုန်သည်၊ ငါအရှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်သည်လည်း သာသနာပြုတိုင်း ပြုပြည်ပြုမင်း ဖြစ်တော်မူသည်နှင့်အညီဆယ်ဘို့တဘို့ကိုမလွန်စေမူ၍ပြည်သူတို့အခွန်အတုတ်ကိုခံခြင်း ဗိုလ်ပါရဲမက်တို့အား မျိုးရိက္ခာပေးခြင်း စသောသင်္ဂဟတရား ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်မြို့ရွာတိုင်းပြည်ပွါးစည်တိုးတက်စေသော မဟာသမ္မတစသော မင်းတို့ထုံးနှုန်း နိမ့်ချီးမြှောက်ခြင်း နိဂ္ဂဟပဂ္ဂဟစသော မင်းရေးမင်းရာတို့နှိုက် မချွတ်မြဲမြန်မှန်ကန်စွာပြဋ္ဌာန်းပြောဆိုခြင်း စသော ရိပုံဇယတရား ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်ရန်သူကို အောင်မြင်နိုင်သော အလောင်းတော် ဝါနရိန္ဒ မျောက်မင်းထုံးနှုန်း ၊ အစဉ်မပြတ်စည်းဝေးတိုင်ပင်ခြင်း မညီသည့်အမှုမဆိုအညီအညွတ်ပြုခြင်း စသောအပရိဟာနိယတရား ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်သုံးကြိမ်ချဲ့ထွင်ပွါးစည်ပင်သော ဝေသာလီပြည်လိစ္ဆဝီမင်းတို့ထုံးနှုန်း စသောကျင့်ဝတ်ရာဇမံပုံစံဥပဒေများကိုအထူးသဖြင့် ရှေ့နှလုံးတော်သွင်း ရိုးရင်းတော်မူသည်ဖြစ်၍သာသနာတော်မှုတိုင်းရေး ပြည်မှုစီရင်ခင်း စီရင်ဘွယ်နှုတ်ပယ်ခန့်ထားဆင့်ဆိုပြင်ဆင်ပြုလုပ်ရန်ရှိသည်များ ကိုသင်္ဂဟရိပုံဇယအပရိဟာနိယများ နှင့်တပြေးညီစွာ ငါအရှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်နှင့်တကွငါ၏သစ္စာတော်ကိုနှစ်ကြိမ် မြှောက်ခံသောက်ထမ်းရွက်ကြသည့်အရာရှိမှူးမတ်အစည်းအဝေး ဝင်လူတို့ညှိနှိုင်းပြောဆိုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားထားမည်ဖြစ်သည်၊ စုံညီညှိနှိုင်း ပြောဆိုရဥပဒေများကိုငါအရှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်နှင့်တကွအရာရှိမှူးမတ်အစည်းအဝေး ဝင်လူတို့ကအပျက်အယွင်း မရှိရအောင်စောင့်ရှောက်ကြစေ၊ ပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားထားသည့်ဥပဒေလည်း သားတော်အစဉ် မြေးတော်အဆက်မြစ်တော်အညွန့်အဖွန့်ရှည်စွာသာသနာတော်ကျိုး တိုင်းကျိုး ပြည်ကျိုး တိုးတက်ပွါးများရန်အကြောင်း

ဖြစ်သည်၊ ညှိနှိုင်း ပြောဆိုပြဋ္ဌာန်း ပိုင်း ခြား ထား မည့်ဥပဒေအတိုင်း အမြဲတည်စေ။

12 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်း ကျွတ်လပြည့် ကျော် ၂ ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ ပေါင်း တော်ဆောင်စနုတွင် ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး၊ ခန်း ပတ်မြို့စား ဝန်ကြီး၊ သေနတ်ဝန်ကင်း ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား ဝန်ကြီး၊ အတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း၊ ပုဂံဝန် ထောက်မင်း၊ ကင်း စဉ်ဝန် ထောက်မင်း၊ မြို့သာဝန် ထောက်မင်း၊ မြောင်လှဝန် ထောက်မင်း၊ ရန် အောင်မြင်ဝန် ထောက်မင်း တို့ရှေ့သံတော်ဆင့်ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်အတွင်း ခြောက်စို့ သေနတ်စါရေး ကြီး မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်၊ နား ခံမင်း ထင် ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(<u>လွှတ်မှတ်</u> ၁၉၇၇၊ စါ၃-၄၊ <u>ကုန်း</u> ၊ တတိယ ၁၉၆၇၊ စါ၄၇၄-၅)

ရွှေ ရွှေ သောသာသနာပြုမင်း ကောင်း မင်း မြတ်တို့သည်ပြုဘွယ်ကိစ္စအကြီး အကျယ်ရှိလျှင်ရတနာသုံး ပါး ကိုအဦး ထား ၍ပြုမြဲဖြစ်သည့်အတိုင်း ရွှေထီး ရွှေနန်း တက်သိမ်း ၍ မင်း အဖြစ်ကိုယူလျှင်သာသနာ တော်မြတ်သုံး ပါး ၏အရင်း မူလဘူတပရိယတ္တိသာသနာ တော်မြတ်ဖြစ် သော ပိဋကတ် တော် များ ကို ရေး သား ပြုစု တော်မူမြဲဖြစ်သည်။ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်လည်း ခမည်း တော်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အရိုက်အရာ တော်ဖြစ် သော ရွှေထီး ရွှေနန်း တိုင်းပြည်နိုင်ငံ များ ကိုဆက်ခံ စိုး အုပ် တော် မူ၍ မင်း အဖြစ်ကိုယူ တော် မူသည်။ သာသနာတိုင်း ပြည်ပွါး စည်တိုး တက်ရာတိုး တက် ကြောင်း ပြုခင်း ပြုဘွယ်အများ ရှိသည်ဖြစ်၍ အခြား ကိစ္စကိုမ ဆောင်မရွက်မီရတနာသုံး ပါး ကိုအဦး ထား လျက်သာသနာ တော်မြတ်ကိုခြီး မြှောက်ပြုစု တော် မူသင့်သည့်အတိုင်း သာသနာ တော်သုံး ပါး ၏အရင်း မူလဘူတပရိယတ္တိသာသနာ တော်မြတ်ဖြစ် သော ပိဋကတ် တော်အထူး သဖြင့်ပြန့်ပွါး အောင်ရွှေစာမင်စာကညစ် ရေး စာ များ ကိုဆိုင်ရာဆင့်ဆို ရေး သား စေ။ ပိဋကတ်တော် ရေး သား ရန်ရှိသည်မှာ ရွှေမြို့ တော်အမရပူရအလုံမြို့၊ တပယင်း မြို့၊ ကန္နီမြို့၊ ငရနဲမြို့ရှိပိဋကတ် ရွှေ ရေး မင် ရေး ကမ္မဝါရေး ရွှေ ပေလုပ်စာရင်း ပါလူတို့ကိုမြို့ရွာနယ်ရှင်အကြီး အအုပ်တို့ကသဿမေဓအခွန် တော်မှစ၍ မင်း မှုမင်း ခင်း စရိတ် ကြေး ငွေအ သေး အဖွဲ့အခွဲအ တောင်း မရှိလွတ်ငြိမ်း စေပြီး လျှင်မိုင်း ကိုင်မြို့စား မဟာသီရိဇေယသူကအုပ်ထိမ်း စေ၍ ပိဋကတ် တော် များ ကို ရေး သား ထမ်း ရွက် စေသင့် ကြောင်း နှင့်အစည်း ဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ရွှေမြို့ တော်အမရပူရမြို့အလုံမြို့တပယင်း မြို့ကန္နီမြို့ငရနဲမြို့ရှိပိဋကတ် ရွှေ ရေး မင် ရေး ကမ္မဝါရေး ရွှေ ပေမင် ပေလုပ်စာရင်း ပါလူတို့ကိုမြို့ရွာနယ်ရှင်အကြီး အအုပ်တို့ကသဿမေဓအခွန် တော်မင်း မှုမင်း ခင်း စရိတ် ကြေး ငွေအ သေး အဖွဲ့အခွဲအ တောင်း လူအ စေအခိုင်း မရှိလွတ်ငြိမ်း စေ၍ ပိဋကတ် တော် များ ကို ရေး သား ထမ်း ရွက် စေ။ ပိဋကတ် တော် ရွှေ ရေး မင် ရေး ကမ္မဝါရေး ရွှေ ပေမင် ပေလုပ်စာရင်း ပါလူတို့ကိုမိုင်း ကိုင်မြို့စား မဟာသီရိဇေယသူကအုပ်ထိမ်း စေ။

16 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်း ကျွတ်လပြည့်ကျော် ၆ ရက် နေ့ နား ခံ နေ ရွှီး မင်း ထင်မင်း ခေါ်ထွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ် ၁၉၇၇၊ စါ၄၊ ရှေး ဟောင်းသုတေသန)

ကျိုင်းရုံးကြီး တဆယ့်နှစ်ပန်းနား မြို့စား ဒေါ်ဘယား အမတ်တို့ရှိခိုး သံတော်
ဦးတင်ချက်ကို ထောက်၍ ကျိုင်းရုံးကြီး မြို့သည် နိုင်ငံတော်အရှေ့မျက်နှာထီး ရုံနန်း
ရုံဖြစ်သည်တကြောင်း ၊ ဂန္ဓာလရာဇ်တရုပ်ပြည်နှင့် စပ်လျက်ဖြစ်သည်တကြောင်း
ဖြစ်သောကြောင့် အကြီးအအုပ် သည်ဝီဘွား မြို့စား မကင်း မလပ်သင့်ဖြစ်သည်၊
ဇောတိနဂရမဟာဝံသသီရိပဝရသုဓမ္မရာဇာလည်း အထက် သည်ဝီဘွား ဥပ
ရာဇာသား ဖြစ်၍ သည်ဝီဘွား အရာဆက်ခံထိုက်သူဖြစ်ကြောင်း နှင့်အစည်းအ
ဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ဇောတိနဂရမဟာဝံ
သသီရိပဝရသုဓမ္မရာဇာကိုကျိုင်းရုံးကြီး မြို့လူး တဆယ့်နှစ်ပန်းနား နှင့်တကွ
ဇောတိနဂရတိုင်း တတိုင်းလုံးကို သည်ဝီဘွား ခန့်၊ အထက် သည်ဝီဘွား တို့နည်း
ထီး အစီး အနင်း အဆောင်အရွက်သနား တော်ခံစေ။

19 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်း ကျွတ်လပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့ နားခံ နေမျိုး
မင်း လှရာဇာ ကျော်ထင်တွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စါ၅)

မယ်တော်အိမ်ဖြူရှင်အသျှင်မိဘုရားကို စလင်းမြို့တလုပ်မြို့မျှားကိုမြို့စား ၊
အမြင့်မြို့စီရင်စု ချောင်းဦး ဆယ်ရွာကိုထီးမိုးယဉ်ခံသနားတော်မူသည်၊
အစ်မတော်သုယ်ရီရတနာဒေဝီမိုင်းကိုင်စုဘုရားကို ပုခန်းကြီးမြို့ကိုမြို့စား ၊
မိုင်းကိုင်မြို့ကိုထီးမိုးယဉ်ခံသနားတော်မူသည်၊
နှစ်မတော်သီရိသုဂုစါဝတီ ပြောင်းပြာစုဘုရားကို မိတ္ထီလာမြို့ကိုမြို့စား ၊
ပြောင်းပြာမြို့ကိုထီးမိုးယဉ်ခံသနားတော်မူသည်။
စါချွန်ရေး မြဲရေး ရှိသွင်း ။

20 October 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်သတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၁၀ ရက် နေ့နားခံ
နေမျိုး မင်းထင်ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။
(လုံး တော်စါစု၊ ကုန်း၊ တတိယ ၁၉၆၇၊ စါ ၄၇၇-၈)

မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်ဘုရားကိုဗန်းမော်မြို့၊ ဝန်းသိုမြို့မှုးကိုမြို့စား၊ အမြင့်လေးမြို့ကိုထီးမိုးယဉ်ခံသနားတော်မူသည်၊ စာချွန်ရေးမြဲရေး၍သွင်း။

21 October 1878

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ သတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၁၁ ရက်နေ့နားခံနေမျိုးမင်းထင်ကျော်ခေါင်တွင်ပြန်။

(လုံးတော်စာစု၊ ကုန်း၊ တတိယ ၁၉၆၇၊ စာ ၄၇၈)

သာသနာတော်ရေးတိုင်း ရေးပြည်မှုဆိုသည့်အရာလည်း ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ
အကျိုးစီးပွါး နှစ်ပါးနှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အရာဖြစ်၍သာသနာတော်စည်ပင်
ထွန်းလင်း ကြောင်းတိုင်းပြည်နိုင်ငံအကျိုးစီးပွါးများ ကြောင်းဖြစ်သော
ပြည်ကြီး ဝန်ကိုရွက်ဆောင်ရသည့်မှုခင်း ရေးရာအလွန်ကျယ်ဝန်းများပြား
လှသည်ဖြစ်၍သာသနာတော်မှုတိုင်း မှုပြည်မှုရှိသည်များကိုဆင့်ဆိုစီရင်ထမ်း
ဆောင်ရသည့်မှူး တော်မတ်တော်အရာရှိတို့မှာတာဝေပုံမပိုင်း မခြား မ
ခွဲမဝေရောထွေး ထမ်း ဆောင်ကြရလျှင်ဆင့်ဆိုထမ်း ရွက်သည့်မှုခင်းကိစ္စ
ကောင်း မွန်စွာမပြီး မပြေမတွင်မကုန်ထမ်း ဆောင်ရသူမှာလည်း လက်
ဂုံး နှလုံး စွမ်း ရည်သတ္တိအင်နှင့်မတန်မှုခင်း များပြား ဝေဘန်ခွဲချမ်း
ထမ်း ဆောင်နိုင်ရန်မရှိ၊ ထမ်းအား ရွက်အား ရည်သွား ဆုတ်ယုတ်ရန်အ
ဖြစ်များ စွာရှိသည်ဖြစ်၍သာသနာတော်မှုတိုင်း ရေးပြည်မှုရှိသည်များကို
တရပ်တဌာနစီခွဲဝေပိုင်း ခြားအကြီး အချုပ်တဦး တယောက်စီမှူးကြီး ကြပ်
မထမ်း ရွက်ကြစေရန်မှူးမတ်အရာရှိအစည်း အဝေး တွင်စုံညီညှိနှိုင်း ပြော
ဆိုကြရာ

(၁) ပဌမဝေပုံပါနိုင်ငံတော်အတွင်း မြေတော်နှင့်စပ်ဆိုင်သမျှလယ်ယာ
ကိုင်း ကျွန်း ချထားလုပ်ဆောင်ရန်အမှု၊ ကံချောင်း ဆည်မြောင်း ဆည်ဘိုး တက်
သက်ရန်အမှု၊ ကျွဲတော်နွား တော်များ ကိုထိန်း သိမ်း ရန်အမှုများ ကိုရေနံ
ချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မဟာမင်း လှမင်း ခေါင်ကျော်၊

(၂) ဒုတိယဝေပုံပါကျောင်း ဘုရား အလုပ်အဆောင်မှု၊ နန်း တော်အိမ်
တော်မြို့လုပ်ကျုံး တာအလုပ်အဆောင်မှု၊ ကျောက်လမ်း အသစ်လုပ်ဆောင်ရန်
အမှု၊ တဆယ့်နှစ်ရာသီအလုပ်အဆောင်မှု၊ လက်လုပ်နှင့်စပ်ဆိုင်သမျှအလုပ်အ
ဆောင်မှုများ ကိုခန်း ပတ်မြို့စား ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မင်း လှမဟာ
ဥဇနာ၊

(၃) တတိယဝေပုံပါသေနတ်အမြောက်မြင်း အစုကုန်း ကြောင်း အမှုထမ်း တို့ကို
ဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ လုပ်ဆောင်ပြီး သေနတ်အမြောက်မှစ၍ကုန်း ကြောင်း စစ်
သည်ရဲမက်တို့နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်လက်နက်ကိရိယာခဲယမ်း မီး ကျောက်အမှု၊ အတွင်း

ပြင်လက်နက်တိုက်များကိုဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ ဆင်တော်မြင်းတော်များကိုထိန်းသိမ်းဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ ဆင်မှူး သွော်ကြီး ကျုံး ယရည်း ဆင်တိုင်မြင်းတိုင်များကိုဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ ခံမြို့ခံကတုတ်အလုပ်အား ဆောင်အမှုများကိုလယ်ကိုင်း မြို့စား သေနတ်ဝန်ကင်း ဝန်မင်းကြီး သတိုးမင်းကြီး မဟာမင်းလှစည်သူကျော်၊

(၄) စတုတ္ထ ဝေပုံပါ ဈေးပွဲကင်း ကူတို့ အကောက်အခွန်မှု၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း အစွတ်အခြောက်အခွန်မှု၊ ပတ္တမြား ကျောက်စိမ်း သစ် ရေနံလဘက်ကုန်အရောင်း အဝယ်မှစ၍သမ္ဗာပါသမှုများကိုအတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား သတိုးမင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်းခေါင်သီဟသူ၊

(၅) ပဉ္စမ ဝေပုံပါ ကျောင်း ဘုရား ဝတ်မိုးဝတ်မြေမှုပိဋကတ် ပေစာမင်စါကျောက်စာမှု၊ ရဟန်း သံဃာတော်တို့နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အမှု၊ လစဉ်နှစ်စဉ်အလှူတော်မှု၊ သူအိုသူနာတိုက်များကိုပြုစုစောင့်ရှောက်ရန်အမှု၊ ရာဇဝင်ဗေဒင်စာ ဟောင်းစာတမ်းမှစ၍ လောကီပညာစာနှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အမှု၊ နတ်ပူဇော်ကြိုဟ်ပူဇော်ပုဏ္ဏားနှင့်စပ်သည့်အမှု၊ နှစ်ဆယ့်လေး ဌာနဘုရား ဈေးပွဲအကောက်အခွန်မှုများကိုအတွင်းဝန် ဆောမြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းထင်သင်္ခယာ၊

(၆) ဆဋ္ဌမ ဝေပုံပါ ငွေတော်စပါး တော်နှစ်စာလစာ ပေး ပုရိသမေမမှု၊ အလှူတော်တွက်အလုပ်အဆောင်တွက်မှစ၍ ကြေး ငွေဆန်စပါး ပေးသုံးမှု၊ လက်ဝဲလက်ျာ ဥယျာဉ်တော်မှစ၍ ခမည်းတော်မင်းတရားကြီး ဘုရား အသစ်စိုက်ပျိုး ပြုစုတော်မူသည့်ဥယျာဉ်တော်များကိုစောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းဆင့်ဆိုရန်အမှုများကိုအတွင်းဝန် ယောမြို့စား မင်းကြီး မင်းခေါင်ကျော်၊

(၇) သတ္တမ ဝေပုံပါနိုင်ငံတော်အတွင်း သဿမေဓ ကောက်ခံဆက်သွင်းရန်အမှု၊ နွားတော်ဘိုး ကျွဲတော်ဘိုး ငွေများ ပြင် ငွေတော်အကြွင်း အကျန်ရှိသည်များကိုစစ်ဆေး တောင်းခံရန်အမှုများကို ရွှေတိုက်ဝန် ဝန်စုပါလူတို့ကိုဆင့်ဆိုရန်အမှုများကိုအတွင်းဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းထင်စည်သူ၊

(၈) အဋ္ဌမ ဝေပုံပါ ရွှေကြိုး သတ်နယ်အတွင်း အထက်ခမည်း တော်မင်းတရား

ကြီး ဘုရား လက်ထက် တော်အမိန့် တော်နှင့်ပိုင်း ခြား ထား သည့်ရာဇဝတ်မှု၊ ထွက် တော်မူဝင် တော်မူမှစ၍လမ်း ပန်း ရာဇမှတ် ရေအိုး ရေပြည့်တံခွန်ကုက္ကား ပုဆိုး ပဉ္စလိုက်ထူရန်များ ကိုဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ သစ်ပျဉ် ဝါး ကြိမ်ဖျင် စောင်ပုဆိုး ထဘီများ ကိုထုပြက်လက်သစ် တောင်တို တောင်ရှည်စစ် ကြောဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ အလေး တောင်း တင်း စဉ်း ချိန်ဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ ပြည်ကံ ကျွေး သွေး မစွန်းစဏ္ဍာလါအမှုများ ကိုဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ မြို့တွင်း မြို့ပြင်များ မှာရာဇဝတ် တော် ရေးကင်း လွတ်လုံခြုံ အောင်ကင်း ဝတ်ကင်း ပတ်လှည့်လည် စောင့်ထိန်း ရန်အမှု၊ ရွှေမြို့တော်ဆင် ခြေဖုံး ရွှေကြိုး သတ်နယ်အတွင်း ရာဇဝတ် တော် ရေး ကင်း လွတ်လုံခြုံ အောင် စောင့်ထိန်း ရန်အမှုများ ကိုမြို့ဝန်မြို့သာ့ြို့စား မင်း ကြီး မဟာမင်း လှမင်းခေါင်သူရိန်၊ မြို့ဝန်စုံး မြို့စား မဟာမင်း လှစည်သူ၊

(၉) နဝမ ဝေပုံပါ ရွှေပြည် တော်မှစ၍ နိုင်ငံ တော်အတွင်း မြို့ ကျေး ရွာများ က လွှတ် တော်တရား ရုံး တော်များ သို့ဆိုက် ရောက် လျှောက်ထား သည့်မှုခင်း တရား စကား မှု၊ တရား သူကြီး နှင့်တကွတရား အရာရှိတို့ကိုဆင့်ဆိုရန်အမှုများ ကိုဝန်ထောက်မင်း ကြီး သီရိမဟာရာဇာသင်္ကြံ၊

(၁၀) ဒသမ ဝေပုံပါ လှေ ဘောင်သ ဘော်ာသမ္ဗန်အမှုထမ်း တို့ကိုဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ လုပ် ဆောင်ပြီး သေနတ်အ မြောက်ခဲယမ်း မီး ကျောက်မှစ၍ ရေ ကြောင်း စစ်သည်ရဲမက်တို့နှင့်ဆိုင်သည့်လက်နက်ကိရိယာမှု၊ လှေ တော် ဘောင် တော်သ ဘော်ာသမ္ဗန်များ ကို နေရာကျဆင့်ဆိုထိန်း သိမ်း ရန်အမှုများ ကိုဝန် ထောက်လှိုင်း တက်မြို့စား မင်း ကြီး မဟာမင်း ခေါင်သခ်ယာ၊

(၁၁) ဧကာဒသမ ဝေပုံပါနိုင်ငံခြား မင်း မှူး မတ်တို့နှင့်ဆက်လက်ကမ်း လှမ်း ဆင့်ဆိုမှာထား ထမ်း ရွက်ရန်အမှု၊ စကား ပြော ကြေး နန်း အလုပ်အ ဆောင်မှုများ ကိုဝန် ထောက် မြောင်လှမြို့စား မင်း ကြီး သီရိမဟာ ဇေယသူ၊

(၁၂) ဒွါဒသမ ဝေပုံပါတွဲဘက်ရုံး နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အမှု၊ ရွှေမြို့တော်ရှိသိုး ဆောင်း ပသီတရုပ်ကုလား လူမျိုး ခြား တို့နှင့်စပ်သည့်အမှုများ ကိုဝန် ထောက်ပဋ္ဌနဂိုရ်မြို့စား မင်း ကြီး မဟာမင်း ထင်ရာဇာ၊

(၁၃) တေရသမ ဝေပုံပါ ရွှေမြို့တော်ဆင် ခြေဘုံး ရွှေကြိုး သတ်နယ်တွင်း မှအပ

အဝေး ရာဇဝတ်မှု စော်ဘွား မြို့စား အဝေး မြို့ဝန် မြို့အုပ် မြို့ထိန်း တို့ကို မှာ
ထား ဆင့်ဆိုရန်အမှု၊ သတင်း စာတိုက်တည် ထောင်လုပ် ဆောင်ရန်အမှု၊ နိုင်
ငံတော်အတွင်း ကြီး ငိုး စိုး ငိုး မှု၊ နယ် မြေလုဆိုမှု၊ အစုစု ချင်း ချင်း ဖြစ်စေ
အစုနှင့်အသည်ဖြစ် စေလူလုဆိုမှုများ ကိုဝန် ထောက်မြို့သစ်မြို့စား မင်းကြီး မ
ဟာမင်း လှမင်း ခေါင်၊

(၁၄) စုဒ္ဒသမ ဝေပုံပါ သေနတ်အ မြောက်လုပ် စက်ကိရိယာ မှစ၍လက်နက်စက်ရုံ
အလုပ်မှု၊ သံဖိုကြီး ဒင်္ဂါး တိုက်ယက်ကန်း စက်ရုံမှစ၍အရပ်ရပ်စက်ရုံအလုပ်မှု၊
ပန်း ဘဲလက်သမား ပွတ်ခံတံစည်း တိုက်မှစ၍ စက်ရုံအလုပ်သည်ပညာသည်တို့ကိုဆင့်
ဆိုရန်အမှုများ ကိုဝန် ထောက်ရန် အောင်မြင်မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းခေါင်
တို့ကအကြီး အချုပ်ပြုလုပ် စေ၍ ဝေပုံကျမင်း မှုတော်ရပ်ပြီး ပြေကုန်တွင်လွယ် အောင်
ဆင့်ဆိုစီရင်လုပ် ဆောင်ထမ်း ရွက်စေရန်သင့် ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်
မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း သင့်ပြီ။

11 November 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်တန် ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့နံနက်
ညီလါခံ ဗေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်။
ရေနံချောင်း မင်းကြီး ၊ ခန်း ပတ်မင်းကြီး ၊ ကင်း ဝန်မင်းကြီး ၊ အတွင်း
ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် ဆောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်
ယောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ရှေ့သံတော်ဆင့်
ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်မင်း မှတ်၊ နား ခံ နေမျိုး စည်သူကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။
(မျိုးကြည့်၊ ပု၊ ၁၂၁၁၊ လုံး တော် စါစု၊ ကုန်း ၊ တတိယ ၁၉၆၇၊ စါ၄ဝ၅-ဝ၊
လွှတ်မှတ် ၁၉၇၇ စါ၅-၇)

သာသနာပြုဖြစ်သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့မည်သည် ပရိယတ္တိသာသနာတော် ပဋိပတ္တိသာသနာတော် ပဋိဝေဓသာသနာတော်ဟူသော သာသနာတော်မြတ်သုံးပါး စည်ပင်ပြန့်ပွါးဖြစ်ထွန်းစေခြင်းငှါ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ချောက်ချားနိုင်သဖြင့် အကျင့်အာစာရသီလ ဝိသုဒ္ဓိဂုဏ်ထူးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မွန် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ကို ရွေးချယ်စီစစ်၍ သာသနာပြုအပ်မြဲဖြစ်သည်နှင့်အညီ ခမည်းတော် ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်မင်းတရားကြီး လက်ထက် ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ဝိသာရဒဖြစ်သော တံဆိပ်တော်ရဆရာတော်ဆယ်ပါးကို ရွေးချယ်တော်မူ၍ သာသနာပြုသုဓမ္မာဝင်အပ်တော်မူသည်၊ သာသနာရေး သာသနာမှုဆိုသည့်အရာသည် လောကီအကျိုးစီးပွါးများ ထက်မြင့်မြတ်ကဲလွန်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၏အခြေမူလဘူတ လောကုတ္တရာအကျိုးစီးပွါးနှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အရာဖြစ်၍ သာသနာရေး သာသနာမှုစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်ရှိသည်များကို တဦးတယောက်တည်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ရသည်ထက် တိပိဋကဓရ ဆေက၊ လဇ္ဇီ ပေသလ၊ သိက္ခာကာမဖြစ်သော ထေရ်ကြီး ဝါကြီး ပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အများ ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်စီရင်ဆုံးဖြတ်ရလျှင် သာသနာမြတ်၏ဆူးညောင့်သဖွယ်ဖြစ်သော အေးရန်အပေါင်း ကင်းရှင်းပပျောက်သဖြင့် အတိုင်းထက်အလွန် စည်ပင်ထွန်းလင်း ကုန်ရာသည်၊ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်သည်လည်း သာသနာပြုမင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့ဖြည့်ကျင့်ရွက်ဆောင်မြဲရာဇပြကတေ့ဓလေ့ထုံးစံနှင့်ညီစွာ သာသနာတော်မြတ်သုံးပါး ပြန့်ပွါးစည်ပင်ကြောင်းများကို အထူးသဖြင့်ရွက်ဆောင်တော်မူလိုသော မနောပဏီဓိရှိတော်မူသည်နှင့်အညီ ခမည်းတော် ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်မင်းတရားကြီး ဘုရားရွေးချယ်ခန့်အပ်တော်မူသော မဟာဝိသုတာရာမဆရာတော်၊ မဏ္ဍလာရာမဆရာတော်၊ မင်္ဂလာရာမဆရာတော်၊ စံကျောင်းဆရာတော် ဆရာတော်ကြီးလေးပါးတို့တွင် မဟာခေမိကာရာမဆရာတော်၊ တောင်တော်ဆရာတော်နှစ်ပါးကိုသွင်း၍ ဆရာတော်ကြီးခြောက်ပါး ၊ သက်ပန်းဆရာတော်၊ လှတွေဆရာတော်၊ ပုခန်းဆရာတော်၊ ဝိစိတ္တာရာမဆရာတော်၊ မဟာဝိဇိတာရာမဆရာတော်၊ မဟာဓမ္မဇောတိကာရာမဆရာတော်ခြောက်ပါး ၊ နှစ်ရပ်တံဆိပ်တော်ရဆရာတော်တဆယ့်နှစ်ပါးတို့ကို သာသနာပြုသုဓမ္မာဝင်အပ်တော်မူသည်၊ ရွှေပြည်တော်

မှစ၍နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေသည့်ရဟန်း သံဃာတို့တွင်ဓမ္မကံ ကြောင်း အလျောက်ဆုံး ဖြတ်စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုသာသနာပြုသုဓမ္မာဝင်ဆရာတော်တ ကျိပ်နှစ်ပါး တို့ကဆုံး ဖြတ်စီရင်မြဲဆုံး ဖြတ်စီရင်စေ၊ အမိန့်တော်ပြန်တမ်း များ ကိုလည်း ထုံး စံရှိရာသုဓမ္မာတွင်ပြန်ဆိုစေ။

14 November 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက် နေ့ညီလာခံ ပေါင်း တော်ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်၊ ရေနံချောင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ခန်း ပတ်မြို့စား မင်း ကြီး ၊ သေနတ်ဝန်ကင်း ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ အတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်ဆောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်ယောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်ရွှေတိုက်ဝန်တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံတော်ဆင့်ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်မင်း မှတ်၊ နား ခံနေမျိုး မင်း ထင် ကျော် ခေါ်တွင်ပြန်။

23 November 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၁၅ ရက် နေ့တွင် သုဓမ္မာတွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ် ၁၉၇၇၊ စာ ၇–၈၊ လုံးတော် စာစု၊ ကုန်း၊ တတိယ ၁၉၆၇၊ စာ ၄၈၉–၉၀၊ သုရိယ၊ တွဲ ၁၆၊ မှတ် ၇၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၂၊ စာ ၂၂)

ခမည်း တော်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်မင်းတရားကြီး ဘုရား မကျန်း မမာ ဝေဒနာ
စွဲ ရောက် တော်မူသည့် နေ့က စ၍ နတ်ပြည်စံ တော်မူပြီး နောက်ခမည်း တော်ဘုရား
အလိုက်အရာ တော်ဖြစ်သော ရွှေထီး ရွှေနန်း ကိုသိမ်း မြန်း စိုး စံ တော်မူသည့်
တိုင်အတွင်း လျှို့ဝှက်ခဲ့ခက်သည့်အကြံအစည်အရေး အရာများ ကိုညှိနှိုင်း တိုင်ပင်စီ
ရင် ဆောင်ရွက်သည့်မှူး တော်မတ် တော်တို့မှာ ခမည်း တော်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်
မင်း တရား ကြီး ဘုရား ကျေး ဇူး သစ္စာ တော်ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ် ကျေး
ဇူး သစ္စာ တော်နှစ်ပါး ကို စောင့်သိရိုသေစွာတိုင်း နေပြည်သူရှင်လူအပေါင်း တို့
ငြိမ်ဝပ်ချမ်း သာ ကြောင်း သာသနာ တော်မဆုတ်မယုတ်တိုး တက်စည်ပင်ပွင့်လင်း
ကြောင်း ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်မှ စ၍သား တော်အစဉ် မြေး တော်အဆက်
မြစ် တော်အဆွန့်အဖွန့်ရှည်စွာတိုင်း ပြည်နိုင်ငံသာယာဝ ပြောစွာတ နေ့တခြား
တိုး ပွါး ကြီး ကျယ်ဖြိုး ခိုင် ကြောင်း များ ကိုကြံစည်အါး ထုတ်ဆင့်ဆိုစီရင်ထမ်း ဆောင်
ကြသူများ ဖြစ်၍ ရွှေး ဘား လောင်း တော်ဘိုး လောင်း တော်တို့ ရွှေထီး ရွှေနန်း
တက်သိမ်း စံပယ် တော်မူလျှင်အမှု တော်ကို ကောင်း မွန်စွာထမ်း ရွက်သည့်ရဲ တော်
ကျွန် တော်မျိုး တို့ကိုအထူး ဆုသနား တော်မူမြဲဖြစ်သည်နှင့်အညီအမှု တော်ကိုမ သွေမ
ဖည် ဖြောင့် ဖြောင့်ရိုး ရိုး ကြိုး ပမ်း အား ထုတ်ထမ်း ဆောင်သည့်အဖြစ်ထင်ရှား
အောင်ထမ်း ရည်ရွက်ရည်အင်ကို ထောက်၍ ချီး မြှောက်သူ ကောင်း ပြု တော်မူသင့်
သည့်အတိုင်း ရေနံ ချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မဟာမင်း လှမင်း
ခေါင် ကျော်၊ ခန်း ပတ်မြို့စား ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မင်း လှမဟာဥဇနာတို့
ကိုပတ္တမြား တရစ်စီအခွေး ခုနစ်တန့် ရွှေ တောင် ဝှေး နှင့်မိုး ကြိုး တ ကောင်း
ဖုံး သနား တော်ခံ စေ၊ လယ်ကိုင်း မြို့စား သေနတ်ဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မဟာ
မင်း လှစည်သူ ကျော်ကိုသတိုး သုဓမ္မာ မဟာသက် တော်ရှည်ဘွဲ့နှင့်မိုး ကြိုး တ ကောင်း
ဖုံး သနား တော်ခံ စေ၊ ဝက်မစွတ်မြို့စား သတိုး မင်း ကြီး မင်း လှမဟာမင်း
ခေါင်သီဟသူကိုဝန်ကြီး သတိုး မင်း ကြီး မဟာသီရိစည်သူ၊ သတိုး မင်း ကြီး မဟာ
မင်း လှမင်း ခေါင် ကျော်၊ သတိုး မင်း ကြီး မင်း လှမဟာဥဇနာ၊ သတိုး သုဓမ္မ
မဟာသက် တော်ရှည်တို့နှင့်ဖက်၍ ဝန်ကြီး ခန့်၊ ဝက်မစွတ်မြို့စား ဝန်ကြီး သတိုး မင်း
ကြီး မင်း လှမဟာမင်း ခေါင်သီဟသူကို လောင်း ရှည်မြို့စား ဝန် ကြီး သတိုး မင်း

ကြီး မဟာသီရိစည်သူနည်း အစီး အနင်း အဆောင်အရွက်နှင့်တနှစ်လျှင်ရံပုံတော်
ငွေ၁၂၀၀၀သနား တော်ခံစေ၊ အတွင်း ဝန်ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား
မင်းကြီး မဟာမင်းထင်စည်သူကိုသတိုး မင်းကြီး မဟာမင်းထင်စည်သူဘွဲ့နှင့်
သနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရံပုံတော်ငွေ၆၀၀၀တွင်၂၄၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင်
ရံပုံတော်ငွေ၈၄၀၀သနား တော်ခံစေ၊ လှိုင်းတက်မြို့စား မင်းကြီး မဟာ
မင်း ခေါင်သင်္ခယာကိုအတွင်း ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းထင်သင်္ခယာ၊ မင်းကြီး
မင်း ခေါင်ကျော်၊ သတိုး မင်းကြီး မဟာမင်းထင်စည်သူတို့နှင့်ဖက်၍အတွင်း ဝန်
ခန့်၊ အတွင်း ဝန်လှိုင်းတက်မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်း ခေါင်သင်္ခယာကိုအတွင်း
ဝန်ဆောမြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းထင်သင်္ခယာနည်း အစီး အနင်း အဆောင်
အရွက်နှင့်တနှစ်လျှင်ရံပုံတော်ငွေ၆၀၀၀သနား တော်ခံစေ၊ မြို့ဝန်မြို့သာမြို့စား
မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်း ခေါင်သူရိန်ကိုကတ္တီပါအုံး ဝန်း မိုးကြိုး ထွေး ခံသ
နား တော်ခံစေ၊ မြို့ဝန်စုံး မြို့စား မဟာမင်းလှစည်သူကိုမင်းကြီး ဇေယဂါမဏိဘွဲ့
နှင့်သနါး တော်မြတ်ခံရရင်းရန်ပုံတော်ငွေ၃၆၀၀တွင်၂၄၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင်ရံပုံ
တော်ငွေ၆၀၀၀သနား တော်ခံစေ၊ ဝန်ထောက်မြောင်လှမြို့စား မင်းကြီး
သီရိမဟာဇေယျသူကိုကတ္တီပါအုံး ဝန်း သနား တော်ခံစေ၊ သနား တော်မြတ်ခံ
ရရင်း ရံပုံတော်ငွေ၃၆၀၀တွင်၂၄၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင်ရံပုံတော်ငွေ၆၀၀၀
သနား တော်ခံစေ၊ ဝန်ထောက်ပတ္တနဂိုရ်မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းထင်
ရာဇာ၊ ဝန်ထောက်မြို့သစ်မြို့စား မင်းကြီး မင်းလှမဟာမင်း ခေါင်၊ ဝန်
ထောက်ရန်အောင်မြင်မြို့စား မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်း ခေါင်ရာဇာတို့ကို
ဗောင်း ကတ္တီပါနီ ရွှေသား ပန်း ၁၂၊ ရွှေနား တောင်း မီး တွင်း၊ ကတ္တီပါဝတ်လုံ
ဘဲရံ ရွှေဖျင်တမိုက်တဆင့်တပ်၊ ရွှေစလွယ်၁၂သွယ်အစီး အနင်း အဆောင်အရွက်နှင့်
သနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရံပုံတော်ငွေ၃၆၀၀တွင်၂၄၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင်ရံ
ပုံတော်ငွေ၆၀၀၀အသနား တော်ခံစေ၊ သံတော်ဆင့်ဒေး ဝန်း အကောက်ဝန်
အတွင်း ခြောက်စုသေနတ်စာရေး ကြီး မဟာမင်းထင်ကျော်ကိုပေါက်မြိုင်မြို့ကိုမြို့
စား သနား တော်ခံစေ၍သနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရံပုံဃော်ငွေ၃၆၀၀တွင်
၁၂၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင်ရံပုံတော်ငွေ၄၈၀၀သနား တော်ခံစေ၊ သံတော်ဆင့်

23 November 1878

အမြောက်ဝန်မင်း ထင်ရာဇာကျော် ခေါင်ကိုမဟာမင်းထင်မင်းခေါင်ဘွဲ့နှင့် သနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရန်ပုံတော်ငွေ ၃၆၀၀တွင် ၁၂၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင် ရန်ပုံတော်ငွေ ၄၈၀၀သနား တော်ခံစေ၊*မိုးနဲတပ်နား ခံမြေနဲမြို့စား မင်းကြီး မင်းလှမဟာမင်း ခေါင်ကိုမြင်းစုကြီး ဝန်အရာနှင့်လဲ၍ကင်းဝန်ခန့်၊ လက်ဝဲဝင်းမှူး ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့စား မဟာမင်းလှမင်းခေါင်ကျော် ထင်ကိုသူရဲဝန်အရာကနှုတ်၊ မဟာမင်းခေါင်ကိုမြင်းစုကြီးဝန် ခန့်၊ မဟာမင်း လှမင်းထင်ကျော်ခေါင်ကိုသူရဲဝန်ခန့်၊ လက်သုံးတော်ကိုင်ရနေ့ခေါင်မြို့စား မင်း ထင်ရာဇာကို မြောက်ဒဝယ် သေနတ်ဗိုလ်ခန့်၊ လက်သုံးတော်ကိုင်ကျောက်ပန်း တောင်းမြို့စား မင်းထင်သင်္ခယာကို တောင်ဒဝယ် သေနတ်ဗိုလ်ခန့်၊ အထက်ဗိုလ် တို့နည်း ရွှေထီး သနား တော်ခံစေ၊ ဘောင်ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းထင်၊ စို့ လေးဆယ်ဒိုင်းဝန်ပုဂံမြို့ဝန်မဟာမင်းခေါင်သင်္ခယာတို့ကိုသနား တော်မြတ်ခံ ရရင်း ရန်ပုံတော်ငွေ ၃၆၀၀တွင် ၁၂၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင် ၄၈၀၀စီရန်ပုံတော် ငွေနှင့် ရွှေထီး သနား တော်ခံစေ၊ လက်သုံးတော်ကိုင်ပင်းသာမြို့စား မဟာမင်း လှသင်္ခယာကိုသနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရန်ပုံတော်ငွေ ၁၂၀၀တွင် ၁၂၀၀တိုး၍ တနှစ်လျှင် ၂၄၀၀ရန်ပုံတော်ငွေနှင့် ရွှေထီး သနား တော်ခံစေ၊ သံတော်ဆင့် အမှုဝန်ရဲဘက်မြင်းစာရေးကြီး မင်းကျော်ပြာရှပ်ကိုသနား တော်မြတ်ခံရရင်း ရန်ပုံတော်ငွေ ၁၂၀၀တွင် ၁၂၀၀တိုး၍တနှစ်လျှင် ၂၄၀၀သနား တော်ခံစေ၊ ရွှေပြည်ရန်အောင်မြင်းဝန်အလုံမြို့ဝန်ကိုမင်းကြီး မဟာသက်တော်ရှည်ဘွဲ့လဲ၍အ ထက်သနား တော်မြတ်ခံရရင်း မင်းကြီး မဟာသမိန်ဘရမ်းဘွဲ့နှင့်သနား တော် ခံစေ။

23 November 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၁၅ရက်နေ့ တောင်နန်းတော်တွင်အမိန့်တော်၊ ရေနံချောင်းမြို့စား ဝန်ကြီး၊ ခန်းပတ်မြို့စား ဝန်ကြီး၊ လယ်ကိုင်းမြို့စား ဝန်ကြီး၊ အတွင်းဝန်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်းရွှေသံတော်ဆင့် ဒေးဝန်အကောက်ဝန်မှတ်။

24 November 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်နတ်တော်လဆန်း ၁ရက်နေ့နား ခံနေမျိုးစည်သူကျော်ခေါင်တွင်ပြန်။

(ကြယ်မှတ် * နေရာမှစ၍ အောက်ပိုင်း စာပိုဒ်များ မှာလုံး တော်စာစု၌သာ ပါသည်)

(လုံး တော် စာစု၊ လွှတ်မှတ်၁၉၇၇၊ စာ၈-၁၀၊ ကုန်း ၊ တတိယ၁၉၆၇၊ စာ၄၉၂-၄)

သုခမဟာသာလကိုသဋ္ဌေး ခန့်၊ မဟာသီရိသုခ သေဋ္ဌအနာတပိဏ်တွင် စေ၊ ဘောဂမဟာသာလကိုသဋ္ဌေး ခန့်၊ မဟာဘောဂ သေဋ္ဌသီရိရာဇာတွင် စေ၊ သဋ္ဌေး မဟာသီရိသုခ သေဋ္ဌအနာတပိဏ်၊ မဟာဘောဂ သေဋ္ဌသီရိရာဇာတို့ကိုသဋ္ဌေးတို့ နည်း အစီး အနင်း အဆောင်အရွက်သနား တော်ခံ စေ။

5 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် တော်သလဆန်း ၁၂ ရက် နေ့ နနက်ညီလါခံ ပေါင်းတော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်၊ ရေနံချောင်း မြို့စား မင်းကြီး ၊ သေနတ်ဝန်မင်းကြီး ၊ ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်းကြီး ၊ ယောမြို့စား အတွင်းဝန်မင်း ၊ ဆောမြို့စား အတွင်းဝန်မင်း ၊ ရွှေတိုက်အတွင်းဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်းတို့ ရှေ့သံတော်ဆင့် ဒေးဝန်အကောက်ဝန်မဟာမင်းထင်မင်း ကျော်မှတ်။

5 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် တော်သလဆန်း ၁၂ ရက် နေ့သံတော်ဆင့် ဒေးဝန် အကောက်ဝန်အတွင်း ခြောက်စု သေနတ်စါရေးကြီး မဟာမင်းထင်မင်း ကျော် ထွင်ပြန်။

(လုံး တော် စါစု)

အနောက်အတွင်း တော်တွင်ဆင့်ဆိုထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်ရှိသည်များ ကို အနောက်ဝန် လေး ယောက်ခန့်ထား၍ မင်း မှုတော်ရပ် ပြေကုန် အောင်ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ထမ်း ဆောင်မြဲရှိသည်ကိုအထက်ခန့်ထား သည့်အနောက်ဝန် အများ ဖြစ်လျှက်ထမ်း ဆောင်သင့်သမျှမင်း မှုတော်ရပ်မပြေမကုန်လစ်လပ်သည့် အရာများ ပြား ရှိသည်ဖြစ်၍အနောက်အတွင်း တော်မှာ နေ့ညမြဲ စွဲအား ထုတ်ထမ်း ဆောင်သူအနောက်ဝန်မင်း ကျော်သီရိရာဇာ၊ နေမျိုး သီရိ ကျော်ထင်၊ မင်း ကျော်သီဟရာဇာတို့ပြင်ကျန်အနောက်ဝန်တို့ကို နှုတ်ပြီး လျှင် နောက်ဝန်း ကျင်ဝန် မင်း လှနရာသူကို နောက်ဝန်း ကျင်ဝန်အရာမလဲမပြောင်း အနောက်ဝန်ခန့်ထား ရန်သင့်ကြောင်း များ နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း အနောက်ဝန်မင်း ကျော်သီရိရာဇာ၊ နေမျိုး သီရိ ကျော်ထင်၊ မင်း ကျော်သီဟရာဇာတို့ပြင်ကျန်အနောက်ဝန်တို့ကိုအရာကနှုတ်၊ နောက်ဝန်း ကျင်ဝန် မင်း လှနရာသူကိုအနောက်ဝန်ခန့်၊ ရွှေဝင်း တော်မှူး ရတနာသိဃ်မြို့ဝန်ရဲဘက် မြင်း ဝန်မင်း ကြီး မဟာမင်း ခေါင်ကျော်စွာ အောက်မြစ်စဥ်စစ်ကဲမလွန် မြေထဲ သရက်မကွေး လေး မြို့ဝန်မင်း ကြီး မဟာမင်း လှမင်း ထင်နရာသူတို့ကို ရွှေမျက် နှာတော်ကိုအဘူး အမြှော် ရွှေဘဝါး တော် အောက်လာစေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နတ်တော်လဆန်း ၁၃ ရက် နေ့နနက်ညီလာခံ ပေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ သေနတ်ဝန် လယ်ကိုင်း မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ ဝက်မစွတ်မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ အတွင်း ဝန် ယော မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်လှိုင်း တက် မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်အတွင်း ခြောက် သေနတ် စာရေး ကြီး ပေါက်မြိုင်မြို့စား မင်း မဟာမင်း ထင် မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် ဒါစု)

ရွှေပြည်တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း ဆင်းရဲသား ကျွန်တော်မျိုးတို့မှာ ရာဇ
ဝတ်တရား စကားမှုများကိုစွဲ၍ ဆင်းရဲငြိုငြင်နစ်နာပင်ပန်းခြင်း နှစ်ပါး
ဖြစ်ရာသည်၊ တရားရာဇဝတ်မှုများကို စစ်မေးစီရင်သည့် မှူးမတ်အရာရှိ
အကြီးအအုပ်တို့က တဘက်အမှုသည်တို့ တံစိုး ဂတိကို ငဲ့ကွက်၍ လက်မရှည်ပြီး ပြတ်သင့်သည့်
အမှုကို ကာလရှည်လျား ကြာကြာ အောင်ပြုလုပ်ရန်တချက်၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်သူ အဆင့်ဆင့်
များပြား၍ တရားမပြီး မပြတ်နိုင် လက်ရှည်ကြာဖြစ်ရန်တချက်၊ နှစ်ချက်အ
ကြောင်းများ ကြောင့် စရိတ်ကြေး ငွေပိုမိုကုန်ကျ ဆင်းရဲငြိုငြင်နစ်နာပင်ပန်း
ဖြစ်ရခြင်း၊ တရားရာဇဝတ်မှုများကို ကျယ်ပွါး အောင်ပြုလုပ်ပြီး လျှင်ကျကုန်
သင့်သမျှ တရားဝင်စရိတ်ထက်ပိုမိုသာလွန်၍ စစ်မေးစီရင်သူအကြီး အအုပ်တို့
ချွေထွင်တောင်းခံစားယူသောကြောင့် အမှုသည်တို့ ဆင်းရဲငြိုငြင်နစ်နာပင်ပန်း
ဖြစ်ရခြင်း၊ သည်ကဲ့သို့ ပြည်သူ ဆင်းရဲသားတို့မှာ တရားဥပဒေမသေမဝပ်နေ
ရာကျ ပြဌာန်း ပိုင်းခြားထားသည့်အရာမရှိ၊ အလိုရှိရာ စစ်မေးစီရင်ပြု
လုပ်ကြသောကြောင့် အမှုမကျယ်ပွါး တန်ကျယ်ပွါး စရိတ်ကြေး ငွေမကုန်ကျ တန်ကုန်ကျ
ဆင်းရဲငြိုငြင်နစ်နာပင်ပမ်းခြင်းများ စွာဖြစ်ကြရသည်၊ ရေမြေသနင်း မင်း
ကေရာဇ်ဆိုသည့်အရာသည် ကပ်ဦး မဟာသမတမင်း မှစ၍ ပြည်သူတို့တွင် တဦး နှင့်
တဦး လုယူစား ပေါက်စား မတရားသဖြင့်ပြုသည့်အရာ မတော်မမှန်မဖြောင့်
မသား စဉ်းလဲစည်းစား ပြုလုပ်မှုခင်း ရှုပ်ထွေး ရှိသည့်အရာများကို စိတ်ဖြာ
ဝေဘန်ရှင်းလင်း ခွဲခြမ်း၍ တရားနှင့်အညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်စိမ့်သောငှါ ဆယ်နိုင်
တနိုင် ဆယ်နှံ့တနှံ့ သဿမေဓ ဒသမဘာဂ အခွန်အတုတ်များကို ပြည်သူအပေါင်းတို့ ညီညာ
စုရုံး ဆက်သကြသည်နှင့်အညီ ရာဇဓမ္မ လောကအကြောင်း သုံးပါးကို နှံ့သိကြေပွန်လိမ်
မာမြော်မြင်သော မှူးမတ်ပညာရှိတို့ကို ကိုယ်တော်မြတ်အစား လွှဲထား တော်မူ၍
တိုင်းပြည်နိုင်ငံနေ ပြည်သူအပေါင်းတို့ မှုခင်း အရှုပ်အထွေး ပြည်ရေး ရွာမှု ခပ်
သိမ်းသော စီရင်ခင်း စီရင်ဘွယ်ရှိသည်များကို မမေ့မလျော့ မလစ်မလပ် အထူး
သဖြင့် အားထုတ်ရွက်ဆောင်တော်မူမြဲဖြစ်သည်၊ ငါအသျှင်ကေရာဇ်မင်း မြတ်သည်
လည်း ကပ်ဦး မဟာသမတစသော ရှေးမင်းကောင်း မင်းမြတ်တို့ကဲ့သို့ တိုင်းပြည်
နိုင်ငံကို တရားသဖြင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မည် ရည်သန်ပြဌာန်း တော်မူ

ရင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ မှူး မတ်ပြည်သူအပေါင်း တို့ညီညာကြူး ပမ်း ဆောင်စွမ်း ခြီး ပင့်အပ် သောဘုန်း ကံပါရမီ တော်နှင့်ပြည့်စုံ တော်မူ သောသာသနာပြုမင်း ကောင်း မင်း မြတ်ဖြစ်သည်နှင့်အညီတိုင်း ပြည်နိုင်ငံ တော်အတွင်း ဆင်း ရဲသား ကျွန် တော်မျိုး တို့တရား ရာဇဝတ်မှုများ ကိုစွဲ၍ စရိတ် ကြေး ငွေ ပိုမိုကုန်ကျလ ရက် ရှည်ကြာ နစ် နာ ပင်ပန်း မရှိအမှုအား လျော့စွာပြီး ငြိမ်ပြတ်စဲလွယ်သဖြင့်လုပ်စား ဆောင် စား စီး ပွါး ဖြစ်ထွန်း ချမ်း သာငြိမ်ဝပ် အောင်တရား ရာဇဝတ်ဥပဒေအ သေအချာထား ၍ ပိုင်း ခြား ဆုံး ဖြတ်စီရင်ရန် ရှိသည်မှာသာသနာ တော် ရေး နှင့်တကွတိုင်း ရေး ပြည်မှုစီရင်ခင်း စီရင်ဘွယ်ရှိသည်များ ကိုတရား နှင့်အညီ နေရာကျစီရင် ဆောင်ရွက် စေမည်၊ ရာဇဓမ္မ လောကအရာလိမ်မာ ဖျော်မြင်သ ဖြင့်လက်ရုံးနှလုံးသတ္တိ ဗျတ္တိအင်နှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ကိုယ် တော်မြတ်အစား လွှဲထား တော်မူ သောအစည်း အဝေး ဝင်မှူး တော်မတ် တော်တို့ကိုညှိနှိုင်း ပြောဆို စေ ရာပြည်သူတို့ဖြစ်ပွါး ကြသည့်တရား ရာဇဝတ်မှုများ ရှည်လျား ကြာကြာမရှိ စေရ တရား တန့်ရပ်ပြီး ပြတ်လွယ်ရန်အချက်၊ တရား တက်ဦးကျ ပူဇော်ရေး လုလင်မှ စ၍အရပ်ရပ်တရား ဝင်စရိတ်ကျကုန်ရန်ရှိသည်များ ကိုအမရပူရမြို့တည်နန်း တည် ဘား တော်မင်း တရား ကြီး လက်ထက် တော်သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ ခု [1781] ထုတ် ပြန် တော်မူသည့်အမိန့် တော်၊ ၎င်းတနာ ပုံမြို့တည်နန်း တည်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် ခမည်း တော်မင်း တရား ကြီး လက်ထက် တော်သက္ကရာဇ် ၁၂၁၅ ခု [1853] ထုတ်ပြန် တော်မူသည့်အမိန့် တော်များ တွင်နည်း လွန်း သည့်အရာများ လွန်း သည့်အရာ များ ကိုပိုမိုယုတ် လျော့ မရှိ စေရညှိနှိုင်း ပြင်ဆင်နှုတ်ပယ်ဖြည့်သွင်း သည့်အချက်၊ မှုခင်း ဖြစ်ပွါး သည့်ပြည်သူတို့မှာအ တောင်း အခံမရှိလွတ်ငြိမ်း စေရန်အချက်၊စီ ရင်ပြတ်စဲပြီး အမှုသေဝပ်ပြီး ပြတ်လွယ် အောင်ပြဋ္ဌာန်း ပိုင်း ခြား ချက်၊ တ ရား ရာဇဝတ်မှုများ ကိုစစ် ဆေး စီရင်ရသည့်မှူး မတ်အရာရှိတို့ စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းရန်အချက်၊ စေါင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းရန်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေကိုမတည် ကြူးလွန်လျှင်စီရင်ရန်အချက်၊ ဥပဒေအချက်ဂဏထား၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်စီရင်ရလျှင်တရား ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ပွါး သည့်ပြည်သူတို့ဆင်း ရဲငြိုငြင်နစ်နာပင်ပမ်း မရှိအထူး သဖြင့် ချမ်း သာငြိမ်ဝပ်ရန်၎င်း ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း

ပြဋ္ဌာန်း ပိုင်း ခြား ဥပဒေ ရေး သား ဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း သင့်ပြီ။

9 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်နတ် တော်လပြည့် ကျော် ၁ ရက် နေ့ နံနက်ညီလာခံ ပေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်ဝန်ရှင် တော် ရေနံ ချောင်း မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ နန်း ပတ်မြို့စား ဝန်ကြီး၊ သနတ်ဝန် · လယ်ကိုင်း မြို့စား ဝန်ကြီး ၊ ဝက်မစွတ် မြို့စား ဝန်ကြီး၊အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား၊အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင် မြို့စား မင်း၊ အတွင်း ဝန်လှိုင်း တက်မြို့စား မင်းတို့ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန် အကောက်ဝန်အတွင်း ခြောက်စု သေနတ်စာ ရေး ကြီး ပေါက်မြိုင်မြို့စား မင်း မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စါစု)

လှေသင်း အစုမှာလူ ၄၀၀ ပြည့် အောင်ထမ်း ရွက်စေပြီး လျှင် လှေတစင်း လျှင် လူ ၅၆ စီပြင်ဆင်ဘွဲ့စည်း ထမ်း ရွက် စေရမည်ဖြစ်၍ လှေသင်း မှုနှင့်စပ်ဆိုင်သည် များ ကိုတွင်ကုန် အောင်ထမ်း ရွက် စေရန်အထက်ရှိရင်း လှေသင်း စာရေး ငသာထွန်း ၊ ငတရုပ်တို့ပြင် လေး ယောက်ပြည့်မီ အောင် လှေသင်း စာရေး ဟောင်း ငရွှေမြတ်၊ စာရေး တော်ငကူး တို့ကို လှေသင်း စာရေး ခန့်ထား ရန်သင့် ကြောင်းအစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့် အတိုင်း ငရွှေမြတ်၊ ငကူး တို့ကို လှေသင်း စာရေး ခန့်။

15 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နတ်တော်လပြည့်ကျော် ရရက်နေ့ တောင်နန်း တော် တွင်အမိန့်တော်၊ အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား မင်း ၊ ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင် ခွင်မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်လှိုင်း တက်မြို့စား မင်း တို့ ရွှေသံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်၊ အတွင်း ခြောက် သေနတ်စာရေး ကြီး ပေါက်မြိုင်စား မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စါစု)

အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့ညှိနှိုင်း ရွေး ချယ်ရာ ရွှေမြို့တော် နောက်ပြင် ရွှေတ ချောင်း အရှေ့ဘက် ဂျုံစက်ရုံ ဝင်း ကိုသူရဲ ဝန်မဟာမင်း တင်မင်း လှ ကျော် ခေါင်၊ သင်္ဘောလက်သမား ဆရာငကြွက်ရတ် နေရင်း ဝင်း အိမ်ကို ဘောင် ဝန်မင်း ကြီး မဟာမင်း တင်၊ ဂေါဝိန်တံခါး အတွင်း မိုင်း လုံမြို့စား ဟောင်း မင်း သမီး ဝင်း ခြံကိုလက်သုံး တော်ကိုင်ပင်း သာမြို့စား မင်း လှသခ်ယာ၊ ---ဝင်း အိမ်ကိုလက်သုံး တော်ကိုင် ရေနံ့သာမြို့စား နေမျိုး မင်း လှရာဇာ၊ ---ရပ်ရှိငတက်ဝင်း အိမ်ကိုလက်သုံး တော်ကိုင် ခေါသဏ္ဍီမြို့စား နေမျိုး မင်း လှသီရိ၊ တရုပ်တန်း ရပ်ရှိခုနစ်ရွာမိဘုရား ဟောင်း တည်လုပ်သည့်တိုက်အိမ်ကို သဋ္ဌေး မဟာသီရိဓနသိဒ္ဓိတို့ကသနား တော်ခံစေ။

18 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်နတ်တော်လပြည့် ကျော် ၁၀ရက် နေ့ တောင်နန်း တော်တွင်အမိန့်တော်၊ ယောမြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း၊ ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန်မင်း ၊ လှိုင်း တက်မြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း တို့ရှေ့သုံ တော်ဆင့် ဒေဝန်အကောက် ဝန် ပေါက်မြိုင် (မြို့စား) မဟာမင်း ထင် ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စာစု)

14 December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် တော်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့ တောင်ဥယျာဉ်တော် အစည်းအဝေး ရုံတော်တွင် ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ အစည်းအဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့ စုံညီညီနှိုင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်ဘုရား ၊

ဗိဋကတ်တော်မ၊ စာကြည့်စာပြင်ဆရာတော်သံဃာတော်များနှင့်တကွလွှတ်တော်ရုံး တော်အသီးအသီး မြန်မာဝေါဟာရပရိဘာသာလိုက်နာရေးသားရန်ရှိသည်များ တွင်အသတ်ကာရန်ရေးနည်းများမှာလိုက်နာရန်ရွာကြီးဆရာတော်ဝဏ္ဏဖေါ်ဓနေသတ်အင်း ၊ သံတော်ဆင့်စိန္တကျော်သူက ဝိလက္ခဏာယ် ပေါက်လင်္ကာ စာကိုယ်၊ ၎င်းသတ်အင်း အတိုကောက်၊ ပင်းဆရာတော်ရတနာကြေးမုံသတ်ပုံစာကိုယ်၊ မကွေးမြို့စား ဂန်ထောက်သတ်ထူး ၊ စာရေးတော်ခေါင်းအမှာရေးတဘက်ပြဆကာရန္တသတ်ပုံ၊ အပင့်အရစ်ရေးနည်းများမှာလိုက်နာရန်ညောင်ကန်ဆရာတော်ကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟသတ်ပုံစာကိုယ်၊ ၎င်းသတ်အင်း အတိုကောက်၊ အသတ်ကာရန်အပင့်အရစ်အသီးအသီး လိုက်နာရန်တွင်းသင်းတိုက်ဝန်သတ်ညွှန်း ၊ သံတော်ဆင့်စိန္တကျော်သူသတ်ညွှန်း၊ ရတနာကြေးမုံသတ်ညွှန်း ၊ ရှင်လင်္ကာသာရ၊ ဝိဘတ္တတ္ထဋ္ဌပိတ ခွဲထား ၊ လယ်ကိုင်းမြို့စား သေနတ်ဝန်ကြီး အလုံဝန်သပြေငါး ရွာစား အဖြစ်နှင့်ထမ်း ရွက်စဉ် ကောက်နှုတ်စုဆောင်း သောခွဲထား ၊ အတွင်းဝန် ယောမြို့စား သံတော်ဆင့် လယ်ဝန်အဖြစ်နှင့်ထမ်းရွက်စဉ် ကောက်နှုတ်စုဆောင်း သောခွဲထား ၊ ၎င်းခွဲထား နှစ်ရပ်ကိုစပ်ဟပ်ပေါင်းစည်းထား သောခွဲထား ကျော်များနှင့်တကွတပြေးညီစွာလိုက်နာရေးသားကြစေရန်ပြဋ္ဌာန်းဆုံးဖြတ်ကြသည်၊ သာသနာပြုသုဓမ္မာဝင်ဆရာတော်ကြီးတကျိပ်နှစ်ပါး ထံပြဋ္ဌာန်းချက်လက်ခံနှင့်အစုံအညီတွင်တင်ပြရာပါသောမှန်ပြဇယားပုံဦးရေ ၃၆ စာရင်း ပါပူးတွဲ၍ပို့၊ သက်ဆိုင်ရာအရာရှိများထံလက်ခံကူးယူကြစေရန်ဆင့်၊

သံတော်ဆင့်ဒေးဝန်း အကောက်ဝန်အတွင်း ခြောက်စုသေနတ်စာရေးကြီး ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်းထင်ကျော်မှတ်။

(၁) ပင့်ရစ်ရေးနည်းသတ်ပုံ၊ စာ ၂ အင်္ဂါရှိသည်၊ ကျမ်းပြုဆရာကား ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံစာကိုယ်နှင့် ဖျို့ကဗျာ လင်္ကာ ရေးသည့်စာဆိုတော်သံတော်ဆင့်

ရာထူး နှင့်ထမ်း ရွက်ရသော စိန္တ ကျော်သူဘွဲ့ခံ မောင် အောတည်း ၊ ၎င်း သတ်ပုံမှာ ကဗျာသာရတ္ထသတ်ပုံကဲ့သို့ မစုံဟု စုံညီညွှန့်နှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၂) မြန်မာသံ ယောဂဒီပနီ၊ စာ၂အင်္ဂါနှင့် ၆ ရွက်ရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား ဖိုးကဗျာလင်္ကာအမျှား ရေး သည့်တရား သူကြီး ရာထူး နှင့်ထမ်း ရွက်ရသော လက်ဝဲသုန္ဒရဘွဲ့ခံ မောင်မြတ်စံတည်း ၊ ၎င်း သတ်ပုံမှာ မောင်မြတ်စံ၏အတ္တနော မတိပါသည်ကိုကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟဆရာ တော်ပယ်ချပြီး ဟုစုံညီညွှန့်နှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၃) အပင့်အရစ်သံ ပေါက်၊ စာ၂အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား စန္ဒကုမာရဖို့၊ ကုသဖို့အလောင်း စည်သူလူး တား ၊ မင်း စည်လူး တား များ ကိုစီရင်သူဖြစ်သောဘုံကျော် ရွှေ ကျောင်း ရဲ ကျောင်း ဦး ပုတည်း ၊ ၎င်း သံ ပေါက်မှာကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟသတ်ပုံကဲ့သို့ မစုံဟု စုံညီညွှန့်နှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၄) ကဝိမဏ္ဍနီသတ်ပုံလင်္ကာ၊ စာ၈အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား မုံရွေး ဆရာတော်တည်း ၊ ၎င်း မှာကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟသတ်ပုံကဲ့သို့ မစုံဟု စုံညီညွှန့်နှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၅) ကေက္ကရပကာသနီသတ်အင်း ၊ စာ၃အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား သက္ကရာဇ် 1830 ၁၁၉၂ ခုမှန်နန်း ရာဇဝင်စီကုံး ရာပါသည့် သော်ကပင်ဆရာ တော်တည်း ၊ ၎င်း သတ်အင်း မှာ ရတနာ ကြေး မုံသတ်ပုံကဲ့သို့ မစုံဟု စုံညီညွှန့်နှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၆) ရကြီး ယငယ်ခွဲထား လင်္ကာ၊ စာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား အထက်ပါ သော်ကပင်ဆရာ တော်တည်း ၊ ၎င်း ခွဲထား မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၇) လောကဓမ္မ ရေး နည်း ခွဲထား ၊ စာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား တောင်ငူအသျှင်တိသာသနဓဇ ကျော်ဆရာ တော်တည်း ၊ ၎င်း မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၈) ရေး နည်း သတ်နည်း ဆုံး မတမ်း ၊ စာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်း ပြုဆရာကား တောင်ဘီလာပုဏ္ဏိလ ကျော်တည်း ၊ ၎င်း မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၉)ပြည်ဆရာတော်သတ်ညွှန်း ၊ ၈ာရအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား ငယ်မည် ဦးလွေး ၊ ရဟန်းဘွဲ့ရှင်ဇေယျတည်း ၊ ဘကြီးတော်လက်ထက်တံဆိပ်တော်ရစာကြည့်ဆရာတော်၊ ပြည်ဆရာတော်တွင်သည်၊ ၎င်းမှာတွင်းသင်းတိုက်ဝန်သတ်ညွှန်းကဲ့သို့မစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၀)အပင့်အရစ်လက်ာ၊ စာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား အထက်ပါပြည်ဆရာတော်တည်း ၊ ၎င်းမှာကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟသတ်ပုံကဲ့သို့မစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၁) ဝစနာလင်္ကာရသတ်ပုံ၊ စာ၅အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား ဟံသာဝတီပါမင်းလက်ထက် ဇေယျမင်္ဂလာအရပ်တွင်သတင်းသုံးတော်မူသောထိုမင်းကသီရိပဝရာဘိမဟာရတနာကာအနန္တဓဇဗုဒ္ဓင်္ကုရမဟာရာဇာဓိပတိဝံသိမုနိန္ဒာဘိရာဇဂုရုဘွဲ့လျှသည်ကိုခံရသောဆရာတော်တည်း ၊ ဟံသာဝတီပါမင်း ခမည်းတော်လက်ထက်ဝစနာလင်္ကာရသတ်ညွှန်းကိုစီရင်သည်၊ ၎င်းမှာတွင်းသင်းတိုက်ဝန်သတ်ညွှန်းကဲ့သို့မစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၂) ပင့်ရစ်အသတ်လက်ာ၊ စာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ပုခန်းကြီးမြို့နေဦး ရွှေထုံး စီရင်သည်၊ ၎င်းမှာပင့်ရစ်အသတ်နှစ်ရပ်ပင်မစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၃)လိခနရာသီသတ်ပုံ၊ ၈ာ၂အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား ရန်ကုန်သွေးဆေးကန်ဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော်တည်း ၊ ၎င်းမှာပင့်ရစ်အသတ်နှစ်ရပ်ပင်မစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်သည်၊

(၁၄) ဝဏ္ဏဗောဓနသတ်အင်း ၊ ၈ာ၆အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား ရွာကြီးသျှင်ဥတ္တမာလာအကျော်ဆရာတော်တည်း ၊ ၎င်းမှာအရအမိကျက်မှတ်လိုက်နာရန်ဆုံးဖြတ်သည်၊

(၁၅)သီရိမင်္ဂလာသတ်ပုံ၊ ၈ာတအင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား ရှင်ပုညသာမိတည်း ၊ နောက်ဒုတိယမှန်စီဆရာတော်တွင်သည်၊ ၎င်းမှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၆)ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက်အတို ကောက်ပါ၊ ၈ာ၆အင်္ဂါရှိ၏၊ ကျွမ်းပြုဆရာကား သံတော်ဆင့်စိန္တကျော်သူဘွဲ့ခံမောင်အောတည်း ၊ ၎င်းမှာအဂုံဆောင်

ရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၁၇)ကဝိလဣၾကာသတ်ညွှန်း ၊ စာတအင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာနှင့်ဆုံး ဖြတ်ချက်ကား ၊ နံပါတ်၁၆အတိုင်း တည်း ၊

(၁၈)သဒ္ဒညာဏ်ချီသတ်ပုံ ဟောင်း ၊ စာ၆အင်္ဂလိပ်၏၊ စီရင်သူအမည်မထင်ရှား ၊ ၎င်း မှာနိုင်မာ သောပြိုကျဖွာများ နှင့်မညီဟုစုံညီညှိနှိုင်း ပြဋ္ဌာန်းသည်၊

(၁၉) ရွှေနန်း တွင်း သတ်ပုံ၊ စာ၂အင်္ဂလိပ်၏၊ စီရင်သူအမည်မထင်ရှား ၊ ၎င်း မှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၂၀) စွယ်စုံ ကျော်ထင်သတ်ပုံ၊ စာ၈အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား ကျည်း ကန် မောင်ရှင်ကြီး မောင်နန္ဒဓဇတည်း ၊ ၎င်း မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၂၁)အက္ခရသမွှာမသတ်ပုံ၊ ဝဏ္ဏဗောဓနေလည်း ခေါ်သည်၊ စာ၂အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား ညာယ ကြော်ညောင်ကန်ဆရာတော်ဦး သူတံဆိပ်ဘွဲ့ဂုဏ်နွာဘိပဝရမဟာရာဇာဓိရာဇဂုရုတည်း ၊ ၎င်း မှာကဝိလဣၾကာသတ်ပုံကိုမြန်မာပါဠိစီ ရုံ မျှပြင်ထူး သည်ဟုစုံညီညှိနှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၂၂) ဂဇဗလသတ်ညွှန်း ၊ စာ၂အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား ဂဇဗလတည်း ၊ ၎င်း မှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်၊

(၂၃) ဝိဘတ္တဋ္ဌပိတခွဲထား ၊ စာ၂အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား ရှင်လက်ာသာရတည်း ၊ နောက်တွင်း သင်း တိုက်ဝန်ဖြစ်သည်၊ ၎င်း မှာအရအမိကျက်မှတ်ရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၂၄)သတ်ညွှန်း သစ်၊ စာ၈အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား တွင်း သင်း တိုက်ဝန်တည်း ၊ ၎င်း မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၂၅)အသတ် ခြောက်ပါး အစပ် ခြောက်ပါး ပယ်ပုံစာတန်း နှင့်မူလကာရန်တဆယ့် ခြောက်စပ်နည်း ကာရန် ခြောက်ဆယ့်လေး ဇယား ပုံ၊ စာ၃အင်္ဂလိပ်၏၊ ကျမ်းပြုဆရာကား တွင်း သင်း တိုက်ဝန်တည်း ၊ ၎င်း မှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်၊

(၂၆)ကဗျာသာရဏ္ဍသင်္ဂဟသတ်ပုံအတို ကောက်ပါ။စာ ၃အင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား ဆရာတော်ဦးဗုဒ်တည်း ။ ၎င်းမှာအပင့်အရစ်အတွက်အားကို ဆောင်ရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၂၇)ကဗျာသာရဏ္ဍသင်္ဂဟသတ်ညွှန်း ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား ဆရာတော်ဦးဗုဒ်တည်း ။ ၎င်းမှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၂၈)ဆက်ာရဏ္ဍနယသတ်ပုံ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား စာရေးတော်ခေါင်း နောက်အမှာ ရေး မောင်သာ အောင်တည်း ။ ၎င်းမှာတဖက်ပြအသတ်ကာရန်မှာလိုက်နာရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၂၉)သဒ္ဒါနုသာရီသတ်ပုံ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား မုံကင်းဆရာတော်ဦး ဝိသုဒ္ဓတည်း ။ ၎င်းမှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၃၀)ပဋ္ဌာနုသာရီသတ်ပုံ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား တောင်ငူမြို့ စာရေးကြီး မောင်ကြီးတည်း ။ ၎င်းမှာကြည့်စာအဖြစ်လိုက်နာရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၃၁)ပင့်ရစ်ဂဏ္ဍိ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား လက်ဘက်ရည်တော် ရွာစဉ်ရွာစား မင်းလှသင်္ခယာတည်း ။ ၎င်းမှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်။

(၃၂)ရတနာကြေးမုံသတ်ပုံ။ ၎င်းသတ်ညွှန်း ။ စာ၃အင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား ပင်းဆရာတော်တည်း ။ ၎င်းမှာအသတ်ကာရန်မှာသာလိုက်နာရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၃၃)သတ်ထူး ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား ပညာရှိမကွေးမြို့စားဝန်ထောက်တည်း ။ ၎င်းမှာအာဂုံဆောင်ရန်ဆုံးဖြစ်သည်။

(၃၄)မြန်မာလေခ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား သင်္ဇာဆရာတော်တည်း ။ ၎င်းမှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်။

(၃၅)ပန်းကြွသတ်ပုံ။ စာတအင်္ဂါရှိ၏။ စီရင်သူမထင်ရှား ။ ၎င်းမှာမစုံဟုစုံညီညှိနှိုင်းပြဋ္ဌာန်းသည်။

(၃၆)ခွဲထားကျော်။ စာ၅အင်္ဂါရှိ၏။ ကျမ်းပြုဆရာကား (၁)ဒလုံဝန်သပြေ

ငါး ရွာစား နှင့် (၂) သံတော်ဆင့်လယ်ဝန်တို့တည်း ။ (၁) မှာယခုလယ်ကိုင်း
မြို့စား သေနတ်ဝန်ကြီး (၂) မှာယခုအတွင်းဝန် ယောမြို့စား တို့တည်း ။ ၎င်း
မှာအရအမိကျက်မှတ်လိုက်နာရန်ဆုံး ဖြတ်သည်။

(၃၇) စာသင်ပထမချီသတ်ပုံ။ ကျမ်း ပြုဆရာကား ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရတည်း ။
ယခုအစည်း အဝေး မှာ ၎င်း စာမပါသေး ။ ရှာဖွေတင်ပြရန်ဦး ယံဆင့်သည်
ဟုပြဋ္ဌာန်း ချက်အမှာပါသည်။

ယင်း သို့အထက်ပါသတ်ပုံသတ်ညွှန်း ၃၆ ကျမ်း တို့ကိုမှူး မတ်တို့စုံညီညွှန်ရှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း ပြီး နောက်ဇယား ပုံနှင့်တကွစုံညီညွှန်ရှိုင်း ပြဋ္ဌာန်း ချက်ကိုအသျှင်ဘဝရှင်သီပေါမင်း တရား ထံသွင်း ဆက်ရာ အောက်ပါအမိန့် တော်ကိုထုတ်ပြန် တော်မူသည်။

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အ
မိန့် တော်ရှိသည်။ မြတ်စွာဘုရား ထား တော်မူခဲ့သောသာသနာ တော်မြတ်သုံး
ပါး တွင်ရင်း မြစ်ပင်မမူလဘူတပရိယတ္တိသာသနာ တော်မြတ်ပိဋကတ် တော်များ
ကို ရေး သား မြဲ ရွှေစာမင်စာကညစ် ရေး စာများ ကို ရေး သား ရန်အမိန့်
တော်နိဿယနံ့ စောင်နံ့ ပျောက်များ တွင်မြန်မာ့ ဝေါဟာရမှန်ကန် စေရန်
တည်း ပြတ်ပြင်ဆင်သုတ်သင်ရာလိုက်နာရန်နှင့်လွတ်ဂုံး များ တွင်လိုက်နာရန်
အမရပူရ ပထမမြို့တည်နန်း တည် ဘိုး တော်မင်း တရား ကြီး (သက္ကရာဇ်)
၁၁၄၅ ခု ၁၁၄၇ ခု ၁၁၇၈ ခုထုတ်အမိန့် တော်၊ရတနာပုံ ပထမမြို့တည်နန်း တည် 1783
ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်ခမည်း တော်မင်း တရား ကြီး (သက္ကရာဇ်) ၁၂၁၈ ခု 1785
ထုတ်အမိန့် တော်များ နှင့်တပြေး ညီစွာအသတ်ကာရန်များ မှာလိုက်နာ ရေး 1816
သား ကြ စေရန်ရွာကြီး ဆရာ တော်ဝဏ္ဏဗောဓနသတ်အင်း ။ သံတော်ဆင့်စိန္တ 1856
ကျော်သူကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံစာကိုယ်။ ၎င်း သတ်အင်း အတို ကောက်ပေါင်း ဆရာ
တော်ရတနာ ကြေး မုံသတ်ပုံစာကိုယ်။ မ ကွေး မြို့စား ဝန် ထောက်သတ်ထူး ။ စာ
ရေး တော် ခေါင်း အမှာ ရေး ဆကာရန္တသတ်ပုံ။ အပေါင်းအရစ် ရေး သား ရာ
လိုက်နာရန် ညောင်ကန်ဆရာ တော်ကဗျာသာရတ္ထသင်္ဂဟသတ်ပုံစာကိုယ်။ ၎င်း

သတ်အင်း အတို ကောက်၊ အသတ်ကာ ရန်အပင့်အရစ်အသီး သီး မှာလိုက်နာရန် တွင်း သင်း တိုက်ဝန်သတ်ညွှန်း ၊ သံတော်ဆင့်စိန္တာ ကျော်သူသတ်ညွှန်း ၊ ရတနာ ကျော်း မုံသတ်ညွှန်း ၊ ရှင်လင်္ကာသာရဝိဘဇ္ဇဒ္ဓပိတခွဲထား ၊ လယ်ကိုင်း မြို့စား သေနတ်ဝန်ကြီး အလုံဝန်သ ပြေငါး ရွာစား အဖြစ်နှင့်ထမ်း ရွက်စဉ် ကောက် နှုတ်စု ဆောင်း သောခွဲထား ၊ အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား သံတော်ဆင့်လယ်ဝန် အဖြစ်နှင့်ထမ်း ရွက်စဉ် ကောက်နှုတ်စု ဆောင်း သောခွဲထား ၊ ၄င်း ခွဲထား နှစ်ရပ်ကိုစပ်ဟပ် ပေါင်း စည်း ထား သောခွဲထား ကျော်မှား နှင့်တ ပြေး ညီ စွာလိုက်နာ ရေး သား ကြ စေရန်သင့် ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ် တို့စုံညီညွှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း သင့်ပြီ၊ သား တော်အစဉ် မြေး တော် အဆက်မြစ် တော်အညွှန့်ဆနွန့်ရှည်စွာသာသနာ တော်ကျိုး တိုင်း ကျိုး ပြည်ကျိုး တိုး တက်ပွါး မှား မည်ဖြစ်သည်၊ စုံညီညွှိနှိုင်း ဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း တည် စေ၊ နန်း မတော်မိဘုရား နှစ်ပါး စား စုကျ ဝေပုံ မှာယွန်း ပေါင်ပါစာရင်း ထွက် လှေ ဥယျာဉ် ဈေး ပွဲကင်း ကူး တို့မြို့ရွာလယ်ယာ သွေံ့စုမှား ကိုနန်း မတော်ဘုရား ကြီး ဝန်စာ ရေး ကြီး တို့ကနတ်ပြည်စံမယ် တော်ဘုရား ကြီး စါးရင်းစါရင်း ပါလယ် ယာဥယျာဉ်ခြံ မြေ သွေံ့စု၊ နတ်ပြည်စံနန်း မတော်ဘုရား ကြီး စါး ရင်း စါရင်း ပါလယ်ယာဥယျာဉ်ခြံ မြေ သွေံ့စုမှား ကိုတောင်နန်း မတော်မိဘုရား ကြီး ဝန် စာ ရေး ကြီး တို့ကအသီး အသီး ခွဲဝေဆင့်ဆိုအုပ်ထိန်း စေရန်သင့် ကြောင်း နှင့်အ စည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညွှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း သင့်ပြီ၊ နန်း မတော် တောင်နန်း မတော်ဝန်စာ ရေး ကြီး အသီး အသီး ခွဲ ဝေခန့်ထား ဆင့် ဆိုအုပ်ထိန်း စီရင် စေ။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၁ ရက် (19 Decmeber . 1878) နေ့နား ခံ နေမျိုး မင်း လှရာဇာ ကျော်ထင်တွင်ပြန်။

(ဥက္ကံသမာလာ၊ ဝဏ္ဏ ဗေါဓနသတ်အင်း ၊ ဟံသာဝတီ ၁၉၆၁၊ စါ ၃ – မ)

အမြင့်လေး မြို့ဝန်ကွမ်း အုန်း ရွာစား မင်း လှသီရိသင်္ခယာကို မြေဒူး မြို့အင်ထောက်
သာငါး မြို့ ရွှေအလယ် ကြောင်း ကျေး ရွာများ သစ်တောအလုပ်အဆောင်မှုနှင့်
စပ်သည်များ ကို နေရာကျအကျိုး ဖြစ်ထွန်း ထွင်ကုန် အောင်ဆင့်ဆိုလုပ် ဆောင်
ထမ်း ရွက် စေရန်မြို့ ရေး ရွာ မှုရှိသည်များ ကိုလည်း ရာဇဝတ် တော် ရေး ကင်း
လွတ်လုံခြုံသာယာငြိမ်ဝပ် အောင်ဆင့်ဆိုသိမ်း ပိုက်ထမ်း ရွက် စေရန်သင့် ကြောင်း
များ နှင့်အစည်း အဝေး ဝင် မှူး မတ်တို့စုံညီညွှန်နှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း
နေမျိုး မင်း ထင် ကျော်သူကိုအင် ထောက်သာငါး မြို့ဝန်အရာကနှုတ်၊ ရွှေဘဝါး
တော် အောက်လာ စေ၊ မြေဒူး မြို့ကိုတပယင်း မြို့ဝန်မင်း ကြီး မင်း လှမဟာ
မင်း ခေါင် ကျော်ကအဆင့်အဆိုမရှိ စေနှင့်၊ ကွမ်း အုန်း ရွာစား မင်း လှသီရိ
သင်္ခယာကိုအမြင့် လေး မြို့ဝန်အရာနှင့်လဲ၍အင် ထောက်သာငါး မြို့ မြေဒူး မြို့ဝန်
ခန့်၊ အထက်အင် ထောက်သာငါး မြို့ဝန်တပယင်း မြို့ဝန်တို့ဆိုရင်း ရွှေအလယ် ကြောင်း
ကျေး ရွာနှင့်တိုက်ကျန်ဆယ်ရွာများ ကိုအင် ထောက်သာငါး မြို့ဝန် မြေဒူး မြို့ဝန်ကွမ်း
အုန်း ရွာစား မင်း လှသီရိသင်္ခယာကဆင့်ဆို စေ၊ ရွှေအလယ် ကြောင်း တိုက်ကျန်
ဆယ်ရွာအင် ထောက်သာငါး မြို့ မြေဒူး မြို့ဝန်ကွမ်း အုန်း ရွာစား မင်း လှသီရိ
သင်္ခယာကိုမဟာဘွဲ့သနား တော်ခံ စေ၊ အထက်ခန့်ထား ရှိသည့် မြေဒူး မြို့သင်း
သေနတ်ဗိုလ်စစ်ကဲနား ခံမြို့စာ ရေး တို့ကိုအရာကနှုတ်၊ ရွှေဘဝါး တော် အောက်
လာ စေ၊ အလ္လကပ္ပမြို့စစ်ကဲတိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအုပ် နေမျိုး ရာဇ ကျော် ခေါင်ကို ရွှေ
ဘဝါး တော် အောက်လာ စေ၊ ငမောင်ကြီး ကိုအမြင့် လေး မြို့စစ်ကဲအရာနှင့်လဲ
၍ ရွှေအလယ် ကြောင်း တိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအင် ထောက်သာငါး မြို့ မြေဒူး မြို့ဝန်ခန့်၊
င ကျော်စံကို ရွှေအလယ် ကြောင်း တိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအင် ထောက်သာငါး မြို့ဝန်ခန့်။

(23) December 1878

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလဆန်း (၁) ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ ပေါင်း
တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့် တော် ရေနံ ချောင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ခန်း ပတ်မြို့
စား မင်း ကြီး ၊ သေနတ်ဝန်မင်း ကြီး ၊ ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ယောမြို့
စား အတွင်း ဝန်မင်း ၊ ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ၊ လှိုင်း
တက်မြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း တို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်း
ထင်မင်း ကျော် မှတ်။

(လုံး တော် ဓါစု)

ယိုး ဒယား ဇာတ်ကြီး မြန်မာဇာတ်ကြီး အတီး အကဝွမ်း ခရာပုံ တောင်အမှုထမ်း လူတို့ကိုထမ်း အား ရွက်အား ရှိ အောင်အထိုက်အ လျောက်ပယ်သနား တော်မြတ်ခံ စေရန်သင့်ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်း မှူး မတ်တို့စုံညီညီ နှိုင်း ချက်ဆက် သွင်း သည့်အတိုင်း တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်မင်း ရဲမင်း လှကန် ရေ သောက်ကပယ် ၃၀၀ဲ၊ တမုတ်ဆည် ရေ သောက်ပယ် ၂၀၀ဲ၊ ဆီး တော်ဆည် ရေ သောက်ကပယ် ၁၀၀ဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက် ၂၉ဲ ဦ၊ ကျီးမည်း ဆည် ရေ သောက် ၈ဲ ဦ၊ ၅စုပယ် ၉ရဲ များ ကိုပညာသည်စာ ရေး ၂နှင့်ယိုး ဒယား ဇာတ်ကြီး အက ယောကျ်ား မိန်း မ လူရွှင်ပါလူ ၁၀၄တို့ကရန်ပုံစာရင်း အတိုင်း အစား သနား တော်ခံ စေ၊ တရပ် ဆီး တောဆည် ရေ သောက်ကပယ် ၅ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက်ကပယ် ၁၆ရဲ ဦ၊ ၂စုပယ် ၂၁ရဲ ဦကိုမြန်မာဇာတ်ကြီး အမှုထမ်း ပဍ္ဍူပဇာတ်ရုပ်ပြင်အမှုထမ်း လူ ၄၁တို့ရန်ပုံစာရင်း ပါအတိုင်း အစား သနား တော်ခံ စေ၊ တရပ်မင်း ရဲမင်း လှကန် ရေ သောက်ပယ်က ၃၀ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက်ပယ်က ၁၁ရဲ ဦ၊ ၂စု ပယ် ၄၁ရဲ ဦကိုယိုး ဒယား ဆိုင်း တီး မွန်ဆိုင်း တီး ဆရာ ၆၊ အမှုထမ်း လူ ၅၆၊ ၂စု လူ ၆၂တို့ကအစား သနား တော်ခံ စေ၊ ကွမ်း ဆေး ဆည် ရေ သောက်ပယ်က ၃၀ဝဲ၊ မင်း ရဲမင်း လှကန် ရေ သောက်ပယ်က ၂၀ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက်ပယ်က ၁၆ဲ၊ ကျီး မည်း ဆည် ရေ သောက်ပယ်က ၁ဲ၊ ၄စုပယ် ၆ရဲကိုဝွမ်း အစု ရေး ဝွမ်း ကြီး ဝွမ်း ငယ်ခရာပုံ တောင်ကြိမ်တန်း ရှောက်အမှုထမ်း လူ ၈၄တို့ကအစား သနား တော်ခံ စေ၊ ဆီး တောဆည် ရေ သောက်ပယ် ၁၅ဝဲ မြောင်း ဆုံဆည် ရေ သောက် ပယ်က ၃၀ဝဲ၊ ထုံး ကြီး ဆည် ရေ သောက်ပယ်က ၇၀ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက် ပယ်က ၅ရဲ ဦ၊ ၄စုပယ် ၁၂၀ရဲ ဦများ ကိုမြန်မာအတွင်း ဆိုင်း ဆရာ ၈၊ အမှုထမ်း လူ ၁၇၀တို့ကအစား သနား တော်ခံ စေ၊ သိန္နီမြို့မှာမြို့စစ်ကဲအရာလစ်လပ်ရှိသည် သိန္နီ စော်ဘွား တင် လျှောက်ချက်အရမင်း လှမင်း ထင်စည်သူကိုသိန္နီမြို့စစ်ကဲ (ခန့်လို ကြောင်း နှင့်)အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်းမင်းလှမင်း ထင်စည်သူကိုသိန္နီမြို့စစ်ကဲခန့်။

(23) December 1878

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်ပြာသိုလဆန်း (၁)ရက်နေ့ ဗေါင်း တော် ဆောင် စနုတွင်အမိန့်တော်၊ အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား (မင်း)၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်

ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန်လှိုင်း တက်မြို့စား မင်း တို့ ရွှေသံတော်
ဆင့် ဒေဝန်း အကောက်ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စား 'မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။
(လုံး တော် စါစု)

စစ်ကဲမင်း လှမင်း ထင်စည်သူကိုအထက်စစ်ကဲတို့နည်း တနှစ်လျှင်ရန်ပုံတော်ငွေ ၁၂၀၀ သနား တော်ခံစေ။

26. December . 1878

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလဆန်း ၄ ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ ဖေါင်း တော်ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်၊ အတွင်းဝန် ယောမြို့စားမင်း၊ ရွှေတိုက် အတွင်းဝန် တောင်ခွင်မြို့စား၊ လှိုင်းတက်မြို့စား အတွင်းဝန်မင်းတို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်းထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော်စာစု)

အမြင့်လေး မြို့မှာအထက်မြို့ဝန်ကို ရွှေအလယ် ကြောင်း အင် ထောက်သာငါး မြို့ မြေ ဒူး မြို့ဝန်ခန့်ထား ရှိသည်ဖြစ်၍မြို့ရွာမှာအထိန်း အအုပ်မရှိလစ်လပ်ရှိ သော ကြောင့်မြို့စား မယ် တော်ဆင်ဖြူမရှင်ဘုရား စာရေး ကြီး ဗြဲတိုက်သံဆင့် နေ မျိုး မင်း ခေါင် ကျော်ထင်ကိုအမြင့်လေး မြို့အုပ်ခန့်ထား ရန်သင့် ကြောင်း အုတ် ဝန်အရာလစ်လပ်ရှိသည်ကိုအုတ်အင်္ဂ တေနှင့်စပ်သည့်အလုပ်အ ဆောင် တော်များ မှာနား လည်ကျွမ်း ကြင် နေရာကျဆင့်ဆိုကြီး ကြပ်ထမ်း ရွက်နိုင်မည့်သူအသုံး စာ ရေး နေမျိုး မင်း ထင်ရန် အောင်ကိုအုတ်ဝန်ခန့်ထား ရန်သင့် ကြောင်း များ နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညီနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း မယ် တော်ဆင်ဖြူမရှင်စာရေး ကြီး နေမျိုး မင်း ခေါင် ကျော်ထင်ကိုအမြင့်လေး မြို့ အုပ်ခန့်၊ အသုံး စာရေး နေမျိုး မင်း ထင်ရန် အောင်ကိုအုတ်ဝန်ခန့်။

28 December. 1878

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်ပြာသိုလဆန်း ၆ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ ဇောင်း တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်၊ ယောမြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း ၊ ရွှေတိုက် အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ၊ လှိုင်း တက်မြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း တို့ ရွှေသံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်အ ကောက်ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် ဓါစု)

ရဲဘက်မြင်း သည်နှင့်ရတနာသိင်္ဃမြို့မြင်း မြေကျေး ရွာများ ၌အရာ၌အစိုး ရ
မှူး ပြား ရှိသည်ဖြစ်၍ နှုတ်ပယ်ခန့်ထား သင့်သူတို့ကို နှုတ်ပယ်ခန့်ထား ထမ်း ရွက်
ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့် ရွှေဝင်း မှူး ရတနာသိင်္ဃမြို့ဝန်ရဲဘက်မြင်း ဝန်မင်း
ကြီး မင်းလှမဟာမင်း ဒေါင် ကျော်စွာကစာရင်း တင်ပေး လျှောက်ထား ရှိ
သည်ဖြစ်၍ညှိနှိုင်း ပြောဆိုရာသံ တော်ဆင့်အမှုဝန်ကိုရဲဘက်မြင်း စာရေး ကြီး
အရာကနှုတ်ရန် နေမျိုး ရဲသူရဲ ခေါင်ကိုရဲဘက် မြောက်လက်မြင်း တပ်ဗိုလ်အရာက
နှုတ်၍သင့်ရာထမ်း ရွက် စေရန်၊ ငရနဲ ခေါ်သင်္ကြံနှစ်မြို့ဝန်ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့အုပ်
ရဲဘက်မြင်း စာရေး ကြီး အရာကနှုတ်ရန်၊ ငဆင်ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့စာရေး ၊
ငထွန်း ခိုင်ကို ညောင်စည်မြင်း ခေါင်း ၊ ငထွန်း လင်း ကိုခုနစ်ရွာမြင်း ခေါင်း ၊
ထီး ဖြူတော်မိုး ငရှမ်း ကြီး ကိုရုံသာမြင်း ခေါင်း ၊ ငပုလေး ကိုမှန်သာကြီး ရွာ
သူကြီး ပင်တင်း ကန်တိုင်အရာများ ကနှုတ်ပြီး လျှင်ရဲဘက်ခုနစ်ရွာမြင်း တပ်ဗိုလ်
ကို မြောက်လက်မြင်း တပ်ဗိုလ်၊ ငထွန်း ကိုရဲဘက်မြင်း စာရေး ၊ ငလူကလေး ကို
ရတနာသိင်္ဃစာရေး ၊ ငဖြူကိုခုနစ်ရွာမြင်း ခေါင်း ၊ ငထွန်း ခိုင်ကိုရုံး သာမြင်း
ခေါင်း ၊ ငလူကလေး ကို ညောင်စည်မြင်း ခေါင်း ၊ ငဘိုး တုတ်ကိုမှန်သာကြီး ရွာ
သူကြီး ပင်တင်း ကန်တိုင်၊ ငလှကိုယင်း တိုက်ရွာသူကြီး မြင်း စီး ခန့်ထား ရန်သင့်
ကြောင်း များ နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်
အတိုင်း သံတော်ဆင့်အမှုဝန်မင်း ကျော်ပြာရှပ်ကိုရဲဘက်မြင်း စာရေး ကြီး အ
ရာကနှုတ်၊ နေမျိုး ရဲသူရဲ ခေါင်ကိုရဲဘက် မြောက်လက်မြင်း တပ်ဗိုလ်အရာကနှုတ်၊
ငရနဲ ခေါ်သင်္ကြံနှစ်မြို့ဝန်ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့အုပ်ရဲဘက်မြင်း စာရေး ကြီး အရာက
နှုတ်၊ ငဆင်ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့စာရေး အရာကနှုတ်၊ ငထွန်း ခိုင်၊ ငထွန်း လင်း ၊
ငရှမ်း ကြီး တို့ကို ညောင်စည်ခုနစ်ရွာ၊ ရုံး သာမြင်း ခေါင်း အရာကနှုတ်၊ ငပု
လေး ကိုမှန်သာကြီး ရွာသူကြီး ပင်တင်း ကန်တိုင်အရာကနှုတ်၊ ရဲဘက်ခုနစ်ရွာမြင်း
တပ်ဗိုလ် နေမျိုး မင်း ထင်သူရိန်ကို မြောက်လက်မြင်း တပ်ဗိုလ်ခန့်၊ ငထွန်း ကိုရဲဘက်
မြင်း စာရေး ခန့်၊ ငလူကလေး ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့စာရေး ၊ ငဖြူကိုခုနစ်ရွာမြင်း
ခေါင်း ၊ ငထွန်း ခိုင်ကိုရုံး သာမြင်း ခေါင်း ၊ ငလူကလေး ကို ညောင်စည်မြင်း
ခေါင်း ၊ ငဘိုးတုတ်ကိုမှန်သာကြီး ရွာသူကြီး ပင်တင်ကန်တိုင်၊ ငလှကိုယင်း တိုက်ရွာ

သူကြီး မြင်း စီး ခန့်၊ ရတနာသိင်္ဃမြို့စီရင်စုပလိုင်း ရွာမင်း ရွာငစည့်ကိုင် ရွာသမန်သာရွာ မှား တရွာလျှင်သူကြီး ရွာအုပ်နှစ် ယောက်စီရှိသည်ဖြစ်၍ ကျေး ရွာသ ဘောကြိုက်ညီအရုံး သား မြေး မှန်သူသူကြီး နှင့်သာထမ်း ရွက် စေ ပြီး လျှင်ငညိုကိုပလိုင်း ရွာအုပ်၊ ငနီကိုမင်း ရွာအုပ်၊ ငကြာရှင်ကိုငစည့်ကိုင် ရွာအုပ်၊ ငတောင်း ကိုသမန်သာရွာအုပ်အရာကနှုတ်ရန်သင့်ကြောင်း နှင့် အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညီနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ငညို၊ ငနီ၊ ငကြာရှင်၊ ငတောင်တို့ကိုရတနာသိင်္ဃမြို့စီရင်စုပလိုင်း ရွာ၊ မင်း ရွာ၊ ငစည့်ကိုင်ရွာ၊ သမန်သာရွာ၊ ရွာအုပ်အရာကနှုတ်။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလဆန်း ၆ ရက်နေ့) (28 December 1878)

(လုံး တော် စာစု)

စာရေးကြီး တောင်တွင်းကြီးမြို့ဝန်၊ ဗန်မော်မြို့ဝန်၊ ပင်းတလဲမြို့အုပ်တို့ကို မြို့ဝန်မြို့အုပ်အရာနှင့်ထမ်း ရွက်စေပြီး လျှင်စာရေးကြီး အရာကိုနှုတ်ရန်၊ ငတိုး လုံ၊ ငလူကလေး တို့ကို ရွေးပွဲအကောက်အခွန် မှုသမ်ာပါသမှုများ မှာစာရေးကြီး အရာ စေခိုင်း ထမ်း ရွက်စေရန်သင့်ကြောင်း များ နှင့်အစည်းအဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း တောင်တွင်းကြီးမြို့ဝန်၊ ဗန်မော်မြို့ဝန်၊ ပင်းတလဲမြို့အုပ်တို့ကိုစာရေးကြီး အရာကနှုတ်၊ ငတိုးလုံး ၊ ငလူကလေး တို့ကိုစာရေးကြီး ခန့်၊ အထက်စာရေးကြီး တို့နည်း ဘွဲ့အစီးအနင်း အဆောင်အရွက်ရန်ပုံငွေသနား တော်ခံစေ။

(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၀ပြည့်ပြာသိုလဆန်း ၇ရက် နေ့နံက်ညီလာခံ ဖေါင်း 29. December 1878 တော်ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော် ယောမြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း ရွှေတိုက်အတွင်းဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်းလှိုင်း တက်မြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း တို့ ရှေ့သံတော်ဆင့်ဒေး ဝန်အကောက်ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။
(လုံး တော် စါစု)

အဝကိုး သင်း ၊ ရဲပတိုင် လေး သင်း ၊ အောက်မား တော်မျှား နှင့်စလင်း မြို့ကျေး ရွာ ဒွေး ထံခွန် တောက အောက်ငင်ခဲ့သည့်ဆင် တော်ကိုကျုံး တော်သို့ သွင်း၍ ကြော့ဘမ်း မြဲ ကြော့ဘမ်း စေ။

2 January 1879

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလဆန်း ၁၁ ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ ဇေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်း အကောက် ဝန်မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စာစု)

မကွေးမြို့စီရင်စုတပယင်း ရွာကိုသူကြီး ငပျော့ကြီး စိုး ရာ ကျေး ရွာကိုရာ ဇဝတ် တော် ရေး ကင်း လွတ်လုံခြုံ အောင် မကြီး မစိုး နိုင်၊ ကြေး ငွေပိုမိုခွဲ တောင်း စား ယူ၊ ရဟန်း သံဃာ တော်တို့မိန့်ဆိုဆုံး မ ရာ မနာမခံ၊ ကျေး ရွာ ပျက်မည်ရှိ သည်ဖြစ်ပါ၍ ကျေး ရွာသ ဘောကြိုက်ညီသူ ငနတ်စကိုကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ပါစေရမည့် အကြောင်း နှင့် အောက်မြစ်စဉ်စစ်ကဲ မလွန် လေး မြို့ဝန် လျှောက်ချက်အရ ငပျော့ ကိုမကွေး မြို့စီရင်စုတပယင်း ရွာသူကြီး အရာက နှုတ်ပြီး လျှင် ငနတ်စကိုရသယာရွာ သူကြီး ခန့်ထား ထမ်း ရွက် စေရန်သင့်ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့ စုံညီညွှိနှိုင်း ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ငပျော့ကိုမကွေး မြို့စီရင်စုတပယင်း ရသယာ ရွာသူကြီး အရာက နှုတ်၊ ငနတ်စကိုမကွေး မြို့စီရင်စုတပယင်း ရသယာရွာသူကြီး ခန့်၊ နေမျိုး သိဒ္ဓိ ကျော် ခေါင်အသနား တော်ခံစေ၊ တပယင်း ရသယာရွာသူ ကြီး နေမျိုး သိဒ္ဓိ ကျော် ခေါင်ကိုတနှစ်လျှင်ရန်ပုံ တော် ၁၂၀၀သနား တော်ခံစေ၊ တလုပ်မြို့မှာအထက်ကြီး စိုး သူငဘိုး ကြယ်သူခိုး ထား ပြ မွေး ထား လူကိုအ သေသတ်သည့် အမှုနှင့်မြို့သူကြီး အရာက နှုတ်ပယ် ထောင်အကျည်း ကျ ရောက်၊ မြို့သူကြီး မရှိလစ်လပ် သည်ဖြစ်၍အရိုး သား မြေး မှန်သူငအိုတလုပ်မြို့သူကြီး ခန့်ထား ရန်သင့်ကြောင်း နှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညွှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ငအိုကို တလုပ်မြို့သူကြီး ခန့်။

8 January 1879

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ပြည့်ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၂ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံဒေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်၊ ဝန်ရှင် တော် ရေနံ ချောင်း မြို့စား မင်း ကြီး၊ ခန်း ပတ်မြို့စား မင်း ကြီး၊ သေနတ်ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်း ကြီး၊ မကွေး မြို့စား မင်း ကြီး အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား မင်း ကြီး၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်အ ကောက်ဝန်မဟာမင်း ထင် ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် ဓါစု)

မြို့ဝန်စုံး မြို့စား မင်းကြီး ဇေယဂါမဏိကိုမြို့ဝန်မြို့သာမြို့စား မင်းကြီး မဟာ
မင်းလှမင်း ခေါင်သူဂုဏ်နည်း ဗောင်း ကတ္တီပါနီ ရွှေသား ပန်း ၁၂၊ တမာ
ရွက်ထောင် ၁၂၊ ဘွဲ့သင်း ကျစ်တပ်၊ ရွှေနား တောင်း မီး တွင်း ၊ ကတ္တီပါဝတ်
လုံဘဲဂုံ ရွှေဖျင်ဗတ်ဆင့်တပ်၊ ဘွဲ့ဖြူ ရွှေမြိတ်တပ်၊ ရွှေစလွယ် ၁၂ သွယ်၊ ကတ္တီပါအုံး ဝန်း
မိုး ကြိုး ထွေး ခံ၊ အစီအနင်း အဆောင်အရွက်သနား တော်ခံစေ။

9 January 1879

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ နံနက်ညီလာခံ ဖေါင်း
တော်ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်း မြို့စား မင်းကြီး ၊
ခန်း ပတ်မြို့စား မင်းကြီး ၊ သေနတ်ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်းကြီး ၊ မကွေး
မြို့စား မင်းကြီး ၊ အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် ရွှေတိုက်ဝန်
တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ ရှေ့သံတော်ဆင့် ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်မဟာမင်း
ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စါစု)

အောက်မြစ်စဉ်စစ်ကဲမလွန်လေး မြို့ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်းထင်နရာ
သူ၊ မလွန်မင်းလှမြို့ကျေး ရွာများ သို့ဆိုက်ရောက်ရာ အောက်မြစ်စဉ်စစ်ကဲ၊
စလင်းကျပင်း နှစ်မြို့ဝန်မင်းကြီး မင်း ခေါင်သမိန် လောကို ရွှေမျက်နှာတော်
အဘူး အမြှော် ရွှေဘဝါး တော်အောက်လါစေ၊ မိုင်းပန်မြို့စား မိုင်တွန်စော်
ဘွား မိုင်းပွန်မြို့စား တို့မြို့ရွာသို့ ရောက်လျှင်မိုး နဲ့ စော်ဘွား ကမွောစရဋ္ဌ
မဟာဝံသပဝရသီဂိုသုဓမ္မရာဇာကို ရွှေမျက်နှာတော်ကိုအဘူး အမြှော် ရွှေဘဝါး
တော်အောက်လါစေ။

12 January 1879

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့နံနက်ညီလာခံ ဖေါင်း
တော်ဆောင်စနုတွင်အမိန့်တော်ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်းမြို့စား မင်းကြီး
ခန်းပတ်မြို့စား မင်းကြီး ကင်းဝန် သေနတ်ဝန်မင်းကြီး၊ အတွင်းဝန် ယော
မြို့စား မင်း၊ အတွင်းဝန် ရွှေတိုက်ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်းတို့ ရှေ့သံတော်
ဆင့် ဒေး ဝန်အကောက်ဝန်မဟာမင်းထင်မင်း ကျော်မှတ်။
(လုံးတော် စါစု)

စား တော်ဝန်စကုမြို့စား မဟာမင်း တင်စည်သူကအမရပူရမြို့နယ်တွင်း ရှိ အသန့်ဟင်း တော်ကျွန်း မြေပယ်၅ငဲ များ ကိုထီး ဘုရား အဆက်ဆက်စား တော် ဝန်ကချထား ကောက်ခံဆက်သွင်း ရှိသည်အတိုင်း အသန့်ဟင်း တော်ကျွန်း မြေရပ် များ ကိုအကွဲအပြား မရှိချထား ကောက်ခံဆက်သွင်း ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း အမရပူရမြို့နယ်ရှိအသန့်ဟင်း တော်ကျွန်း မြေပယ်၅ငဲ ကိုစား တော်ဝန်စကုမြို့စား မဟာမင်း တင်စည်သူကချထား ကောက်ခံဆက်သွင်း စေ။ သံတော်ဆင့်ဦး ကြွက် ရွှေ

14 January 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၉ရက် နေ့နားခံ နေမျိုး မင်း တင်ကျော် ခေါ်တွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

မြောက်၁၅ဝသေနတ်အစု၊ တောင်၁၅ဝသေနတ်အစုများ မှာဗိုလ်လစ်လပ်ခန့်ထား ရန်ရှိသည်ကိုလက်သုံး တော်ကိုင်တို့ကို ရွေး ချယ်ခန့်ထား ရန်သင့်ကြောင်းနှင့်အစည်း အဝေး ဝင်မှူး မတ်တို့စုံညီညှိနှိုင်း ချက်ဆက်သွင်း သည့်အတိုင်း ပင်းသာမြို့စား ဗညား မင်း လှသခ်ယာကို မြောက်၁၅ဝသေနတ်ဗိုလ်ခန့်၊ ခေါ်သင်္ကြံမြို့စား မင်း ထင် ကျော် ခေါင်ကို တောင်၁၅ဝသေနတ်ဗိုလ်ခန့်။

15 January 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄ဝပြည့်ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၉ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံဖေါင်း တော်ဆောင်စနုတွင် ရေနံ ချောင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ခန်း ပတ်မြို့စား မင်း ကြီး ၊ သေနတ်ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ မကွေး မြို့စား မင်း ကြီး ၊ အတွင်း ဝန် ယောမြို့စား မင်း ၊ အတွင်း ဝန် ဆောမြို့စား မင်း ၊ ရွှေတိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ရှေ့သံ တော်ဆင့်ဒေး ဝန်အကောက်ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စားမဟာမင်းထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စာစု)

ဘင်္ဂလား ကာလကတ္တား မြို့မှာထမ်း ရွက်ရှိသည့်စာ ရေး ကြီး မဟာမင်း လှ ကျော်ထင်စည်သူနှင့်လဲလှယ် စေလွှတ်ထမ်း ရွက် စေမည့်သူစာ ရေး ကြီး မင်း လှ သီရိသင်္ခယာကိုဘင်္ဂလား မြို့မှာထမ်း ရွက်ရှိရင်း စာ ရေး ကြီး နည်း မဟာဘွဲ့ နှင့်ဘဲ ဖေါင်း ငွေသား ပန်း ၉၊ တမာရွက် ဆောင် ၉၊ ငွေစလွယ် ၉သွယ်သနား တော်ခံ စေ၊ ဘင်္ဂလား ကလကတ္တား မြို့မှာထမ်း ရွက်ရှိသည့်စကား ပြန် နော်ရ ထာသီရိစည်သူကို နေမျိုး မင်း ထင်ဘွဲ့နှင့် ငွေစလွယ် ၆သွယ် သနား တော်ခံ စေ။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်ပြာသိုလပြည့် ကျော် ၁၀ရက် နေ့နံနက်ညီလာခံ (16 January 1879) ဖေါင်း တော် ဆောင်စနုတွင်အမိန့် တော် ရေနံ ချောင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ခန်း ပတ်မြို့စား မင်း ကြီး ၊ သာနတ်ဝန်လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်း မကွေး မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ယောမြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း ဆော မြို့စား အတွင်း ဝန်မင်း ရွှေ တိုက်အတွင်း ဝန် တောင်ခွင်မြို့စား မင်း တို့ရှေ့သံ တော်ဆင့် ဒေး ဝန်အ ကောက် ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စား မဟာမင်း ထင်မင်း ကျော်မှတ်။

(လုံး တော် စာစု)

လင်းဇင်း လှေထောင်ကဲ၊ စားကြီး ၊ ဦးစီး အမှုထမ်း တို့က လင်းဇင်း လှေ
အမှုထမ်း လူတို့မှာ စကိုင်း မြို့နယ်တွင်း ရှိတန့်တီး ၊ ကန်ပြား လယ်မြေ ၃၂ ကို (သက္က
1870
ရာဇ်) ၁၂၃၂ ခုနှစ်က ရွှေလက်ထက် တော်တိုင်နှစ်စဉ် မပြတ်လက်ရှိချထား စား
ယူအမှုတော်ကို ထမ်း ရွက်ရှိ နေသည့်အတွင်း ကန်တိုင် ကြေး နှင့်အရှင် တောင်နန်း
မတော်ဘုရား စာရေးကြီး ကျီစိုး တို့က လက်ရှိချထား စား သောက်ပြီး ကောက်
ကြီး စပါး ၁၀ဝ်၊ ကောက်ရင်စပါး ၄ဝ်၊ ၂ စုစပါး ၁၄ဝ်များ နှင့်လယ်မြေကို
ပြန်အပ်ရမည် တောင်း ခံရှိ နေပါသော ကြောင့်အမှုထမ်း ကျွန်တော်မျိုး ဖြစ်ပါ
၍ အမိန့်တော်မြတ်ရင်း အတိုင်း လက်ရှိချထား စား ယူအမှုတော်ကို ထမ်း ရွက်ပါ
ရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း လင်းဇင်း လှေအမှု
ထမ်း စား စကိုင်း မြို့နယ်တွင်း တန့်တီး ကန်ပြား လယ်မြေ ၃၂ ကို တောင်နန်း မ
တော်ဝန်စာရေးကြီး တို့က အတားအဆီး အနှောက်အရှက် အသိမ်း အယူ မရှိစေ
နှင့်၊ လင်းဇင်း လှေအမှုထမ်း တို့က လက်ရှိချထား လုပ်စား မြဲချထား လုပ်စား
ထမ်း ရွက်စေ။ သံတော်ဆင့် ဦးဘိုး အို ရွှေ

24 February 1879
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်တပေါင်း လဆန်း ၅ ရက်နေ့ နားခံ ပြောကြား
မှူး မဟာမင်းကျော်မင်း တင်တွင်ပြန်။
(တင် ဓါစု)

ရွှေပြည်အိမ်ထောင်စုံပင်း တလဲ သွေ့ပါအမှုထမ်း ငရွှေဗိုင်း က (သက္ကရာဇ်၁၁) 1784
၄၆ခု ရွှေပြည်အစုအများ မြို့ရွာသူကြီး တို့ဘွဲ့စည်း ထောင်နှီး ကြရာယင်း တော်မြို့စီရင်စုအောင်ကုန်း ရွာကဲ့စည်သူကြီး ငတဲ ဘိုး ငပြေက ရွှေပြည်အစုမှာထမ်း ရွက်ပါဘ ငသာကိုနိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေတော်၃၅၀ ပေး ပါမည် ပြောဆိုပြီး လျှင်မပေး နိုင်သော ကြောင့် ငွေတော်၃၅၀အကျနှင့်ဝသွန်း တော ခေါ်လယ်ယာ မြေရပ်များ ကိုသွင်း ပေး ထမ်း ရွက်မင်း လေး ဆက် မြောက်လက်ဝှလက်မကွာဘုရား ခမည်း တော်ဘုရား လက်ထက် တော်တိုင်စား သောက်အမှု တော်ကိုအိမ်ထောင်စုံတက်ထမ်း ရှိရာ ရွှေပြည်အစုကိုယ်ခတွက်နှင့်သွင်း ပေး သည်လယ်ယာထန်း အုန်း သရက်မှန်သည်နှင့်အညီအသီး အနှံ့စုဆများ နှင့်စား သောက်အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း မှန်လျှင်ငပြေမြေး အောင်ကုန်း ရွာကဲ့စည်သူကြီး ငတဲကအတား အဆီး အသိမ်း အယူမရှိစေနှင့်၊ ရွှေပြည်သေနတ်အစုမှာဆက်ခံထမ်း ရွက်သူငသာသား ငရွှေဗိုင်း ကသွင်း ပေး သည့်လယ်ယာထန်း အုန်း သရက်များ ကိုစုဆနှင့်တကွရယူလုပ်စား ထမ်း ရွက်မြဲထမ်း ရွက် စေ။ သံတော်ဆင့်မင်း ကျော် ဇေယသင်္ခယာ ရေး

24 February 1879
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တပေါင်း လဆန်း ၅ရက်နေ့နားခံ ပြော့ကြီးမှူး မဟာမင်း ကျော်မင်း တင်တွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

စား တော်ဝန်စကုမြို့စား မဟာမင်း တင်စည်သူ ဌ်ခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အ
တိုင်း ဘရဲကျွန်း ၊ သမ္ဘန်ကျွန်း ပန် တော် မြေများ ကိုအကွဲအပြား မရှိ စေနှင့် ၊
စား တော်ဝန်စကုမြို့စား မဟာမင်း တင်စည်သူကအုပ်ထိန်း ဆင့်ဆို၍ ပွဲ တော်
ဆက်ဟင်း တော်ကျွန်း နှင့်ဘက်တွဲဆက်သွင်း စေ ။ သံ တော်ဆင့် ညောင်ရမ်း ဝန်
ရှေ့

24 February 1879
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တ ပေါင်း လဆန်း ၅ရက် နေ့နား ခ ပြော့ကြီး
မှူး မဟာမင်း ကျော်မင်း တင်တွင်ပြန် ။
(တင် ဓါစု)

လက်ဝဲ ကြောင်း အမ် ထောင်စုံအမှုထမ်း သွေ်ကြီး ငနိုကု(သက္ကရာဇ် ၁၂၂)
1866
ဂခုနှစ်အရေး တော်အတွင်း ညောင်ရွှေမြို့၊ မေခါက်မယ်မြို့၊ မိုးနဲမြို့၊ မိုး
မြိမြို့တပ်ဦး တပ်ဖွား လိုက်ပါတိုက်ခိုက်သက်စွန့်ကြိုး ပမ်း ထမ်း ရွက်သည်ဖြစ်ပါ၍
အထက် ဘား ငရာဇာ၊ ဘိုး ငသာမင်း ၊ ဘွား မမိနှင်း ရှန်း တို့က မကုန်နှမ်း
ပါး ကျေး ရွာအစုခံနှင့် င ရွှေဘန်သား ငသာမှိုထံထန်း တပင်မြို့၌ တောက လေး
တော ခေါ်လယ် မြေမျိုး ဝင်၂၅ကြိ ရောင်တင် တောကုန်း ကန်လယ်၊ မျိုး ဝင်ရဝ်
ကြိကို ငွေ၂၅ဝနှင့် ပေါင်ထား ရာအမှုထမ်း ဆင်း ရဲသား ဖြစ်၍ မ ရွေး မနှုတ်
နိုင်ရှိသည့်အတွင်း ငသာမှိုသူ ပုန်ဘက် ပါသူဖြစ်၍ ဘိုး ဘွား ပေါင်လယ် မြေများ ကို
အရာ တော်အုပ်တို့ကသိမ်း ယူရှိပါသည်၊ ဘား ဘိုး ဘွား မတို့ထား မဦး ချလယ် မြေ
မှန်သည်နှင့်အညီ ပေါင်ရင်း ငွေ၂၅ဝကိုဆက်သွင်း ၍လယ်ယာ မြေများ ကိုသနား
တော်မြတ်ခံပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း မှန်လျှင်
ပေါင်စာသက္ကရာဇ်တွက် ငွေကိုဆက်သွင်း စေ၍သက္ကရာဇ် ပါလယ် မြေကိုလက်ဝဲ ကြောင်း
သွေ်ကြီး ငနိုကရယူ ချထား လုပ်စား စေ။ သံ တော်ဆင့်မင်း ကျော် ဇေယသခ်ယာ
ရေး

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄ဝပြည့်တ ပေါင်း လဆန်း ၆ရက် နေ့နား ခ နေမျိုး
25 February 1879
မင်း တင် ကျော် ခေါ်တွင်ပြန်။

(တင် စိစု)

မြောက်ထား ဝယ်၁၀၀၀ပြည့် သွော်ကြီး ငဖျာက (သက္ကရာဇ်) ၁၂၂၈ခု 1866
အရေး တော်အတွင်း အမှုတော်ကိုသက်စွန့်ကြိုး ပမ်း ထမ်း ရွက် ပြေကုန်အံမ် ထော င်
စုံမလဲမ ပြောင်း ၊ ဘုရား ရွှေလက်ထက် တော်အတွင်း က နေ့ညည့်မပြတ် စောင့်
နေ၍ထမ်း ရွက်ရသည့်ကျွန် တော် မျိုး ဖြစ်ပါ၍အစ်မမိစီလင်င ရွှေထွန်း တို့က မြောက်
ရွှေ ရေး မိဘုရား ဟောင်း ထံ၂ဦ ငွေချိန်၁၅ဝိနှင့်ပေါင်ထား သည် စကိုင်း
မြို့စီရင်စု ဒေါက်မရွာဌ်ဦယည်ခြံ မြေကိုအစား သနား တော်မြတ်ခံ၍အမှုတော်ကို
ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း မှန်လျှင်စ
ကိုင်း မြို့စီရင်စု ဒေါက်မရွာဌ်ဦယည်ခြံ မြေကို မြောက်ထား ဝယ် သွော်ကြီး ငဖျာ
ကအစား သနား တော်ခံ စေ။ သံတော်ဆင့်ဦး ညွှန့် ရွှေ

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တ ပေါင်း လဆန်း ၇ရက် နေ့နား ၁ နေ မျိုး
မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။
(တင် စါစု)

မဏ္ဍရာမြို့ရှိလယ်ပယ်ယာပယ် ၂ ၃ဲ ၂ဲကိုဘိုး ငရာကင ဘော်၊ ငအုပ်တို့ထံအဘိုး ငွေရွက်
နှ် ၃၅၀ ပေး၍အဆုံး အပိုင် (သက္ကရာဇ်) ၁၁၅၈ ခုနှစ်က ဝယ်ယူလက်ရှိလက်မ 1796
ကွာချတင်လုပ်စား ၂ ၃ဲ ၂ဲအနက်ရဲ ၂ဲကိုဥယည်စိုက်ပျိုး ကျန် ၁ ပဲကိုလယ်ပယ်ပြုလုပ်
စား သောက်ရှိနေသည့်အတွင်း မကွေး ဝန်ကြီး ဟောင်း ပိုင်ဥယည်လယ်ယာ မြေ
များကိုသိမ်း ယူရာခြံ ခေါင်း ငသက်ရှည်က မကွေး ဝန်ကြီး ဟောင်း ပိုင်ဖြစ်
ကြောင်း နှင့်စာရင်း တင်ပေး၍သိမ်း ယူရာပါသွား သော ကြောင့်ရွှေလွှတ်
တော်မှာ လျှောက်ထား ရာ ဝယ်ယူရင်း သက္ကရာဇ်ကိုတင်စေ၊ ငသက်ရှည်အဆိုပါ
မကွေး ဝန်ကြီး ဟောင်း မှာ မည်ခဲ့သို့ရသည်ကို မေး စေမှတ်ချက်ကျ ရောက် မေး
မြန်း ရှိရာ ငသက်ရှည်ကအမေး အမြန်း ကိုမခံဝံ့ထွက် ပြေး ရှိနေသည့် နောက်အ
မွေစား တဘက် ရွှေတိုက်စိုး ငလှိုင်ကဘုရား ခမည်း တော်ဘုရား လက်ထက် တော်
အမိန့် တော်ခံရာ ငလှိုင်ဘိုး ဘပိုင် ငွေ ဝယ်ဟုတ် မဟုတ်ကိုဆိုင်ရာ မဏ္ဍရာဝန်၊ ရေ
ကြည်ဝန်တို့ကို မေး ၊ ဘိုး ဘပိုင် ငွေ ဝယ်မှန်လျှင်ပြန် ပေး စေအမိန့် တော်မြွက်ရင်း
အတိုင်း မေး မြန်း ရာဘိုး ဘပိုင် ငွေ ဝယ်မှန် ကြောင်း ထွက်ဆိုရှိ၍လယ်ပယ် ၁ ပဲကို
ပြန်ရရှိပါသည်၊ ရစုသင့်ခြံ ပယ်ရဲ ၂ိကိုဘိုး ဘပိုင် ငွေ ဝယ်မှန်သည်နှင့်အညီစား သောက်
မြဲစား သောက်ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အ ကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အ
တိုင်း သူ့ရဲဗညား အမှုထမ်း ငပု၊ ယောက်ဘငပွင့်တို့ဘိုး ဘပိုင် ငွေ ဝယ်အ မွေခြံ
မြေမှန်လျှင်သိမ်း စုအရာ တော်ခြံ မြေဆို၍အတား အဆီး အ နှောင့်အရှက်မရှိ စေ
နှင့်၊ ငပု၊ ယောက်ဘငပွင့်တို့ကရယူချထား လုပ်စား ထမ်း ရွက် စေ။ သံ တော်
ဆင့်မင်း ကျော် ဇေယသင်္ချာ ရေး

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်တ ပေါင်း လဆန်း ၁၀ ရက် နေ့နာ ခံ နေမျိုး 1 March 1879
မင်း တင် ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

ရွှေတုံး လှေ၊ ကတ္တူလှေ၊ ထွက်တိုင်း ရ လှေ၊ ပလ်ပ်ရန်နင်း လှေ၊ ရဲလွန်း ကျော် လှေ၊ ဝေါကြီး ရန်လွင့် လှေ၊ ရွှေလွန်း ကျော် လှေ၊ ရွှေလွန်း ပျံ လှေ၊ ထောင်ကဲ ပဲ့နင်း ၊ စား ကြီး ၊ ဦး စီး ၊ တက်စွဲအမှုထမ်း တို့ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အ တိုင်း လှေ တော်အမှုထမ်း တို့အစား သနား တော်မြတ်ခံ ရသည့်လယ်ယာကိုင်း ကျွန်း ပယ် မြေ များ ကိုမြှုစား ရွာစား သနား တော် မူရ ပါသည်ဆို၍ဆိုင်ရာဝန်စာ ရေး ကြီး တို့ကကျွန်း အုပ် တောကဲအခန့်အတား အစုအခွန် တောင်း အခံအနှောင့် အရှက်မရှိ စေနှင့်၊ လှေ တော်အမှုထမ်း တို့စား ပိုလယ် မြေဖြစ်သည့်အတိုင်း လက်ရှိ ချထား မြဲချထား အစား သနား တော်ခံ စေ။ သံ တော်ဆင့်မင်း ကျော် ဇေယ သင်္ခယာ ရွှေ

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တ ပေါင်း လဆန်း ၁၀ရက် နေ့နား (1 March 1879) ခံ နေမျိုး မင်း ထင် ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

နတ်စုလက်ဝဲ၊ နတ်စုလက်ယာ၊ ရွှေးလက်ဝဲ၊ ရွှေးလက်ယာ၊ လက်ဝဲကြောင်း၊ လက်ယာကြောင်း၊ နတ်ရှင်ရွှေး၊ ရွှေပြည်၊ နောက်ဝန်းကျင်၊ လင်းဇင်း၊ သူရဲ၊ ဘုန်းတော်ဖြစ်၊ တောင်မော်ရဘင်၊ ကင်းတား၊ သေနတ်၁၄စုအမှုထမ်း လူ၂၅၄၂၊ မြင်းအစုအမှုထမ်းလူ၁၃၆၀၊ အိမ်ထောင်စုံအနီးအဝေးထမ်းရွက်သည့်လှေအစုအမှုထမ်းလူ၄၃၄၃၊ စုစုလူ၈၂၄၅တို့အစားသနားတော်မြတ်ခံစေရန်လယ်ယာကိုင်းကျွန်းအစွတ်အခြောက်ပယ်မြေ၊ အခွန်ငွေများကိုစာရင်းဂုံထားဆက်သွင်းချက်အတိုင်းအစားသနားတော်မြတ်ခံ၍ထမ်းရွက်စေ။ သံတော်ဆင့်အဝေးကျီဝန်မင်းရှေ့

5 March 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့်တပေါင်းလဆန်း ၁၄ရက်နေ့နား ခံနေမှူး မင်းတင်ကျော်ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

ဖျည ား ယံအစု၊ သွေဘ်ကြီး ၊ အကြပ်အမှုထမ်း တို့ကယမ်း ဂိုး တော်တွင်ယမ်း ထောင်း မောင်း တိုး ၊ ကျည် ပွေ့များ ကိုသွင်း ပေး ယမ်း တော် ဘော် နှောပြုသ စောင့် နေထမ်း ရွက်ရသည်ဖြစ်ပါ၍အထက်သနား တော်မြတ်ခံရသည်ပယ် ၁၃ ဝဲကိုစား ယူ ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ချက်အတိုင်း အထက်စား ဟောင်း ပယ် ကိုစာရင်း တင် စေ၍ ပယ် တော် ၁၃ ဝကိုအထက်အစား သနား တော်မြတ်ခံရပြီး အစုစား ပုံပယ်များ နှင့်မ တွေ့ မရွက်ရ အောင်စစ် ဆေး မေး မြန်း ရာအ စား လွတ်ပယ် မြေမှန် ကြောင်း သိသာ ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖျည ား ယံ သွေဘ်ကြီး ၁၊ ၁၅၊ အကြပ် ၂၊ ရဲ ၅ကျ၊ ၁၅၊ ငယ်အမှုထမ်း ၂၀၊ တကိုယ်၁၅ကျစား သင့်ပယ် ၁၀ဝဲ၊ ၃စု လူ ၂၃၊ စား သင့်ပယ် ၁၃ ဝဲကိုသဘန်း ကိုင်း နယ်တွင်း ရှိပယ်ကအစား သနား တော်မြတ်ခံ စေရန်စာရင်း ရန်ထား ဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ဖျည ား ယံအစု သွေဘ်ကြီး ၁၊ ၁၅၊ အကြပ် ၂၊ ရဲ ၅ကျ၊ ၁၅၊ ငယ်အမှုထမ်း ၂၀၊ ထကိုယ်၁၅ကျ ပယ်၁၀ဝဲ၊ စုစုလူ ၂၃တို့စား သင့်ပယ် ၁၃ ဝဲကိုသဘန်း ရွာနယ်တွင်း ရှိပယ် ၁၃ ဝဲ ကသနား တော်ခံ စေ။ သံ တော်ဆင့်ဝတ် မြေဝန် ရွှေ

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄ဝပြည့်တ ပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁ ရက် နေ့နား ခံ 7 March 1879
ဦး သာ ကျော်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

ဆင်ဝန်မဟာမင်းလှမင်း ခေါင်ကအမှုထမ်း ဆင်တော်ဦးစီး နောက်ပဲ့တို့ကို ဆင်တော်အရည်အသွေးလျှောက်သနား တော်မြတ်ခံရသည့်စား ပုံခံမြေအာလောင်အ နောက်ဘက်အရှေ့ဘက်ကျွန်းကြီး နယ်ပယ်၊ တောင်ပြုံးကြီး မြို့ကွပ်ရွာမြို့ရှိနယ်၊ ကျောက်သံပတ်ကျေးရွာနယ်ပယ်များကိုဆင်ဝန်ထောက်နေမျိုးသခ်ရာဇာ၊ နေမျိုး နော်ရထာပျံ့ကျော်တို့ကိုအုပ်ထိန်းစေပြီး လျှင်အမိန့်တော်ပါကျေးရွာ နယ်ပယ်များကတိုင်းတာထိုးမှတ်စေ၍ဆင်ရှိအံ လျှောက်နှုန်း တော်အကျကောက် ခံစုခွန်ပေးဝေပြီး လျှင်ပိုပယ်က မြေစုမြေခွန်တော်ရှိသည်များကိုဆိုင်ရာဆင့် ဆိုရာနာခံဆက်သွင်းထမ်းရွက်ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦးတင် ချက်အတိုင်း ဆင်တော်ဦးစီး နောက်ပဲ့တို့ကိုသနား တော်မူသည်အာလောင်အရှေ့ ဘက်အနောက်ဘက်ကျွန်း မြေနယ်ပယ်၊ တောင်ပြုံးကြီး မြို့ကွပ်ရွာမြို့၊ ကျောက်သံ ပတ်ကျေးရွာနယ်ပယ်များကိုဆင်ဝန်ထောက်နေမျိုးသခ်ရာဇာ နေမျိုး နော် ရထာပျံ့ကျော်တို့ကအုပ်ထိမ်း ကောက်ခံ၍အခွန်တော်ငွေ မြေစုစပါး များကိုရန် ပုံအတိုင်း ဆင်တော်ဦးစီး နောက်ပဲ့တို့သို့ဆင်ရှိအလျှောက်ပေးဝေပြီး လျှင်ပိုအ ခွန်တော်ငွေ မြေစုစပါး များကိုဆိုင်ရာဆင့်ဆိုရာနား ခံဆက်သွင်း စေ။ သံ တော်ဆင့်ဝတ် မြေဝန်မင်း ရှေ့

13 March 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၇ ရက်နေ့ နေမျိုးမင်း တင်ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

စီး တော်မြင်း ဝန်၊ မြင်း စာရေး တို့က (သက္ကရာဇ် ၁၁) ၄၅ခု 1783 (၁၁) ၆၄ခု 1802 သက္ကရာဇ် ၈၀၀ ကျော် နရပတိကြီး လက်ထက် ဗန်မော် ပါလူ ၁၁ သား တို့ကို မြင်း တော် 1438 ရေ ပေး ၊ ရွှေကြည်လင်၊ ငွေအင်သိုင်း ကိုင် ပေး ဘွဲ့၍ ငါး ခရိုင်ကင်မွန်း ချို့ရွာ တွင်အ ရှေ့နှင့် တောင်ကကိုအတွင်း မြင်း မှူး စား မြေထိအ နောက်ကိုနတ်စု မြေ စပ်၊ မြောက်ကိုအ ရေး မဆို မြေစပ်၊ နယ် လေး ရပ်သတ်မှတ်သနား တော်မူသည် မြေ ၁၆၊ သက္ကရာဇ် ၉၆၀ ကျော် 1598 သာလွန်မင်း တရား ကြီး လက်ထက်မိုး နဲ၊ ညောင် ရွှေသုံ့ ပန်း ရရှမ်း လူမျိုး တို့ကို မြင်း တော်ခံ စုလူ ၁၀၀ တပ်ဘွဲ့ တော်မူပြီး လျှင် အဝမြို့ တောင် ညောင် စောက်၊ ညောင်ဝန်း တွင်ချထား နေထိုင်မြင်း တော် များ ကိုထိမ်း သိမ်း ကျွေး မွေး စေပြီး လျှင် ဝါကျွတ်အလှူ တော်တွင်မြင်း ယည် တော် နှစ်စီး လုပ် ဆောင်မြဲလုပ် ဆောင်ထမ်း ရွက်ပါရသည့်အတိုင်း ဇောင်း တော်တွင် တနှစ်တကြိမ်မြင်း ဖြူနတ်တို့ကို ပသ ရန်ငါး ခရိုင် ကျောက်ဆည် ရေဝင်၊ မြောင်း ဆုံ မြောင်း ရေ သောက်မြစည်း ခုံဘုရား ဝတ် မြေတွင်အ ရှေ့ကို မြောင်း မ တော်ထိ၊ တောင်ကိုလ မိုင်း မြေစပ်၊ အနောက်ကိုပန်း ရဒိုင်း မြေစပ်၊ မြောက်ကိုနတ်စု မြေစပ်၊ နယ် လေး ရပ်တွင်သနား တော်မူသည့်မြင်း ယည်ခံ မြေ ၁၀ဲ၊ ၂စုပဲ ၂၆ အနက်လယ် မြေ ၁၀ဲမှာ ရေခွန်ပဲလျှင် ၂ပဲဆန်ဘ်၊ ဝတ္တကံသိမ်တို့ကို ပေး ဆောင်ပြီး လျှင်လုပ်စား ပါရသည်၊ မြင်း တော်များ ကိုထိမ်း သိမ်း ၊ မြင်း ယည် တော်နှစ် ဆက်သပြီး လျှင် ဇောင်း တော်မှာတနှစ်တကြိမ်မြင်း ဖြူရှင်နတ်တို့ကိုပသတင်ကြား ရန်ပယ်ရင်း ပယ်တိုး မြင်း ယည်ခံ နေ မြေနှင့်တကွအဂိုး အစဉ်ဖွဲ့သည်နှင့်အညီအ စား သနား တော်မြတ်ခံရပါမည်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အ တိုင်း စီး တော်မြင်း အစုမြင်း တော် ရေ ပေး ၊ ရွှေကြည်လင်၊ ငွေအင်သိုင်း ကိုင်၊ မြင်း တော်ခံစု၊ မြင်း ယည်ခံအမှုထမ်း တို့ကို ပေး ချသနား တော်မူရင်း တောင် ဘက်ကိုး ခရိုင်နယ်၊ မြောင်း ဆုံဆည် ရေ သောက်၊ ကင်မွန်းချို့ရွာ ရှိပယ် ၁၆၊ မြစည်း ခုံဘုရား ဝတ် တော် မြေမြင်း ယည်ခံရွာ ရှိ ၁၀ဲ၊ အဝမြို့မြင်း ထိန်း မြင်း မွေး လူ တို့ကို ပေး ချသနား တော်မူရင်း အဝမြို့နယ် ညောင် စောက် ညောင်ရင်း ကျေး ရွာ နယ် မြေ များ ကိုစီး တော်မြင်း အစု၊ ရွှေကြည်လင်၊ ငွေအင်သိုင်း ကိုင်၊ မြင်း တော်ခံစုမြင်း ယည်အမှုထမ်း တို့ကသနား တော်မြတ်ခံ၍ထမ်း ရွက်မြဲထမ်း ရွက် စေ။

သံတော်ဆင့်ဝတ် မြေဝန်မင်း ရွှေ

18 March 1879

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်) တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၂ ရက် နေ့ န ၁း ခံ

နေမျိုး မင်း လှကျော်သူ တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

မြင်း စုကြီး ၊ မြန်မာမြင်း ၊ ဆေး ထိုး အိမ် ထောင်စုံအမှုထမ်း ငရွှေအပ်၊ ငစံပေါ်၊ ငရွှေရုပ်တို့ကယင်း တော်မြို့စီရင်စုပင်း မြိုင်တိုင်အတွင်း ဘိုး ဘပိုင်ဆင်စား ပပြင် ခေါ်လယ်၊ အရှေ့ ဒေါ်နလယ် မြေနှင့်အစပ်၊ တောင် ငဖြော်လယ် မြေနှင့်အစပ်၊ အနောက်အရာ တော် မောင်း တိုင် ခေါ်လယ်အရှေ့ကစင်း တောင် မြောက်အတည့်အတန်း ၊ မြောက် ရှောက် တော ရေယူ မြောင်း ထိ၊ လေးရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း ၁၂ ခန့်လယ် မြေကိုအရာ တော်အုပ်တို့ကသိမ်း ယူမလုပ်မဆောင်ရရှိပါသည်၊ ထုတ်ပြန် တော်မူသည့်အမိန့် တော်ဥပဒေအရသူပုန်သိမ်း စုစာရင်း အထက်အရာ တော်လယ် မြေစာရင်း များ တွင်မပါမဝင်၍ပါသောကြောင့်ဘိုး ဘပိုင်မှန်သည့်နှင့်အညီလုပ်ကိုင်စား သောက်အမှု တော်ကိုထမ်း ရွက်ပါရမည်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ပင်း မြိုင်တိုင်အတွင်း ဆင်စား ပပြင် ခေါ်လယ် မြေကိုသိမ်း စုအရာ တော်လယ် မြေစာရင်း များ တွင် မပါမဝင်ဘိုး ဘပိုင်မှန်သည့်အတိုင်း အရာ တော်အုပ်တို့ကအတား အဆီး မရှိမြင်း စုကြီး မြန်မာမြင်း ၊ ဆေး ထိုး အိမ် ထောင်စုံအမှုထမ်း ငရွှေအပ်၊ ငစံပေါ်၊ ငရွှေရုပ်တို့ကလုပ်ကိုင်ချထား စား သောက်အမှု တော်ကိုထမ်း ရွက် စေ။ သံ တော်ဆင့်ပန်းတည်းဝန်မင်း ရှေ့

28 March 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ရရက်နေ့နား ခ နေမျိုး စည်သူ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

ကိုး ခရိုင်မဏ္ဍရာမြို့သင်ပုတ်ရွာ နေလက်ဝဲဝင်း အမှုထမ်း ငလင်း က ရေတွင်း ဖြို တိုက်ဂဲ ၅၁၊ ညောင်ပိန်း တိုက်ဝဲ ၃၂၊ ကျွဲဆိပ်တိုက်ဝဲ ၁၆၊ စုစုပယ် ၁ဝဲ ၅၃ ကိုဘိုး ဘ ပိုင်မှန်သည်နှင့်အညီ ချထားလုပ်စား ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငလင်း ဘိုး ဘပိုင်မှန်လျှင်အရာ တော်သိမ်း စုစာ ရင်း ဆက်သွင်း ရာပါသည်ဆို၍အတား အဆီး အနှောက်အရှက်မရှိစေနှင့်၊ လက်ဝဲဝင်း အမှုထမ်း ငလင်း ကချထားလုပ်စား ထမ်း ရွက်စေ။ သံတော်ဆင့်ပေါ် ကြီး မှူး ရေး

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄ဝပြည့်နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ၁၄ရက် နေ့နားခံ [4 April 1879] နေမျိုး စည်သူ ကျော် ခေါ်တွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

ဘိုး ခေါင် လှေ တော်ပဲ့နင်း ၊ ပဲ့ချိတ်၊ သွေ့ကြီး ၊ တက်စွဲအမှုထမ်း တို့ကပဲ့နင်း ၁ တလသင့်ရှံပုံ ငွေ ၃၀၊ ပဲ့ချိပ် ၂တလသင့်ရန်ပုံ ငွေ ၂၄၊ သွေ့ကြီး ၁တလသင့်ရန် ပုံငွေ ၁၂၊ တက်စွဲအမှုထမ်း လူ ၅၂တလသင့်ရန်ပုံ ငွေ ၃၁၂၊ စုစုလူ ၅၆တလသင့် ရန်ပုံ ငွေ ၃၇၈တနှစ်သင့်ရန်ပုံ ငွေ ၄၅၃၆အကျအမဲရပူရမြို့မြစ်တူး နယ်တွင်း ရှိမြင်း က လေး ပြန်ဆက်မုရင်း ပယ် ၄ ဝဲ၊ ၁၂ ပျွား နှုန်း အခွန် ငွေ ၃၂၀အစွတ် ခွန် ငွေ ၂၅၊ ခေါင်း တုံကိုင်း ပယ်အခွန် ငွေ ၄၁၊ ရွှေ ပေါ်ကျွန်း အစွပ်ခွန် ငွေ ၄၀၊ ကိုး ခရိုင်နယ် မြောင်း ဆုံဆည် ရေ သောက်ဥယည် ခေါ် ကောက်ကြီး ပယ် ၃ ၃ဲ၊ ပင်း ယ ခေါ် ပယ် ၆၊ ခေါင်း တုံမိသိုင်း ပြန်ဆက်ပယ် ၂ ဝဲ၊ ကန် တော်ကန်လှကိုင်း ယ ၁ ပယ် ၂၅ဝဲ၊ စုစုပယ် ၃၀ ၉ဲအစား သနား တော်မြှတ်ခံရသည့်အနက်ယွန်းမျော်ပြန် တမ်း ပါကန် တော်ကန်လှပယ် ၂၅ဝဲအစား ကိုး ခရိုင် မြောင်း ဆုံဆည် ရေ သောက် ပင်း ယ ခေါ် ပယ် ၉ဲ၊ ကသည်း ခေါ် ပယ် ၄ ဝဲ၊ ကျီး အိပ်ဥယည် ခေါ် ပယ် ၃ ဝဲ၊ ခု နစ်ရွာမိဘုရား စား ဟောင်း ပယ် ၃ဲ၊ ဝမ်း ဘလူး ခေါ် ပယ် ၅ဲ၊ ထမင်း အိုး တလုံး ခေါ် ပယ် ၅ဲ၊ ပြည်ကြီး မွန် တောင်ပြန်ဆက် ၁ ဝဲ၊ ကွမ်း ဆေး ဆည် ရေ သောက် အစား မရှိသိမ်း စုပယ် ၃ ဝဲ၊ မင်း ရဲဆည် ရေ သောက် ၉ဲ၊ မကွရ ၁ မြောင်း ရေ သောက်ပယ် ၃ ၄ဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက်ပယ် ၄ ဝဲ၊ စုစုပယ် ၂၁ ၅ဲများ ကိုလက် ရှိချထားစါး သောက်အမှု တော်ကိုထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော် ဦး တင်ချက်အတိုင်း ဘိုး ခေါင် လှေပဲ့နင်း ၊ ပဲ့ချိပ်၊ သွေ့ကြီး ၊ တက်စွဲအမှုထမ်း တို့တနှစ်သင့်ရန်ပုံ ငွေ ၄၅၃၆အကျအထက်အစား သနား မြှတ်ခံရသည့်အခွန် တော် ငွေလက်ရှိပယ်များ အနက်ကန် တော်ကန်လှကိုင်း ယ ၁ ပယ် ၂၅ဝဲအစား ကိုး ခရိုင် မြောင်း ဆုံဆည် ရေ သောက်ပင်း ယ ခေါ် ပယ် ၉ဲ၊ ကသည်း ခေါ် ပယ် ၄ ဝဲ၊ ကျီး အိပ်ဥယည် ခေါ် ပယ် ၄ ဝဲ၊ ခုနစ်ရွာမိဘုရား စား ဟောင်း ပယ် ၃ဲ၊ ဝမ်း ဘ လူး ခေါ် ပယ် ၅ဲ၊ ထမင်း အိုး တလုံး ခေါ် ပယ် ၅ဲ၊ ပြည်ကြီး မွန် တောင်ပြန်ဆက် ပယ် ၁ ဝဲ၊ ကွမ်း ဆေး ဆည် ရေ သောက်အစား မရှိသိမ်း စုပယ် ၃ ဝဲ၊ မင်း ရဲဆည် ရေ သောက်ပယ် ၉ဲ၊ မကွရ ၁ မြောင်း ရေ သောက်ပယ် ၃ ၄ဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက်ပယ် ၄ ဝဲ၊ စုစုပယ် ၂၂ ၅ဲများ ကိုအစား မရှိလွတ်လပ်သည်မှန်လျှင်ဘိုး ခေါင် လှေပဲ့နင်း ၊ ပဲ့ချိပ်၊ သွေ့ကြီး ၊ တက်စွဲအမှုထမ်း တို့ကသနား တော်မြှတ်ခံ၍ ချထား

လုပ်စား ထမ်း ရွက် စေ။ သံတော်ဆင့်ဝတ် မြေဝန်မင်း ရှေ့
5 April 1879
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့် နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ၁၅ ရက် နေ့ နားခံ
ပြော့ကြီး မှူး တွင်ပြန်။
(တင် ဓါတု)

ရွှေပြည်ဗိုလ် သေနတ်စာရေး သွေဘ်ကြီး အကြပ်အမှုထမ်း တို့ကအစား သနား တော်ခံရသည့် နန္ဒာကန် ရေ သောက်အဝန်း ငရွှေသီး ၊ ငထွန်း တို့တိုက်နက်နတ်ခရိုင်ပြွန်၊ မန်ကျည်း ပြွန် ရေ သောက်ပယ် ၂၆၆ ကိုလက်ဝဲ တော်လယ်အုပ်ကတား ဆီး နှောင့်ယှက်ရှိပါသည်၊ အတား အဆီး အနှောက်အယှက် မရှိအစား သနား တော်မြတ်ခံပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ရွှေပြည် အမှုထမ်း တို့ကိုအစား သနား တော်မူရင်း နန္ဒာကန် ရေ သောက်အဝန်း ငရွှေ သီး ၊ ငထွန်း တို့တိုက်နက်နတ်ခရိုင်ပြွန်၊ မန်း ကျည်း ပြွန် ရေ သောက်ပယ် ၂၆၆ ကိုအတား အဆီး အနှောက်အယှက် မရှိ စေနှင့်၊ ရွှေပြည်အမှုထမ်း တို့ကအစား သ နား တော်မြတ်ခံ၍ ချထား သုပ်စား ထမ်း ရွက် စေ။ သံတော်ဆင့်ဦး ညွန့် ရှေ့

5 April 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ၁၅ ရက် နေ့ နား ခံ ပြော့ကြီး မှူး ထွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

လက်ဝဲဝင်း သင်ပုတ်ရွာ နေ ဆေး ထိုး အိမ်ထောင်စုံအမှုထမ်း ငတေနီကသူ့ပုန် ငတင်နှင့်လိုက်ပါထမ်း ရွက်သူ ရွာနန်း ရွာမြင်း စုကြီး အမှုထမ်း ငပိန်သား ငကြီး ပိုင်လယ် မြေကိုသိမ်း စုအရာတော်စာရင်း ဆက်သွင်း ရာ ငကြီး ပိုင်လယ် မြေပြင်ငကြီး နှမ မိဘွား လင်ဖြစ်သည်အမှုနှင့်ဘိုး ဘ ပိုင်လယ် မြေဝဲကိုသိမ်း ယူမ ပြောမဆိုနိုင်ခဲ့ နေရကြောင်း ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း တမှတ်ဆည် ရေ သောက်ရွာနန်း တိုက်ဆည်း ကြပ် ခေါ်လယ်ဝဲ ၂၂၊ သော်ဖြူခေါ် ၅၂၊ မြင်း စာ ရေး မိစံ ခေါ် ၁၂၂၊ ရေတွင်း ဖြိုတိုက် ရွှေပြည် ခေါ် ၁၂၂၊ စုစုပယ်ဝဲကိုဘိုး ဘ ပိုင်မှန်လျှင်အရာတော်ဆို၍အသိမ်း အယူအနှောက်အရှက် မရှိစေနှင့်၊ လက်ဝဲဝင်း အမှုထမ်း ငတေနီကချထား လုပ်စား ထမ်း ရွက် စေ။ ပန်းတည်း ဝန်ရှေ့

7 April 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ ပြည့်နှောင်း တန်ခူး လပြည့်ကျော် ၂ ရက် နေ့ နား ခံ နေမျိုး မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

ယိုး ဒယား ဇာတ်ကြီး အမှုသမ်း လူရှင်ငစွာ၊ ငချိုညို၊ ငနော်ဇာတို့ကို တောင်
ပြုံး ကြီး မြို့စီရင်စုသံရက်ကန်ရွာတပ်မှူး ငတုံး လုပ်နက်ပယ်ကလူတကိုယ်လျှင် ၁၅ကျ
အသီး အနှံ နှင့် ၄၅ကျကိုအစား သံနား တော်ခံစေ။

11 April 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့် နှောင်း တန်ခူး လပြည့်ကျော် ၆ရက် နေ့နား ခံ
နေမျိုး မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။

(တင် စါရု)

ကိုး ခရိုင်ဆည် ရေ သောက် ဝေါကြီး မှူး စာရင်း သမန္တလင်း ခေါ်ပယ်ခဲ့ကို သံတော်ဆင့် ဝေါကြီး မှူး နေမျိုး ကျော်ထင်ရာဇာကအစား သနား တော်ခံ စေ။ သံတော်ဆင့် ပန်းတည်းဝန်မင်း ရှေ့

13 April 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့် နှောင်း တန်ခူး လပြည့်ကျော် ၈ရက် နေ့ နား ခံ ပြော့ကြီး မှူး တွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

12 April 1879
ပညာရှိတို့ကသက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်တန်ခူး လပြည့်ကျော် ၇ ရက် စနေ နေ့၊ နေ့
တချက်တီး ကျော် ၇ နာရီတပါဒ် ၁၀ ဗီဇနာအချိန်တွင်ဘါနုရာဇာအမည်ရှိ သော
တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်မင်း သည်တပေါင်း ဖြစ် သော မိန်ရာသီမှတန်ခူး ဖြစ် သော မိဿ
14 April 1879
ရာသီသို့ ပြောင်း ဝင်ပါမည်၊ တန်ခူး လပြည့် ကျော် ၉ ရက်တနင်း လာ နေ့ နေ့ ၃
ချက်တီး ကျော် ၁ နာရီ ၃ ပါဒ် ၇ ဗီဇနာပြန်ပြည့် ၇ ခရာ အချိန်တွင်အတာ နှစ်သစ်
1879
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုနှစ်သို့တက်ပါမည်၊ သင်္ကြန် ပြောင်း အချိန်တွင်အ မြောက်သံ ပေး
မြဲ ပေး၍ ရွှေနန်း တော်လွှတ် တော်ဗဟိုဂိုစင်ဝင်း ဂုံး လေး ရပ် ရှေ့ဂုံး အနောက်
ဂုံး တရား ဂုံး ရွှေမြို့ တော်ဓါ်တံခါး လေး ရပ် ထောင့်ပြကြီး များ မှာည နေကို
သံဃာ တော်ရှစ်ပါး စ်ပရိတ် တော်ရွတ်မွန်း ၍ နံနက်ဆွမ်း ကိုလှူဒါန်း ပြီး လျှင်ပရိတ်
တော် ရေကိုရှစ်ပါး ပုံကျား တို့ဖြန်း ပက် စေ၍ ရွှေမြို့ တော် စောင့် ဒိသာ ဇေယနတ်
ရွှေနန်း တော်ရာဇပလ္လင်ဥကင် တော်ထီး ဖြူတော်ထီး ကြက် တော်ကိုယ် တော် စောင့်
နတ်မှစ၍သိကြား စတု လောကပါလသာသနာ တော် စောင့်သမ္မာ ဒေဝနတ်မြတ်တို့
အား လည်း အပရိဟာနိယတရား နှင့်အညီတင်ကြား ပသ တော်မူသင့် ကြောင်း နှင့်
ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း သင်္ကြန် ပြောင်း အချိန်တွင်အ မြောက်သံ ပေး မြဲ
ပေး ၊ ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေ အောင်စီရင်၊ စေတီပုထိုး ဗော
ဓိ ညောင် တော်များ မှာအတာ ညောင် ရေကိုနှစ်စဉ်ဆက်သွင်း မြဲဆက်သွင်း သွန်း
လောင်း လှူဒါန်း စေ၊ အခါသုံး ရက်အတွင်း ပြည်သူတို့မှာထုံး နနွင်း အိုး မည်း မ
သုတ်မလိမ်း မသန့်မပြန့်သည့် ရေများ ကိုမဖြန်း မပက် စေနှင့်၊ အမွှေး အထုံ ရေ
ကြည် ရေသန့်များ နှင့်နံနက်ခင်း ညနေခင်း ကိုသာဖြန်း ပက်ကြ စေ။
14 April 1879
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့် နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ၉ ရက် နေ့နား ခံ နေမျိုး
မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။
(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ ၈၁၁–၁၂)

မင်္ဂလာအမြောက်အမှုထမ်း လက်ပန်ရွာသူကြီး ငဖိုးလှကြီး ကမင်္ဂလာအမြောက်အမှုထမ်း လူတို့ဘိုး ဘပိုင်ထား မဦး ချလယ်ယာအစွပ်အခြောက်များ ကိုလုပ်စား ချထား စေ၊ အမြောက်အမှုထမ်း လူတို့ကို ပေး ချသနား တော်မူသည်လုပ် မြေနေ မြေထား မဦး ချ၊ လုပ်ကိုး စွဲပိုင်နယ် မြေများ ကိုနယ်ဝင်နယ်ပါဆို၍ နယ်ရှင်အကြီး အအုပ်တို့က အနှောက်အရှက်အနှုတ်အယူ မရှိစေနှင့် အမိန့်တော်အတိုင်း အထက်ဟံသာတမင်း သမီး ပေး ချသနား တော်မူရင်း ကျောက်ဆည် ရေဝင် မြောင်း မတော်အရှေ့ဘက်ဥဲ ဦ၊ အနောက်ဘက်ဥဲ ဦ၊ ငသူသိမ်း စုလယ်မက တော်ခေါ်နယ်တွင်း ရှိလယ် မြေဥဲနှင့်သနား တော်မြတ်ခံရသည့် နေမြေရွာကိုတ်ကျင်း တူး ဆွလုပ်ဆောင်သည့်လယ်ပယ်ယာခြံ မြေများ ကိုခမည်း တော်ဘုရား လက်ထက်သုံးဆယ်မြို့စား ဟောင်း ကိုယ်လုပ်မယား မိရေသမီး မိပု၊ ညီမမိခင်တို့ကသိမ်း ယူ နှောက်ရှက်ခံ နေရသည်ဖြစ်ပါ၍အနှောက်အရှက်မရှိပါစေရအထက်အမိန့် တော်မြတ်ရင်းနှင့်အညီချထား လုပ်စား ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း မင်္ဂလာအမြောက်အမှုထမ်း လူတို့ကို ပေး ချသနား တော်မူသည့်ဘိုး ဘထား မဦး ချလယ်ယာဥယည်ခြံ မြေနေ မြေရွာများ နှင့်ဟံသာတမင်း သမီး စား ဟောင်း ကျောက်ဆည် ရေဝင် မြောင်း မတော်အရှေ့ဘက်ဥဲ ဦ၊ အနောက်ဘက်ဥဲ ဦ၊ ငသူသိမ်း စုလယ်မက တော်ခေါ်နယ်တွင်း ရှိလယ် မြေဥဲများ ကိုသုံး ဆယ်မြို့စား ဟောင်း ကိုယ်လုပ်မယား မိရေသမီး မိပု၊ ညီမမိခင်တို့ကအနှောက်အရှက်မရှိစေနှင့် မင်္ဂလာအမြောက်အမှုထမ်း လက်ပံရွာသူကြီး ငဖိုးလှကြီး ကအထက်အမိန့် တော်အတိုင်း ချထား စား သောက်ထမ်း ရွက်စေ။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုတန်ခူး လပြည့်ကျော် ၁၂ ရက် (17 April) နေ့နား ခံပြေ့ (1879) ကြီးမှူး တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

မြင်း စုကြီး ရှမ်း မြင်း လက်ရှိလူ ၃၃၂ ပြင်အကျိုး တော်ဖြစ်တိုး တက်ထမ်း ရွက်
လူ ၁၆၉ တို့ကို တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်နယ်အစား မရှိလွှတ်လပ်သည့်ပယ်ကစား ယူ
ထမ်း ရွက်ပါစေရမည့်အကြောင်း နှင့်စာရင်း ရန်ထား ဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း
ရှမ်း မြင်း စာရေး ကြီး တကိုယ်လျှင် ၄ ဝဲကျစား သင့်ပယ် ၄ ဝဲ၊ တပ်မှူး တကိုယ်လျှင်
၃ ဝဲကျစား သင့်ပယ် ၃ ဝဲ၊ သွေံကြီး ၂၊ တကိုယ်လျှင် ၂ ဝဲကျစား သင့်ပယ် ၄ ဝဲ၊ မြင်း
ခေါင်း ၅ တကိုယ်လျှင် ၂ ဝဲကျစား သင့်ပယ် ၁၀ ဝဲ၊ မြင်း စီး ၄၃ တကိုယ်လျှင် ၁ ၅ဲကျ
စား သင့်ပယ် ၆၄ ၅ဲ၊ အမှုထမ်း ၁၁၇ တကိုယ် ၁ ဝဲကျစား သင့်ပယ် ၁၁၇ ဝဲ၊ စုစု
အမှုထမ်း လူ ၁၆၉ စား သင့်ပယ် ၂၀၂ ၅ဲကို တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်နယ်တွင်း ရှိအ
စား လွှတ်လပ်သည့်ပယ်ကသနား တော်ခံ စေ။ သံ တော်ဆင့်စာ ရေး ကြီး ရွှေ

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လဆန်း ၅ ရက် နေ့နား ခံ နေ ချိုး စည်သူ (24. April 1879)
ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

ဝန် ထောက် ပေါက်မြိုင်မြို့စား ထွက်တိုင်း ရ လှေအုပ်မင်း ကြီး မင်း လှမဟာ
မင်း တင် ကျော်ကထွက်တိုင်း ရ လှေ တော်အမှုထမ်း တို့မှာ ခမည်း တော်ပဋ္ဌမ
သင်္ဂါယနာတင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား လက်ထက် တော်ကစ၍ဘုရား ရွှေလက်ထက်
တော်တိုင်အမိန့် တော်မြတ်နှင့်အစား သနား တော်မြတ်ခံရသည်အဝမြို့အရာ တော်
ကျွန်း ၊ ကျွန်က လေး ၊ မြစ် ပေါက်ကန်ကျအခွန် တော် ငွေရရဝါအနက်အထက်အရာ
တော်အုပ်နှင့် မြေတိုင် တောကဲတို့ ကောက်ခံယူ ငွေရ၄ဝဂပြင်ကျန် ငွေ၂၉၃ကိုသာ
လှေ တော်အမှုထမ်း တို့မှာရယူသုံး စား ထမ်း ရွက်ရသည်ဖြစ်ပါ၍ (သက္ကရာဇ်)
1878
၁၂၄၀ပြည့် မရကျန် ငွေ၄၅၉၃ကို မြေတိုင် တောကဲတို့မှာ တောင်း ရာဆိုင်
ရာဝန်စာ ရေး တို့ထံ ပေး ဆောင်ရ ကြောင်း နှင့် ပြောဆိုမရကျန် ရှိသည်ဖြစ်
1878
ပါသော ကြောင့် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့် ထွက်ကျန် ငွေ၄၅၉၃များ ကိုစပါး
တော်ဖြစ် စေ ငွေ တော်ဖြစ် စေသင့်ရာသနား တော်မြတ်ခံပြီး လျှင် (သက္ကရာဇ်)
1879
၁၂၄၁ခု မှာ လှေ တော်တက်စွဲအမှုထမ်း ရှိရင်း လူ၅ဖြေင်၄၄တိုး တက်လူ၁ဝဝ
ပြည့်မှီ အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစု ဆေး တော်ထိုး မှတ်၍ဒ ဝမြို့အရာ တော်ကျွန်း ၊ ကျွန်း
က လေး ၊ မြစ် ပေါက်ကန်ကျ၊ နန္ဒင်း ဘို၊ သမ္ဘန်ကျွန်း ၊ အစွတ်အ ခြောက်အခွန် ငွေ
များ ကိုအကွဲအပြား အနှုတ်အယူ မရှိပါ စေရထွက်တိုင်း ရ လှေ တော် ထောင်ကဲအဝမြို့
အရာ တော်အုပ်ကအုပ်ထိန်း ကောက်ခံအမှုထမ်း တို့ကိုရန်ပုံ အကျနှုတ် ပေး သနား
တော်မြတ်ခံ၍ထမ်း ရွက်ပါ စေရ မည်အ ကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အ
တိုင်း ထွက်တိုင်း ရ လှေအမှုထမ်း တို့အစား သနား တော်မြတ်ခံရရင်း ကျွန်း ခွန်
1878
ငွေက (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၀ပြည့် အထွက်မရကျန် ငွေတို့သင့်ရာသနား တော်မြတ်
1879
ခံ စေပြီး လျှင် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ခု ကစ၍အဝမြို့အရာ တော်ကျွန်း ၊ ကျွန်းက
လေး ၊ မြစ် ပေါက်ကန်ကျ၊ နန္ဒင်း ဘို၊ သမ္ဘန်ကျွန်း ၊ အစွတ်အ ခြောက်အခွန် ငွေ
များ ကိုအနှုတ်အယူအကွဲအပြား မရှိ စေနှင့်၊ ထွက်တိုင်း ရ လှေအမှုထမ်း တို့ကအစား
သနား တော်ခံ စေ၊ လှေအမှုထမ်း တို့အစား သနား တော်မြတ်ခံရသည်ကျွန်း ခွန်
အစွတ်အ ခြောက်ခွန်များ ကိုလည်း အဝမြို့အရာ တော်အုပ်ကအုပ်ထိန်း ကောက်ခံ လှေ
အမှုထမ်း တို့သို့ရန်ပုံအကျနှုတ် ပေး သနား တော်မြတ်ခံ စေ၍ ပို ငွေကိုဆိုင်ရာဆက်
သွင်း ထမ်း ရွက် စေပြီး လျှင်ထွက်တိုင်း ရ လှေထမ်း ရင်း လူ၅ဖြေင်၄၄တိုး တက်၍

လူ၁၀၀ပြည့်မီ အောင်ဘွဲ့စည်း ဆေး ထိုး မှတ်ထမ်း ရွက် စေ။ သံတော်ဆင့်မင်း
ကျော် ဇေယသင်္ခယာ ရှေ့

29 April 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လဆန်း ၁၀ရက် နေ့န ၁း ခ ပြော့ကြီး မှူး
ထွင်ပြန်။

(တင် ဓါစု)

သူရဲ အောက်ကင်း ဗညား တပ်၊ ရွှေကျောင်း တပ်မှူး ၊ သွေ့ကြီး အကြပ်တို့က အစုအမှုထမ်း တို့စား သောက်ထမ်း ရွက်ရန်လယ်ယာကိုင်း ကျွန်း အစွတ်အခြောက် များ ကိုစာရင်း ဆက်သွင်း ရာပါလက်ဝဲ တော်နယ်ရှိမန်ကျီး ပင်စောက်ရွာအ နောက်မိဘူး သိမ်း စုပယ်ဖွဲ့၊ တာတိုင်း ကုန်း ခေါ်ပယ်၃ဝဲ၊ ကျွဲရေကုန်း ရွာရှိ ကျုံး ကြား ခေါ်ပယ်၃ဝဲ၊ နတ်ခရိုင်ပျွန် တောင်ဘက်ရှိမိဘဲသိမ်း စုပယ်၁ဝဲ၊ င ချင်း သိမ်း စုဂဲ၊ မကျည်း ပင်စောက်ရွာအနောက်မိဘဲ၊ ငချင်း သိမ်း စုပယ် ၂ဝဲ၊ ၆စုပယ်၁၀၄၊ ကွပ်ရွာမြို့နယ် ရွှေကျောင်း ရွာအနောက်သူရဲစား ဟောင်း ဒေါ်ကလပ်ဇာတ်ကိုင်း ပယ်ဂဲ၊ မုရင်း အသွယ် ခေါ်ရဲ၊ ငရော ခေါင်း ပိုင်း၁ဝဲ၊ ၃စုပယ်၂ဂဲ၊ မဏ္ဍရွာမြို့နယ်သရက်ကန်ရွာရှိသူကြီး ငရွှေမောင်၊ ငလက်တိုဆက် ရေလဲခြံကြက်သွန်ခြံ တော်၂ရပ်ပယ်ဘွဲ့ခဲ၊ စုစုပယ်၁၃ဝဲလယ်ခြံ မြေရပ်များ ကိုအ စား သနား တော်မြတ်ခံ ရသည်နှင့်အညီအငြိမ်အဝပ်လက်ရှိချထား လုပ်စား ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း လက်ဝဲ တော်နယ် တွင်း ရှိမန်ကျည်း ပင်စောက်ရွာအနောက်မိဘူး သိမ်း စုပယ်ဖွဲ့၊ တာတိုင်း ကုန်း ခေါ်ပယ်၃ဝဲ၊ ကျွဲရေကုန်း ရွာရှိကျုံး ကြား ခေါ်ပယ်၃ဝဲ၊ နတ်ခရိုင်ပျွန် တောင် ဘက်ရှိမိဘဲသိမ်း စုပယ်၁ဝဲ၊ ငချင်း သိမ်း စုဂဲ၊ မန်ကျည်း ပင်စောက်ရွာအနောက် တရပ်မိဘငချင်း သိမ်း စုပယ်၂ဝဲ၊ ၆စုပယ်၁၀ခဲ့၊ ကွပ်ရွာမြို့နယ် ရွှေကျောင်း ရွာအနောက်သူရဲစား ဟောင်း ဒေါ်ကလပ်ဇာတ်ကိုင်း ပယ်ဂဲ၊ မုရင်း အသွယ် ခေါ်ရဲ၊ ငရော ခေါင်း ပိုင်၁ဝဲ၊ ၃စုပယ်၂ဂဲ၊ မဏ္ဍရွာမြို့နယ်သရက်ကန်ရွာရှိ သူကြီး ငရွှေမောင်ငလက်တို့ဆက် ရေလဲခြံကြက်သွန်ခြံ တော်၂ရပ်ခဲ၊ စုစုပယ်၁၃ဝဲ လယ်ခြံ မြေရပ်များ ကိုသူရဲအစု အောက်ကင်း ဗညား တပ် ရွှေကျောင်း တပ်၊ တပ် မှူး သွေ့ကြီး အကြပ်အစုအမှုထမ်း တို့ကိုအစား သနား တော်မူရင်း အတိုင်း ချ ထား လုပ်စား ထမ်း ရွက်စေ။ သံတော်ဆင့်အာဝေး ကျော်ဝန်မင်း ရှေ့

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ခုကဆုန်လဆန်း ၁၁ရက်နေ့ [30 April 1879] နား ခံ နေမျိုး မင်း တင်ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(ဘင် စါစု)

အချုပ်ဝန်မင်း လှမင်း တင်သီဟသူက မင်္ဂလာကျိုင်း တော်ယက်အဖြောင့်အမှုထမ်း လူတို့မှာ တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်နယ် စေလှမြို့စီရင်စုနွား တက်ဆည်၊ ကတူး မြောင်း ရေ သောက်လုပ် မြေ နေ မြေ ပေး ချသနား တော်မူသည့်ပယ် ၅ ဝဲကို (သက္ကရာဇ် ၁၂၃၀ပြည့် 1868) အမှုထမ်း တို့နည်း ပြန်ဆက်ရသည်ဖြစ်ပါ၍အထက် ပေး ချ သနား တော်မူရင်း တိုင်း သနား တော်မြတ်ခံပြီး လျှင်လုပ်ကိုင်စား သောက် ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း အစား မ ရှိလွတ်လပ်သည်မှန်လျှင် တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်နယ် စေလှမြို့စီရင်စုနွား တက်ဆည် ကတူး မြောင်း ရေ သောက်ပယ် ၅ ဝဲကိုမင်္ဂလာကျိုင်း တော်ယက်အဖြောင့်အမှုထမ်း သွေ့ကြီး င ကေနှင့်လူ ၁၀ တို့ကသနား တော်မြတ်ခံ၍ ချထား လုပ်စား ထမ်း ရွက် စေ။ သံ တော်ဆင့်ပန်းတည်း ဝန်မင်း ရွှေ

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လဆန်း ၁၃ ရက် နေ့နံနက်ခံ နေမျိုး (2 May 1879) စည်သူ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

မုံတိုင် ပွဲတော်အမှုထမ်းကြီး ငယ်တစုတို့ကပဲ့နင်း ငသာပုံအစုပေါ်တွင် ကြေး
ငွေပိုမိုစား ယူသော ကြောင့်တွက်စစ်ရှင်း လင်း မည်ရှိရာငသာပုံက ကြေး ငွေ
များ ကိုမရှင်း မလင်း မပြောမဆိုပါနှင့်၊ ကျေး ရွာ ပေါ်တွင်ပဲ့နင်း ပြုလုပ်
မထမ်း မရွက်လို ကြောင်း ကိုဆိုင်ရာစား တော်ဝန် ရှေ့အမှုထမ်း တို့ကိုအရာလွှဲ
အပ်ရှိပါသော ကြောင့်ပဲ့နင်း ဟောင်း ငသာပုံစားရင်း ပယ်၃ဝဲလက်ရှိပွဲတော်
ခေါင်း စား ပယ်၂ဝဲ၊ ၂စုပယ်၅ဝဲများ ကိုအစား သနား တော်မြတ်ခံ၍အမှု
ထမ်း တို့သဘောကြိုက်ညီသူလက်ရှိပွဲတော် ခေါင်း နေမျိုး ဂုတင်သိဒ္ဓိဆင့်ဆိုရာနာ
ခံထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငသာပုံ
ကိုပဲ့နင်း အရာကနှုတ်၊ ပွဲတော် ခေါင်း နေမျိုး ဂုတင်သိဒ္ဓိစားရင်း ပယ်၂ဝဲ၊
ငသာပုံစာရင်း ပယ်၃ဝဲ၊ ၂စု၅ဝဲများ ကိုပွဲတော် ခေါင်း နေမျိုး ဂုတင်သိဒ္ဓိ
ကအစား သနား တော်မြတ်ခံ၍ မုံတိုင်ပွဲ တော်အမှုထမ်း လူတို့ကိုအုပ်သိန်း ဆင့်ဆို
စေ။

5 May 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁ ရက် နေ့နား ခံ နေမျိုး
မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။
(တင် ဓါစု)

နို့တောင်ရွှေခဲလှေတော်ပဲ့နင်းပဲ့ချိပ်လှော်ကြီးတက်စွဲအမှုထမ်းတို့က ခမည်းတော်ဘုရားလက်ထက်တော်အစားသနားတော်မြတ်ခံရရင်းအာလောင်အနောက်ဘက်ညောင်ပင်သာရွာ၊ တိမ်ကုန်းရွာကျွန်းပယ်မြေများကိုဆင်ဝန်ဟောင်း ၄ နောက ဆင်အမှုထမ်းတို့စားမြေဆို၍ အမိန့်တော်မြတ်ခံယူအစားလစ်လပ်ရှိသည်ဖြစ်ပါသောကြောင့်အထက်သနားတော်မြတ်ခံရရင်းအာလေါင်အနောက်ဘက်ညောင်ပင်သာရွာ၊ တိန်ကုန်းရွာကျွန်းပယ်မြေများကိုလက်ရှိချထားစားသောက်အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်ပါရမည့်အကြောင်းနှင့်ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ချက်အတိုင်းအာလေါင်အနောက်ဘက်ညောင်သာရွာ၊ မူးတိန်ကုန်းရွာကျွန်းပယ်မြေများကိုဆင်အမှုထမ်းတို့ကအနှောက်အရှက်မရှိစေနှင့်၊ သင့်ရာလဲလှယ်အစားသနားတော်မြတ်ခံစေ၍ နို့တောင်ရွှေခဲလှေအမှုထမ်းတို့က ခမည်းတော်ဘုရားလက်ထက်ပေးချသနားတော်မူသည့်အမိန့်တော်အတိုင်းလက်ရှိချထားစားသောက်ထမ်းရွက်စေ။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့နံနက်ခံနေမြင့်မင်းတင်ကျော်ခေါင်တွင်ပြန်။ (8 May 1879)

(တင် စာစု)

10 May 1879

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့ တောင်နန်းတော်တွင် ဆင်ဝန်မဟာမင်းလှမင်းခေါင်က ဆင်ဝန်ထောက်တို့မှာ သေနတ်စာရေးတို့နည်း ဆင်စာချီတို့မှာ သေနတ်အစုတပ်မှူးတို့နည်း ထားစွဲကိုင်ပါရမည့်အကြောင်းနှင့် အမိန့်တော်ခံရာ ပေးအပ်စွဲကိုင်စေဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည်ကိုသံတော်ဆင့်နေမျိုးစည်သူကျော်ထင်နှင့်စုံညီသံတော်ဆင့်စာရေးကြီးနေမျိုးမင်းလှစည်သူမှတ်သားချက်၊ ထိုအခါမှစ၍ဘုရား ရွှေလက်ထက်တော်မှာ ရှေးအစဉ်ထုံးစံအတိုင်း ဆင်စာချီတို့သို့ ရွှေထားစွဲကိုင်ရန်ပေးတော်မူသည်၊ ဆင်ဝန်ထောက်တို့ကို သေနတ်စာရေးတို့နည်း ဆင်စာချီတို့ကို သေနတ်အစုတပ်မှူးတို့နည်း ဆောင်းထီးသနားတော်ခံစေ။

11 May 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၇ ရက်နေ့နား ခံပြော့ကြီးမှူး မဟာမင်းကျော်မင်းထင်တွင်ပြန်။

(သူရိယတွဲ---မှတ်---၊---၊---၊ စါ၆၁)

ကျွန်တော်မျိုး မမိကြီး ကမတ္တရာမြို့စီရင်စုဝန်း ကျင်ကြီး အတွင်း ရှင်မင်း ထွေး ကွက်မြေ၊ သင်ပုတ်စား ခေါ်လယ်ပယ် ၂ ဝဲကိုခမည်း တော်ဘုရား အမိန့်တော်မြွတ်နှင့်အစား သနား တော်မြွတ်ခံရသည်ဖြစ်ပါ၍ထပ်မံသနား တော်မြွတ်ခံပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း မတ္တရာမြို့စီရင်စုဝန်း ကျင်ကြီး တွင်း ပါရှင်မင်း ထွေး ကွက်မြေ၊ သင်ပုတ်စား ခေါ်လယ်ပယ် ၂ ဝဲကိုကျွန်တော်မျိုး မမိကြီး အစား သနား တော်ခံစေ။ သံတော်ဆင့်အဝေး ကျော်ဝန်မင်း ရှေ့

13 May 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့နံါး ခံ နေမျိုး မင်း လှ ကျော်သူတွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

လက်သုံး တော်အတ္တပါတ်မြင်း ဝန်ညောင်ပင်မြို့စား မင်းလှမင်း ခေါင်ကျော်
တင်ကအတ္တပါတ်မြင်း ၆ ခေါင်း တပ်၊ ကန်တော်တပ်၊ ၄ ခေါင်း တပ်အမှုထမ်း တို့
စာရင်း ဆက်သွင်း ရာပါစား ဟောင်း စား ပုံမင်း ရဲဆည် ရေ သောက်တမ
ရေ ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ နတ်ရင်း ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ ပုဂံ ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ တောက်ရွာ
ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ တင်း ကုတ် ခေါ်ပယ် ၂ ဝဲ၊ မိုး ကြိုး ခေါ်ပယ် ၄ဲ ၂ိ၊ ငါး ရာ ခေါ်
ပယ် ၅ဲ၊ ဆင်ဟိုင်း ရွာနား ရှိလက်တန်း ရှည် ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ တမုတ်ဆည် ရေ သောက်
ပွတ်တိုင်ရွာနား ရှိ မြွေ ပွေး ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ ပေါက်ငူ ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ ကျောင်း ရာ
ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ ကွမ်း ဆေး ဆည် ရေ သောက်တစိုး ရွာနား ရှိခြံရင်း ကျောင်း
ရင်း ခေါ်ပယ် ၁ ၅ဲ၊ ထနောင်း ပင်လှရွာနား ရှိကျွန်း ပင်ခံလယ် ခေါ်ပယ်
၁ ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက် ကျေး စီရွာအနောက်ရှိမြကုန်း လှေပြန်ဆက်
ပယ် ၄ ဝဲ၊ ဆီး တောဆည် ရေ သောက်ကြက်မျှား ကာ ပေး ပယ် ၁ ၅ဲ၊ ၄င်း ရွာ
နား ရှိထူး ခေါ်ပယ် ၂ ဝဲ၊ စည့်ကိုင်ရွာရှိမုရိုး ပင် ခေါ်ပယ် ၃ဲ၊ လက်ဝဲကင်း
ရွာရှိတရုပ်သကြား ချက် ခေါ်ပယ် ၂ ၉ဲ၊ ကုတ္တိုရင်း ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ မြောင်း ဆုံဆည်
ရေ သောက်ဝန်း သိုရွာပတ်လည်ရှိပယ် ၉ဲ၊ ၄င်းချုံနှိုး ရှိမဲဇာ ခေါ်ပယ် ၃ဲ ၂ိ၊ ၄င်း
ရွာနား ရှိလက်ပံ ခေါ်ပယ် ၃ဲ ၂ိ၊ စုစုပယ် ၂၄ ရဲ ၂ိကိုဝင်း လှေအမှုထမ်း တို့ကတား
ဆီး နှောက်ရှက်ရှိသည်ဖြစ်ပါသော ကြောင့်စာရင်း ဆက်သွင်း ရာပါစား ဟောင်း
စား ပုံပယ်ဖြစ်ပါ၍အတား အဆီး အနှောက်အရှက်မရှိပါစေရချထား လုပ်စား
ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ကိုး ခရိုင်
နယ်မင်း ရဲဆည် ရေ သောက်တမ ရေ ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ နတ်ရင်း ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊
ပုဂံ ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ ထောက်ရွာ ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ တင်း ကုတ် ခေါ်ပယ် ၂ ဝဲ၊ မိုး
ကြိုး ခေါ်ပယ် ၄ဲ ၂ိ၊ ငါး ရာ ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ ဆင်တိုင်း ရွာနား ရှိလက်တန်း ရှည်
ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ တမုတ်ဆည် ရေ သောက်ပွတ်တိုင်ရွာနား ရှိ မြွေ ပွေး ခေါ်ပယ်
၅ဲ၊ ပေါက်ငူပယ် ၅ဲ၊ ကျောင်း ရာ ခေါ်ပယ် ၅ဲ၊ ကွမ်း ဆေး ဆည် ရေ သောက်တ
စိုး ရွာနား ရှိခြံရင်း ကျောင်း ရင်း ခေါ်ပယ် ၁ ၅ဲ၊ တနောင်း ပင်လှရွာ
နား ရှိကျွန်း ပင်ခံလယ် ခေါ်ပယ် ၁ ဝဲ၊ နွား တက်ဆည် ရေ သောက် ကျေး စီရွာ
အနောက်ရှိမြကုန်း လှေပြန်ဆက်ပယ် ၄ ဝဲ၊ ဆီး တောဆည် ရေ သောက်ကြက်မျှား

ကာပေး ပယ်၁၅ဲ၊ ငင်း ရွာနား ရှိထူး ခေါ်ပယ်၂၀၊ စည့်ကိုင်ရွာရှိမုရိုး ပင်ခေါ်ပယ်၃ဲ၊ လက်ဝဲကင်း ရွာရှိတရုပ်သကြား ချက်ခေါ်ပယ်၂၉ဲ၊ ကုတ္တိရင်း ခေါ်ပယ်၅ဲ၊ မြောင်း ဆုံဆည် ရေသောက်ဝန်း သို့ရွာပတ်လည်ရှိပယ်၉ဲ၊ ငင်း ရွာနား ရှိမဲဇာ ခေါ်ပယ်၃ဲ၅၊ ငင်း ရွာနား ရှိလက်ပံ ခေါ်ပယ်၃ဲ၅၊ အစုစု ပယ်၂၄ရဲ၅ကိုအထက်အစား သနား တော်မူသည့်စား ဟောင်း ပယ်မှန်လျှင် ဝင်း အစု လှေအစုအမှုထမ်း တို့ကအတား အဆီး အနှောက်အယှက်မရှိ စေနှင့်အတ္တ ပါတ်မြင်း ၆ ခေါင်း တပ်၊ ကန်တော်တပ်၊ ၄ ခေါင်း တပ်အမှုထမ်း တို့က ချထား လုပ်စား ထမ်း ရွက်စေ။ သံတော်ဆင့် ရွှေ ကျောင်း တပ်အုပ် ရွှေ

16 May 1879

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၂ ရက် နေ့နား မံ နေမျိုး မင်း တင် ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(တင် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအရှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင် ဆင်ဖြူမျှား ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အရှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား (အမိန့်ရှိသည်)သံ တော်ဆင့်အ ဝေး ကျိဝန်မယား ကို ရှေ့သွယ် နေရ်ာ နေ စေ သနား တော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုနယုန်လဆန်း ၁၀ ရက်ကြာသပ တေး နေ့ 29 May 1879

(နန်း ဘီ ၁၉၇၅၊ စါ၂၅)

ငဆင်၊ ငစံငြိမ်း ၊ ငဘိုး ဆောင်၊ ငဘိုး ဝတို့က ယော ချောင်း ၊ စလင်း ချောင်း ၊ မုန်း ချောင်း ၊ မာန်း ချောင်း ဝဲယာများ နှင့်တရုပ်မြို့ပုခန်း ကြီး မြို့က အောက်မလွန်သရက် မြေထဲထိမင်း တုံး တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်ပါမြစ်စဉ် ဝဲယာမြို့ ကျေး ရွာအတွင်း အခွန် တော် ငွေဆက်သွင်း ခုတ်လုပ်သည့်သစ်ပျဉ်များ ကို ချန်လှပ်၍ ချန်ထွက်ရှိသည့်ကျ ရောက်သည့်သစ်ပျဉ်၊ ဂွား ၊ ဝါ၊ နီပါး ဆေး ၊ပြောင်း ဘူး ဘက်၊ ဝါး ၊ သက်ငယ်၊ ပုရပိုက်၊ ဘန့်ကူ၊ သာ ရေမျိုး စုံ၊ ဆီး ၊ မန်ကျည်း ကုန် များ နှင့်သစ် တောအ သေး အ ကောက်၊ သက်ဝင်ရာကုန်များ ကိုဥပဒေတော် ပေး အပ်သည့်အတိုင်း ပိုမို ကောက်ခံမရှိတနှစ်လျှင်အထက်ထမ်း ရင်း အခွန် တော် ငွေ ၄၀၀၀တွင် ၆၀၀၀တိုး ၍ ၂ စုအခွန် တော် ငွေ ၁၀၀၀၀အကျသုံး လတကြိမ်ဆိုင် ရာဆက်သွင်း ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း သစ်တော်အ သေး ကောက်ဘက်ဝင်ရာပါရန်များ ကိုငဆင်၊ ငစံငြိမ်း ၊ ငတော၊ ငဘိုး ဆောင်၊ ငဘိုး ဝတို့ကဥပဒေပေး အပ်သည့်အတိုင်း ပိုမိုမရှိ ကောက်ခံပြီး လျှင်ထမ်း ရင်း အခွန် တော် ငွေ ၄၀၀၀တွင် ၆၀၀၀တိုး ၍တနှစ်လျှင်အခွန် တော် ငွေ ၁၀၀၀၀အကျသုံး လတကြိမ်ဆက်သွင်း ထမ်း ရွက် စေ။

14 February 1880

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ခုတပေါင်း လဆန်း ၆ရက်နေ့နား ခ ပြော့ကြီး မှူး မဟာမင်းကျော်မင်း ယင်တွင်ပြန်။

(ရွှေဘို ကျောက်ကါတိုက် စါစု)

သုံး ဆယ်မြို့နယ်တွင်း ရှိ ဈေး ပွဲကင်း ကူး တို့ကြည်း ကင်း တဆယ့်နှစ်ရပ်အ ကောက်
အုပ် ငရွှေသီး ကသုံး ဆယ်မြို့နယ်တွင်း ရှိ ဈေး ပွဲကင်း ကူး တို့များ နှင့်ကြည်း ကင်း
တဆယ့်နှစ်ရပ်အခွန် တော် ကောက်ခံဆက်သွင်း ထမ်း ရွက်ရန်ရှိသည်များ ကိုတနှစ်
လျှင်အခွန် တော် ငွေ ၄၀၀၀၀အကျတလသင့်အခွန် တော် ငွေ ၃၃၃၃ကိုလစဉ်ဆက်
သွင်း ထမ်း ရွက်ရှိသည်အတွင်း သုံး ဆယ်မြို့နယ်တွင်း ရှိ ဈေး ပွဲကင်း ကူး တို့ကြည်း
ကင်း တဆယ့်နှစ်ရပ်များ မှာမြင်း လား နွား ဝန်တင် ခြေလျှင်ပုခုံး ထမ်း တို့
တင် ဆောင် ရောင်း ဝယ်သည့်ကုန်များ နှင့်သုံး ဆယ်မြို့နယ်ဘုရား ပွဲနတ်ပွဲ ဈေး
များ ကိုအထက် ကောက်ခံမြဲထုံး စံရှိသည်နှင့်အညီ ကောက်ခံရာမြို့ရွာနယ်ရှင်အကြီး
အအုပ်တို့ကတား ဆီး နှောက်ရှက်ရှိပါသည်၊ အတား အဆီး အနှောက်အရှက်အနှုတ်
အယူအကွဲအပြား မရှိပါစေရ၊ အထက် ကောက်ခံဆက်သွင်း မြဲ ကောက်ခံဆက်သွင်း
ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ခြေလျှင်
ပုခုံထမ်း ကောက်ခံရန်ရှိသည်များ ကိုအကွဲအပြား အနှောက်အရှက်အတား အဆီး
အနှုတ်အယူမရှိ စေနှင့်၊ အကောက်အုပ် ငရွှေသီး က ကောက်ခံမြဲ ကောက်ခံဆက်သွင်း
ထမ်း ရွက် စေ။

17 February 1880

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုတပေါင်း လဆန်း ၉ရက် နေ့နား ခံ ပြော့ကြား မှူး
မဟာမင်း ကျော်မင်း ထင်တွင်ပြန်။
(ရွှေဘို ကျောက်ကါတိုက် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အရှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား
26 February 1880
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုတပေါင်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် ၁ နေ့ ငလှမို း ကို ဆောမြို့သူကြီး
ခန့်၊ ငလှမို း ကအသည်ငယ်သား တို့အမှုတော်ကိုထမ်း ကုန်၍လုပ်စား ကိုင်စား
စီး ပွါး ဖြစ်အောင်မစစီရင်၊ ဆောမြို့ကျေး ရွာအစီရင်သူကြီး ခေါင်း အကြီး
အသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ ဆောမြို့သူကြီး ငလှမို း ကဆော
1783
မြို့ကျေး ရွာကိုဘား ငစာ (သက္ကရာဇ်၁၁) ၄၅ခု (၁၁) ၆၄ခုစစ်တမ်း စာ
1802
ရင်း ဆက်သွင်း ကြီး စိုး ပါသည်၊ မင်္ဂလျှင်ဘိုး ငပေသီး ၊ ဘင ရွှေသိမ်း တို့ဆက်ခံ
ကြီး စိုး သည့်အတွင်း ဘထွေး ငရွှေမင်း ကအမိန့်တော်ခံယူကြီး စိုး ပါသည်၊ အ
ရိုး သား မြေး မှန်သည်နှင့်အညီဆက်ခံကြီး စိုး ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ဂွိခိုး သံ
တော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငရွှေမင်း ကိုဆောမြို့သူကြီး (အရာကနှုတ်၊ ငလှမိုး
ကိုဆောမြို့သူကြီး) ခန့်ထား စီရင်စေသည်၊ ငလှမိုး ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်
ကြရမည်၊ မြို့သူကြီး ငလှမိုး လည်း ကြီး စိုး စီရင်စုမြို့ကျေး ရွာနယ်မြေများ ကို
စည်ပင်သာယာဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်
သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုဆိုင်ရာမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြတ်
ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန်အောင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်၊ ဝန်မင်း များ စာ၊
ဆောမြို့ကျေး ရွာအစီရင်သူကြီး ခေါင်း အကြီး အသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး
ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ ဆောမြို့သူကြီး ငလှမိုး ကဆောမြို့ကျေး ရွာများ ကိုဘား ငစာ
1783
(သက္ကရာဇ်၁၁) ၄၅ခု (၁၁) ၆၄ခုစစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း ကြီး စိုး ပါ
1802
သည်၊ မင်္ဂလျှင်ဘိုး ငပေသီး ၊ ဘင ရွှေသိမ်း တို့ဆက်ခံကြီး စိုး သည့်အတွင်း ဘထွေး
ငရွှေမင်း ကအမိန့်တော်ခံယူကြီး စိုး ပါသည်၊ အရိုး သား မြေး မှန်သည်နှင့်အညီ
ဆက်ခံကြီး စိုး ပါရမည့်အကြောင်း ဂွိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း ငရွှေမင်း
ကိုဆောမြို့သူကြီး အရာကနှုတ်၊ ငလှမိုး ကိုဆောမြို့သူကြီး ခန့်၊ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခု
9 March 1879
တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ဘုရား အိမ်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်
အတိုင်း ငရွှေမင်း ကိုဆောမြို့သူကြီး အရာကနှုတ်ပြီး လျှင်ငလှမိုး ကိုတံဆိပ်စာချွန်
အရအသည်ဝန်စာပေး အပ်ဆောမြို့သူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်စေသည်၊

မြို့သူကြီး ငလှမိုး ဆင့်ဆိုရာနာခံထမ်း ရွက်ကြရမည်၊ မြို့သူကြီး ငလှမိုး လည်း ကြီး စိုး စီရင်စု ကျေး ရွာနယ် မြေများ ကိုစည်ပင်သာယာဖြစ်ထွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုဆိုင်ရာ မြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့် တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်၊ အသည်ဝန်မင်း မင်း လှသီရိုသင်္ခယာစာ

(ကြာထွန်း ၊ ယော ၊ စါ၃၂-၃)

ပညာရှိတို့ကသက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခု ဝါထပ်သင့်မသင့်ရက်ငယ်သင့်မငယ်သင့်များ
ကိုရာဇမတ္တဏ် ဇောတိတတ္တသူရိယသိဒ္ဓန္တဗြဟ္မာဃဝရဟဃရမဉ္ဆရိစ သော လောကီ
ပေဒင်ကျမ်း အထွက်အရှိများ နှင့်ညီနှိုင်း ထွက်ချက်ရာကန်ရာသီဒွိအမ္မဝါသိနှစ်
ထပ်မြင်ခြင်း ၊ အဓိမာသ်ပြုခြင်း ၊ သူရိယမာသထက်စန္ဒြမာသတလလွန်ခြင်း စ
သည်ဖြင့်လထပ်ရက်ငင်ရာ သောအကြောင်း အင်္ဂါပြည့်စုံသည်နှင့်အညီ၊ ဥတုသမု
ဒ္ဒါန်မှန်ကန်ညီညွတ် စေခြင်း ငှါကဆုန်နယုန်ပထမဝါတို ဒုတိယဝါဆို လေး လရက်
စုံသတ်၍ ဝါထပ်ရက်ငင်ခြင်း ကိုဖြစ် စေပြီး လျှင်ရဟန်း သံဃာ တော်တို့မှာ ဒုတိ
22 July 1880
ယဝါဆိုလပြည့် ကျော်၁ရက် နေ့ပုရိမဝါ၊ ဝါခေါင်လပြည့် ကျော်၁ရက် နေ့ပစ္ဆိမဝါ
21 August 1880
ကပ်ဆိုသင့် ကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်အရသုဓမ္မာဆရာ တော်တို့
8 April 1880 - 7 May 1880
မှာ လျှောက်ထား ရာသက္ကရာဇ်၁၂၄၂ခု ကဆုန်နယုန်ပထမဝါဆို ဒုတိယဝါဆို
8 May 1880 - 6 June 1880
လေး လရက်စုံသတ်၍ ဝါထပ်ရက်ငင်ခြင်း ကိုဖြစ် စေပြီး လျှင်ရဟန်း သံဃာ တော်
7 June 1880 - 6 July 1880
တို့ဒုတိယ ဝါဆိုလပြည့် ကျော်၁ရက် နေ့ပုရိမဝါဝါခေါင်လပြည့် ကျော်၁ရက် နေ့ပစ္ဆိမ
7 July 1880 - 5 August 1880
ဝါကပ်ဆိုကြရလျှင် ဝိနည်း ပညတ် တော်နှင့်သင့်တင့်ညီညွတ် ကြောင်း စာဆက်သွင်း
22 July 1880
ချက်အတိုင်း ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်ရာဇဓမ္မစ သောမင်း ကျင့်တရား
21 August 1880
အပေါင်း ကိုဖြည့်ကျင့်ရွက် ဆောင် တော်မူလျက်သာသနာ တော်မြတ်အကျိုး စီး ပွါး
တိုင်း နိုင်ငံသူရှင်လူတို့အကျိုး စီး ပွါး တိုး တက်ပြည့်စုံရာ သောအကြောင်း ကို
ထောက် တော်မူ၍ ရှေး အစဉ်ဥပဒေပဝေဏီထုံး စံကိုမပျက်မယွင်း စေရဥတု
1880
သမုဒ္ဒါန်မှန်ကန်ညီညွတ် စေခြင်း ငှါသက္ကရာဇ်၁၂၄၂ခု ကဆုန်နယုန်ပထမ
ဝါဆို ဒုတိယ ဝါဆို လေး လရက်စုံသတ်၍ ဝါထပ်ရက်ငင် စေပြီး လျှင် ရွှေပြည် တော်မှစ
၍ နိုင်ငံ တော်အတွင်း သီတင်း သုံး နေသည့်ရဟန်း သံဃာတို့ကို ဒုတိယ ဝါဆိုလပြည့်
22 July 1880
ကျော်၁ရက် နေ့ပုရိမဝါ၊ ဝါခေါင်လပြည့် ကျော်၁ရက် နေ့ပစ္ဆိမဝါတညီတညွတ်ကပ်
21 August 1880
ဆိုမည့်အကြောင်း နှင့်သုဓမ္မာဆရာ တော်များ မှာဝန်တို့က လျှောက်ထား စေ၊
ထီး ဂုံနန်း ဂုံ စော်ဘွား မြို့စား အဝေး မြို့ဝန်စစ်ကဲမြို့ရွာသူကြီး ခေါင်း အကြီး
တို့ကိုလည်း စေ့နှံ့ အောင်ပြန်ဆိုမှာထား စေ။

9 April 1880
သက္ကရာဇ်၁၂၄၁ခု နှောင်း ကဆုန်လဆန်း ၂ရက် နေ့နား ခံမင်း ထင်
ရာဇာ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စါ၁၀-၁၁)

ရွှေအရှေ့ကြောင်း အဝင် မော်ခါး ကျေး ရွာအစီရင်သူကြီး ခေါင်း အကြီး ကြေး
ပေး ငယ်သားတို့၊ ရွှေမှူး ငကြီး က မော်ခါး ခရိုင်နယ် မြေ ကျေး ရွာများ ကို
ဘေး ဘိုး ဘတို့ (သက္ကရာဇ်၁၁) ၄၅ခု (၁၁) ၆၄ခု စစ်တမ်း စာရင်း ဆက် 1783
သွင်း ကြီး စိုး အရိုး သား မြေး မှန်သည်ဖြစ်ပါ၍ အမိန့် တော်မြွက်ခံယူ မှူး ကြီး 1802
ကျေး ရွာလက်ရှိဖြစ်ပါသော ကြောင့်အမိန့် တော်မြွက်အရဆိုင်ရာစာ ပေး အပ်
ပါမည့်အကြောင်း အစီရင်ခံချက်အတိုင်း စာ ပေး အပ်မှူး ကြီး စေသည်၊ ရွှေမှူး
ငကြီး ဆင့်ဆိုရာ နာခံကြရမည်၊ ရွှေမှူး ငကြီး လည်း မှူး ကြီး သည့်နယ် မြေ ကျေး
ရွာအတွင်း ရာဇဝတ် ရေး မပေါ် မထွက် စေရကင်း လွတ်လုံခြုံအောင်မှူး ကြီး
ပြီး လျှင်ကြ ရောက် ပေါ် ပေါက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာ
ခံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၁ခု (နှောင်း ကဆုန်လဆန်း ၂ ရက်နေ့) (9 April) 1880

နောက်ဝင်း တော်မှူး ပျဉ်း မနား မြို့စား မင်း ကြီး မင်း လှမဟာမင်း ခေါင်
စာ

(ဆင်တဲ စာစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အ
မိန့် တော်ရှိသည်၊ မင်း ကြီး မင်း ထင်မဟာစည်သူကိုဝန် ထောက်ခန့် တော်မူ
သည်၊ သို့ခန့် တော်မူ ကြောင်း လည်း မင်း ကြီး မင်း ထင်မဟာစည်သူသည် ကျေး
ဇူး သစ္စာ တော်မြတ်နှစ်ပါး ကို စောင့်သိရိုသေစွာအမှု တော်ကို ဖြောင့် ဖြောင့်
ရိုး ရိုး ကြိုး စား အား ထုတ်ထမ်း ရွက်မည်သူယုံမှတ်သနား တော်မူသည်ကျွန် တော်
မျိုး ဖြစ် သော ကြောင့်ဝန်တို့ကို ထောက်မလှုံ့ ဆော်စိမ့်မည်ဝန် ထောက်ခန့် တော်
မူသည်၊ ဝန် ထောက်ဆိုသည့်အရာသည်ငါအသျှင်ဇကရာဇ်မင်း မြတ်တို့တွင်ဝန်တို့
သည်ပြည် ရေး ရွာ မှုမှုစ၍ခပ်သိမ်း သောစီရင်ဘွယ်စီရင်ခင်း အလုံး စုံကိုမ
လစ်မဟင်း ရ အောင် ရှေ့ နောက် မြော် ထောက်၍ ခန့်ထားစီရင်ရန်အလွန်ကျယ်ဝန်း
လှ လေသည်၊ သို့ကျယ်ဝန်း လျှင်လည်း ရံဘန်ရံခါ မေ့ကျန်သည့်အရာ မေ့ကျန် လေတန်
ရာသည်၊ ဝန်တို့စီရင်ခန့်ထား သည့်အရာများ တွင် မေ့ကျန်သည့်အရာရှိလျှင်သ
တိရှိသည့်အတိုင်း သည်အရာမှာမည်သို့အစီရင်ခံသည်တွင်မည်သို့စီရင်၍ရှိသည်၊ သည်
အချက်မှာမည်သို့ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ရာတွင်အမိန့် တော်ဗျာဒိတ် တော်အတိုင်း
စီရင်ပြန်ဆိုမှာထား ၍ ရှိသည်ပြသ၍ ဝန်တို့မှာအစီရင်ခံ၊ လွှတ် တော်ရုံး တော်
လည်း ကျွန် တော်မျိုး ဆင်း ရဲသား တို့ကိုး ကွယ်ရာဖြစ် သော ကြောင့်တ ယောက်ကို
တ ယောက်သွင်း ပန်း နှိပ်စက်သည့်အမှုမှုစ၍ ခပ်သိမ်း သောအမှုအ ကြောင်း အ
ရာရှိလျှင်လွှတ် တော်မှာအစီရင်ခံသည့်အမှုအရပ်ရပ်နိုင်ငံ တော်မြို့ပြ ကျေး ရွာ
အနီး အ ဝေး များ ကအစီရင်ခံ ရောက်သည့်အရာများ မှာလည်း မ ထွေး မရှက်
ရစင်ကြယ် အောင် မေး မြန်း စစ် ကြော၍ ဝန်တို့ကိုအစီရင်ခံသင့်သည့်အရာ ရွှေ
နား တော်မြတ်ကြား ဆက်သွင်း သင့်သည့်အရာများ ကို စေ့ စေ့ငုငု ထောက်ရှု
မေး မြန်း စစ် ကြောထွက်ဆိုချက်နှင့်စကား အရကို ထောက်၍လှုံ့ ဆော်ရမည်၊
မင်း ညီမင်း သား မှူး တော်မတ် တော်မှစ၍အမှုထမ်း ကျွန် တော်မျိုး အ ပေါင်း
တို့မှာလည်း အမှု တော်ကိုညည့် နေ့ကြိုး စား အား ထုတ်မပြတ်မလပ်ထမ်း ရွက်၍သ
နား တော်မခံရကြွင်း ကျန်သည့်အရာရှိလျှင်လည်း မည်သသူသည်မည်သို့အမှု တော်
ကိုထမ်း ရည်ရွက်ရည်ရှိသည်အချက်များ ကိုလည်း ဝန်တို့ကိုပြသ၍အစီရင်ခံ၊ အလုံး

စုံစီရင်ခင်း စီရင်ဘွယ်ရှိသမျှကိုဓမ္မဝတ်ဂါဇဝတ် လေါက်ဝတ်ကိုကျွမ်းသိနားလည်သည်နှင့် အညီမပြတ်မလပ်လှုံ့ဆောင်စီရင်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခုပဌမဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့နံနက်ညီလာခံ [3 July 1880] လွှတ်တော်မြောက်နှရောင်တွင်ဝန်ရှင်တော်ခန်း ပတ်မြို့စား မင်းကြီး လယ်ကိုင်းမြို့စား သေနတ်ဝန်မင်းကြီး၊ ယောမြို့စား မင်းကြီး၊ တောင်ခွင်မြို့စား မင်းကြီး၊ ဝန်ထောက်တော်အစုံအညီတွင်နား ခံမင်း ထင်ရာဇကျော်ခေါင်တွင်ပြန်။

(ယင်း မာပင်ကျောင်း စာစု)

တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ဆိုသည့်အရာသည်သာသနာတော်စည်ပင်ထွန်းလင်းခြင်း၊ မိုးလေဖြောင့်မှန်ခြင်း ကောက်ပဲသီးနှံဆန်ရေစပါး ပေါများပြည့်စုံခြင်း၊ ခိုးသေးဓါးပြမုဒိန်းဒတဏ္ဍ ထကြွလှုပ်ရှားမရှိ ငြိမ်ဝပ်ချမ်းသာခြင်း၊ ကုန်သည်ဆင်းရဲသားတို့ ရောင်းအားဝယ်အားတိုးတက်ကြီးမားစီးပွါးဖြစ်ထွန်း ငြိမ်းချမ်းသာယာဝပြောစည်ပင်ခြင်း စသောဂုဏ်ပစ္စည်းအပေါင်းနှင့်ညီညွတ်ပြည့်စုံရာသည်၊ တိုင်းကြီးပြည်ကြီးအင်္ဂါလက္ခဏာများနှင့်ညီညွတ်ပြည့်စုံရန်အကြောင်းမှာလည်း တိုင်းပြည်နိုင်ငံကိုထိန်းသိမ်းကြည့်ရှုဆင့်ဆိုစီရင်ထမ်းရွက်စေရန်ခန့်ထားတော်မူသည့်မှူးမတ်အရာရှိအပေါင်းတို့အညီအညွတ်အားထုတ်ကြိုးပမ်းထမ်းဆောင်ကြမှညီညွတ်ပြည့်စုံရာသည်၊ အညီအညွတ်ထမ်းဆောင်ကြရန်မှာလည်း တိုင်းမှုပြည်မှုစီရင်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့်စပ်၍တရားသဖြင့်ကျင့်ဝတ်ဥပဒေသချာခိုင်ခန့်စွာပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားထားမှအညီအညွတ်အားထုတ်ဆောင်ရွက်ကြသဖြင့်ကျယ်ဝန်းများပြားလှသောတိုင်းမှုပြည်မှုသာသနာတော်မှုပြီးပြေကုန်တွင်နိုင်ရာသည်၊ ရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီးနှင့်တကွသုနာပရန္တတမ္ဗဒီပစသောတိုင်းခရိုင်နိုင်ငံတော်အပေါင်းသည်မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်စည်ပင်ပွင့်လင်းရာထူးမြတ်လှစွာသောနိုင်ငံတော်ကြီးဖြစ်သည်နှင့်အညီတိုင်းကြီးပြည်ကြီးဘွယ်ရာဂုဏ်အင်္ဂါအပေါင်းညီညွတ်ပြည့်စုံရင်းထက်အထူးသဖြင့်ညီညွတ်ပြည့်စုံရန်အကြောင်းများကိုကောင်းစွာအားထုတ်သင့်သည်ဖြစ်၍သာသနာတော်ရေးတိုင်းရေးပြည်မှုစီရင်ခင်းစီရင်ဘွယ်ရှိသည်များကိုမှူးကြီးမတ်ကြီး မှူးလတ်မတ်လတ်မှူးငယ်မတ်ငယ်တို့အညီအညွတ်ထမ်းဆောင်ကြစေရန်တာဝေပုံပိုင်းခြားခွဲဝေပေးအပ်ပြီး လျှင်မှူးကောင်းမတ်ကောင်းတို့ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ်ဖြစ်သောကျင့်ဝတ်တရားဥပဒေများကိုမှူးကြီးမတ်ကြီးတို့အစုံအညီညှိနှိုင်းရေးသားဆက်သွင်းစေဘုရားအမိန့်တော်မြတ်ကိုဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်သည်အတိုင်း သာသနာတော်မှုတိုင်းရေးပြည်မှုစီရင်ခင်းစီရင်ဘွယ်ရှိသည်များကိုသဘောသက်ဝင်ဆက်ဆံသင့်ရာရာပေါင်းစပ်ပြီးလျှင်အမှုတရပ်တဌာနတွင်ဌာနပိုင်အရာရှိကြီးတစ်စီ၊ အထောက်အရာရှိကြီးနှစ်တန်သည်သုံးတန်သည်ဝေပုံပေးအပ်ကိုယ်တွက်ကိုယ်တာထား၍အသီးအသီးထမ်းရွက်ကြစေရန်

ဥပဒေခံဌာန၊ ခွဲဝေထမ်းရွက်သည့်ဥပဒေခံဌာနပါအရာရှိတို့ထိမ်းသိမ်းကျင့်ဆောင်သင့်ဥပဒေများကိုရေးသားပေးအပ်ရန်ပေးအပ်ပြီးဥပဒေများတွင်နှုတ်ပယ်ထည့်သွင်းပြင်ဆင်သင့်သည်အချက်အဆစ်များကိုနှုတ်ပယ်ထည့်သွင်းပြင်ဆင်ရန်ပေးအပ်သည့်ဥပဒေအတိုင်းဥပဒေခံအရာရှိတို့အသီးအသီးပြည့်စုံသဖြင့်ထမ်းအားရွက်အားရှိအောင်ဥပဒေအရကူညီစောင့်ရှောက်ရန်ဥပဒေပြုဥပဒေစောင့်ဌာန၊ သည်ကဲ့သို့နှစ်ရပ်နှစ်ဌာနထား၍ခွဲဝေထမ်းရွက်ကြရလျှင်တိုင်းရေးပြည်မှုခပ်သိမ်းစုံတို့သည်ကုန်တွင်ပြီးပြေလွယ်သဖြင့်သာသနာတော်မြတ်အစီးအပွါးတိုင်းပြည်နိုင်ငံအစီးအပွါးသားတော်အစဉ်မြေးတော်အဆက်မြစ်တော်အညွန့်စီးပွါးများပြားတိုးတက်ပြည့်စုံရန်အမှန်ဖြစ်သည်နှင့်အညီတိုင်းပြည်နိုင်ငံမှုဥပဒေများကိုဥဒ္ဒေသ၊ နိဒ္ဒေသ၊ ပဋိနိဒ္ဒေသအားဖြင့်မရေးမသားမီဥပဒေ၏အခြေအမြစ်အရင်းမူလဖြစ်၍ရှေးဦးပဌမပေါ်ထွန်းစေရာသောတိုင်းပြည်နိုင်ငံမှုခန့်ထားဆင့်ဆိုစီရင်ရန်ဌာနခွဲဝေပုံနှင့်တကွဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထမ်းရွက်ရန်ပြဌာန်းပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေ

တိုင်းပြည်နိုင်ငံမှုခွဲဝေပုံစာရင်း		အကြီးအချုပ်အရာရှိကြီး
နိုင်ငံခြားမှုသာသနာပညာမှု	၊ ၁ ၊	ခန်းပတ်မြို့စားဝန်ကြီး
တရားရာဇဝတ်မှု	၊ ၁ ၊	ယောမြို့စားဝန်ကြီး
ဈေးပွဲအကောက်အခွန်မှု	၊ ၁ ၊	တောင်ခွင်မြို့စားဝန်ကြီး
သဿမေဓမှု	၊ ၁ ၊	အတွင်းဝန်ပင်းမြို့စား
ကုန်းကြောင်းစစ်မှု	၊ ၁ ၊	အတွင်းဝန်ရေနံချောင်းမြို့စားနှင့် အတွင်းဝန်တိုင်းတားမြို့စား
ရေကြောင်းစစ်မှု	၊ ၁ ၊	လှေသင်းအတွင်းဝန်စလေမြို့စား
လက်အလုပ်စက်အလုပ်မှု	၊ ၁ ၊	အတွင်းဝန်ကံနီမြို့စား
လယ်ယာမှု	၊ ၁ ၊	ဝန်ထောက်မြို့သစ်မြို့စား
ပေါင်း	၊ ၈ ၊	
ဥပဒေစောင့်ဥပဒေပြုမှု	၊ ၁ ၊	လယ်ကိုင်းမြို့စားဝန်ကြီး
၂စု	၊ ၉ ၊	

သာသနာတော်ကျိုး တိုင်းကျိုး ပြည်ကျိုး တိုး တက်ဖြစ်ထွန်း အောင်ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်စီရင်ဆုံး ဖြတ်လုပ် ဆောင်ထမ်း ရွက်ရန်ဥပဒေခံဥပဒေ

စောင့်မှူး ဒါ်မတ်တော်နှစ်ရပ်ခွဲဝေခြား နား ရှိသည့်အတိုင်း ဥပဒေစောင့်မှူး တော်မတ်တော်တို့မှာမြစ်အပ်ပယ်အပ်ျင့် ဆောင်အပ်သည့်စည်းကမ်း ဥပဒေများကိုအထူး သဖြင့်ပြည့်စုံညီညွတ် အောင်ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်သင့်သည်နှင့်အညီဥပဒေ စောင့်မှူး တော်မတ်တော်တို့အထူး သဖြင့်ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်ဥပဒေ

ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်စေရန်ဥပဒေ

ပဌမ၊ သနား တော်မြတ်ခံရ	၁၊ မှာဥပဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန်စား
သည်မှတပါး မှုခင်း နှင့်စပ်	ယူသည်ကိုတကြိမ် တွေ့မိလျှင် ဒိမပြည့်သည်က
သည်ဖြစ်စေမစပ်သည်ဖြစ်စေ	၃၀၀ မပြည့်သည့်တိုင် အောင် ငွေဖြစ်
သူတပါး ဥစ္စာပစ္စည်း တံစိုးပန္နာ	စေအဘိုး တန်ပစ္စည်း ဖြစ်စေစား
သက်ရှိသက်မဲ့များ ကိုကိုယ်ဖြစ်စေ	ယူသူမှာစား ယူသည့်အတိုင်း ပစ္စည်း ရှင်
မယား ဖြစ်စေအတူနေမိဘသား	သို့ပြန် ပေး စေ၍သနား တော်မြတ်ခံရ
သမီး တို့ကဖြစ်စေအစား အယူမ	ရင်း ရန်ပုံငွေတွင် လေး ပုံတပုံကျ လျော့
ရှိစေရ ရှောင်ကြည်စေမည်။	ပြီး လျှင်ဥပဒေစောင့်အရာရှိစာရင်း
	ကိုဖျက်သိမ်း ၍သင့်ရာဥပဒေခံဌာနသို့
	ပြောင်း ရွှေ့ထမ်း ရွက်စေမည်၊ ၃၀၀
	ပြည့်သည်ကအထက်ကိုပိုသမျှ ငွေဖြစ်စေအဘိုး
	တန်ပစ္စည်း ဖြစ်စေတကြိမ်စား ယူ တွေ့မိ
	လျှင်စား ယူသည့်အတိုင်း ပစ္စည်း ရှင်သို့ပြန်
	ပေး စေပြီး လျှင်အမိန့်တော်မြတ်ကိုခံ၍အ
	ရာကိုနှုတ်မည်၊ မင်း မှုတော်ရပ်နှင့်စပ်
	၍လည်း အစေအခိုင်း ရာထူး တင် လျှောက်
	အခန့်အထား မရှိ၄င်း လူတသက်ပယ်ထား မည်။

ဒုတိယ	မယားကြီး တဦး တယောက်ပြင်အပြိုင်မယား နှောင်းငယ်မယား မရှိစေရ ရှောင်ကြည်စေမည်။	၁	မှာ ဥပဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန်ပြုကျင့်သည်ကို တွေ့မိလျှင်ကြူး လွန်သည့်အပြစ်ကိုစွန့်ပစ်ကြည် ရှောင်စေ၍ ရှေ့တော်တွင်ဝင်ထွက်ခစား မြဲနေရာက နေရာ တဆင့်နောက်ကိုဆုတ်၍ ခုနစ်ရက်ခစား စေမည်။
တတိယ	မည်သည့်အမှုစကား မဆိုဝစီသစ္စာဖြစ် အောင်မှန်ကန် သောစကား ကိုသာအမြဲဆို စေမည်။	၁	မှာ ဝစီသစ္စာဖြစ် အောင်ကျင့် ဆောင်သင့်လျက်ဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန် ပြောဆိုမိလျှင် ပြောဆိုသူကိုစည်း ဝေး ရာအရပ်တွင်သုံး ရက်အချုပ်ခံ နေ စေမည်။
စတုတ္ထ	အမိန့် တော်မြတ်နှင့် အပ်ထား သူတို့ပြင်အထုပ်အထည် နှင့်တကွဘမ်း ဆီး တွေ့မိ ထောင်အကျည်း ခံရဘူး သည့်သူခိုး ထား ပြဖြစ်သူတို့ကိုလက်ခံ မွေး ထား စေခိုင်း မရှိ ရှောင်ကြည် စေမည်။	၁	မှာ ဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန်လက်ခံ မွေး ထား စေခိုင်း တွေ့မိလျှင် တွေ့မိသည့်အကြိမ်တိုင်း လက်ခံသူအရာ ရှိရန်ပုံတွင်လူ ၁လျှင်ဒဏ် ငွေ ၂၀၀ကျ လျှော့မည်၊ သုံး ကြိမ်လက်ခံ တွေ့မိလျှင်လက်ခံသူအရာ ရှိကိုအမိန့် တော်မြတ်ခံ၍အရာ ရှိကိုနှုတ်မည်၊ အစေ အခိုင်း ခံ ခိုမှီ ဝင် နေသူတို့မှာအာဏာ တော်ကိုကြူး လွန်သည့်အပြစ်၊ လူ ၁လျှင်ဒဏ် ငွေ ၁၀၀ကျလွှတ် တော်သို့တင် စေ၍အ စေအခိုင်း မရှိလွှတ် စေမည်၊ သုံး ကြိမ်မှီခိုကပ် ရပ်သည်ကို တွေ့မိလျှင်လက်ခံသူထပ်သည်ဖြစ် စေကွဲပြား သည်ဖြစ် စေသူခိုး ထား ပြပြစ် ဒဏ်အတိုင်း စီရင် မည်။

ပဉ္စမ။ ။ သူတပါး တို့ရှိ သေလေး ။ ၁။ မှာ ဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန် ပြောဆို
မြွတ်ခြင်း မှယုတ် လျော့ဘွယ်ဖြစ် ။ ။ လျှင် ပြောဆိုသူကိုစည်း ဝေး ရာအရပ်
သောပျက် ချော် သော့သွမ်း သည့် ။ ။ တွင်သုံး ရက်အချုပ်ခံ နေ စေမည်။
စကား မျိုး များ ကိုအ ပြောအဆိုမ ။ ။
ရှိအမြဲ ရှောင်ကြည် စေမည်။

ဆဋ္ဌ ။ ။ အရှင်အလို တော်မရှိ ။ ၁။ မှာ ဥပဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန် တွေ့
မြစ်တား ပညတ်ပြဋ္ဌာန်း ပိုင်းခြား။ ။ မိလျှင်ကြူး လွန်သည့်အမှုတွင် စီရင်ရန်ပါ
တော်မူသည့်အမှုမျိုး များ ကိုတစုံတ ။ ။ သည်ပြစ်ဒဏ်နှစ်ဆ စီရင်မည်။
ရာကြူး လွန်ပြုကျင့်မရှိအထူး သဖြင့် ။ ။
ရှောင်ကြည် စေမည်။ ။ ။

သတ္တမ။ ။ ထမ်း ဆောင်ရသည့် ။ ၁။ မှာ ဥပဒေအတိုင်း မတည်အမိန့် တော်
ဥပဒေမှုပြင်ဆိုင်ရာမြို့ရွာအစု ။ ။ မြတ်နှင့် စေခိုင်း တော်မမူဘဲထမ်း
အငန်း အထိန်း အအုပ်မှစ၍အမှု ။ ။ ဆောင်ရန်ဥပဒေမှုပြင် ကြေး ငွေတံ
လက်ကိုင်သီး ခြား မရှိ စေရ၊ ။ ။ စိုး လပ်ပန္နာကိုငဲ့ပြီး လျှင်အမှုလက်ကိုင်
ထမ်း ဆောင်ရင်း ဥပဒေမှုကို ။ ။ သီး ခြား ထား ၍ဆင့်ဆိုပြုလုပ်သည်ကို
သာကြံစည်အား ထုတ်ထမ်း ရွက် စေ ။ ။ တွေ့မိလျှင် တွေ့မိသည့်အကြိမ်တိုင်း အမှုအ
မည်။ ။ ။ ဘိုး တန်အကျ ငွေ ဒဏ်ခံ စေမည်။

ပေါင်း ။ ၇ ။

ဥပဒေပြု၊ ဥပဒေစောင့်အရာရှိမှူး တော်မတ် တော်တို့စည်း ဝေး ရာဌာန
သို့လာ ရောက်စည်း ဝေး ဥပဒေရေး သား ထမ်း ရွက် စေရန်ဥပဒေ

ပဉ္စမ။ ။ တလအတွင်း ရှစ်သ ။ ၁။ မှာ ဥပဒေအတိုင်း မတည်တကြိမ်ပျက်
တင်း ရက်ပြင်ကျန်ရက်များ မှာ ။ ။ ယွင်း ကြူး လွန်လျှင်ကြူး လွန်သူကိုစည်း
နေ့စည်နံက်ညီလာခံကွဲအချိန်စည်း ။ ။ ဝေး ရာဌာနတွင်သုံး ရက်ချုပ်မည်၊
ဝေး ရာဌာနသို့ ရောက် စေ၍ ။ ။ နောက်ကိုပျက်ယွင်း လျှင်ပျက်ယွင်း သည့်
ထမ်း ဆောင်သင့်အမှုများ ကို ။ ။ အကြိမ်တိုင်း တကြိမ်လျှင်တရက်စီတိုး ၍

အား ထုတ်ထမ်း ဆောင်ပြီး လျှင် ၊ ၊ ချုပ်မည်။
နေ့၃ချက်တီး မှစည်း ဝေး ရာ ၊ ၊
ဌာနကထွက် စေမည်။ ၊ ၊

ဒုတိယ၊ ၊ စည်း ဝေး ရာဌာန၊ ၁၊ မှာဥပဒေအတိုင်း မတည်လစ်လပ်ပျက်
သို့မလာမရောက်နိုင် လောက် ၊ ၊ ယွင်း လျှင်ပဌမချက်ပြစ်ဒဏ်အတိုင်း စီ
သည့်အကြောင်း ကိစ္စရှိလျှင်အ ၊ ၊ ရင်မည်။
အကြောင်း အရာများ ကိုစာ ၊ ၊
ရေး သား ဥပဒေ စောင့်အ ၊ ၊
ရာရှိတို့ထံတိုင်တန်း လျှောက်ထား ၊ ၊
အခွင့်ပေး မှ နေထိုင် စေမည်။ ၊ ၊

တတိယ၊ ၊ စည်း ဝေး ရာဌာန၊ ၁၊ မှာဥပဒေကိုမတည် ပြောဆို တွေ့မိလျှင်
တွင်စည်း ဝေး ညှိနှိုင်း ဥပဒေ ၊ ၊ ဥပဒေပြုအရာရှိစာရင်း ကိုဖျက်သိမ်း
ရေး သား ပြုစုထမ်း ရွက်ရာအ ၊ ၊ ၍ဂရန်ပုံ ငွေတွင်တဝက် လျော့ပြီး လျှင်အ
မိန့်တော်မြတ်ကိုခံ၍ မထုတ်မပြန် ၊ ၊ ခြား သင့်ရာဌာနမှာ နေထိုင်ထမ်း
မကြော်ငြာမီအတွင်း အခြားမှာ ၊ ၊ ရွက် စေမည်။
ဘော်ပြ ပြောဆိုထင်ရှား မဖြစ် ၊ ၊
စေရ စောင့်စည်း စေမည်။ ၊ ၊

စတုတ္ထ၊ ၊ ဥပဒေစကား ကို ၊ ၁၊ မှာဥပဒေကိုမတည်ကျူး လွန် ပြောဆိုသည်
စည်း ဝေး ညှိနှိုင်း ပြောဆိုကြရာ၊ ၊ ကို တွေ့မိလျှင်တတိယ ချက်ပြစ်ဒဏ်အတိုင်း စီ
သဘောမကျလျှင်မကျ လျှောက်အ ၊ ၊ ရင်မည်။
ကျိုး အကြောင်း နှင့်တကွ ငင်း နေ ၊ ၊
ရာတွင်သာ ထုတ် ဘော်ပြန်လှန် ခြေ၊ ၊
ပ ပြောဆိုရမည်၊ အခြား သို့

ရောက်လျှင်သဘောမတူသည့် ၊ ၊
စကားကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်စကား ၊ ၊
များကိုမည်သူ့ကိုမှအပြောအ ၊ ၊
ဆိုမရှိစောင့်စည်းရမည်။ ၊ ၊

ပဥ္စမ၊ ၊ ဥပဒေစည်း ၊ ၁၊ မှာပညာ်ပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေများကို
ဝေးရာပါအရာရှိမှူးမတ် ၊ ၊ မည်သည့်မှူးမတ်အရာရှိမည်သူမည်သို့ကြီးလွန်
ဖြစ်စေအခြားအရာရှိမှူး ၊ ၊ ပျက်ကွက်ပြုလုပ်ကြောင်းနှင့်အခြားသူတို့
မတ်ဖြစ်စေဥပဒေကိုထိန်း ၊ ၊ ပြောဆိုလျှောက်ထားကြားသိလျှက်ကြားသိသည့်
သိမ်းထမ်းရွက်ရသူတို့ပညတ် ၊ ၊ နေ့ကသုံးရက်အတွင်းမပြောမဆိုနေ၍လျှောက်
ပြီးဥပဒေများကိုတစုံတရာ၊ ၊ ထားရင်းသူတို့ကထပ်မံလျှောက်ထားမှကြား
ကြီးလွန်ပျက်ကွက်သည့်အရာကို ၊ ၊ ကြားသိရလျှင်မပြောမဆိုနေသူလျှောက်ထား
ကြားသိတွေ့မြင်လျှင်တံစိုးဂတိ၊ ၊ ရင်းအမှုတွင်စီရင်သင့်ဥပဒေပါပြစ်ဒဏ်အ
ငဲ့ကွက်လိုက်နာမရှိကြားသိတွေ့၊ ၊ တိုင်းစီရင်မည်။
မြင်သည့်အတိုင်းဥပဒေပြုအ ၊ ၊
ရာရှိတို့ကိုသုံးရက်ကမလွန်စေ၊ ၊
ရတင်ပြပြောဆိုစေမည်။

ဆဋ္ဌ၊ ၊ မည်သူမဆိုပညတ် ၊ ၁၊ မှာစစ်ဆေးရှင်းလင်းနိုင်ရန်အခွင့်ပေး
ပိုင်းခြားပြီးဥပဒေကို ၊ ၊ သည့်စကားချက်ဖြစ်၍စီရင်ရန်ပစ်ဒဏ်အထူး
ကြီးလွန်ပြုကျင့်သူဖြစ်လျှင်ဥ ၊ ၊ ထားခွင့်မရှိ
ပဒေစောင့်စာရင်းပါ ၊ ၊
အရာရှိတို့ကခေါ်ငင်၍အ ၊ ၊
မှုအလျှောက်စစ်ဆေးရှင်း ၊ ၊
လင်းနိုင်သည့်အခွင့်ရှိစေ ၊ ၊
မည်။

သတ္တမ။ ။ မည်သူမဆိုပြဋ္ဌာန်း ။ ၁။ မှာ ဥပဒေအတိုင်း မတည်ထိုက်သက်ရာ
ပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေကိုကျူးလွန် ။ ။ မစစ်မဆေး မစီရင်နေလျှင်မစစ်ဆေး
ပြုကျင့်၍စစ်ဆေးရှင်းလင်းရာ။ ။ မစီရင်သူကို၎င်း အမှုတွင်စီရင်သင့်ပြစ်
အမှုပေါ်ရှိသီသာလျှင်အမိန့်တော်။ ။ ဒဏ်အတိုင်း စီရင် မည်။
မြွတ်ကိုခံ၍ဥပဒေပါပြစ်ဒဏ်အ ။ ။
တိုင်း စီရင် မည်။ ။ ။
ပေါင်း ။ ၇။
၂၈ ။ ၁၄။

ဥပဒေပြုဥပဒေစောင့်အရာရှိမှူးတော်မတ်တော်တို့ပြုကျင့်သင့်ပြုထိုက်သည့်အမှု
များကိုပြုလုပ်ထမ်းစေရန်ဥပဒေ
ပဌမ။ ။ ဥပဒေခံရှစ်ဌာနအဝင်အပါမှူး တော်မတ်တော်တို့ ။ ။
ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်ဥပဒေများနှင့်ခွဲဝေရာပါ ။ ။
ဆိုင်ရာဌာနအလျောက်စီရင်ဆုံးဖြတ်လုပ်ဆောင်ထမ်းရွက်ရန် ။ ။
ဥပဒေများကိုဥပဒေစောင့်မှူး တော်မတ်တော်တို့က ရေး ။ ။
သားစေမည်။ ။ ၁။

ဒုတိယ။ ။ ရေးသားပြီး ပြေသည့်ဥပဒေများကိုသင့်သည် ။ ။
မသင့်သည်နှုတ်ပယ်ထည့်သွင်း ပြင်ဆင်ရန်အချက်ရှိသည်မရှိသည် ။ ။
ဥပဒေခံအရာရှိတို့ရှေ့နောက်ပြန်လှန်ဆင်ခြင်ကြည့်ရှုစေရန် ။ ။
ရှစ်ဌာနသို့ရေးသားပေးအပ်စေမည်။ ။ ၁။

တတိယ။ ။ ရေးသားပေးအပ်ပြီး နောက်ခုနစ်ရက်စေ့ ။ ။
ရောက်ကာလဥပဒေခံရှစ်ဌာနအရာရှိကြီးလက်ထောက်အရာ ။ ။
ရှိကြီးတို့လွှတ်တော်သို့လာရောက်စေ၍ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ ။ ။
နှင့်စုံညီတည်သင့်ပယ်သင့်ပြင်ဆင်သင့်သည်များကိုညှိနှိုင်း ပြောဆို ။ ။
စေမည်။ ။ ၁။

စတုတ္ထ၊ ၊လွှတ်တော်တွင်ညှိနှိုင်း ပြောဆိုကြရာသဘော ၊ ၊
မညီမညွတ်ကွဲပြား ရှိလျှင်အကြိုက်များ ရာတည် စေမည်၊ ၊ ၊
ကြိုက်မကြိုက်ကွဲပြား သူညီမျှကဲ့လျှင် ရွှေနား တော်မြတ်ကြား ၊ ၊
အမိန့်တော်မြတ်ကိုခံ၍အမိန့်တော်မြတ်ရှိရာတည် စေမည်၊ ၊ ၁ ၊

ပဉ္စမ၊ ၊ဥပဒေစောင့်ဥပဒေခံအရာရှိတို့ညှိနှိုင်း ၊ ၊
ပြောဆိုသဘောညီညွတ် သေချာပြီး ပြေသည်ကာလဝန်စု ၊ ၊
မှူး စုဗိုလ်စုမှစ၍ကျန်မှူး လက်မတ်လက်မှူး ငယ်မတ်ငယ် ၊ ၊
စုရေး စုကိုင်အရာရှိကုန်စင် အောင်လွှတ်တော်တွင်အ ၊ ၊
စုံအညီစည်း ဝေး စေ၍ညှိနှိုင်း သေချာပြီး ဥပဒေ ၊ ၊
များ ကိုဘတ်ကြား နာခံ စေမည်။ ၊ ၁ ၊

ဆဋ္ဌ၊ ၊ညှိနှိုင်း ပြောဆိုဘတ်ကြား နာခံ သေချာပြီး ၊ ၊
ဥပဒေများ ကိုဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့က ရွှေနား ၊ ၊
တော်မြတ်ကြား ဆက်သွင်း တင် လျှောက် စေပြီး လျှင်အမိန့် ၊ ၊
တော်မြတ်မှတ်၍ထုတ်ပြန်မည် ၊ ၁ ၊

သတ္တမ၊ ၊အမိန့်တော်မြတ်မှတ်၍ထုတ်ပြန်ပြီး ဥပဒေ ၊ ၊
များ ကိုအသေအချာပုံနှိပ်၍ဥပဒေခံရှစ်ဌာနအဝင် ၊ ၊
အပါမှူး တော်မတ်တော်တို့သို့ခွဲဝေပေး အပ်ထိန်း သိမ်း ၊ ၊
စောင့်ရှောက်ဆင့်ဆိုစီရင်လုပ်ဆောင်ထမ်း ရွက်စေမည်၊ ၁ ၊

အဋ္ဌမ၊ ၊ခွဲဝေပေး အပ်ပြီး ဥပဒေအတိုင်း ဘောက် ၊ ၊
ပြန်ကျူး လွန်မရှိညီညွတ် ကောင်း မွန် အောင်ဆင့်ဆိုစီရင် ၊ ၊
ထိမ်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ထမ်း ရွက်မည့်အကြောင်း ကို ၊ ၊
လည်း ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ကဥပဒေခံအရာရှိတို့ကို ၊ ၊
မပြတ်နှိုး ဆော် စေမည်။ ၊ ၁ ၊

နဝမ၊ ၊အသီး အသီး ပေး အပ်ပြီး ဥပဒေများ ကိုစုံညီညွှိ ၊ ၊
နှိုင်း ပြောဆို သေချာတည်ငြိမ်ပြီး ပြတ်ရှိသည် နောက်အမှု ၊ ၊
အား လျော်စွာ နှုတ်ပယ်ထည့်သွင်း ပြင်ဆင်ရန်အချက်အဆစ် ၊ ၊
များ ကိုမပြတ်ကြည့်ရှု၍ နှုတ်ပယ်ထည့်သွင်း ပြင်ဆင်ရန်ရှိလျှင် ၊ ၊
အထက်ညွှိနှိုင်း ပြောဆိုမြဲညွှိနှိုင်း ပြောဆိုအမိန့်တော်မြတ်ခံ၍ ၊ ၊
နှုတ်ပယ်ထည့်သွင်း ပြင်ဆင်စေမည်။ ၊ ၁၊
ဒသမ၊ ၊ဥပဒေခံရှစ်ဌာနအဝင်အပါမှူး တော်မတ်တော် ၊ ၊
တို့သို့ ပေး အပ်ပြီး ဥပဒေများ တွင် နောင်အမှုနှင့် တွေ့ကြုံ ၊ ၊
ကာလတစုံတရာစကား အဓိပ္ပါယ်မရှင်း မလင်း သည့်အရာပါ ၊ ၊
ရှိခဲ့လျှင်ဥပဒေ စောင့်မှူး တော်မတ် တော်တို့က နေရာကျထပ် ၊ ၊
မံရှင်း လင်း ဆုံး ဖြတ် စေမည်။ ၊ ၁၊

ဧကာဒသမ၊ ၊အတွင်း တော်က နေ့စဉ်ထုတ်ပြန်ဆင့်ဆိုမှာ ၊ ၊
ထား သမျှအမိန့်တော် မှတ်သား ချက်မှာတမ်း များ ကိုလည်း ၊ ၊
အလစ်အလပ်အကြွင်း အကျန်မရှိ စေရလွှတ်တော်ကခွဲဝေမှတ် ၊ ၊
သား ၍ဆိုင်ရာမှုခင်း အလျောက် ဝေပုံပါရှစ်ဌာနဥပဒေ ၊ ၊
ခံမှူး တော်မတ်တော်တို့သို့အသီး အသီး ဆင့်ဆို ပေး အပ် စေမည်။ ၊ ၁၊

ဒွါဒသမ၊ ၊ဥပဒေခံရှစ်ဌာနများ တွင်ခန့်ထား ဆင့်ဆို ၊ ၊
စီရင်လုပ် ဆောင်ထမ်း ရွက်သမျှအမှုရပ်များ ကိုအများ ယုံကြည် ၊ ၊
လေး နာအထင်အရှား ဖြစ်ရန်ဆိုင်ရာဌာနရှင်တို့ကလွှတ်တော်၊ ၊
သို့အသီး အသီး တင် ပေး ကြသည်များ ကိုလည်း ဥပဒေစောင့် ၊ ၊
အရာရှိတို့ကကြည့်ရှုစစ် ဆေး ပြီး လျှင်ဌာနချင်း မရောမရှက် ၊ ၊
စေရသန့်ခြား ၍ ကောင်း မွန် သေချာစွာထိန်း ထား စေမည်၊ ၊
ငှင်း တင် ပေး သမျှအမှုရပ်များ ကိုလည်း နိုင်ငံမှုဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ ၊
အများ ကြား သိမှတ်သား ရ အောင်ပုံနှိပ်စာအုပ်လုပ် ဆောင်၍၊ ၊
အရပ်ရပ်မြို့ ကျေး ရွာများ သို့ စေ့နှံ့ အောင် ဝေငှ ပေး အပ်ကြည့်၊ ၊

ရှုစေမည် ၊ ၁ ၊

ပေါင်း ၊ ၁၂ ၊

၃ စု ၊ ၂၆ ၊

ဥပဒေခံရှစ်ဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်ဥပဒေ

ပဌမ၊ ၊ ရှစ်ဌာနဝေပုံပါအရာရှိ
တို့မှာသနား တော်မြတ်ခံရသည်မှတပါး
မှုခင်း နှင့်စပ်၍သူတပါး ဥစ္စာပစ္စည်း
တံစိုး ပန္နာသက်ရှိသက်မဲ့များ ကိုကိုယ်ဖြစ်
စေမယား ဖြစ်စေအတူနေမိဘသား သ
မီး တို့ကဖြစ်စေအစား အယူမရှိစေရ
ရှောင်ကြည်စေမည်။

၁၊ မှာဥပဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန်
စား ယူသည်ကိုတကြိမ် တွေ့မိလျှင်ဒိ
မပြည့်သည်က ၃၀၀ မပြည့်သည်တိုင်
အောင် ငွေဖြစ်စေအဘိုး တန်
ပစ္စည်း ဖြစ်စေစား ယူသည်မှာ
စား ယူငွေအတိုင်း ပစ္စည်း ရှင်
သို့ပြန်ပေး စေ၍စား ယူသူသနား
တော်မြတ်ခံရရင်း ရန်ပုံငွေတွင်
လေး ပုံတပုံကျ လျှော့မည်၊ ဒုတိယ
နှစ်ကြိမ် မြောက် တွေ့မိလျှင်စား ယူ
ငွေကိုအထက်နည်း ပြန်ပေး စေ၍
လျှော့ပြီး ရန်ပုံကျန် ငွေတွင်သုံး ပုံ
တပုံကျထပ်၍ လျှော့မည်၊ တတိယသုံး
ကြိမ် မြောက် တွေ့မိလျှင်စား ယူငွေ
အတိုင်း ငွေရှင်သို့ပြန်ပေး စေ၍
အမိန့်တော်မြတ်ခံပြီး လျှင်အရာကို
နှုတ်မည်၊ ၃၀၀ ပြည့်သည်ကအထက်ကို
ပိုမိုသမျှ ငွေဖြစ်စေအဘိုး တန်ပစ္စည်း
ဖြစ်စေစား ယူ တွေ့မိသူတို့မှာတကြိမ်
ပင်ဖြစ်သော်လည်း စား ယူသမျှကို

			ပစ္စည်းရှင်သို့ပြန်ပေးစေ၍ အမိန့်တော်မြွက်ခံပြီး လျှင်အရာကိုနှုတ်မည်၊ မင်းမှုတော်ရပ်နှင့်စပ်၍လည်း အစေအခိုင်း ရာထူးတင်လျှောက်ခန့်ထား မရှိငှင်း လူတသက်ပယ်ထား မည်။
ဒုတိယ၊	ရှစ်ဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့မှာ ဝေပုံပါအမှုရပ်များ အနက်ဌာနရင်းတွင်မလုပ်မဆောင်နိုင်ခန့်ထား စေလွှတ်လုပ်ဆောင်ရမှပြီး ပြေနိုင်မည်အမှုရပ်များ ပြင်ကျန်ရန်ထား ဆင့်ဆိုစစ်ဆေး စီရင်ရန်မှစ၍ဌာနရင်း တွင်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့်အမှုရပ်များ ကိုကိုယ်ဆိုင်ရာဌာနမှတပါး အိမ်နှာဖြစ်စေအခြား မှာဖြစ်စေ ရန်ထား ဆင့်ဆိုစစ်မေး စီရင်မရှိဆိုင်ရာဌာနတွင်သာလက်ခံစစ်မေး ရန်ထား ဆင့်ဆိုစီရင်ထမ်း ရွက်စေမည်။	၁	မှာဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန်တွေ့မိသမျှအကြိမ်တိုင်း ဌာနရင်း ပြင်ကျန်ခုနစ်ဌာနမှာတဌာနလျှင်တရက်စီခုနစ်ဌာနစေ့အောင်ခုနစ်ရက်ချုပ်ထား မည်။
တတိယ၊	ရှစ်ဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့မှာ ဝေပုံကျဌာနနှင့်ဆိုင်သည့်အမိန့်တော်မြွက်နှင့်အပ်တော်မူသည့်အမှုများ မှတပါး အခြား အမှုရပ်များ ကိုဆိုင်ရာဌာနမှာဖြစ်စေအခြား မှာဖြစ်စေမည်သည့်နေရာတွင်မှလက်ခံစစ်မေး ရန်ထား ဆင့်ဆိုစီရင်ထမ်း ရွက်မရှိရှောင်ကြည်စေမည်။	၁	မှာဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန်တွေ့ရှိလျှင်ဒုတိယချက်တွင်စီရင်သည့်နည်း စီရင်မည်။

စတုတ္ထ၊ ၊ မည်သည့်ဌာနပါမည်သူ ၊ ၁၊ မှာဥပဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန်
မည်သည့်အမှုမဆိုကိုယ် ဝေပုံကျဖြစ် ၊ ၊ တွေ့မိလျှင်စစ်ဆေး မေး မြန်း ဆင့်
သော်လည်း ကိုယ်နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အ ၊ ၊ ဆိုစီရင် တွေ့မိသည့်အမှုသဘောမှန်
ရာမိဘသား မယား ဆွေမျိုး ကျေး ၊ ၊ သည်ဖြစ်စေ မမှန်သည်ဖြစ်စေ ၎င်း
ကျွန်တို့နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အရာဖြစ်လျှင် ၊ ၊ စစ်ကြော မေး မြန်း စီရင်သည့်အရာ
စပ်ဆိုင်သည့်အရာရှိက ခေါ်ငင် မေး ၊ ၊ ရှိဘက်ကတရားဝ်း ရှုံး စေမည်။
မြန်း စစ်ဆေး ရှင်း လင်း မရှိဌာ ၊ ၊
နရင်း တွင်ပါဝင်သည့်အရာရှိထံသို့ ၊ ၊
လွှဲအပ်စစ်ဆေး မေး မြန်း စီရင် ၊ ၊
စေမည်။

ပဉ္စမ၊ ၊ ဝေပုံကျဌာနရင်း နှင့် ၊ ၁၊ မှာဥပဒေကိုမတည်အကျိုး ယုတ် လျော့
ဆိုင်သည့်အမှုဖြစ်စေအခြား ဌာန ၊ ၊ ပျက်စီး မည့်အရာကိုတပ်ရာကြား သိ
နှင့်ဆိုင်သည့်အမှုဖြစ်စေတစုံတရာ ၊ ၊ တွေ့မြင်လျက်မတိုင်မကြား စကား ချက်
အကျိုး အပြစ်များ ကိုကြား သိ တွေ့မြင် ၊ ၊ မတင်မ ပေး လစ်လပ်လျှင်လစ်လပ်သည့်
သည့်အချက်ဆင်ခြင်စဉ်း စား မိသည့် ၊ ၊ အကြိမ်တိုင်း ပြောရန်အချက်နှင့်ဆိုင်သည့်
အချက်ရှိလျှင်၎င်း အချက်များ နှင့် ၊ ၊ ဌာနတွင်သုံး ရက်ချုပ်ထား မည်။
ဆိုင်သည့် ဝေပုံရှင်တို့ကိုတိုင်ကြား ပြော၊ ၊
ဆိုရမည်၊ ၎င်း ပြောဆိုသည့်အချက်ကို ၊ ၊
လည်း တိုင်ကြား ပြောဆိုရင်း သူ့ဂုဏ် ၊ ၊
ကျေး ဇူး မထိမ်မမြုပ်စေရန်လွှတ် ၊ ၊
တော်သို့တင် ပေး စေမည်။ ၊ ၊

ဆဋ္ဌ၊ ၊ ရှစ်ဌာန ဝေပုံပါအရာရှိ ၊ ၁၊ မှာဥပဒေကိုမတည်ကြူး လွန်လက်ခံ
တို့မှာအမိန့်တော်မြတ်နှင့်အပ်ထား ၊ ၊ မွေး ထား စေခိုင်း တွေ့မိလျှင် တွေ့
သူတို့ပြင်အထုပ်အထည်နှင့်တကွဘမ်း ဆီး ၊ ၊ မိသည့်အကြိမ်တိုင်း လက်ခံသူအရာရှိရန်

တွေ့မိထောင်အကျည်း ခံရဘူးသည် ၊ ၊ ပုံတွင်လူတစ်လျှင်ဒဏ် ငွေ ၁၀၀ကျ လျော့
သူခိုး ထား ပြုဖြစ်သူတို့ကိုလက်ခံ မွေး ၊ ၊ မည်သုံး ကြိမ်လက်ခံ တွေ့မိလျှင်လက်ခံသူအ
ထား စေနိုင်း မရှိ ရှောင်ကြည် စေ၊ ၊ ရာရှိကိုအမိန့် တော်မြတ်ခံ၍အရာ ကို
မည်။ ၊ ၊ နှုတ်မည်၊ အ စေအခိုင်း ခံခိုမှီဝင် နေ
၊ ၊ သူတို့မှာအာဏာ တော်ကိုကြူး လွန်သည့်အ
၊ ၊ ပြစ်လူတစ်လျှင်ဒဏ် ငွေ ၁၀၀ကျလွှတ် တော်
၊ ၊ သို့တင် စေ၍အ စေအခိုင်း မရှိလွှတ် စေ
၊ ၊ မည်၊ သုံး ကြိမ်မှီခိုကပ်ရပ်သည်ကို တွေ့မိ
၊ ၊ လျှင်လက်ခံသူထပ်သည်ဖြစ် စေကွဲပြား သည်
၊ ၊ ဖြစ် စေသူခိုး ထား ပြုပြစ်ဒဏ်အတိုင်း စီ
၊ ၊ ရင်မည်။

သတ္တမ၊ ၊ အရှင်အလို တော်မရှိ ၊ ၁၊ မှာဥပ ဒေအတိုင်း မတည်ကြူး လွန် တွေ့
မြစ်တား ပညတ်ပြဌာန်း ပိုင်း ၊ ၊ မိလျှင်ကြူး လွန်သည့်အမှုတွင်စီရင်ရန်ပါ
ခြား တော်မူသည့်အမှုများ ကိုတ ၊ ၊ သည့်ပြစ်ဒဏ်အတိုင်း စီရင်မည်။
စုံတရာကြူး လွန်ပြုကျင့်မရှိအထူး ၊ ၊
သဖြင့် ရှောင်ကြည် စေမည်။ ၊ ၊
ပေါင်း ၊ ၇ ၊

ဥပ ဒေခံရှစ်ဌာန ဝေပုံပါအရာရှိတို့ပြုသင့်ပြုထိုက်သည့်အရာများ ကိုပြုလုပ်ထမ်း ရွက် စေရန်ဥပ ဒေ

ပဌမ၊ ၊ ဥ ဒေခံရှစ်ဌာနအရာရှိတို့မှာ ဝေပုံပါအမှုနှင့် ၊ ၊
စပ်၍ဆိုင်ရာဌာနသို့အနီး အ ဝေး ပို့ ရောက် လျှောက်ထား သမျှ၊ ၊
အမှုရပ်များ အနက် ရွှေနား တော်မြတ်ကြား ဆက်သွင်း တင် ၊ ၊
လျှောက်သင့်သည့်အမှုများ ကို ရွှေနား တော်မြတ်ကြား ဆက်သွင်း ၊ ၊

တင် လျှောက်၍လက်ခံကိုလွှတ် တော်သို့တင် ပေး စေမည်။ ၊ ၁၊

ဒုတိယ၊ ၊ ဥပဒေခံ ရှစ်ဌာနအရာရှိတို့မှာကျယ်ဝန်း ၊ ၊
များ ပြား လှစွာ သောတိုင်း မှုပြည်မှုအလုံး စုံကုန်တွင် ၊ ၊
ပြီး ပြေသဖြင့်တိုင်း ပြည်နိုင်ငံအကျိုး စီး ပွါး မယုတ်မလျော့၊ ၊
ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သမျှဖြစ်ထွန်း တိုး တက် စေရန်ရှစ်ဌာန ၊ ၊
ဝေပုံပါထား ၍အသီး အသီး ခွဲ ဝေ ပေး အပ်ထမ်း ရွက်ကြရ၊ ၊
သူများ ဖြစ် သော ကြောင့် ဝေပုံကျခန့်ထား ဆင့်ဆိုစီရင် ၊ ၊
ထမ်း ရွက်ရသမျှအမှုရပ်များ ကိုလုပ်ပုံ ဆောင်ပုံခန့်ထား ၊ ၊
ဆင့်ဆိုစီရင်ပုံ သေချာ စေ့စပ် ကောင်းမွန်လျှင် ကောင်းမွန် ၊ ၊
သည့်အ လျောက်ထင် ရှါး စေရန်တ ကြောင်းအများယုံကြည် လေးနါ ၊
ရန်တ ကြောင်းဖြစ် စေခြင်းငှါစာရင်း အင်း နှင့်သင့်လျှင် ၊ ၊
စာရင်း အင်း အကြောင်း အရာစကား ချက်နှင့်သင့်လျှင်၊ ၊
စကား ချက်မှတ်ချက်မှတ်သား ပြီး ချက် ကောက်ချက်နှင့် ၊ ၊
သင့်လျှင်ပြီး ချက် ကောက်ချက်အကျယ်အချုပ် နေ့စွဲရက်မှတ် ၊ ၊
များ နှင့်တကွ ကောင်း မွန် သေချာစွာတစုံတရာ မကြွင်း ၊ ၊
မကျန် စေရ၊ တလတကြိမ်ပြီး သည့်အမှုများ ကိုလွှတ် တော်သို့ ၊ ၊
တင် ပေး စေမည်။ ၊ ၁၊

တတိယ၊ ၊ ဥပဒေပြုဥပဒေ စောင့်အရာရှိမှူး မတ်တို့ ၊ ၊
ရေး သား ပြီး ဥပဒေများ ကိုယုတ်ရန်လွန်ရန်အကျိုး ၊ ၊
အပြစ်ဖြစ်ရန်များ နှင့်တကွသ ဘောညီညွတ် အောင်ညှိနှိုင်း ၊ ၊
ပြောဆိုရန်ရှိသည့်အခါဖြစ်၍ ဥပဒေ စောင့်အရာရှိတို့က ၊ ၊
စာ ရေး သား တိုင်ကြား လျှင်ဌာနပိုင်အချုပ်အရာကြီး ၊ ၊
နှင့်လက် ထောက်အရာရှိကြီး တို့လွှတ် တော်သို့အစုံအညီလာ ၊ ၊
ရောက်သ ဘောရှိရာညှိနှိုင်း ပြောဆိုကြ စေမည်။ ၊ ၁၊

စတုတ္ထ။ ။ ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့နှင့်ဌာနပိုင် ။ ။
အရာရှိကြီး လက်ထောက်အရာရှိကြီး တို့ဥပဒေများ ကို ။ ။
ညှိနှိုင်း ပြောဆိုသဘောညီညွတ်ပြီး နောက်ဌာဝရအမွန့်။ ။
ရှည်စွာတည်စေရန်တိုင်း ပြည်နိုင်ငံမှုဥပဒေဖြစ်သည် ။ ။
အတိုင်း ပဌမညှိနှိုင်း ရာပါဝင်ပြီး အရာရှိတို့ပြင်ကြွင်း ။ ။
သမ္မုရှစ်ဌာန ဝေပုံပါမှုး လက်မတ်လက်မှုး ငယ်မတ်ငယ် ။ ။
အရာရှိတို့ကိုလွှတ်တော်မှာစုံညီစည်း ဝေး စေပြီး လျှင် ။ ။
ဥပဒေစကား ရပ်ကိုအများ ကြား သိသဘောရှိရာ ။ ။
ပြောဆိုနိုင် အောင်မှုး မတ်ပရိသတ်အလယ်တွင်ဘတ်ကြား ။ ။
ပြောဆိုနာခံစေမည်။ ။ ၁။

ပဉ္စမ။ ။ နှစ်ကြိမ်မြောက်စည်း ဝေး ညှိနှိုင်း သဘော။ ။
ညီညွတ်သေချာပြီး ဥပဒေများ ကိုရွေးနား တော်မြတ် ။ ။
ကြား ဆက်သွင်း တင်လျှောက်ပြီး ပြေအမိန့် တော်မြတ် ။ ။
ထုတ်ပြန်ပြီး နောက်ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ကရှစ် ။ ။
ဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့သို့ဆိုင်သင့်ရာရာထုတ်ဆောင် ။ ။
ခွဲဝေပေး အပ်သည်ကာလဌာနပါအရာရှိတို့ကခန့်ထား ။ ။
ဆင့်ဆိုစီရင်ခွင့်ရှိသမ္မုအမှုရပ်များ ကိုပေး အပ်သည့်ဥ ။ ။
ပဒေအတိုင်း မချွတ်မယွင်း စေရ၊ ညီညွတ်ပြည့်စုံအောင်။ ။
ထမ်း ရွက်စေမည်။ ။ ၁။

ဆဌ။ ။ ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ကပေး အပ်ပြီး ဥပ။ ။
ဒေစကား ချက်များ တွင်နောင်စီရင်ခင်း စီရင် ။ ။
ဘွယ်အမှုနှင့် တွေ့ကြုံကာလစကား အဓိပ္ပါယ်တစုံတရာမရှင်း။ ။
မလင်း သည်အချက်ပါရှိခဲ့လျှင်ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ ။ ။
ရှင်း လင်း ဆုံး ဖြတ်ပိုင်းခြားရာနာခံတည်ငြိမ်စေမည်။ ၁။

သက္ကမ၊ ၊ဥပဒေခံရှစ်ဌာနအရာရှိတို့ဆင့်ဆိုစီရင် ၊ ၊
ထမ်းဆောင်ခွင့်ရှိသည်အမှုများ အနက်ဌာနပိုင်အရာ ၊ ၊
ရှိကြီး နှင့်လက်ထောက်အရာရှိကြီး တို့ဆင့်ဆိုစီရင်ဆုံးဖြတ် ၊ ၊
၍ပြီး ပြေနိုင်မည့်အမှုမဟုတ်အစုံအညီညှိနှိုင်း ပြောဆိုရမှ ၊ ၊
ပြီး ပြေနိုင်မည့်အမှုဖြစ်လျှင်စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အမှုကိုလွှတ် ၊ ၊
တော်သို့တင်စေ၍ဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့နှင့်ရှစ်ဌာန ၊ ၊
အရာရှိကြီး တို့အစုံအညီစည်း ဝေး ညှိနှိုင်း ပြောဆိုစေမည်။ ၊ ၁၊
ပေါင်း ၊ ၇၊
၂စု ၁၄၊
စုစု ၄၀၊

သာသနာတော်ရေး တိုင်း ရေး ပြည်မှုစီရင်ခင်း စီရင်ဘွယ်ရှိသည်များ ကို မှူး မတ်အရာရှိတို့ကအညီအညွတ်ထမ်း ရွက်ကြစေရန်အမှုသဘောသက်ဝင်ရာရာ ပေါင်း စပ်၍ရှစ်ဌာနပိုင်း ခြား ပြီး လျှင်မှူး ကြီး မတ်ကြီး မှူး လတ်မတ်လတ် မှူး ငယ်မတ်ငယ်တို့ကိုအသီး အသီး ဌာနခွဲဝေခန့်အပ်တော်မူသည့်အတိုင်း ဥပဒေပြုဥပဒေစောင့်အရာရှိတို့ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ထမ်း ရွက်ရန် ဥပဒေအချက်၂၆၊ ဥပဒေခံဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့ထိန်း သိမ်း စောင့် ရှောက်ဆင့်ဆိုထမ်း ရွက်ရန်ဥပဒေအချက်၁၄၊ ၂၇ပ်ဥပဒေအချက်၄၀များ ကိုမှူး ကြီး မတ်ကြီး မှူး လတ်မတ်လတ်မှူး ငယ်မတ်ငယ်တို့အစုံအညီ ~ည်း ဝေး ညှိနှိုင်း သဘောညီညွတ်ကြသည်ဖြစ်၍ညှိနှိုင်း ပြောဆိုသဘောညီညွတ်သည့်ဥပဒေအချက်မျ ဒ်းကို အသီး အသီး ဆိုင်သင့်ရာရာဌာနဝေပုံပါအရာရှိတို့ကိုခွဲဝေပေး အပ်ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ထမ်း ရွက်စေမည်ဥပဒေရေး သား ဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း သင့် ပြီ၊

သက္ကရာဇ်၁၂၄၂ခုဝါခေါင်လဆန်း ၆ရက်နေ့နံနက်ညီလာခံတောင်နန်း တော် တွင်အမိန့်တော်၊ ဝန်ရှင်တော်ခန်း ပတ်မြို့စား မင်း ကြီး ၊လယ်ကိုင်း မြို့စား မင်း ကြီး ၊ ယောမြို့စား မင်း ကြီး ၊ တောင်ခွင်မြို့စား မင်း ကြီး ၊

အတွင်းဝန်တိုင်တားမြို့စားမင်း၊ အတွင်းဝန် ကံနီမြို့စားမင်း၊ အတွင်းဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စားမင်း၊ မြို့ဝန်မြို့သာမြို့စားမင်း၊ မြို့ဝန်စုန်းမြို့စားမင်း၊ မြို့ဝန်ကွပ်ရွာမြို့စားမင်း၊ ဝန်ထောက် ပဌနဂိုရ်မြို့စားမင်း၊ ဝန်ထောက်ရန်အောင်မြင်မြို့စားမင်း၊ ဝန်ထောက်ကျောက်ရဲမြို့စားမင်း၊ ဝန်ထောက်မကွေးမြို့စားမင်း၊ ဝန်ထောက် ဝက်မစွတ်မြို့စားမင်းတို့အစုံအညီသံတော်ဆင့်မင်း ကျော်သီဂိရိမင်း ထင်မှတ်။

12 August 1880

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခု ဝါခေါင်လဆန်း ၇ ရက် နေ့လွှတ်တော်တွင်နားခံ မင်းတင်ဂါဇ ကျော် ခေါင်တွင်ပြန်။

(ရတနာပုံနေပြည်တော် စာပုံနှိပ်စက် ၁၈၈၀)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူမျှား ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား
8 October 1880
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခုသတင်း ကျွတ်လဆန်း ၅ ရက် နေ့လယ်ကိုင်း မြို့စား ဝန်ကြီး သ
တိုး သုဓမ္မမဟာသက် တော်ရှည်က တော်ကိုမုတ်လှ ခွက်ဦး တဘက်ပါ၊ အ ပေါင်အခွက်
အနီ၊ ကမ္ဗတ်ဇာတါအိမ်အတွင်း မှော် ရွှေ၊ တောင့် ဖြေပန်း ဆုတ်ပန်း သွန်း ၊
စိန် တောင် ရွှေ ၂ စု၊ အနီတစု၊ ဘိနပ်ဆင် ခြေဘုံး ထု ပြောက်၊ ကြာ ဘောင်း သင်း
ကျောပန်း လှကြာနုဝတ်ဆံ ရွှေ၊ အထက်အမိုး အုံး နီ၊ အချက်အထွင့် ရွှေ၊ ခြင်ပိတ်
မှော်တန်း ဝတ်ဆံ ရွှေ၊ သ တောင်း လည်ကြာနုဝတ်ဆံ ရွှေ၊ တောင့် ဖြေမြီး တော်
ရနောင်စိုက် ရွှေ ၂ စု၊ အနီတစု၊ အ ဆောင်တင်အ ဖြေသရက်ကင်း ရွှေ ၂ စု၊ အ
နီတစု၊ ကန္နဝါတိုင် မှုတ်ရိုး ပွတ်ခံအနီသုတ်၊ အကာကတ္တီပါဘဲ၊ ကမ္ဗတ်တဆင့်သတ်၊ ကျိုင်း
အချက်အထွင့် ရွှေအုံးအငွက်ဘဲ၊အရိုး အနီသုတ်၊ ယည်လည် ပေါ် ရွှေ ၂ စု၊ အစိမ်း တစု၊
အကါကတ္တီပါ ရွှေယက်ပြား တဆင့်သတ်၊ အဆင်တန်ဆာမြိတ်ရစ်မြိတ်ခံ၊ ဂုံး ပုဇွန်ဆီ
အနား ရွှေဇာပဇင်း တောင် ၂ ဆင့်သတ်၊ ရွှေသား ပန်း ကုံး ဇာ ပေါက်အတွင်း
ရောင်ပြား ခံ၊ စိန် တောင် ၁၅၊ အနား သရက်ကင်း ထု ပြောက်၊ အလယ်ဘီလား ၊
ဆံထိုး ဆံကျင် လေး မျက်နှာ၊ ညောင်ရွက်သရက်ကင်း ထု ပြောက် ရောင်ပြား အနီခံ၊
အတွင်း အလယ် ရောင်လင်း မြိတ်ကွင်း သရက်ကင်း ရွှေ့နောက် ရွှေသား ကုလား
ပန်း ထု ပြောက်၊ အတွင်း ရောင် ပြား အနီခံ၊ အလယ် ရောင်လင်း ဆံတိုင် ရွှေ
သား ဇာ ပေါက် ရောင်ပြား အနီခံ၊ ရွှေနား တောင်း မီး တွင်း ဆူး ၂ ထပ်၊
တုရင်သင်တိုင်း ပုဇွန်ဆီခံ၊ လက်ရင်း လက်ဖျား ခါး အောက်အနား ပတ် ရွှေဇာ
တပူပြား ၂ ဆင့်၊ အတွန့်ပိန်း နဲဆူး ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက်၊ ချုပ်ရိုး ချုပ်
ကြောင်း ရွှေဇာအတွန့်ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက်၊ ခါး ရမ်း ကြိုး သုံး ဆင့်ပုဇွန်
ဆီခံ၊ အတွန့်ပိန္နဲ့ဆူး ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက်ရင်လွှမ်း တန်ဆာပုဇွန်ဆီခံအတွန့်
ပိန္နဲ့ဆူး သုံး ဆင့်ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက် ရွှေ့ဘုံး သုံး ဆင့်ပုဇွန်ဆီခံ၊ ပိုး ရည်
တောင်ကြယ် ပေါက်၊ အနား ကြက်လည်ဆံတပ်၊ ရွှေသား စုလျား ကြိုး ပုဇွန်ဆီခံ၊
အနား ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက်၊ အမြိတ်နှစ်ဘက်ပုဇွန်ဆီခံ ဒိပိုး ရည် တောင်
ကြယ် ပေါက်ကြက်လည်ဆံတပ်၊ ဒက်ဘယက်စည် ဘောင်း ၊ လည်ရွဲတန်ဆာပုဇွန်ဆီခံ၊

ပိုး ရည် တောင်ကြယ် ပေါက်၊ ဒွါဒရသ ပုဏ္ဏန်ဆီခံ ၁၂ တန့်ကြယ် တောင် ပေါက်ပိုး ရည် တောင်ဇာသကြယ်အမြိတ်ကြက်လည်ဆံသုံး ဆင့်တပ်၊ ထဘီပုဏ္ဏန်ဆီခံကြယ် ပေါက်၊ လက်လိုက် ပုတီး ၊ ကွမ်း ခွက်လဘက်အိုး တ ကောင်း ပိတ်ရှစ် ထောင့်ပယင်း တပ်၊ ကွမ်း လိပ် သုံး မြွှာ ပယင်း တပ်၊ မိုး ကြိုး ထွေး ခံသနား တော်မူသည်။

(မှိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၀၆)

ကတော်မယား တို့အနောက်ပွဲတက်အစီအစည်ခင်ကျင်း ရန်တား စာတမ်း ဘုရား အမေး တော်ခံက တော်ကြီး ဝဲယာ ၁၂၊ ၎င်း ပြင်က တော်ကြီး ၁၀၊ ၂စု ၁၂ မှာ သနား တော်မြတ်ခံရသည်မြိတ်ရစ်မြိတ်ခံသိုရင်း တဘက်ပွဲတက်မှတ်လှအမိုး အုံနီ အထွင်ငွေ ရွှေချိတဘက်ပါဝေါဦး စီး ၂မှာ စည်း ပုံသိုရင်း ဆင်ရသည်၊ ဝဲယာလုင် စည်ဝတ်သန့်ဝတ် ကောင်း နှင့်ယပ်စွဲကိုင် စေလျက်လိုက်ရသည်၊ မိန်း မတို့နောက် ကစည်းပုံ ပေါက်ချိုက်သိုရင်း နှင့်ဆင်ယင်၍လိုက်ရသည်၊ ၎င်း နောက်ယည်ဆင်လှည်း မှစ၍ခင်း ကျင်း ပြီး လျှင်ဝန်စာရေး လူကြီး ကိုယပ်စွဲကိုင်လျက်ကြပ်မလိုက်ပါ၍ ရွှေနန်း တော်အနောက်သစ်တပ်ပြင်ဝဲယာ နေရာစည်အတိုင်း ဆောက်ထား သည့်တဲကနွှား သို့ရောက်လျှင်မှတ်လှကဆင်း ၍ရပ်နား ပြီး မှကွမ်း ခွက်ကိုစည်း ပုံ ဆင်မိန်း မကိုင် စေ၍လက် ဆောင် တော်တင်မုနောလင်ပန်း ကို၎င်း နည်း ဝတ် ဆင်သည့်မိန်း မကိုင် စေ၍ နောက်ပါစည်း ပုံဆင်မိန်း မအနည်း ငယ်နှင့် ခြေလျင် ဝင်၍ နောက်စမှတ် လှကား ကတက်ပြီး လျှင်အနောက်ဝန်အနောက်စာ ရေး နေရာချတို့ကြည့်ရှု နေရာချထား ရသည်။

(8 October 1880)

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခုသတင်း ကျွတ်လဆန်း ၅ရက်နေ့)

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၀၆)

မြောက်မာရဘင် သေနတ်ဗိုလ် သေနတ်စာရေး တို့က (သက္ကရာဇ်) ၁၁၈၈ ခု [1826] ၁၁၉၉ ခု [1837] မြောက်မာရဘင်အစုဘွဲ့စည်း ရာ ဝေပုံပါကျေး ရွာများ ကို သွေးကြီး ရာတို့ ခြောက်လတကြိမ်လဲလှယ်အုပ်ထိန်း နိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကိုညီမျှခွဲ ဝေစား ရိုး စား စဉ်ရှိပါသည်အတိုင်း (သက္ကရာဇ် ၁၂၂၈ ခု [1866]) အရေး တော်တွင်အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက်ရသည်တပ်မှူး သွေးကြီး ဖြစ်ပါ၍ ရွာစား သနား တော်မြတ်ခံရသည် ဝေပုံပါကျေး ရွာများ ကိုရွာလက်ရှိ သေနတ်စာရေး တပ်မှူး သွေးကြီး ရွာလက်မဲ့တပ်မှူး သွေးကြီး တို့သဘောတူစိတ်ဝမ်း မကွဲမပြား တနှစ်တကြိမ်လဲလှယ်အုပ်ထိန်း သဿမေဓအခွန် တော် ငွေကဆယ်နိုင်သင့်နိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကိုညီမျှခွဲ ဝေစား သောက်အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း အလုံမြို့ မြောက်မာရဘင်အစု ဝေပုံပါကျေး ရွာများ ကို မြောက်မာရဘင် သေနတ်စာရေး တပ်မှူး သွေးကြီး တို့ကတနှစ်တကြိမ်လဲလှယ်အုပ်ထိန်း စေပြီး လျှင်သဿမေဓအခွန် တော် ကောက်ခံရအခွန် တော် ငွေကဆယ်နိုင်သင့်နိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကို သေနတ်စာရေး တပ်မှူး သွေးကြီး တို့ညီမျှစွာ ခွဲဝေစား ယူ့အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက် စေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၃ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ [15 May 1881] နား ခမင်း လှမင်း ခေါင် ကျော်တင်တွင်ပြန်။

(မျိုးကြည့်၊ ပု၊ ၆၃၄)

ရွှေပြည်မှန်ကင်း အစုသေနတ်ဗိုလ် သေနတ်စာရေး တို့က (သက္ကရာဇ်) ၁၁၈၈ခု [1826] ၁၁၉၉ခု [1837] ရွှေပြည်မှန်ကင်း အစုဖွဲ့စည်း ရာဝေပုံပါကျေး ရွာများ ကို သွေးကြီး တို့လဲလှယ်အုပ်ထိန်း နိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကိုညီမျှခွဲ ဝေစား ရိုး စား စဉ်ရှိပါ သည်အတိုင်း (သက္ကရာဇ် ၁၂၂၈ခု) [1866] အရေး တော်အတွင်း ဘက်တော်ကသက် စွန့်ကြိုး ပမ်း ထမ်း ရွက်သည့်တပ်မှူး သွေးကြီး များ ဖြစ်ပါ၍ ရွာစား သနား တော်မြတ်ခံရသည့် ဝေပုံပါကျေး ရွာများ ကို ရွှေလက်ထက် တော်မှာ ရွာလက်ရှိ သွေးကြီး ရွာလက်မဲ့တပ်မှူး သွေးကြီး တို့သဘောတူစိတ်ဝမ်း မကွဲမပြား လဲလှယ် အုပ်ထိန်း သဿမေဓဆယ်နိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကို မြောက်မာရဘင်အစုတပ်မှူး သွေးကြီး တို့နည်း ညီမျှခွဲ ဝေစား သောက်အမှုတော်ကိုထမ်း ရွက်ပါစေရမည့်အ ကြောင်း နှင့်ရှိခိုး သံတော်ဦး တင်ချက်အတိုင်း အလုံမြို့ရွှေမှန်ကင်း အစုဝေပုံ ပါကျေး ရွာများ ကို ရွှေမှန်ကင်း အစုရွာလက်ရှိရွာလက်မဲ့တပ်မှူး သွေးကြီး တို့ က မြောက်မါရဘင်အစုတပ်မှူး သွေးကြီး တို့နည်း လဲလှယ်အုပ်ထိန်း ပြီး လျှင်သဿမေ ဓ ကောက်ခံရသည့်အခွန် တော် ငွေကဆယ်နိုင် ငွေနိုင်ကွမ်း ဘိုး ငွေများ ကိုညီမျှခွဲ ဝေစား ယူအမှုတော်ကိုထမ်း ရွက် စေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၃ခု ဝါခေါင်လဆန်း ၅ရက် နေ့ [30 July 1881] နား ခံမင်း လှမင်း ခေါင် ကျော်ထင်တွင်ပြန်။

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၆၃၀)

ပြည်သူဆင်း ရဲသား ကျွန်တော်မျိုး တို့ကိုအကြီး အအုပ်အစိုး ရတို့က မတရား သဖြင့်
နှိပ်စက်ညှင်း ပန်း မပြုမလုပ်နိုင် စေရန်ပြည်သူတို့ကအလိုရှိတိုင်း ရွေးနား တော်
မြွတ်ကြား သိတင် လျှောက်နိုင်သည့်အခွင့်သနား တော်မူ၍ ရွေး သေတ္တာ များ သို့
သွင်း ဆက်ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင် စေရာအတွင်း ဝန်ပုဂံမြို့စား မြောက်ဒဝယ်
ဗိုလ်ငဘိုး ကြီး ရနောင်မြို့စား သူရဲဝန်ကျပင်း မြို့စား တို့ပြည်သူတို့အပေါ်မှာ
မတရား သဖြင့်ဖိစီး နှိပ်စက်နိုင်တက်ပြုလုပ်သည့်အမှု၊ သေရည် သေရက် သောက်
စား ယစ်ဝလင်ရှိမယား ကိုသိမ်း ယူလင်ကိုတရပ်တပါး သို့နှင်ထုတ်ထွက်သွား စေ
သည့်အမှု၊ ဆင်း ရဲသား တို့ဥစ္စာပစ္စည်း များ ကိုသိမ်း ယူမှုခင်း ရှာကြံလူကိုသတ်
ဖြတ်ခံ နေရသည့်အမှုဆိုင်ရာမြို့ ကျေး ရွာ များ မှာလက်ရှိသူကြီး ရှိလျက်နှင့် ကြေး
ငွေစား ယူစာ ပေး အပ်ခန့်ထား သည်အမှု၊ လက်ရှိမြို့ ကျေး ရွာသူကြီး မှာ မှုခင်း
မရှိဖြစ်လျှက်အရိုး မဟုတ်သည်များ ကို ကြေး ငွေအများ စား ယူအရိုး ပြုလုပ်အမိန့်
တော်မြွတ်ခံသည့်အမှု၊ လက်ရှိမြို့ရွာသူကြီး တို့ကအရာမကျ အောင်လက်မဲ့သူကြီး တို့ ပေး
သည့်နည်း တောင်း ခံယူသည့်အမှု၊ မြို့ရွာသူကြီး တဦး ကိုအမိန့် တော်မြွတ်ခံပြီး လျှင်
လေး ဦး ငါး ဦး ရောထွေး အမိန့် တော်ပြန်ဆိုသည့်အမှု၊ အမိန့် တော်မြွတ်ရထား
သူမဟုတ်ဘဲလျှက် ကြေး ငွေအများ ပေး သူကိုအမည်လဲ ပြောင်း ထည့်သွင်း ပြန်ဆိုသည့်
အမှု၊ မြို့ရွာသူကြီး ခန့်အမိန့် တော်တွင်မှန်လျှင် ပါသည်ကိုမပါမ ပါသည်ကိုအပါပြုလုပ်
ပြန်ဆိုသည့်အမှုမှစ၍ မသင့်မလျော် တော်မတရား သည့်အမှုကိုကျင့်ကြံပြုလုပ် ကြောင်း
ရှိခိုး သံ တော်ဦး တင်ချက်တွင်ပါသည့်အတိုင်း မှန်မမှန်ကိုမှူး ကြီး မတ်ကြီး တို့ချင့်ညှိ
နှိုင်း တိုင်ပင်စစ် ဆေး မေး မြန်း တော်မူရာမမှန်သည့်အရာမရှိမတရား သ
ဖြင့်ကျင့်ကြံပြုလုပ်များ ကြောင်း ကိုသိ တော်မူသာ၍ ရှိသည်၊ ငဘိုး ကြီး ၊ ငတုပ်၊ င
ပြောင်တို့သည်အထူး သဖြင့်သူ ကောင်း ပြု တော်မူသည့် ကျေး ဇူး သစ္စာ တော်ကိုမ
ထောက်ရာဇဝတ် တော်ကိုမ ကြောက်ပြည်သူဆင်း ရဲသား တို့ကိုဩဇာအာဏာနှင့်ဖိ
စီး နှိပ်စက်နိုင်တက်ပြုလုပ်ဆိုး သွမ်း ကျင့်ကြံသူများ ဖြစ်၍ ငဘိုကြီး ကိုသူ ကောင်း ပြု
ရင်း စား ကျေး မြို့ရွာဆိုင်ရာအစုအငန်း နှင့်တကွအတွင်း ဝန်အရာကနှုတ်၊ င
တုပ်၊ င ပြောင်ကိုသူ ကောင်း ပြု တော်မူရင်း စာ ကျေး မြို့ရွာဆိုင်ရာအစုအငန်း
နှင့်တကွ မြောက်ဒဝယ် သေနတ်ဗိုလ် အောက်မား ဝန်အရာများ ကိုနှုတ်၊ ငဘိုကြီး

ငတုပ်၊ ငပြောင် တို့ကို ထောင်မှာအကျည်း ထား ၊ ငရွှေမောင်ကိုသူကောင်း
ပြုတော်မူရင်း စား ကျေး မြို့ရွာဆိုင်ရာအစုအငန်း နှင့်တကွ ဝန်ကြီး အရာက
နှုတ်၊ ငလတ်ကို ကောင်ဟန်ဝန်အရာကနှုတ်၊ ငငယ်ကို ငွေခွန်ဝန်အရာကနှုတ်၊
ငဘကို ကောသမ္ဘီမြို့စား အတ္တပါတ်မြင်း ဝန်အရာကနှုတ်၊ ထောင်မှာအကျည်း ထား ၊
ငဘား တို့ကိုစား ကျေး မြို့ ရွာအစုငန်း (နှင့်)တကွမြို့တော်ဝန်အရာကနှုတ်၊
ငဘန်အသည်ဝန်အရာကနှုတ်၊ ငရွှေတုကိုစာရေး ကြီး အရာကနှုတ်၊ ငငယ် တောင်
သမန်လယ်စား စီး တော်မြင်း ဝန် ရွှေတိုက်စိုး အရာကနှုတ်၊ ငပြား ကိုလမိုင်း
မြင်း ဝန်အရာကနှုတ်၊ ငမြို့၊ ငကံ၊ ငတာတို့ကိုမြို့စာရေး အရာကနှုတ်၊ ငခင်၊
ငတုပ်တို့ကိုခြံတိုက်ဆင့်အရာကနှုတ်၊ ထောင်မှာအကျည်း ထား ၊ ငဘိုမောင်၊ ငဘို
တို့ကို၊ ပုဘဲစာရေး ကြီး အရာကနှုတ်။

(အတ္တရာဇ် ၁၂၄၃ ခုတပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁၄ ရက်နေ့) (17 March 1882)

(ကုန်း ၊ တ၊ ၁၉၆၇ ၊ စါ၅၇၅-၆)

နိုင်ငံတော်အတွင်း ပြည်သူဆင်းရဲသား ကျွန်တော်မျိုးတို့မှာ တရားမှု ရာဇဝတ်မှုများကို ခွဲ၍ စရိတ်ကြေးငွေ ပိုမိုကုန်ကျ နစ်နာပင်ပန်းကြောင်း အနီးအဝေး အရပ်ရပ်မြို့ရွာ ရွာမှာလည်း စိုးအုပ်ထိန်းသိမ်း ရန်နိုင်တန်နိုင် လောက်ရုံ အရာရှိအကြီး အအုပ်ခန့်ထားမြဲပင် မြို့အား ရွာအားများနှင့် မမျှမြို့ဝန်စစ်ကဲနား ခံမြို့စာရေး အထိမ်းအအုပ်မှစ၍ အစိုးရအရာရှိများ ပြားသောကြောင့် ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ကို မှုခင်းရှာကြံ ချဲ့ထွင်ပြုလုပ် ကြေးငွေ ပိုမိုခွဲတောင်းစား ယူ၍ မြို့ရွာနေလူတို့ နစ်နာပင်ပန်းကြောင်း မြို့ရွာနေသူကြီး မြင်းစီး မြင်းခေါင်း ဒိုင်း ခေါင်း အဝန်း မှစ၍ ကြီး ငိုး စိုး ငိုး ရှိသည်များကိုလည်း လက်ရှိလက်မဲ့ အတင်အလျှောက် အနှုတ်အခန့် အလဲအပြောင်းများ ပြားသောကြောင့် စရိတ်ကြေးငွေ အင်အားနှင့်မတန် ပိုမိုကုန်ကျ ဆင်းရဲပင်ပန်း မချမ်းမသာရှိကြကြောင်းများနှင့် ရွှေနားတော်မြတ်ကြားသိတော်မူရသည်၊ တိုင်းပြည်နိုင်ငံအသျှင်ဘုရင်မင်းမြတ်တို့ မည်သည် ပြည်သူဆင်းရဲသားတို့ ပင်ပန်းမရှိ ကိုယ်စိတ်နှဖြာ ချမ်းသာအကြောင်း ဥစ္စာစီးပွါး ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ရန်အကြောင်းများကို မပြတ်ရှာမှီးတော်မူသ ဖြင့် သာသနာတော်ကျိုး တိုင်းကျိုး ပြည်ကျိုး တိုးပွါးဖြစ်ထွန်း အောင်အထူးသဖြင့် အားထုတ်ဆောင်ရွက်တော်မူရသည်၊ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်သည်လည်း တိုင်းပြည်နိုင်ငံကို တရားနှင့်အညီ ကျင့်ဆောင်စိုးအုပ်တော်မူရန် အမိဋ္ဌာန်တော်ကြီးဖြစ်သော မင်းသာမံခံဝန့်ခဲသော ရာဇာဘိသေကမုဒ္ဒါဘိသိက်ကို မြတ်သောမိဘုရားခေါင်ကြီးနှင့်တကွ သွန်းခံတော်မူပြီးလျှင် ရာဇဓမ္မကျင့်ဝတ်တရားအပေါင်းကို ကောင်းစွာကျင့်ဆောင်တော်မူသည်နှင့်အညီ တိုင်းပြည်နိုင်ငံတော်အတွင်း ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ ချမ်းသာရာ ချမ်းသာကြောင်း ဥစ္စာစီးပွါးများ ရာများကြောင်း ဖြစ်စေရန် ကိုယ်တော်တိုင်ကြံစီအားထုတ် စောင့်ရှောက်စိုးအုပ်တော်မူမည်ဖြစ်သည်၊ ပြည်သူတို့မှုခင်း တရားစကား ရှိသည်များကို အတွင်းတော် လွှတ်တော် ရှေ့ရုံး မှတပါး ဆိုင်ရာအိမ်ပြင်အိမ်ဝန်အိမ်များက လက်ခံ၍ အချုပ်အနှောင် အစစ်အမေး မရှိစေနှင့်၊ ရှေ့တော်သို့သွင်း သင့်သွင်းထိုက်သည့်အမှုများကို အတွင်းတော်၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့်စပ်သည်များကို လွှတ်တော်ရှေ့ရုံး၊ တရားမှုနှင့်စပ်သည်များကို လွှတ်တော်ခွဲဝေပိုင်းခြား

သည့်အတိုင်း သာ လျှောက်ထား စွဲဆိုစစ်မေး စီရင်စေ၊ တရား ရာဇဝတ်စစ်
မေး စီရင်ထိုက်သည်အတွင်း တော်လွှတ်တော် ရှေ့ရုံး တရား ရုံး များ မှာလည်း
အမှုစစ်ဆေး ကာလစာ ရေး စာချီတို့နှင့်သာ မလွဲမထား စေရ၊ အမှုစစ်အမှု
ကိုင်အရာရှိတို့ကိုယ်စစ်ဆေး မေး မြန်း ရေး မှတ်စေပြီး လျှင်စစ်ချက် မေး ချက်
ကောက်ချက်ဖြတ်စာကူး သန်း စေ၊ ရုံး အရာရှိသျှင်စါရေး ၂ စီယုံကြည်ခံဝန်
သူကို စေခိုင်း ထမ်း ကြ စေ၊ တရား ရာဇဝတ်မှုနှင့်စပ်၍အမှုသည်တို့မှာ ခေါ်
ဝတ်ရေး လုင်မှစ၍ တောင်း သင့် တောင်း ထိုက်သည့် ကြေး ငွေများ ကိုလည်း အ
ထက်ပြဌာန်း ပိုင်း ခြား ထုတ်ပြန် တော်မူသည့်အမိန့် တော်ဥပ ဒေပါသည့်ပြင်ပို
မိုသာလွန်၍အ တောင်း အယူ မရှိ စေနှင့်၊ အမှုကိုင်အရာရှိတို့ကိုယ်တိုင်ကြပ်၍အ
မိန့် တော်ဥပ ဒေထွက်ရှိသည့်အတိုင်း သာ တောင်း ယူကြ စေ၊ အနီး အ ဝေး အရပ်
ရပ်မြို့ ကျေး ရွာ များ မှာမြို့ဝန်စစ်ကဲနား ခံအရာရှိမြို့အုပ်ရွာအုပ်ခန့်ထား
ရန်ရှိသည်ကိုလည်း အလိုရှိရာတဦး ကတိငဲ့ကွက်အတင်အ လျှောက်မရှိကြ စေနှင့်၊ မြို့
ရွာကို နေရာတကျဆင့်ဆိုထိန်း သိမ်း ကြည့်ရှုနိုင်မည်အရည်အချင်း ရှိသူကိုခန့်ထား
တော်မူမည်၊ မြို့ဝန်စစ်ကဲနား ခံအရာရှိမြို့အုပ်ရွာအုပ်ခန့်ထား ရန်ရှိလျှင်မှူး
မတ်အရာရှိစုံညီညွှိနှိုင်း ရွေး ချယ်ဆက်သွင်း တင် လျှောက် စေ၊ မြို့ရွာသူကြီး မြင်း
ခေါင်း မြင်း စီး ဒိုင်း ခေါင်း အဝန်း မှစ၍ကြီး ငိုး စိုး ငိုး ရှိသည်များ မှာ
လည်း ဆိုင်ရာအဝန်း များ နှင့်အခန့်အထား မရှိ၊ အမိန့် တော်နှင့်ခန့်ထား
ရန်ရှိသည်ကိုလည်း အရိုး ဌာဝရတည် စေရာ၌မြို့ ကျေး ရွာကို နေ ရာကျကြီး စိုး
ဆောင်ရွက်နိုင် စေရန်ဖြစ်သည့်အတိုင်း မှူး မတ်အရာရှိတဦး တ ယောက်တည်း
အလိုနှင့်အတင်အ လျှောက်မရှိကြ စေနှင့်၊ အရိုး အသား မှန်၍မြို့ရွာကြိုက်ညီဖြစ်သင့်
ဖြစ်ထိုက်သူတို့ကိုသာ ရွေး ချယ်ခန့်ထား တော်မူသူလွှတ် တော်ကစစ်ဆေး မေး မြန်း
စာဆက်သွင်း ခန့်ထား တော်မူသူတို့ကိုသား မြေး စဉ်ဆက်အရိုး ဌာဝရအမြဲတည်
သဖြင့်မှုပြစ်မရှိဘဲရာထူး မကျနိုင် စေသည်၊ သက္ကရာဇ်ခုနှစ်ကစ၍စစ်တန်း စါ
ရင်း မှန်ကန် သေချာ အောင် ရေး သား တင် ပေး စစ်ဆေး ပြီး လျှင် ရွှေတိုက်
တော်မှာသွင်း ထား စေ။

21 March 1882

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၃ ခု နှောင်း တန်ခူး လဆန်း ၃ ရက် နေ့နား ခံမင်းထင်ရာဇာ ကျောက်ခေါင်တွင်ပြန်။

(ဝန်စစ်တန်း စါစု၊ စါ၃၈-၄၀)

1882

နိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ ကျေး ရွာများ မှာ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၄ ခု သဿမေဓ
အခွန်တော် ကောက်ခံရန်ရှိသည်ကိုမြို့ဝန်အရာရှိတို့ ကောက်ခံပုံဥပဒေ ပြေစာ
လက်မှတ်များ ကို ပေး အပ်၍ပြည်သူဆင်း ရဲသား တို့မနာမကျည်း ဆယ်ဖို့တဖို့တက်
မလွန်စေရာ ပေး အပ်သည့်ဥပဒေအတိုင်း ကြ အောင်ဆိုင်ရာမြို့ရွာ ရှင်တို့က
နေရာကြနှိုး ဆော် ကောက်ခံဆက်သွင်း စေဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ရင်း နှင့်
အညီမှာထား ဆင့်ဆို ကောက်ခံဆက်သွင်း စေရမည်ဝန် ထောက်မင်း တို့။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၄ ခုကဆုန်လဆန်း ၁ရက် နေ့နား ခဦးလှယည်တွင်ပြန်။
(ဝန်စစ်တန်း စါစု၊ စါ၄၀)

နိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ရွာတို့နှိုက် ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၊ သာသနဒါယကာ မဟာဓမ္မရာဇ်တရား မင်း မြတ်သည် လောကသကျ်စ်၊ သမုတိအစစ်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်ကို နေဝန်း လဝန်း အလား တနေ့တခြား စည်ကား ပွင့်လင်း တိုး တက် အောင်အလွန်အလိုတော်ရှိသည်၊ သာသနာတော် သုံးပါး တို့တွင်ကန်ရိုး ကန် ပေါင်သဘွယ်ဖြစ်သော ပရိယတ္တိ (သာသနာတော်) စည်ကား ပွင့်လင်း သဖြင့်တည်တန့်နိုင်လုံမှသာလျှင် ရေသဘွယ်ဖြစ်သော ပဋိပတ္တိ သာသနာတော် (ကြာသဖွယ်) ဖြစ်သော ပဋိဝေဓသာသနာတော်နှစ်ပါး တိုးတက်စည်ကား ပွါး များ ဖြစ်ထွန်း ရာ သောအကြောင်း (ဖြစ်သည်)၊ ပဋိပတ္တိ သာသနာတော်တွင်လည်း ဝိနည်း ပရိယတ်ဟူသည်မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏အသက်သဘွယ် (ဖြစ်သော ကြောင့်ထိုအ) သက်သဘွယ်ဖြစ်သော ဝိနည်း ၊ ပရိယတ် တည်ထွန်း မှသာလျှင်မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်ဆုတ်ယုတ် (ပျက်ပြား) တိမ်း ပါး ခြင်း မရှိ၊ အစွန့်ရှည်စွာတည်ထွန်း ရာ သောအကြောင်း ရှိသည်အတိုင်း သာသနာတော်တွင်ခို၀င် (နေထိုင်ကြသည့်) ရဟန်း သံဃာတို့ဟူသည်လည်း ဝိနည်း ပရိယတ်ကို လေ့လာ ဆောင်ရွက်ကြ၍ ဝိနည်း သဘောကို (လေ့လာသိကြွမ်း ရှိလျက်) သိက္ခာပုဒ်တော်ကို စောင့်ရှောက်ကျင့်သုံး ကြမှသာလျှင်သီလသိက္ခာပြည့်စုံစင်ကြယ် သဖြင့် (လူနတ်ပြဟ္မာ) ဟူ သော ချမ်း သာသုံး ပါး ကိုရရာ သောအကြောင်း ရှိသည် ဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံတော်အတွင်း (အရပ်ရပ်မြို့ ကျေး ရွာတို့တွင် နေ) ထိုင် ကြသည့် ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ မိမိတို့တပည့် ပရိသတ် ဂိုဏ်း သား သံဃာ တို့ကို (ဝိနည်း သဘောကျွမ်း ဂန်အ) ကျဆုံး မပြုဝါဒ ပေး ရန် ဥဘတော ဝိဘင်း ပါဠိ တော်ကိုကြည့်ရှုပို့ချ လေ့လာကြစေ၊ မိမိတို့က ဥဘတော (ဝိဘင်း) ပါဠိ တော် ကိုကြည့်ရှုပို့ချ လေ့လာပြီး လျှင်တိုက်တွင်း ရှိတပည့်ရဟန်း ကျောင်း တိုင်ပုဂ္ဂိုလ် ဂိုဏ်း တွင်း (မှီတင်း နေထိုင်ကြသည့်) ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ဒွေး မာတိကာ နှစ်စောင်၊ ခန်း နေရဟန်း တို့မှာ ဘိက္ခုပါတိမောက်ာ စောင်၊ သာမဏေတို့မှာ (ပဗ္ဗဇ္ဇကဏ္ဍ) လိင်ဒါဏ် သေခိယ ခုဒ္ဒသ ခန္ဓက ဝတ်၊ ပါဠ်အနက်များ ကိုအာဂုံ နှုတ်တက် ဆောင်ရွက်ကြစေ၊ (မိမိတို့ နေထိုင်ရာ တိုက်အရံမှ ထွက်၍) ရပ်စုကွက်စုများ သို့သွား လိကြသည့်အခါတို့၌လည်း ဘုရား ခွင့်ပြု တော်မူအပ် သောအရပ်ဌာန (မဟုတ်သည်တို့)

နှုတ်သင်္ကန်း မရုံမူ၍သွား လာခြင်း ၊ သင်္ကန်း ရုံကို ဖြုတ်သိမ်း ကိုယ်ကို ဖွင့်လှစ်၍ နေခြင်း ၊ ရဟန်း (သင်္ဃာတို့သမဏ) သာရုပ္ပ မဖြစ် သော ဈေး ပြင်ကနား ကစား ပွဲများ သို့သွား လာထွက်ဝင်ကြည့်ရှု နေထိုင်ခြင်း ၊ ဇာတ် (ရုပ် သေး ကခုံသီဆိုသည့်) ပွဲလမ်း သဘင်ကြည့်ရှုခြင်း ၊ ရွှေ ငွေအနာမာသနိဿဂ္ဂိယ ဝတ္ထု၊ ဒုက္ကဋ် ဝတ္ထုတို့ကို မအပ် သော အခြင်း အရာ (တို့ကိုပြုကျင့်သုံး ဆောင်) ခံယူခြင်း ၊ ကပ္ပိယ ဝတ္ထုပင်ဖြစ် သော်လည်း အကပ္ပိယ ဝေါဟာရဖြင့်ကိုယ်တိုင် ရောင်း ဝယ်လဲလှယ်ခြင်း ၊ သူတပါး တို့ကို ရောင်း ဝယ်လဲလှယ် စေခြင်း ၊ ကုလဒူသက အနေသနအမှုတို့ကိုပြုကျင့်လွန်ကျူး ခြင်း ၊ လှည်း နွား ရှာမှီး မွေး မြူ၍လှည်း ယဉ်စီး နင်း သွား လာခြင်း ၊ လှေယဉ် လှေ လောင်း ကစား ပြိုင် လှော်ခြင်း ၊ ဧကရာဇ်မင်း မြတ်အလို တော်မရှိမြစ်တား တော်မူသည့်အမဲ ပံ့သကူ ကောက်ယူခြင်း ၊ စက်မီး ဒုံး ပြောက်စ သော ရဟန်း တို့နှင့် မအပ် မရာသည့်အမှုများ ကိုပြုကျင့်လွန်ကျူး ခြင်း စ သော သာသနာ တော်ဆုတ်ယုတ်သိက္ခာသီလညစ်နွမ်း ကြောင်း အမှုတို့ကိုပြုကျင့်လွန်ကျူးမရှိစေနှင့်၊ ဂိုဏ်း အုပ် ဂိုဏ်း ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့က ဂိုဏ်း တွင်း ရှိတပည့်ရဟန်း သာမဏေ ဂိုဏ်း သား ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုတင်း တင်း ကြပ်ကြပ်ဆင့်ဆိုဆုံး မမြစ်တား ကြစေ၊ သုတ္တ ဒွေသ ဥပုသ်ပြု လောက် သော သင်္ဃာပြည့်စုံသည့် ကျောင်း တိုက်တာတို့မှာ သုတ္တ ဒွေသ ဥပုသ်ပြုခြင်း ၊ တမြို့တရွာတည်း နှိုက်ဆွမ်း စဉ်ပရိတ်ရွတ်၊ အသုဘ ရှုစ သော သင်္ဃကံ မဟုတ် ရာဌာနတို့နှိုက်ကွဲပြား သီး ခြား ပြုကျင့် နေထိုင် မရှိအညီအညွတ်ဖြစ်ခြင်း တို့ဖြင့် သင်္ဃာညီညွတ်အကွဲအပြား မရှိရ အောင်ဂိုဏ်း အုပ် ဂိုဏ်း ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကတင်း တင်း ကြပ်ကြပ်ဆင့်ဆိုဆုံး မကြ စေ ။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၄ ခု ဝါဆိုလဆန်း ၈ ရက် နေ့တံဆိပ် 22 June တော်ရ ဆရာ တော်တို့ 1882 စုံညီသုဓမ္မာ တော်တွင်ပြန်ဆိုသည် နိုင်ငံ တော်အတွင်း မြို့ရွာရှိ ဂိုဏ်း အုပ် ဂိုဏ်း ထောက် ဂိုဏ်း သား သင်္ဃာတို့ကျင့်သုံး နေထိုင်ဆင့်ဆိုရန်သာသနာပိုင်ဆရာ တော်ဘုရား ကြီး (မိန့်) ။

(အမြင့်ဘုံပျံ ကျောင်း စါစု)

သံဃလင်္ကာရသဒ္ဓမ္မဝံသသိင်္ဂပဝရဓမ္မသေနာပတိမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာဂုရု ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင် ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဆရာတော်အမိန့်တော်ရှိသည်။ လောင်း ရှည်မြို့နယ် လေး ရပ်ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း သိတင်း သုံး နေကြသည့်သင်္ဃာတို့တွင်ဆုံး ဖြတ်စီရင်ရန်ရှိသမျှသာသနာ့ ရေး သာသနာမှုနှင့်စပ်သည်များ ကိုဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီထိန်း သိမ်း အုပ်ချုပ်စီရင်ဆုံး ဖြတ်စိမ့်မည်။ ဂဏ္ဍိစရိယ ဂဏပါမောက္ခကမ္မာကမ္မဝိနိစ္ဆယအဖြစ်ဖြင့်သက္ကရာဇ်

26 March 1883

၁၂၄၄ခု (နှောင်း)တန်ခူး လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့ လောင်း ရှည်မြို့မယွန်း ကျောင်း နေရှင်ကဝိကိုဂိုဏ်း အုပ်၊ ၎င်း မြို့မမင်း ကျောင်း နေရှင်ပုည၊ ၎င်း မြို့စီရင်စုရင်း ခဲရွာ ကျောင်း နေရှင်ဝိစိတ္တတို့ကိုဂိုဏ်း ထောက်ခန့်အပ်တော်မူသည်၊ ၎င်း မြို့နယ် လေးရပ်ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း သိတင်း သုံး နေကြသည့်သင်္ဃာတို့တွင်ဆုံး ဖြတ်စီရင်ရန်ရှိသမျှသာသနာ ရေး သာသနာမှုနှင့် စပ်သည်များ ကိုဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ကဆုံး ဖြတ်စီရင်စေ၊ ၎င်း နယ်တွင်း ရှိသံဃာတို့လည်း ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီဆင့်ဆိုဆုံး မရာမသွေမလွှဲနာခံ၍ဂရုမရ ဝိပဿနာမုရ တရား နှစ်ပါး ကိုပွါး များ အား ထုတ်ကျင့်ဆောင် နေထိုင်ကြစေ။

မင်္ဂလာမှန်ကျောင်း ဆရာတော်၊ နန်း ဦး မင်္ဂလာဆရာတော်တို့စာ ပေး မှာထား လိုက်သည်၊ လောင်း ရှည်မြို့နယ် လေး ရပ်ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း သိတင်း သုံး နေထိုင်ကြသည့်ဂိုဏ်း သံဃာတို့နှင့်မြို့ဝန်စစ်ကဲမြို့သူကြီး ရွာသူကြီး ခေါင်း အကြီး အစီရင်စာ ရေး တို့။

(ကြာထွန်း ၊ ယော ၊ စါ၊ ၆၆)

18 May 1883

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုနယုန်လဆန်း ၁၃ ရက် နေ့ ရွှေမြို့တော် နောက်ပြင်သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး သီတင်းသုံး တော်မူသည့်ဝန်ရှင်တော်တိုင်တား မြို့စား မင်းကြီး တိုက်တွင် ရွှေမြို့တော်ရှိတံဆိပ်တော်ရဆရာတော်ရ၃ ပါး တို့ဝိနည်းကျမ်း ဂန်များ နှင့်နှိုင်းယှဉ်ဆင်ခြင်လျက်သဘောတူစုံညီ ရွှေမြို့တော်မှ စ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း ရှိတံဆိပ်တော်ရ မရ၊ ရဟန်း သံဃာတော်တို့ကိုဆင့်ဆိုရန်ပြဋ္ဌာန်း ပိုင်း ခြား ထား ကြသည့်ကျင့်ဝတ်ဥပဒေကိုဆရာတော်တို့စုံညီသင့်ကြောင်း နှင့်သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ကိုလျှောက်ထား ကြရာသင့်ပြီအမိန့်တော်ရှိသည်ကိုမှတ်သား ချက်။

(<u>သူရိယ</u>၊ တွဲ ၆၊ မှတ် ၉၊ နိဝင်ဘာ ၁၉၃၂၊ စာ ၂၃)

10 May 1883

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုနယုန်လဆန်း ၁၃ ရက် နေ့သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရား ကြီး ရှေ့သာသနာရေး သာသနာမှုနှင့်ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်စည်း ဝေး လာရောက် သည့်ဆရာတော်များ စာရင်း

အနောက်ပြင်

သာသနာပိုင် ဆရာတော်ဘုရား
နန်း ဦး ဆရာတော်
(နန်း ဦး)တိုက်အုပ် ဆရာတော်
ခင်မကန် ဆရာတော်
မေဃဝတီ ဆရာတော်
ပင်း ယ ဆရာတော်
ရွှေပြည် ဆရာတော်
မြို့သာ ဆရာတော်
ထီး လင်း ဆရာတော်
ဆရာတော် ဦး အာစရ
မှန် ကျောင်း ဆရာတော်
သင်္ဂဇာ ဆရာတော်
တပယင်း ဆရာတော်
ခွေး ချို ဆရာတော်
ဆရာတော် ဦး ကဝိန္ဒ (၏ကိုယ်စား)

ပေါင်း ၁၅

အရှေ့ပြင်

ဆင်တဲ ဆရာတော်
မဏ္ဍရာ ဆရာတော်
ဆရာတော် ဦး စန္ဒလင်္ကာ
သက်ပန်း ဆရာတော်
လှဲထွေ ဆရာတော်

ပုခန်း ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
ဝိစိတ္တာရာမ ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
ဝိဇယာရာမ ဆရာတော်
မှန်ကျောင်း ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
နန်းတွင်း ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
ဆရာတော် ဦးဂန္ဓာမုဂု(၏ကိုယ်စား)
ဆရာတော် ဦးဂန္ဓမာ
ဆရာတော် ဦးအာလောက(၏ကိုယ်စား)
ဆရာတော် ဦးသကျဝံသ
ဆရာတော် ဦးလက္ခဏ
ရွှေမင်္ဂရာ ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
မင်္ဂလာရာမ ဆရာတော်
သဒ္ဓမ္မဇောတိကာရာမ ဆရာတော်
မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမ ဆရာတော်
လယ်ကိုင်း ဆရာတော်
ငါးစို့ ဆရာတော်
မဟာဝိဇိတာရာမ ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
ဆရာတော် ဦးအာဒိစ္စ
ဆရာတော် ဦးပဒုမ
ဆရာတော် ဦးသုဇာတ
ဆရာတော် ဦးရာဇိန္ဒ
ဆရာတော် ဦးဝိလာသ

ပေါင်း ၂၇

မြောက်ပြင်

စံကျောင်း ဆရာတော်(၏ကိုယ်စား)
မဏ္ဍလာရာမ ဆရာတော်
ငါးကျမ်း ဆရာတော်

ဆူး ခါး ဆရာတော်

ရမည်းသင်း ဆရာတော် ဦး ဝါယမ

ထရံကာ ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

ဆရာတော် ဦး ကလျာဏ (၏ကိုယ်စား)

မင်း ခင်း ဆရာတော်

ဝေဠုဝန် ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

ဃောဘိတာရာမ ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

ဃောသိတာရာမ ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

အုတ်ကျောင်း ဆရာတော်

လုံး တော် ဆရာတော်

ခေါ်တော ဆရာတော်

အနောက်မဏ္ဍရာ ဆရာတော်

ပေါင်း ၁၅

တောင်ပြင်

ဆီး ပနီ ဆရာတော်

မိုး ထိ ဆရာတော်

မိုး တား ဝန်ထောက်တိုက် ဆရာတော်

မိတ္ထီလါ ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

ညောင်ကန် ဆရာတော်

ဘုံ ကျောင်း ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

အောင်မြေရွှေဘုံ ဆရာတော်

ဒက္ခိဏာရာမ ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

အသောကာရာမ ဆရာတော်

ရွှေရေး ဆောင် ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

ဂူကြီး ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

မြတောင် ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

သေနတ်ဝန်ကြီး တိုက် ဆရာတော် (၏ကိုယ်စား)

တောင်ခွင်ဝန်ကြီး တိုက် ဆရာတော်

ဆရာတော် ဦး ပုည (၏ကိုယ်စား)

ပေါင်း ၁၅

အနောက်ပြင်	ဆရာတော်	၁၅
အရှေ့ပြင်	ဆရာတော်	၂၇
မြောက်ပြင်	ဆရာတော်	၁၅
တောင်ပြင်	ဆရာတော်	၁၅
	ပေါင်း	၇၂

(_သူရိယ_၊ တွဲ ၆၊ မှတ် ၉၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉၃၂၊ စာ ၂၃-၄)

18 May 1883

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခု (နယုန်လဆန်း ၁၃ ရက်နေ့) တွင် သာသနာပိုင်ဆရာတော်
ထုတ်ပြန်တော်မူသည့် ရဟန်းသံဃာတော်တို့ ကျင့်ဆောင်ရန် ဥပဒေ

ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရွှေမြေအသျှင်ဆဋ္ဌန်ဆင်မင်းသခင် ဆင်ဖြူများရှင် လက်နက်စကြာသခင် အသျှင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး ဆရာတော် အမိန့်တော်ရှိသည်။ ရွှေပြည်တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်းထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့

ကပ်ဦးအစ မဟာသမ္မတ သကျနွယ်စဉ် အဒိစ္စဝင်မျိုး နန်းရိုးအစစ်ဖြစ်တော်မူသော ငါတို့ သာသနာဒါယကာ မဟာဓမ္မရာဇာ တရားမင်းမြတ်သည် လောကသုံးပါး၌ မင်းဆုံး ဓမ္မရာဇာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်ကို တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော အစလသဒ္ဓါတော်မြတ်ဖြင့် အလွန်သက်ဝင်ကြည်ညိုတော်မူသည်နှင့်အညီ သာသနာတော်သုံးပါးတို့တွင် ပရိယတ္တိသာသနာတော်တည်းဟူသော အမြစ်ပင်စည်ဖြစ်ထွန်းကြီးပွါးမှ ပဋိပတ္တိသာသနာတော်တည်းဟူသော သီလ ဓုတင် သမထ ဝိပဿနာတည်းဟူသော အပွင့်အသီးဖြစ်ထွန်းရာသည်။ ပဋိပတ္တိသာသနာတော်တည်းဟူသော အပွင့်အသီးဖြစ်ထွန်းမှလည်း ပဋိဝေဓသာသနာတော်တည်းဟူသော မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အရသာထူးကို ခံစားသုံးဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ သာသနာတော်၌လည်း အလဇ္ဇီ ဒုဿီလ ပါပသမာစာရ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပေါ်ထွက်ထွက်ကြွားမရှိ လဇ္ဇီ ပေသလ သီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ ပေါ်ထွန်းစည်ကားရှိမှလည်း မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်သည် ရောင်ခြည်တထောင်တည်ထွန်းဆောင်သော ဘာဏုရာဇာ စကြာရဝိလင်းလင်းညီသကဲ့သို့ တိုးတက်စည်ကားပြန့်ပွါးခြင်းဟူသော ဝုဍ္ဎိ ဝေပုလ္လအဖြစ်သို့ ရောက်သဖြင့် ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်းဖြစ်၍ အဓွန့်ရှည်စွာဖြစ်ထွန်းစည်ကားပြန့်ပွါးခြင်းဖြစ်မည်။ သို့အစရှိသဖြင့် သာသနာတော်ထွန်းပေါ်တောက်ပခြင်းနှင့်စပ်သည့်အရာများကို ကြံရည်တော်မူပြီးလျှင် ဆရာတော်ကို ရွှေနန်းတော်သို့ ပင့်ဆောင်တော်မူ၍ ပွတ်သစ်သော ခရုသင်းသည် အလွန်ဖြူစင်ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ သာသနာတော်မြတ်သည်လည်း အလွန်ဖြူစင်သန့်ရှင်းသဖြင့် တနေ့တခြား ပြန့်ပွါးစည်ပင်ခြင်းဖြစ်အောင်အားထုတ်တော်မူပါမည့်အကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားတော်မူသည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်း

ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း သာသနာတော်မြတ်၏ စည်ပင်ထွန်းလင်း ပြန့်ပွါးခြင်း ဖြစ်မည်များကို ညီညာရိုင်းပင်း၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်သည့်အတိုင်း အုပ်ထိန်းကြည့်ရှုသည့် ဂိုဏ်းအတွင်း နေထိုင်ကြသည့် ရဟန်း သာမဏေတို့ ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်အညီကျင့်ဆောင် နေထိုင်စေရန် ယခုပေး အပ်သည့်ကျင့်ဝတ်ဥပဒေကို အပေါ့သုတ္တကြောင့်ကျမဲ့ပြုမူ၍ ဂိုဏ်းအတွင်း မှာပြန့်နှံ့အောင်ဆင့်ဆိုပေး အပ်သည့်ဥပဒေတော်အတိုင်း တင်းတင်း ကြပ်ကြပ်ဆုံး မဩဝါဒပေး၍ နေထိုင်ကြစေ။

၁။ အကြံအကဲပြုလုပ်သူ ဂိုဏ်း အုပ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ကမ္မာကမ္မ ဝိနိစ္ဆယအရာတို့၌လိမ်မာစေခြင်း ငှါဝိနည်း လေး စောင်၊ ဂိုဏ်း ထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ဒွေး မာတိကာ၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဂိုဏ်း သား ရဟန်း တို့မှာ ဒွေး မာတိကာ၊ ဘိက္ခုပါတိမောက်များ ကိုပဂုဏဝါစုဂ္ဂတပြု၍ လေ့လာကျက်မှတ် ဆောင်ရွက်ရမည်။

၂။ မိမိတို့ဂိုဏ်းအတွင်း ရှိရဟန်း ခံထိုက်သည့်သာမဏေတို့ကို ဥပသမ္ပဒကံသို့တင်ဆောင် ကြသည့်အရာမှာ အဓိဋ္ဌာန် လောက်သည့်သင်္ကန်း သပိတ်တို့ကို ရှေးဦး စွာပြည့်စုံစေ၍ ဥပသမ္ပဒကံ၏ အင်္ဂါလက္ခဏာတို့နှင့်ညီညွတ် အောင်ပြုလုပ်သဖြင့် ဥပသမ္ပဒကံသို့တင်ဆောင်ပြီး သော် ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ်တော်ကိုထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ လိမ်မာယဉ်ကျေး စေခြင်း ငှါ ဒွေး မာတိကာကိုသတ္တိဗျတ္တိအား လျော်စွာ သင်ကြား လေ့ကျက် ဆောင်ရွက် စေ၍ နေ့စဉ်မပြတ် ဝတ်တက် ဝတ်ကပ်များ တွင်ရွတ်ဘတ် သရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကိုပြုစု စေရမည်။

၃။ မိမိတို့ဂိုဏ်းတွင်းရှိတပည့်သူငယ်တို့ကို ရှင်သာမဏေပြုကြသည့်အရာမှာ နိဂ္ဂဟိတန္တ၊ မကာရန္တနှစ်ပါး တို့တွင်တပါး ပါး ဖြင့်သရဏဂုံကိုပီပြင်စွာရွတ်နိုင် အောင်သွန်သင် ပြသပြီး လျှင်ဥဘတောသုဒ္ဓိဖြစ် အောင်ရှင်သာမဏေပြုပြီး လျှင်ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ လိင် ဒဏ်၊ သေခိယ၊ ခုဒ္ဒသခဏ္ဍကဝတ်ပါဠ်အနက်များ ကိုသာမဏေတို့သတ္တိဗျတ္တိအား လျော် စွာလရက်နှင့်ရမိ အောင်ကျက်မှတ် စေ၍ နေ့စဉ်မပြတ် ဝတ်တက် ဝတ်ကပ်ရာတွင်ရွတ် ဘတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကိုပြုကြ စေရမည်။

၄။ သံဃာ့ အနည်း အများ အနီး အဝေး ကို ထောက်၍ ဥပုသ် ခေါင်း ခန့်ထား လျက်ရှိ သည့်သံဃာတို့မှာ သံဃာလုံ လောက်သည့်အရာဖြစ်လျှင်အညီအညွတ်စည်း ဝေး ၍သုတ္တု ဒ္ဒေသ၊ သံဃဥပုသ်၊ သံဃာမ လောက်လျှင်ပရိသုဒ္ဓိဥပုသ်တို့ကိုပြု၍ ဓမ္မသာကစ္ဆာဖြစ်

အောင်တရားစကားတို့ကို ဆွေးနွေးမေးမြန်းပြောဆိုကြရမည်။

၅။ ဂိုဏ်းတွင်းရှိ ရဟန်းသာမဏေတို့မှာ ဆွမ်းစား သောက်သည့်အခါတို့၌ သက္ကစ္စ စသောအမူအရာတို့နှင့်ပြည့်စုံစွာပြု၍ စား သောက်ခြင်းဖြစ်အောင် ဆရာပြုလုပ်သူတို့က သေခိယသိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်အညီသွန်သင်ပြသအကြိမ်ကြိမ်ဆုံးမကြရမည်။

၆။ မိမိတို့နေရာကျောင်းတိုက်တွင်းမှာ သော်လည်း သင်္ကန်းဝတ်ခြင်း ရုံခြင်း သွားလာခြင်းကိုပြုသည့်အရာတို့၌လိမ်မာသိမြင်ဝတ်ရုံသွားလာခြင်း ရှိအောင်နိဝါသနပါရုပ္ပနသိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်အညီသွန်သင်ပြသအကြိမ်ကြိမ် ပြောဆိုဆုံးမကြရမည်၊

၇။ မိမိတို့နေရာကျောင်းတိုက်အရံမှထွက်၍မြို့တွင်း ရွာတွင်းသို့ထွက်ဝင်သွားလာသည့်အခါတို့၌လည်း ပရိမဏ္ဍလ၊ သုပ္ပဋိစ္ဆန္နသိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်အညီအဝန်းညီစွာဝတ်ပြီးလျှင် ခါးပန်းကြိုးဘွဲ့စည်းခြင်း၊ လည်လက်ကောက်ဝတ်တို့ကိုဖုံးလွှမ်း၍အဝန်းညီစွာရုံခြင်း၊ ကမ္ဗတ်သီးတပ်၍ အောက်သို့ချသောမျက်လွှာကိုဖြန့်စေပြီးလျှင်သမဏသာရုပ္ပပါသဒိကဖြစ်အောင်ထွက်ဝင်သွားလာခြင်းအမှုတို့ကိုပြုကြစေရမည်။

၈။ နံနက်အခါဖြစ်စေ၊ နေ့လွဲအခါဖြစ်စေ၊ မြို့တွင်း ရွာတွင်း သို့ဝင်သွားသည့်အခါတို့၌လည်း ဆရာကိုပန်ကြား ရသောအာစရိယဝတ်နှင့်တက္ကဂါမပဝေသနသိက္ခာပုဒ်ရှိသည်အား လျော်စွာပြုသင့်ကြသည့်အတိုင်း အဆောတလျင်ပြုအပ်သောအကြောင်း မရှိလျှင်ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့ကိုပန်ကြား၍ဝင်သွားစေခြင်း၊ ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့ မရှိလျှင်ထင်ရှားရှိသောရဟန်းတို့ကိုပန်ကြား၍ဝင်သွားစေခြင်းတို့ကိုပြုကြစေ ရမည်။

၉။ မြို့တွင်းရွာတွင်းသို့ဝင်သွား နေထိုင်သည့်အခါလည်း ဝတ်ရုံသည့်သင်္ကန်းကို မြှောက် ပင့်၍သွားလာနေထိုင်မရှိရအောင်ဥက္ခိတ္တကာယသိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်အညီပြော ဆိုဆုံးမဩဝါဒပေးကြရမည်။

၁၀။ ထီးကိုဆောင်းကြသည့်အရာမှာ စီဝရဂုတ္တစသောအကျိုးကိုပြုရန်အခွင့်နှင့်တကွ သည်း ခြေနာစသောအကြောင်း မရှိလျှင်ထီးကိုဆောင်းမိုး၍သွားလာခြင်း တို့မှကြဉ်ရှောင်ခြင်းအမှုတို့ကိုပြုကြစေရမည်။

၁၁။ ဝတ်ရုံသော်သင်္ကန်းများမှာလည်း မအပ်သောဆိုးရည်တို့ဖြင့်ဆိုး၍မအပ်သော အရောင်အဆင်းဖြစ်သည်ဟုသိမြင်လျှင်ထိုမအပ်သောဆိုးရည်နှင့်တကွမအပ်သော

အရောင်အဆင်းတို့မှ ပျောက်ကင်းစေခြင်း ငါးဖုပ်လျှော်ပြီး လျှင်အပ်သော ကပ္ပိယဆိုး ရည်ဖြင့်တဘန်ဆိုး၍ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်ပြုကြရမည်။

၁၂။ နေ့စဉ်မပြတ် ဝတ်တက်ဝတ်ကပ်ခြင်းတို့ကိုပြုရာ၌လည်း ရဟန်းတို့မှာ ဒွေးမာတိကာနှင့်တကွ ဒသဓမ္မသုတ်ပရိတ်တော် ဂုဏ်တော်များကိုရွတ်ဘတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ သာမဏေတို့မှာ ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ လိင်၊ ဒဏ်၊ သေခိယ၊ စုဒ္ဒသခဏ္ဍကဝတ်၊ ဒွတ္တိံသာကာရကမ္မဋ္ဌာန်းများကိုရွတ်ဘတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း အမှုတို့ကိုပြုကြစေရမည်။

၁၃။ ကပ္ပိယကာရကမရှိဘဲ သင်္ကန်း သပိတ်ပရိက္ခရာတို့ကို ကိုယ်တိုင်လဲလှယ်ရောင်းဝယ်ခြင်း၊ ရွှေငွေအနာမာသ နိဿဂ္ဂိယ ဒုက္ကဋ်၊ အကပ္ပိယဝတ္ထုတို့ကို ခံယူသုံးဆောင်ခြင်း အမှုတို့ကို မပြုမကျင့်ရအောင်တားမြစ်ပြောဆိုကြရမည်။

၁၄။ ပစ္စည်းလေးပါးကိုအကြောင်းပြု၍ ပြည်သူဒါယကာဒါယိကာမတို့ထံ၌ မအပ်မရာသော ဝိညတ်၊ ပရိယာယ်၊ ဩဘာသနိမိတ်၊ ကုဟန၊ လပန၊ သာမန္တဇပ္ပန၊ ဣရိယာပထ၊ သဏ္ဍာပနစသည်တို့ကိုပြုကျင့်ခြင်း၊ ဇေဒင်၊ ယတြာ၊ ဂါထာမန္တန်၊ ထိုးကွင်း၊ လက်ဘွဲ့၊ ခါးလှည့်၊ အင်း၊ အိုင်၊ ရွှေလုပ်၊ ငွေလုပ်စသော သာသနာတော်မှ အပဗုဒ္ဓပင်္ကုဋ္ဌဖြစ်သော ဗာဟိရအဝတ်တို့ကို လေ့ကျက်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အမှုမဂ်ဖိုလ်မှ ဖီဆန်ဂါဖ်ဆန်ကြောင်းဖြစ်သော တိရစ္ဆာကထာစသော စကားတို့ကို ပြောဆိုခြင်းအမှုတို့ကိုပြုကျင့်ပြောဆိုမရှိရအောင်ဆုံးမမြစ်တားကြရမည်။

၁၅။ လောကီဖြစ်သောသူတို့သည် လေ့ကျက်အပ်သော ရတု၊ ဂကန်၊ အဲ၊ အန်၊ သီချင်း စသည်တို့ကို ရွတ်ဘတ်ပြောဟောသရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတို့၌ မစပ်မဆိုင်မဆန့်သော ဝတ္ထုသက်သေတို့ကို လေ့လာကျက်မှတ်၍ စရပ်တန်ဆောင်း ဂူကျောင်းဘုရား ရပ်ကွက်ရပ်ကြားတို့၌ ပြောဟောခြင်း အမှုတို့ကို မပြုမကျင့်ရအောင်ဆင့်ဆိုမြစ်တားကြရမည်။

၁၆။ ဂိုဏ်းတွင်းရှိ ရဟန်းသာမဏေတို့ကို ဘုရားခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော အနုညာတဖြစ်သူတို့မှတပါး သောသူတို့အား ပစ္စည်းလေးပါးကို တောင့်တ၍ သစ်သီးပေးခြင်း၊ ပန်းပေးခြင်း၊ ဆေးကုခြင်း စသော ကုလဒူသကရှစ်ပါး၊ အနေသန နှစ်ဆယ့်တပါးတို့ကိုလည်း မပြုမကျင့်စေမူ၍ ရှောက်ကြဉ်ထိန်းသိမ်းအောင် ပြောဆိုဆုံးမကြရမည်။

၁၇။ အမိအဘ စသော ဆွေမျိုး ဖြစ်သူတို့မှတပါး ဒး ဆွေမတော်သော အညာတိက ဖြစ်သူတို့၏ အမှုကိစ္စများသည် ရတနာသုံးပါး နှင့်စပ်လျဉ်း သောအမှုမဟုတ်လျှင် မပြုသင့်သော တီဟိကမ္မအမှုကိစ္စဖြစ်၍ ထိုအမှုတို့ကို ရဟန်း သံဃာတို့ မပြုမကျင့်ရအောင် တင်းတင်း ကြပ်ကြပ်ဆုံးမ တားမြစ်ကြရမည်။

၁၈။ ပြည်သူဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလို၍ သံဃာဒါနဆွမ်းလောင်း သည့်အရာများမှာလည်း လှူဒါန်းသူ ဒါယကာမတို့ သဒ္ဓါတရား ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြား ခြင်း မှလွတ်ကင်း၍ သဒ္ဓါတရား တိုးပွါးခြင်း ဖြစ်အောင် အတိုး အဝေ့ မရှိစေ ရ ရဟန်းတို့၏ မူရာသွင်ပြင်နှင့် ပြည့်စုံစွာ သွားလာခံယူစေခြင်း အမှုတို့ကို ပြုကျင့် ရအောင် သတိပေး သဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမကြရမည်။

၁၉။ မိမိတို့ ထိမ်းသိမ်းသည့် ဂိုဏ်းတွင်း ရှိရဟန်း သာမဏေတို့အား အမှုအရာ မဟုတ်ဘုရား စက်ဆုတ်တော်မူအပ်သော လူတို့ကဲ့သို့ အချင်းချင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါး၍ တုတ်လက်နက်စွဲကိုင်ခြင်း၊ ခက်တင်မောင်း နင်းနင်းဟယ်ဆိုခြင်း၊ လက်သီး လက် ဂုံး တန်းခြင်း အမှုတို့ကို အပြုအကျင့် မရှိစေရ၊ နိုင်နင်း အောင်ဆင့်ဆိုတားမြစ် ကြရမည်။

၂၀။ မိမိတို့မှာ ပြုလုပ်ရန် နဝကမ္မအမှုရှိလျှင် မိမိတို့အဆွေတော်သော ညာတိကဖြစ် သူတို့မှတပါး မင်းမှူးမတ်တို့နှင့်တကွ ပြည်သူစသော အညာတိက၊ အပဝါရိတ ဖြစ်သူ တို့ထံ သွားလာချဉ်းကပ်၍ ရဟန်းတို့နှင့် မအပ်သော ရွှေငွေ အနာမာသ နိဿဂ္ဂိယ ဝတ္ထု၊ ဖျင်ပုဆိုး စသော ကပ္ပိယဝတ္ထု၊ ပုလဲပတ္တမြား စသော ဒုက္ကဋ ဝတ္ထုတို့ကို မအပ် သော တောင်းခြင်းဖြင့် အတောင်းအခံ မရှိရအောင် ဆရာဖြစ်သူတို့က တင်းတင်း ကြပ်ကြပ် ဆင့်ဆိုတားမြစ်ကြရမည်။

၂၁။ အရံတွင်း အရံပ ဖြစ်သော အရပ်ခပ်သိမ်းတို့၌ မိမိထက် သိက္ခာဝါကြီးသော သီတင်းကြီး ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို တွေ့မြင်ရှိလျှင် ရိုသေစွာ ရှောင်လွှဲ၍ ခရီးပေးခြင်း စ သော ရိုသေကျိုးနွံ ကောင်းမွန်သော အခြင်းအရာတို့ကို ပြု၍ သွားလာစေခြင်း အမှုတို့ကို ပြုကျင့်ကြစေရမည်။

၂၂။ ယမန်နေ့က အကပ်ခံအပ်ပြီးသော ကွမ်းဆေး စသည်တို့ကို ယနေ့ အကပ်ခံအပ် သော ယာဝကာလိက၊ ယာမကာလိက နှစ်ပါးတို့နှင့် ရောနှော၍ သုံးဆောင်ကြလျှင်

သန္နိဗိဖြစ်ရာသောကြောင့်ထိုသန္နိဗိအဖြစ်မှလွတ်ကင်းစေခြင်း ငါသန္နိဗိဖြစ် သောကာလိကတို့နှင့်အရောအနှောမရှိစေရသန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာပြု၍သုံး ဆောင်ကြရမည်။

၂၃၊ နေ့ညဉ့်မဆိုမြို့တွင်း ရွာတွင်းများသို့လှည့်လည်သွားလာပြီးလျှင်သိက္ခာပုဒ် တော်နှင့်မလျော်လူတို့နှင့်ရောနှောပြွမ်းတီးလျှက်စကားပြောဟောခြင်း စသည်တို့ကိုပြုသဖြင့်နေ့ရက်ကိုကုန်စေခြင်း၊ သင်္ဃကာရာမကမ္မာရာမစသော အကြောင်းတို့ဖြင့်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံပျော်မွေ့လိုသည်ဖြစ်၍တတိုက်မှသည်တတိုက် တကျောင်းမှသည်တကျောင်းသို့သွားလာခြင်းအမှုတို့ကိုမပြုမကျင့်စေရ၊ မြတ် စွာဘုရားအလိုရှိအပ်သောဂန္ထာဓုရ၊ ဝိပဿနာဓုရတရားတို့ကိုသာအားထုတ် ကျင့်ကြံနေထိုင်ကြအောင်ဂိုဏ်းတွင်းရှိရဟန်းသာမဏေတို့ကိုပြောဆိုဆုံးမကြရ မည်။

၂၄၊ သူတပါးတို့၏တိုက်တာအရံများသို့ဝင်သွားမည့်အခါလည်းဘိနပ်ရှုပ်ခြင်း ထီးရှုပ်ခြင်းသင်္ကန်းကိုညီညွတ်ကောင်းမွန်စွာပြုလျှက်လက်ကတော့ထိုးခြင်းစ သောအာဂန္တုကပုဂ္ဂိုလ်တို့ပြုရာသောဝတ်နှင့်ပြည့်စုံစွာပြုလုပ်ပြီးမှဝင်သွားကြ အောင်ဆရာဖြစ်သူတို့ကသွန်သင်ပြသပြောဟောကြရမည်။

၂၅၊ မိမိတို့ဂိုဏ်းအတွင်းမိမိတို့ကိုယ်တိုင်နှင့်တကွဂိုဏ်းတွင်းရှိကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ် တို့မှာကျွဲနွားများကိုမွေးထားပြီးလျှင်ငှင်းမွေးဘွားသည့်ကျွဲနွားတို့နှင့်တ ကွသူတပါးတို့ထံမှငှါးရမ်းသောကျွဲနွားတို့ကိုလှည်းဉ္စကသဖြင့်ဂီလာနအကြောင်း ကိုကြဉ်၍ပျော်ရွှင်မြူးဆားပလွှားလိုသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ထိုမှဤမှသွားလာ ခြင်းမရှိစေရရှောင်ကြဉ်ကြရမည်။

၂၆၊ မြစ်ချောင်းကမ်းထိပ်တို့၌မှာနေထိုင်ကြသောရဟန်းသာမဏေတို့ကိုလည်း မြူးထူးပျော်ပါးကစားလိုသောစိတ်ဖြင့်မြစ်ရိုးချောင်းရိုးများ၌လှေ လှောင်းများကိုလူတို့ကဲ့သို့ပလွှားခြင်းကိုပြု၍လှော်သွားစုန်ဆန်ကူးသန်းမ ရှိစေရဆရာဖြစ်သူတို့နှင့်တကွရှောင်ကြဉ်ထိန်းသိမ်းကြရမည်။

၂၇၊ သာသနာတော်၏ငြောင့်ကံသင်းသဘွယ်ဖြစ်၍ရဟန်းသာမဏေကို့နှင့်မ လျော်မလျောက်ပတ်သည့်လှေပွဲ၊ ဆင်ပွဲ၊ မြင်းပွဲသဘင်၊ ပျော်ရွှင်မြူးထူးပြိုင်

ဆိုင်ရာအရပ်များ သို့သွား လာကြည့်ရှု နေထိုင်ခြင်း ၊ ဆိုင်း ဇာတ်ရုပ်စုံပွဲသဘင်မှစ၍အရပ်ရပ်ပွဲသဘင်များ ကိုမိမိတို့ကာယ၊ ပယောဂ၊ ငစီပယောဂပြု၍အတီး အမှုတ်အကြည့်အရှုမရှိ ဟော့ရမ်း သော့သွမ်း လူတို့အ လေ့အလာဖြစ်သော ကစား လောင်းစားအမှုများ ကိုလည်း မပြုမလုပ် စေရ အောင်တင်း တင်း ကြပ်ကြပ် ဆင့်ဆိုမြစ်တား ကြရမည်။

၂၈၊ ဒုံး ရှို့ဖောက်ခွဲမီး ပန်း မီး ကျည်မီး အိမ်ပျံစသည်တို့ကိုပြုလုပ်၍ ရှို့လွှတ်ခြင်း အမှုတို့သည်ရဟန်း သာမဏေတို့နှင့်မလျှောက်ပတ် သောအသာရုပ္ပအမှုဖြစ်၍ထိုအမှုတို့ကိုမပြုမကျင့်စေခြင်း ငှါရဟန်း သာမဏေတို့ကိုတင်း တင်း ကြပ်ကြပ်မြစ်တား ပြောဆိုကြရမည်။

၂၉၊ မြို့တွင်း မြို့ပြင်ရွာတွင်း ရွာပြင်တို့၌ရောင်း ဝယ် ဘောက်ကား ရာဖြစ်သော ဈေး ပြင်ကနှား အရပ်တို့သည် ယောကျ်ား မိန်း မတို့ပြွမ်း တီး ရော နှောရာအရပ်ဖြစ်၍ ရဟန်း သာမဏေတို့သွား လာခြင်း ငှါလျှောက်ပတ် သောအရပ် မဟုတ် သော ကြောင့်ထိုအရပ်များ သို့လှည့်လည်သွား လာကြည့်ရှုတိုး ဇော့ခြင်း မရှိ ရ အောင်ရဟန်း သာမဏေတို့ကိုတရား လမ်း ပြ၍ညွှဝါဒ ပေး ကြရမည်။

၃၀၊ မင်း ကျွန်ဖြစ်သူသူခိုး ထား ပြဖြစ်သူသူပုန်သူကန်ဖြစ်သူသူတပါး တို့ကြွေး မြီ တင်ရှိ သောသူအမိအဘတို့ခွင့်မလွှတ် သောသူတို့သည်ချမ်း သာရာ ရလိုသည်ဖြစ်၍ရ ဟန်း သာမဏေပြုလုပ်ခြင်း ငှါမိမိတို့ထံသို့ခိုဝင်လာလျှင်ထိုသူတို့ကိုအစိုး တရာပြုလုပ် ၍ရဟန်း သာမဏေပြုခြင်း မှကြဉ် ရှောင်ခြင်း ပြုလုပ်လိုလျှင်ထိုသူတို့ကိုအစိုး ရ သော သူတို့ထံသို့ စေလွှတ်သဖြင့်အနူး အညွှတ်တိုင်ကြား ခွင့်ပန် စေ၍အခွင့်ရရှိမှပြုကြရမည်။

၃၁၊ ရဟန်း သာမဏေတို့သည်ကျွဲ သေနွား သေများ ကို တွေ့မြင်ရှိလျှင်ပံ့သုကူလသညာ ဖြင့် ကောက်ယူခြင်း ၌ ဝိနည်း အပြစ်မရှိ သော်လည်း လျှပ် ပေါ် လော်လည်ခြင်း ဟူ သော လောလုပ္ပတဏှာဖြင့်ဘဏ္ဍနကာရကမဖြစ် စေခြင်း ငှါအ ကောက်အယူမရှိ ရှောင် ကြဉ်ကြရမည်။

၃၂၊ ပဋိပတ္တိဓမ္မကိုကြိုး စား အား ထုတ်သည့်ရဟန်း မှတပါး ပရိယတ္တိဓမ္မကိုအား ထုတ်သည့်ရဟန်း သာမဏေတို့မှာဆရာဖြစ်သူတို့ကသင်ကြား ကာမတ္တမဖြစ် စေရ သဒ္ဒနယ၊ အတ္တနယနှင့်တကွအနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကိုသိမြင်လိမ်မာ အောင်ရွက် ဆောင်

စေ၍ လျှောက်ပတ်သည့်အခါ၌ ၎င်း သင်ကြား သည့်ကျမ်း ဂန်အရများ ကိုဓမ္မသာ ကဋ္ဌဖြစ် အောင်အချင်း ချင်း ဆွေး နွေး မေး မြန်း ကြ စေရမည်။

ပေါင်း ၃၂

(သူရိယ၊ တွဲ ၁၆၊ မှတ် ၉၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉၃၂၊ စာ ၁၈-၂၃)

(တိုး တံဆိပ်)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဘုရား
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုပဌမဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁ ရက် ၄ နေ့ ငစံဝကိုအမြင့်မြို့စီရင် [20 June 1883]
စုဆားထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်တော်မူသည်၊ အသည်ငယ်သား တို့အမှုတော်ကို
ထမ်းကုန်၍လုပ်စား ဆောင်စား စီးပွါး ဖြစ်အောင်မစစီရင်။
(အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း စါစု)

အမြင့်မြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်ဆား တုံး မြေကွက်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး
ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ထံ ပေး စာ
1783
အမြင့်မြို့စီရင်စုဆား တုံး မြေကွက်ရွါကိုဘေး ဘိုး ဘတို့(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု
1802
(၁၁)၆၄ခုစစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း ကြီး စိုး မရှိလျှင်အရိုး နှင့်မဆိုင်သူ
ငချိန်ကအမိန့် တော်မြွတ်ခံယူကြီး စိုး ရွာ နေငလှိုင်၊ ငကြာခိုင်၊ ငကြာဂုံတို့ကိုမှ
ပြစ်မရှိရိုက်နှက်ငကြာဂုံ သေဆုံး ၍ရှိအမြင့်ငါး မြို့ဝန်က ရွှေဘဝါး တော် အောက်
သို့အကျည်း တင်ပို့တန်း တွင်ချုပ်ထား ရှိသည်ဖြစ်ပါသော ကြောင့်အရိုး သား မြေး
မှန်သည်အတိုင်း အမြင့်မြို့စီရင်စုဆား တုံမြေကွက်ရွာကိုကြီး စိုး ပါရမည့်အ ကြောင်း
နှင့် လျှောက်ချက်အရငစံဝအရိုး သား မြေး မှန်မမှန် ကျေး ရွာသ ဘောတူမတူ
များ ကိုအမြင့်မြို့ဝန်မင်း ကျော်သီရိစည်သူထံမှာစာ ပေး အပ်ရွာ နေ ကြေး ထမ်း
ကြီး ငယ်တို့ကိုတဦး တ ယောက်စီ မေး မြန်း လျှောက်ထား စေရာဆား တုံမြေကွက်
ရွာမှာငစံဝအရိုး သား မြေး မှန်၍သ ဘောကြိုက်ညီကြ ကြောင်း များ နှင့်ရွာ
နေ ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ထွက်ချက်များ ကိုတင်(သွင်း လျှောက်ထား)သော
ကြောင့်ငစံဝက ဆွေစဉ်မျိုး ဆက်စာရင်း ပုံကိုတင် ပေး ပြီး လျှင်အမြင့်မြို့စီရင်
1783
စုဆား တုံမြေကွက်ရွာသူကြီး ပေး (သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု(၁၁)၆၄ခုစစ်တမ်း
1802
စာရင်း များ ကို ရွှေတိုက် တော်မှာထုတ်ဖွင့်ကူး ယူတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုစစ် ဆေး ရာ
1783
(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခုစစ်တမ်း ခံသူကြီး ငစံငြိမ်း မယား မိရသား ငလာညီ
1802
(သက္ကရာဇ်၁၁)၆၄ခုစစ်တမ်းခံသူကြီး ငမာထွက်ရှိ၊ ငမာမယား မိခွေး သ
မီး မိအုံး လင်ငဦး ၊ ငဦး သမီး မိထူး ၊ မိထူး လင်င ရွှေဦး ၊ ငရွှေဦး သား
ငစံဝအရိုး သား မြေး မှန် ကြောင်း သိသာရှိသည်အတွင်း ငစံထွန်း ကဆား တုံ
တောင်ရွာ မြေကွက်ရွာများ ကိုအရိုး သား မြေး မှန်သည့်အတိုင်း ကြီး စိုး လို
ကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား ရှိသည်ဖြစ်၍အရိုး သား မြေး မှန်မမှန်စုံညီစစ် ပေး
ရန်ငစံထွန်း ကိုးမြင့်မြို့ခံငဘီး ထံဆင့်ဆို တောင်း ခံရာမြို့ခံငဘီး ကငစံထွန်း ရွှေ
ဘဝါး တော် အောက်တွင်မရှိမ နေမ ပေး မအပ်နိုင် ကြောင်း နှင့်ထွက်ချက်အရအ
မြင့်မြို့စီရင်စုဆား တုံး ကျေး ရွာတွင်ငစံထွန်း ရှိမရှိများ ကိုဆား တုံး ရွာ နေ
ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ကို မေး မြန်း လျှောက်ထား ရမည်စာ ရေး ကြီး မဟာမင်း

ကျော်ရာဇာသို့မှာစာပေး အပ်၍အမြင့်ငါး မြို့ဝန်က မေးမြန်း လျှောက်ထား
စေရာဆား တုံး တောင်ရွာ မြောက်ရွာသူကြီး ဆိုသူငစံထွန်း ကျေး ရွာတွင်မ
ရှိမနေကြောင်း နှင့်ရွာနေ ကြေးထမ်း ကြီး ငယ်တို့ထွက်ချက်များ ကိုတင်ပို့ လျှောက်
ထား ရှိသည့်အတိုင်း ရွာနေငလှိုင်၊ ငကြာနိုင်၊ ငကြာဂုံတို့ကို မှုပြစ်မရှိ ရိုက်နှက်
ငကြာဂုံ သေဆုံး ရှိ၍အမြင့်ငါး မြို့ဝန်က ရွှေဘဝါး တော် အောက်သို့အကျည်း တင်ပို့
တန်း တွင်ချုပ်ထား သူငနိုန်ကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး ရွာသူကြီး အရာကနှုတ်
ပြီး လျှင်ဥပဒေအတိုင်း စီရင်မည်ဆား ထုံး မြောက်ရွာမှာ (သက္ကရာဇ်၁၁
1783
၄၅ခုစစ်တမ်း ခန့်သူကြီး ငစံငြိမ်း မယား မိရသား ငလာညီ (သက္ကရာဇ်၁၁
1802
၆၄ခုစစ်တမ်း ခန့်သူကြီး ငမာ မယား မိခွေး သမီး မိအုန်း လင်ငဦး၊ ငဦး
သမီး မိတူး၊ မိတူး လင်ငရွှေဦး၊ ငရွှေဦး သား အရိုး သား မြေး မှန်သူင
စံဝကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်ထား ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်
စေ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေမည်စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ငနိုန်ကို
အမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး အရာကနှုတ်ငစံဝကိုအမြင့်မြို့စီရင်
စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေသက္ကရာဇ်
20 June 1883
၁၂၄၅ခုပထမဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁ရက်နေ့ ဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်
ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ငနိုန်ကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား ထုံး မြောက်ရွာသူကြီး အ
ရာကနှုတ်ပြီး လျှင်ငစံဝကိုအမြင့်မြို့စီရင်စုဆား တုံး မြောက်ရွာသူကြီး ခန့်ထား
ကြီး စိုး ဆောင်ရွက် စေ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေသည်ဖြစ်သည်ဆား
တုံး မြောက်ရွာအသည်အလါဝင်နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့သူကြီး ငစံဝ
ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဆား တုံး မြောက်ရွာသူကြီး ငစံဝလည်း ကျေး
ရွာကိုရာဇဝတ်တော် ရေး မပေါ် မထွက်စေရစည်ပင်သာယာငြိမ်ဝပ်ဖြစ်ထွန်း
အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ
ကိုဆိုင်ရာမြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်
ကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ဝန်မင်း များ စာ)

(အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း ဓါစု)

ထီး လင်း မြို့အဝင် လောင်ဘုံငယ်ရွာသူကြီး ငသာထွန်း အောင်မှာ (သက္ကရာဇ်
1783
၁၁) ၄၅ ခုတအိမ်စာရင်း ကျသည်ကိုအိမ်ရာစာရင်း တော်သတ်သည်၊ တအိမ်ဆက်
သင့်၃ ၃ ၃ျ **၃** ငွေကိုအိမ် **၃၀**ရကတအိမ်လျှင် ၁ ၅ျ ဲ **၃** စီဆက် စေဘုရား အမိန့် တော်
မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ထီး လင်း မြို့အဝင် လောင်ဘုံငယ်ရွာသူ
1783
ကြီး ငသာထွန်း အောင်မှာ (သက္ကရာဇ်၁၁) ၄၅ ခုတအိမ်စာရင်း ကျသည်ကို
အိမ်ရာစာရင်း တော်ဆက်သည်ဖြစ်သည်၊ ၀၊အိမ်ဆက်သင့်၃ ၃ ၃ျ **၃** ငွေကိုအိမ်
၁ ရကတအိမ်လျှင် ၁ ၅ျ ဲ **၃** စီဆက် စေ၊ သူကြီး ငသာထွန်း အောင်နှင့်စာရင်း
တော်ကျအိမ်ရာလူတို့ကိုလည်း မြို့ရွာသူကြီး မြင်း ခေါင်း မြင်း စီး စုရှင်ငန်း ရှင်
တို့ကစစ်လက်နက်ကိုင်တိုင် ကြေး တိုင် ငွေမင်း မှုမင်း ကင်း အခွန်အတုပ် ကြေး
ဟောင်း ငွေ ဟောင်း မတောင်း မခံလွှတ် စေ ကြွေး ရှင်မြို့ရှင်တို့ကလည်း မ
တောင်း ကြ စေနှင့်အမိန့် တော်ကိုမတည် တောင်း ခံလျှင်လွှတ် တော်မှာအစီရင်
ခံ စေ၊ လွှတ် တော်ကစာသွင်း ၍ တောင်း ခံသူကိုအဆုံး စီရင်။
ဝန်မင်း များ ၏ (Sakkaraj I245 khu Nattoaulachan:I 30 November I883)
(ထီး လင်း မော်ကွန်းစာ)

တပ်မှူး စစ်ကဲနား ခံတပ်စာရေး ထီးလင်းမြို့သူကြီးတို့၊ ငအိကထီးလင်းမြို့
ကျေး လောင်ဘုံငယ်သူကြီး ငသာထွန်း အောင်အမျှား ကျေးရွာသူကြီး တကာနည်း
ခံဝန်၍အမှုတော်ကိုလိုက်ထမ်း ရာစရိတ်ရိက္ခာကုန်၍ ရိက္ခာယူ ကျေးရွာပြန်လာ
သည်နှင့်လမ်း ခရီး တွင် သေဆုံး ရှိသော ကြောင့်ငသာထွန်း အောင်အဘတံဆိပ်
ရသူကြီး ငလွမ်း စံမြေး ကျွန်တော်ငအိကအဘငသာထွန်း အောင်အစား အမှု
တော်ကိုထမ်း ရွက်မည်တပ်တော်သို့ရောက်ပါသည်၊ တပ်ရောက်သူစာရင်း ဆက်
၍သူကြီး တကာနည်း ထမ်း ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်ခံသည့်အတိုင်း အ
မှုတော်ကိုမတိမ်း မရှောင် ဖြောင့်ဖြောင့်ရိုး ရိုး ထမ်း ရွက်ပါမည်ခံဝန်စေ
၍ လောင်ဘုံငယ်ရွာသူကြီး ငသာထွန်း အောင်သား ငအိကိုတပ်ရောက်စာရင်း
ဆက်သထမ်း ရွက်စေသည်၊ ထီး လင်း မြို့ကျေး ရွာသူကြီး တကာနည်း အမှုတော်ကို
ထမ်း ရွက်စေရမည်။(Sakkaraj I245 khu Nattoaulachut 8 22 December I883)
ဗိုလ်မှူး မင်း ကြီး နော်ရထာစါ
(ထီး လင်း မောက်စါစု)

(တိုး တံဆိပ်)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူမျှား ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား
31 January 1884
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုတပို့တွဲလဆန်း ၄ ရက် ၅ နေ့ ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာ
ကိုငမြတ်သာကလက်ဝှီကြီး စိုး မြကြီး စိုး စေခန့် တော်မူသည်၊ အသည်ငယ်သား
တို့အမှု တော်ကိုထမ်း ကုမ်၍လုပ်စား ဆောင်စား စီး ပွါး ဖြစ် အောင်မစစီ
ရင်။

(အညာပန် မဲကျော် စါစု)

ယောမြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင်နေကပ်ပါး ကြေး
ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ ယောလေး မြို့ဝန်မင်း ထင်မင်း လှရာဇာ ကျော် ခေါင်ကဝန်
စုပါယောမြို့သူကြီး ကျေး ရွာသူကြီး တို့ကိုစစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း ကြီး စိုး စေ
အမိန့်တော်မြတ်အရစစ် ဆေး မေး မြန်း ရာဘုရား ခမည်း တော်ပဥ္စမသင်္ဂါ
ယနာတင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား လက်ထက်အမိန့် တော်မြတ်နှင့်ဘုရား ရွှေလက်
ထက် တော်တိုင်လက်ရှိကြီး စိုး ရသူဘုရား ရွှေလက်ထက် တော်အမိန့် တော်မြတ်နှင့်
ကြီး စိုး ရသူတို့ကိုတိုး တံဆိပ်အသနား တော်မြတ်ခံ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း
ရန်စာရင်း နှင့်တကွ လျှောက်ထား သည်ဖြစ် သော ကြောင့် ယော လေး မြို့ဝန်မင်း
ထင်မင်း လှရာဇ ကျော် ခေါင် လျှောက်ထား စာရင်း တင်ရာပါယောမြို့စီရင်စု
အညာပန်ရွာသူကြီး ငမြတ်သာအမိန့် တော်မြတ်နှင့်ကြီး စိုး ရသူလက်ရှိသူကြီး ဟုတ်မ
ဟုတ်အမိန့် တော်လွှတ် တော်စာမျှား ကိုတင်ပေး စေရာအမိန့် တော်လွှတ် တော်
စာမျှား နှင့်လက်ရှိကြီး စိုး ရသူဖြစ်၍ ဆွေမျိုး စဉ်ဆက်စာရင်း ပုံမျှား ကိုတင်
ပေး စေပြီး လျှင် ရွှေတိုက် တော်မှာအညာပန်ရွာသူကြီး ပေး (သက္ကရာဇ်၁၁)
1783
၄၅ခု(၁၁)၆၄ခုစာရင်း ကိုထုတ်ဆင့်ကူး ယူတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုရာအညာပန်ရွာသူ
1802
ကြီး ပေး (သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခုစာရင်း တွင်ငသာဦး ၊ နံ၄၊ အသက်၆၉၊ သူ
1783
ကြီး သား ငမြတ်ထင်နံ၃၊ အသက်၃၁၊ သူကြီး သမီး မိငြိမ်း နံ၆၊ အသက်၂၄ထွက်ရှိ
1802
(သက္ကရာဇ်၁၁)၆၄ခုစာရင်း တွင်လည်း သူကြီး ငသာဦး သား ငမြတ်ထင်တို့
သေ၊ မယား မိနှောင်း ဖြူနံ၅၊ အသက်၅၂၊ သား ငရွှေစ၊ နံ၄၊ အသက်၃၅၊
1783
သူကြီး ထွက်ရှိ၊ အညာပန်သူကြီး ငမြတ်သာတင်(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု(၁၁)၆၄
1802
ခုစာရင်း ပါငသာဦး သား ငမြတ်ထင်၊ သမီး မိငြိမ်း ၊ မောင်ငရွှေစ၊ မ
ယား မိကူ၊ သား ငရန်မင်း ၊ မယား မိမိ၊ သား ငရွှေမြတ်၊ မယား မိလှကြွယ်၊
သမီး မိနှင်း အိုင်၊ လင်ငရေလါ၊ သား ငမြတ်သာ၊ စာရင်း နှစ်ရပ်ထပ်ညီ
1783
ထွက်ရှိသည်ဖြစ်၍(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု(၁၁)၆၄ခု ရွှေတိုက်စာရင်း ထွက်ရှိ
1802
သူငသာဦး သား ငမြတ်ထင်သမီး မိငြိမ်း ၊ မောင်ငရွှေစ၊ ငရွှေစသား င
ရန်မင်း ၊ သား ငရွှေမြတ်၊ ငရွှေမြတ်သမီး မိနှင်း အိုင်သား ငမြတ်သာ၊ အ
ဂိုး သား မြေး အမိန့် တော်လွှတ် တော်စာမျှား နှင့်လက်ရှိကြီး စိုး ရသူမှန်သည်

နှင့်အညီ ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာသူကြီး ငမြတ်သာကိုတိုး တံဆိပ်အသနား
တော်မြတ်ခံ စေ၍လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေပြီး လျှင်စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်
သွင်း စေမည်စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာကိုလက်ရှိ
ကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေသက္ကရာဇ်၁၂၄၅ခု
31 January 1884
တပို့တွဲလဆန်း ၄ရက် နေ့ဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အ
တိုင်း ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာကိုငမြတ်သာကလက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး ဆောင်
ရွက် စေသည်၊ အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ သူ
ကြီး ငမြတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ အညာပန်ရွာသူကြီး ငမြတ်သာ
ကလည်း ကျေး ရွာကိုစည်ပင်သာယာဖြစ်တွန်း အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်
ရာဇဝတ် တော် ရေး မပေါ် မထွက် စေရ၊ ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်
ရပ်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြတ်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်
လက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။ (ဝန်မင်း များ စာ)
(အညာပန် မဲကျော် စာစု)

ယောမြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့၊ ငမြတ်သာကအညာပန်ရွာကိုအကြီး တော်ဖြစ်တမြို့
တကျေး အဝေး ရပ်ရွာဝင် နေလါရောက် နေထိုင်လိုသူတို့ကိုသိမ်း သွင်း ပြုစု၍
ဝင် နေလါရောက်သူအသည်အမှုထမ်း တို့မှာအညာပန်ရွာအုပ်စာရေး ကို့ကအ
ဆင့်အဆိုမရှိမြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်
ခံသည်ဖြစ်၍ ငမြတ်သာကိုအကြီး တော်ဖြစ်အညာပန်ရွာမှာသိမ်း သွင်း ပြုစု စေ
သည်၊ ငမြတ်သာသိမ်း သွင်း ပြုစုဝင် နေလါရောက်သည့်လူတို့မှာအညာပန်ရွာအုပ်
ကဒိုင်စာရင်း မင်း မှုရာဇဝတ်တရား စကား မှစ၍အဆင့်အဆိုအခွဲအခန့်မရှိ
မြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ ငမြတ်သာကလည်း တမြို့တကျေး အဝေး
မြို့ရွာကဝင် နေလါရောက် နေထိုင်လိုသူတို့ကိုအကြီး တော်ဖြစ်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်
မြို့ဝုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ရမည်။
(အညာပန် မဲကျော် စါစု)

ယောမြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေးထမ်း ကြီး ငယ်တို့၊ ငမြတ်သာကအညာပန်ရွာမှာအရိုး သား မြေး မှန်သည့်အတိုင်း ဦး ရိုး ငကာစီခြင်္သေ့တံဆိပ်အမိန့် တော်ခံယူကြီး စိုး သေဆုံး လျှင်ကျွန် တော် ငယ်ရွယ်စဉ်အတွင်း ငရွှေ ပေကိုအုပ်ထိမ်း ပြုစု စေရာလူ နေအိမ် ခြေနည်း ပါး အကျိုးတော်မဖြစ်မထွန်း ရှိသည်ဖြစ်၍အရိုး သား မြေး မှန်သည်အတိုင်း အညာပန်ရွာမှာရှိ နေထမ်း ခံရင်း လူတို့ကိုမပျက်မပြား ပါစေရခံဝန်ထိန်း သိမ်း ၍တမြို့တကျေး အဝေး မြို့ရွာ နေလူအိမ် ခြေတဆယ်သား တို့နှင့်ဝင် ရောက်ပြုစု ပါရမည့်အကြောင်း နှင့်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်၍အညာပန်ရွာမှာခြင်္သေ့တံဆိပ်အမိန့် တော်မြတ်နှင့်ကြီး စိုး သူငကာစီတူငမြတ်သာကိုအကျိုး တော်ဖြစ်စာပေး အပ်အုပ်ထိန်း ပြုစုစေသည်၊ အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင် နေကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့ငမြတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊ ရွာအုပ်ငမြတ်သာလည်း ရှိ နေထမ်း ခံရင်း လူတို့ကိုမပျက်မပြား စေရခံဝန်ထမ်း သိမ်း ၍တမြို့တ ကျေး အဝေး မြို့ရွာများ ကဝင် နေလါရောက်လိုသူတို့ကို ခေါ်ယူသိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ရာဇဝတ်တော် ရေး မပေါ်မထွက် စေရကင်း လွတ်လုံခြုံ အောင်ထိမ်း အုပ်၍မင်း မှုတော်ပေါ် ပေါက်ကျ ရောက်သည်များ ကိုမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ယောမြို့အုပ်မင်း မဟာမင်း ခေါင်သူရိန်စာ)

(အညာပန် မဲကျော် စာစု)

ယောမြို့သူကြီး မြို့စာရေး တို့နှင့်အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင်နေကပ်ပါး ကြေး
ထမ်းကြီး ငယ်တို့၊ ယောလေး မြို့ဝန်မင်း ထင်မင်း လှရာဇကျော်ခေါင်ကဝန်
စုပါယောမြို့သူကြီး ကျေး ရွာသူကြီး တို့ကိုစစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း ကြီး စိုး စေ
အမိန့်တော်မြွက်အရစစ်ဆေး မေး မြန်း ရာဘုရား ခမည်း တော်ပဌမသင်္ဂါ
ယနာတင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား လက်ထက်အမိန့်တော်မြွက်နှင့်ဘုရား ရွှေလက်
ထက် တော်တိုင်လက်ရှိကြီး စိုးရသူဘုရါး ရွှေလက်ထက် တော်အမိန့်တော်မြွက်နှင့်ကြီး စိုးရသူ
တို့ကိုတိုးတံဆိပ်သနါး တော်မြွက်ခံ၍စစ်တမ်းစါရင်းနှင့်တကွ လျှောက်ထါးသည်ဖြစ်ယော
ကြောင့် ယောလေး မြို့ဝန်မင်း လှရာဇကျော်ခေါင် လျှောက်ထား စာရင်း တင်
ရာပါယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာသူကြီး ငမြွတ်သာအမိန့်တော်မြွက်နှင့်ကြီး စိုး
ရသူလက်ရှိသူကြီး ဟုတ်မဟုတ်အမိန့်တော်လွှတ်တော်စာများ ကိုတင်ပေး စေရာ
အမိန့်တော်လွှတ်တော်စာများ နှင့်လက်ရှိကြီး စိုး ရသူဖြစ်၍ ဆွေမျိုး စဉ်ဆက်စာ
ရင်း ပုံများ ကိုတင်ပေး စေပြီး လျှင် ရွှေတိုက်တော်မှာအညာပန်ရွာသူကြီး ပေး
1783
(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု(၁၁)၆၄ခုစာရင်း ကိုထုတ်သွင်း ကူး ယူတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရာ
1802
(သက္ကရာဇ်၁၁)၄၅ခု(၁၁)၆၄ခုစစ်တမ်း စာရင်း ပါအရိုး သား မြေး မှန်
1783
ကြောင်း စာရင်း နှစ်ရပ်ထွက်ရှိညီညွတ်သည်သာဖြစ်၍လွှတ်တော်ကစစ်ဆေး မေး
1802
မြန်း စာဆက်သွင်း ချက်အတိုင်း ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာကိုကျွန်တော်ငမြွတ်
သာလက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး စိုး စေ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း သောအမိန့်တော်
တံဆိပ်စာချွန်ရရှိသည်ဖြစ်ပါ၍အသည်ဝန်စါပေး အပ်ပါမည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်
31 January 1884
ချက်အရ(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၅ခုတပို့တွဲလဆန်း ၄ရက် နေ့ဘုရား အမိန့်တော်မြွက်ကို
ဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ငမြွတ်သာကိုအမိန့်တော်တံဆိပ်စာချွန်အရဆိုင်
ရာအသည်ဝန်စာပေး အပ် ယောမြို့စီရင်စုအညာပန်ရွာကိုလက်ရှိကြီး စိုး မြဲကြီး
စိုး ၍စစ်တမ်း စာရင်း ဆက်သွင်း စေသည်၊ အညာပန်ရွာအသည်အလါဝင်နေ
ကပ်ပါး ကြေး ထမ်း ကြီး ငယ်တို့သူကြီး ငမြွတ်သာဆင့်ဆိုရာနာခံ ဆောင်ရွက်ကြရမည်၊
အညာပန်ရွာသူကြီး ငမြွတ်သာလည်း စီရင်စု ကျေး ရွာကိုစည်ပင်သာယာဖြစ်ထွန်း
အောင်သိမ်း သွင်း ပြုစုပြီး လျှင်ခန့်ထား ကျရောက်သည့်မင်း မှုတော်ရပ်များ ကို
ဆိုင်ရာမြို့ရုံး ဆင့်ဆိုရာနာခံ၍အမိန့်တော်မြွက်ရင်း နှင့်အညီ ပြေကုန် အောင်ကြီး

စိုး ဆောင်ရွက်ရမည်။ (အသည်ဝန်မင်း ၊ မင်းကြီး မင်းလှမဟာမင်း ကျော်
ရာဇာ စါ)
(အညာပန် မဲကျော် စါစု)

27 February 1884

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခု တပေါင်းလဆန်း ၂ ရက်နေ့ ပင်းနတ်မောက်ကျောက်ပန်း တောင်းသုံးမြို့ဝန်ချက်၊ ပင်းနတ်မောက်ကျောက်ပန်းတောင်းသုံးမြို့ ကျေးရွာအတွင်း ကြီးငိုး မှုရာဇဝတ်မှုတရားစကားမှုမှစ၍အရပ်ရပ်မြို့ ရေးရွာမှုအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း(၍)လွှတ်တော်သို့လျှောက်ထားဂုန် သုံးမြို့ဝန်က ပေးအပ်လိုက်သည့်ဒေါင်းတံဆိပ်ခတ်စာများကို ရှေးအစဉ်ထုံးစံ ရှိသည်အတိုင်း လွှတ်တော်အဝေး ရောက်တို့ထံတင်ပေးဘတ်လျှောက်ပါစေမည်၊ လက်ကိုင်စစ်ရင်းဆို၍ မည်သည့်ဝန်ထောက်မင်း၊ စာရေးကြီး၊ လက်ကိုင်စာ ရေးတို့ထံမတင်မပြမပေးမအပ်ပါ၊ နောင်တစုံတရာတင်ပြပေးအပ်ကြောင်း များနှင့်တွေ့မြင်ကြားသိရလျှင်ရာဇဝတ်အပြစ်စီရင်ရာခံပါမည်ခံဝန်သည်၊

(27 February 1884)

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခု တပေါင်းလဆန်း ၂ ရက်) နေ့ တောင်ငူရမည်းသင်းနှစ် မြို့ခံငဆင့်ငှင်းနည်း ခံဝန်သည်။

27 February 1884

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခု တပေါင်းလဆန်း ၂ ရက်နေ့မြ တောင်ခြောက်မြို့ခံ ငဆင့်ငှင်းနည်း ခံဝန်သည်။

(မှိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၂၀၃)

နိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ကျေးရွာများ မှာဆိုင်ရာအသီးအခြားအကွဲအပြား
မရှိစေနှင့်၊ မိုးနဲမိုး ဩသိန္နီတပ်ရုံးသုံး ရပ်ခွဲဝေပိုင်းခြားပြီး ရှမ်းပြည်
မြို့ကျေးရွာများ ပြင် ရွှေမြို့တော်မှစ၍အရပ်ရပ်မြို့ကျေးရွာများ မှာဌာန
ခရိုင်ကြီး ဆယ်ရပ်ခွဲဝေပိုင်းခြား ခန့်ထားဆင့်ဆိုစီရင်စေ၊

၁၊ ရွှေမြို့တော် ရွှေကြိုး သတ်နယ် မြေကျေးရွာများ နှင့်အုန်းတွမ်း ဥယောင်း လက်
ရခြောက်ရွာ ရေကြည်ကြာပင် ကျေးရွာများ ကိုပဌမဌာန ရွှေမြို့တော်ခရိုင်၊

၂၊ အဝမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်၊ ကျောက်ဆည်ရုံးဆင့်စုမြို့ရွာ၊
ပလိပ်တဘက်ဆွဲ ကျေးရွာ၊ ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်း ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ တလုပ်မြို့
ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ပင်း တလဲမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများ ကိုဒုတိယဌာနအဝခရိုင်၊

၃၊ မိတ္ထီလာမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ညောင်ရမ်း မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ တောင်ငူ
ရမည်း သင်း နှစ်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများ ကိုတတိယ ဌာန တောင်ငူခရိုင်၊

၄၊ တောင်တွင်းကြီး မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ပင်း နတ်မောက် ကျောက်ပန်း
တောင်း သုံး မြို့ဝန်ဝန်စုပါမြို့ရွာများ ကို စတုတ္ထဌာန တောင်တွင်းကြီး ခ
ရိုင်၊

၅၊ ပုဂံမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ စလေမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ စလင်း မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊
စကုမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မကွေး မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မလွန်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊
မြေထဲမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မင်းတုန်း တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ
များ ကိုပဉ္စမဌာန အောက်မြစ်စဉ်ခရိုင်၊

၆၊ ပုခန်းကြီး မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ဗန်ကြီး တိုက်ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ယောလေး မြို့
ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများ ကိုဆဋ္ဌဌာနပုခန်းကြီး ခရိုင်၊

၇၊ ကနီမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ကလေး မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ တမူး ခန်း ပတ်မြို့ဝန်
ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မိုင်း ခိုင်မိုင်း ညောင် မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများ ကိုသတ္တမဌာန
ချင်းတွင်း ကြောင်း ခရိုင်၊

၈၊ စကိုင်း မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ အမြင့်ငါး မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ အလုံမြို့ဝန်ဝန်စု
မြို့ရွာ၊ တပယင်း မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများ ကိုအဋ္ဌမဌာန စကိုင်း ခရိုင်၊

၉၊ ရတနာသိဃ်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ပဉ္စာလ ခြင်္ကက်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ရွှေအ

ရွှေကြောင်း ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ကောလင်းမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ ဝန်းသိုစော်ဘွား ဘွား စား စုမြို့ရွာ၊ မြေဒူးမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ အင်း တောက်သာမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများကို နဝမဌာန ရတနာသိဿခရိုင်၊

(၁၀) ငပဲဥ်ကူးမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ စမွယ်နကိုရ်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မြတောင်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မိုးတားမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မန်လည်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မိုးမိတ်မိုးလှိုင်နှစ်မြို့စော်ဘွား ဘွား စားရိုမြို့ရွာ၊ မိုးကုတ်ကြပ်ပြင်ကသည်းသုံး စို့နယ်မြေကျေး ရွာ၊ဗန်း မော်မြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာ၊ မိုးကောင်းမြို့ဝန်ဝန်စုမြို့ရွာများကို ဒသမဌာန အညာမြစ်စဉ်ခရိုင်၊

ဌာနခရိုင်ကြီး ဆယ်ရပ်ခွဲဝေပိုင်း ခြား စေ၊

၁၊ ပဌမဌာန ရွှေမြို့တော်ခရိုင်မြို့ကျေးရွာများကို ရွှေရုံးကဆင့်ဆိုစီရင်စေ၊ ၂၊ ဝန်ထောက်မြေတိုင်အမတ်မင်းကြီး မဟာမင်း ခေါင်ကျော်ထင်ကိုဒုတိယဌာနအဝခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၃၊ ဝန်ထောက်မိုးတားမြို့စားမင်းကြီး မင်းလှမဟာကျော်ထင်ကိုတတိယဌာနတောင်ငူခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၄၊ မြို့ဝန်ယင်းတော်မြို့စားမင်းကြီး သီရိမဟာဇေယကျောမဏိကိုစတုတ္ထဌာနတောင်တွင်းကြီးခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၅၊ လက်ဝဲဝင်းမှူး မက္ကရာမြို့စားမင်းကြီး မင်း ခေါင်မဟာသမိန်ဘရမ်းကိုပဥ္စမဌာန အောက်မြစ်စဉ်ခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၆၊ မြင်းစုကြီး ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်း ခေါင်ကျော်ထင်ကိုဆဋ္ဌဌာနပုခန်းကြီး ခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၇၊ ဝန်ထောက်မင်းကြီး မဟာမင်း ခေါင်သင်္ခယာကိုသတ္တမဌာနချင်းတွင်း ကြောင်းခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၈၊ အတွင်းဝန်ခင်မမင်း ဝန်မိုင်းဒိုင်မြို့စားမင်းကြီး မဟာသီရိဇေယသူကိုအဋ္ဌမဌာနစစ်ကိုင်းခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၉၊ ရွှေဝင်းမှူး ရတနာသိဿမြို့ဝန်ရဲဘက်မြင်း ဝန်သတိုး မင်းကြီး မဟာမင်း ခေါင်ရာဇာကိုနဝမဌာနရတနာသိဿခရိုင်ဝန်ခန့်၊ ၁၀၊ ဝန်ထောက်မင်းကြီး မဟာမင်းလှမင်း ခေါင်ကျော်ကိုဒသမဌာနအညာမြစ်စဉ်ခရိုင်ဝန်ခန့်။

29 February 1884

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုတပေါင်းလဆန်း ၄ ရက်နေ့နား ခမင်း ထင်ရာဇာတွင်ပြန်။

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၂၀၃၊ ကုန်း ၊ တ၊ ၁၉၆၇၊ စာ၆၃၀–၂)

နိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ ကျေး ရွာ များ မှာ ဆိုင်ရာအသီး အခြား အကွဲအပြား မ
ရှိစေနှင့်၊ မိုး နဲ မိုး ပြဲသိန္နီတပ်ရုံး သုံး ရပ်ခွဲ ဝေပိုင်း ခြား ပြီး ရှမ်း မြို့ ကျေး
ရွာ များ ပြင် ရွှေမြို့တော်မှ စ၍အရပ်ရပ်မြို့ ကျေး ရွာ များ မှာ ဌာနခရိုင်ကြီး
ဆယ်ရပ်ခွဲ ဝေပိုင်း ခြား ခန့်ထား ဆင့်ဆိုစီရင် စေဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကို
ဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း ရှမ်း ပြေမြို့ ကျေး ရွာ များ ပြင်ကျန်မြို့ ကျေး
ရွာ များ မှာ ဌာနဆယ်ရပ်ခွဲ ဝေပိုင်း ခြား သည့်ခရိုင်မြို့ရွာ စာရင်း ဘုရား

ပဌမဌာနခရိုင်မြို့ရွာစာရင်း

ရွှေမြို့တော် ရွှေကြီး သတ်နယ် မြေ	၁	မှာ ရှေ့ရုံး ကဆင့်ဆိုစီရင်ရန်
အုန်း ကွမ်း ရွာ	၁	
ဥ တောင်ရွာ	၁	
လက်ရ ခြောက်ရွာ	၁	
ရေကြည်ကြာပင်ရွာ	၁	
တွင်း ငယ်ရွာ	၁	
ပေါင်း	၆	

ဒုတိယဌာနအဝခရိုင်စာရင်း

အဝမြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာ ဝန် ထောက် မြေတိုင်အမတ်ဂါခရိုင်ဝန်
တောင်ဘက်ကိုး ခရိုင်ဆင့်စု	၁	
ပလိပ်ရွာ	၁	
တဘက်ဆွဲရွာ	၁	
ရွှေပြည်ရန် အောင်မြင်းဝန်ဝန်စု	၁	
တလုပ်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ပင်း တလဲဝန်ဝန်စု	၁	
ပေါင်း	၇	

တတိယဌာန တောင်ငူခရိုင်စာရင်း

မိတ္ထီလာမြို့ဝန်ဝန်စု ၁ မှာဝန်ထောက်မိုးတားမြို့စါး ခရိုင်ဝန်

ညောင်ရမ်းမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

တောင်ငူရမည်းသင်းနှစ်မြို့ဝန်

ဝန်စု ၁

ပေါင်း ၃

စတုတ္ထဌာန တောင်တွင်းကြီးခရိုင်စာရင်း

တောင်တွင်းကြီးမြို့ဝန်ဝန်စု ၁ မှာမြို့ဝန်ယင်းတော်မြို့စါး ခရိုင်ဝန်

ပင်းနတ်မောက်ကျောက်ပန်း

တောင်းသုံးမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

ပေါင်း ၂

ပဥ္စမဌာန အောက်မြစ်စဉ်ခရိုင်စာရင်း

ပုဂံမြို့ဝန်ဝန်စု ၁ မှာလက်ဝဲဝင်းမှူးမဏ္ဍရမြို့စါး ခရိုင်ဝန်

စလေမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

စလင်းမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

စကုမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

မကွေးမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

မလွန်မြို့ဝန်ဝန်စု ၁

မြေထဲမြို့ဝန်ဝန်စု ၁

မင်းတုန်းတောင်စဉ်ခုနစ်

ခရိုင်ဝန်ဝန်စု ၁

ပေါင်း ၈

ဆဋ္ဌဌာန ပုခန်းကြီး ခရိုင်မြို့ရွာစာရင်း

ပုခန်းကြီး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာမြင်း စုကြီး ဝန်ခရိုင်ဝန်
ဗန်း ကျီတိုက်ဝန်ဝန်စု	၁	
ဃော လေး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ပေါင်း	၃	

သတ္တမဌာန ချင်း တွင်း ကြောင်း ခရိုင်မြို့ရွာစာရင်း

ကန္နီမြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာ ညောင်ဝန်း ဝန် ထောက်ခရိုင်ဝန်
ကလေး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
တမူး ခန်း ပတ်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မိုင်း နိုင်မိုင်း ညောင်နှစ်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ခန္တီး စော်ဘွား ဘွား စါး စုမြို့ရွာ	၁	
သောင်သွပ်မြို့ စော်ဘွား ဘွား စား စု မြို့ရွာ	၁	
ပေါင်း	၆	

အဋ္ဌမဌာန ဝကိုင်း ခရိုင်မြို့ရွာစာရင်း

စကိုင်း မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာအတွင်း ဝန်ခင်မမင်း ဝန် မိုင်း နိုင်မြို့စား ခရိုင်ဝန်
အမြင့်ငါး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
အလုံမြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
တပယင်း မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ပေါင်း	၄	

နဝမဋ္ဌာနရတနာသိင်္ဃခရိုင်မြို့ရွာစာရင်း

ရတနာသိင်္ဃမြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာ ရွှေဝင်း မှူး ရတနာသိင်္ဃမြို့ဝန် ရဲဘက်မြင်း ဝန်ခရိုင်ဝန်
ပဉ္စာလ ခြောက်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ရွှေအ ရှေ့ကြောင်း ဝန်ဝန်စု	၁	
ကောလင်း မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ဝန်း သို စော်ဘွားဘွား စါး စု	၁	
မြေတူး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
အင်း တောက်သာမြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ပေါင်း	၇	

ဒသမဋ္ဌာနအညာမြစ်စဉ်ခရိုင်စာရင်း

ငစည့်ကူး မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	မှာဝန် ထောက်အညာမြစ်စဉ်ခရိုင်ဝန်
စမွယ်နဂိုရ်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မြ တောင်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မိုး တား မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မန်လည်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မိုး မိတ်မိုး လှိုင်နှစ်မြို့စော်ဘွား ဘွား စား မြို့ရွာ	၁	
မိုး ကုတ်ကျွပ်ပြင်ကသည်း သုံး တို့ ကျေးရွါ	၁	
ဗန်း မော်မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
မိုး ကောင်း မြို့ဝန်ဝန်စု	၁	
ပေါင်း	၉	
စုစု	၁၆	

အချုပ်ဘုရား	ရေ	မြို့ရွာ
ပဌမဌာန၊ ရွှေမြို့တော်ခရိုင်	၁	၆မှာ ရွှေရုံး ကဆင့်ဆိုရန်
ဒုတိယဌာန၊ အဝခရိုင်	၁	၇မှာ ဝန်ထောက် မြေတိုင်အမတ်ခရိုင်ဝန်
တတိယဌာန၊ တောင်ငူခရိုင်	၁	၃မှာ ဝန်ထောက် မိုးတားမြို့စား ခရိုင်ဝန်
စတုတ္ထဌာန၊ တေါင်တွင်းကြီး ခရိုင်	၁	၂မှာ မြို့ဝန်ယင်း တော်မြို့စား ခရိုင်ဝန်
ပဉ္စမဌာန၊ အောက်မြစ်စဉ်ခရိုင်	၁	၈မှာ လက်ဝဲဝင်းမှူး ခရိုင်ဝန်
ဆဋ္ဌဌာန၊ ပုခန်းကြီး ခရိုင်	၁	၃မှာ မြင်းစုကြီးဝန် ခရိုင်ဝန်
သတ္တမဌာန၊ ချင်းတွင်း ကြောင်း ခရိုင်	၁	၆မှာ ညောင်ဝန်းငန် ထောက်ခရိုင်ဝန်
အဋ္ဌမဌာန၊ စကိုင်းခရိုင်	၁	၄မှာ အတွင်းဝန် ခင်မမင်းဝန် ခရိုင်ဝန်
နဝမဌာန၊ ရတနာသိဃ်ခရိုင်	၁	၇မှာ ရွှေဝင်းမှူး ရတနာသိဃ်မြို့ဝန် ခရိုင်ဝန်
ဒသမဌာန၊ အညာမြစ်စဉ်ခရိုင်	၁	၉မှာ ဝန်ထောက်အညာမြစ်စဉ်ဝန် ခရိုင်ဝန်
ပေါင်း	၁၀	၅၅

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၂၈၃)

မာလာလင်္ကာရသာသနဓဇဓမ္မ သေနာပတိမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု
ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှက်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဆရာ တော်
အမိန့် တော်ရှိသည်၊ အမြင့်မြို့ ချောင်း ဦး ဆယ်ရွာနယ် လေး ရပ်ရှစ်ရပ်သတ်
မှတ်သည့်အတွင်း သီတင်း သုံး နေထိုင်ကြသည့်သင်္ဃာတို့တွင်ဆုံး မစီရင်ရန်ရှိသမျှသာ
သနာ ရေး သာသနာမှုနှင့်စပ်သည်များ ကိုဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီထိမ်း သိမ်းအုပ်
ချုပ်စီရင်ဆုံး ဖြတ်စိမ့်မည်ဂဏာစရိယပဏပါမောက္ခကမ္မာကမ္မဝိနိစ္ဆကအဖြစ်ဖြင့်
10 March 1884
သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုတ ပေါင်း လဆန်း ၁၄ ရက် နေ့အမြင့်မြို့ဘုံပျံတိုက် နေပဥ္စမဂိုဏ်း
ထောက်ရှင်တိက္ခကိုဂိုဏ်း အုပ် ရွှေ လေရွာ ကျောင်း နေရှင်ဂန္ဓိကိုပဥ္စမဂိုဏ်း ထောက်
ချောင်း ဦး ဆယ်ရွာမန်ကျည်း တောတိုက် နေရှင်အာသဘငါး ခုံရွာ ရွှေ ကျောင်း
တိုက် နေရှင်ဉာဏ ချောင်း မနား ရွာ လှော်ကား တိုက် နေရှင်အာစိဏ္ဏတို့ကိုဒုတိယ
ဂိုဏ်း ထောက်ခန့်အပ် တော်မူသည်၎င်း အမြင့်မြို့ချောင်း ဦး ဆယ်ရွာနယ် လေး ရပ်
ရှစ်ရပ်သတ်မှတ်သည့်အတွင်း သီတင်း သုံး နေထိုင်ကြသည့်သင်္ဃာတို့တွင်ဆုံး ဖြတ်စီရင်ရန်
ရှိသမျှသာသနာ ရေး သာသနာမှုနှင့်စပ်သည်များ ကိုဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီဂိုဏ်း
အုပ်ရှင်တိက္ခပဥ္စမဂိုဏ်း ထောက်ရှင်ဂန္ဓိဒုတိယဂိုဏ်း ထောက်ရှင်အာသဘအရှင်
ဉာဏရှင်အာစိဏ္ဏတို့ကဆုံး ဖြတ်စီရင်စေ၊ ၎င်း နယ်တွင်း ရှိသင်္ဃာတို့လည်း ဂိုဏ်း
အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီဆင့်ဆိုဆုံး မစီရင်ရာမ သွေမလွန်နာ
ခံ၍ဂန္ထာဓုရဝိပဿနာဓုရတရား နှစ်ပါး ကိုပွါး များ အား ထုတ်ကျင့်ကြံ နေထိုင်
ကြစေ။

(အမြင့်ဘုံပျံ ကျောင်း စာစု)

လောင်ဘုံငယ်ရွာအသည်အလါကြေးထမ်းကြီးငယ်တစုတို့၊ ငအိုက (သက္ကရာဇ်၁၁ 1806
၆ဂခု   သူကြီးအရာနှင့်အမှုတော်ကိုလိုက်ထမ်းသူငအိစားရိက္ခာအတွက်ကိုရွာ
နေအသည်တို့က မခွဲမခန့်ထိုက်ကြောင်း ပြောဆိုပါသည်ထီးလင်းမြို့စီရင်စုကျေး
ရွာအတွင်း လိုက်ထမ်းသည့်သူကြီးစားရိက္ခာကိုရွာကအသီးအသီးကြခံပေး ဆောင်
ကြရပါသည်၊ ကျေးရွာတကာနည်း ကျွန်တော်ရွာမှာလည်း အသည်ငယ်သားတို့ကို
ခွဲခန့်ပါရမည့်အကြောင်း အစီရင်ခံသည့်အတိုင်း မှန်လျှင်သူကြီးစားရိက္ခာကုန်
ငွေများကိုပြန်ရောက်လျှင်ရွာနေအသည်တို့ကအသီးအသီးပေးဆောင်ကြခံကြ
ရသည်ဖြစ်သည်၊ လောင်ဘုံငယ်အသည်အလါကြေးထမ်းတို့ကရွာမှာမခွဲမတောင်း
ထိုက်ကြောင်း ပြောဆိုသာမည်မဟုတ်၊ ကျေးရွာတကာနည်း သူကြီးငအိအမှုတော်
ထမ်းရာစားရိက္ခာမှန်သမျှကိုသူကြီးငအိုကရွာနေအသည်ကြေးထမ်းတို့မှာသာ
နာညီမျှခွဲခန့်တောင်းခံစေရမည်။

မြို့သူကြီးမင်း၏ (Sakkaraj I245 khu Tapan:lachan:I4 IO March I884)

(ထီးလင်းမောက်စိစု)

လောင်ဘုံငယ်ရွာအသည်ကြေး ပေး ကြီး ငယ်တစုကို၊ သူကြီး ငအိုကသူကြီး ကိုယ်စား တပ်ထမ်း လူ ငအိတပ် တော်မှာ စား သုံး သည့်ရိက္ခာကုန် ငွေများ ကိုအထက်စာ ပေး အပ်သည့်အတိုင်း ရွာ နေသား တို့က မ ပေး မရ သော ကြောင့် ငအိသို့မပြန်မ ပေး ရပါ၊ ရွာ နေ ကြေး ပေး ကြီး ငယ်တစုတို့မှာ ခွဲ တောင်း ၍ ငအိသို့ပြန် ပေး ခု ငွေ ကို ပေး ပြီး ပါရမှ ပြေကုန်နိုင်ပါမည့်အ ကြောင်း နှင့် ငအိုကအစီရင်ခံသည်၊ ငအိ တပ် တော်မှာ စား သုံး ကုန် ငွေ မှန်သမျှကို ငအိုက ရွာ နေသား တို့မှာ ခွဲ တောင်း ၍ ငအိသို့ပြန် ပေး စေ၊ ရွာ နေ ကြေး ပေး ကြီး ငယ်တစုတို့လည်း ငအိစား သုံး ရိက္ခာကုန် ငွေ မှန်သမျှကိုအခွဲအခန့်ခံ၍ ငအိုသို့ ပေး ဆုံကြရမည်။

မြို့သူကြီး မင်း စါ(Sakkaraj I245 khu Tapon: lachan: I4 IO March I884)

(ထီး လင်း မောက်စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အ
မိန့် တော်ရှိသည်၊ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည် ရှေး ဖြည့်ဆီး ဖူး တော်မူအပ်
သော ပါရမီဒဗ္ဗသမ္ဘာရအ ဆောက်အဦး တော်တို့ကြောင့်မြတ် သော မင်း အဖြစ်
သို့ရောက် တော်မူလျှင်သမ္မာသမ္ဗောဓိဆုမြတ်ကိုပန်ဆင် တော်မူလျက် ရေ မြေသနင်း
မင်း တို့တံထွာကျင့် ဆောင်ရာ သောရာဇဓမ္မအ ပေါင်း တို့ကိုအမြဲကျင့် ဆောင်စိုး
အုပ် တော်မူ၍သား တော်အစဉ် မြေး တော်အဆက်မြစ် တော်အညွန့်အဆွန့်ရှည်စွာ
သာသနာ တော်မြတ်အကျိုး စီး ပွါး တိုင်း နေပြည်သူရှင်လူသတ္တဝါအ ပေါင်း တို့အကျိုး
စီး ပွါး များ ရာများ ကြောင်း ကောင်း မြတ် သောသမ္မာဆန္ဒဥဿဟရှိ တော်
မူသည်နှင့်အညီ ရှေး မဟာသုဒဿနမင်း အာဒါသမုခမင်း နေမိမင်း စသောဘု
ရား အလောင်း မင်း ကောင်း မင်း မြတ်တို့သည်ပြည်သူတို့တရား စကား အငြင်း
အခုံရှိသည်များ ကိုတရား သဘင်သို့ထွက်၍ကိုယ်တိုင်ဆုံး ဖြတ်စီရင်ခြင်း ၊ ရှေး ဘား
လောင်း တော်ဘိုး လောင်း တော်တို့လက်ထက်အစည်း အဝေး စည်ကြီး တီး ၍တ
နေ့သုံး ကြိမ်မပြတ်စည်း ဝေး တိုင်ပင်ခြင်း ၊ လွှတ် တော်သို့ထွက်၍သာသနာ တော်
ရေး တိုင်း ပြည်နိုင်ငံ တော် ရေး များ ကိုကျမ်း ဂန်ထုံး စံရှိသည့်အတိုင်း မှန်ကန်
သဖြင့်စီရင်ဆုံး ဖြတ်ခြင်း စသောမင်း တို့ကျင့်ရိုး ကျင့်တမ်း လမ်း ဟောင်း ထုံး
စံရှိသည်နှင့်အညီငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်လည်း ရှေး ဘုရား အလောင်း
မင်း ကောင်း မင်း မြတ်တို့ကဲ့သို့ ရွှေနှလုံး တော်သွင်း ရိုး ရင်း တော်မူပြီး လျှင်
ပြည်သူတို့တရား စကား အရှုက်အတင်ရှိသည်များ နှင့်တိုင်း ရေး ပြည်မှုစီရင်ခင်း
စီရင်ဘွယ်ရှိသည်များ ကိုလွှတ် တော်သို့ထွက် တော်မူလျှင်ဝန်တို့နှင့်အတွင်း ဝန်တို့က
ရာဇဝတ်ရေး တိုင်း ရေး ပြည် ရေး သာသနာ တော် ရေး လျှောက်ထား ရန်
ရှိသည်များ ကို လျှောက်၊ တရား စကား လဲဆိုရန်ရှိသည်များ ကိုလည်း အမိန့် တော်
ရတို့ကလဲဆို စေ၊ စကား နှစ်ပြင်ကို ထောက်၍ ဝန်ကြီး အတွင်း ဝန်တို့တိုင်ပင်နှီး
နှောပြီး လျှင်ဆုံး ဖြတ်စီရင်သာ အောင်တင် လျှောက် စေ၊ လွှတ် တော်တက်သည့်အ
ခမ်း အနား ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေ အောင်စီရင်စာ ရှင်း
13 May 1884
ကိုလည်း သွင်း။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုကဆုန်လပြည့် ကျော် ၄ ရက်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စာ ၁၂ - ၁၃)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ်တော်မူလှသော ရေမြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင်
ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဘုရား အ
မိန့်တော်ရှိသည်။ ငါအသျှင်ကေရာဇ်မင်း မြတ်သည်ဖြည့်ဆည်း ဖူး တော်မူအပ်
သောပါရမီပုညဒဗ္ဗသမ္ဘာရအဆောက်အဦး တော်တို့ကြောင့်ခမည်း တော်
ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား အရိုက်အရာ တော်ဖြစ်သော
ရတနာပုံ ရွှေပြည် တော်ကြီး ရွှေထီး ရွှေနန်း တိုင်း ပြည်ခရိုင်နိုင်ငံ တော်အလုံး
ကိုဆက်ခံသိမ်း မြန်း စိုး အုပ် တော်မူ၍မြတ် သောမင်း အဖြစ်ကိုယူ တော်မူလျှင်မ
ဟာသုဒဿနကုသနေမိစ သောစကြဝတေး ရှေး ဘေား လောင်း တော်ဘိုး လေါင်း
တော်တို့အလုံး စုံ သောရာဇဓမ္မအပေါင်း တို့ကိုချွတ်ယွင်း တိမ်း ယိမ်း မရှိစေရ
ဖြည့်ကျင့်ရွက် ဆောင် တော်မူပြီး လျှင်ခရုသင်း သုံး လုံး ဖြင့်ဦး ထိပ်နှိုက်သွန်း အပ်
သောရာဇာဘိ သေကမုဒ္ဒါဘိသိက်ကိုသွန်း ခံ တော်မူ၍သဗ္ဗညုရှင် တော်ဘုရား သာ
သနာ တော်မြတ်သုံး ပါး ကိုအတိုင်း ထက်အလွန်စည်ပင်ထွန်း လင်း စေကြောင်း ကို
ရိုး ရင်း ရည်သန် တော်မူလျက် ရှေး သာသနာ တော်ပြုဘေား လောင်း တော်သီရိ
ဓမ္မာ သောကမင်း ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်း ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း တို့ကဲ့သို့မရောင့်ရဲနိုင်
သောသမ္မာဆန္ဒ တော်ဖြင့်သာသနာ တော်မြတ်ကိုအထူး ချီး မြှင့် တော်မူသည်သာသနာ
တော်အစွန့်ရှည်စွာစည်ပင်ထွန်း လင်း ကြောင်း မှာလည်း သာမုဏ္ဏသိကပါဝစန
ဖြစ် သောမြတ်စွာဘုရား နှုတ် တော်မြွက်ပိဋကတ်သုံး ပုံတွင်ဝိနည်း ပိဋကတ် တော်
အခြေအမြစ်ဖြစ်ထွန်း တိုး ပွါး ရှိမှသာသနာ တော်မြတ်သုံး ပါး အစွန့်ရှည်စွာစည်
ပင်ပြန့်ပွါး တည်ထွန်း ရာ သောကျမ်း ဂန်ထုံး စံထွက်ရှိသည်နှင့်အညီပဋိပတ္တိပဋိ
ဝေဓစ သောသာသနာ တော်မြတ်နှစ်ပါး ၏အရင်း မူလဖြစ် သောဥဘတောဝိ
ဘင်း ပါဠိ တော်မြတ်ကိုဝါစုဂ္ဂတနှုတ်ရ လေ့ကျက်ရွတ် ဆောင်ပြန်ဆိုနိုင်မည့်ရဟန်း

8 July 1884

သင်္ဃာ တော်တို့ကို ရွေး ကောက်ပြီး လျှင်သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခု ဝါဆိုလပြည့် ကျော် ၁ ရက်
နေ့ကစ၍ ရွှေနန်း တော်ဦး မြေနန်း တော်တွင်သာသနာပြုဆရာ တော်နှင့်
တံဆိပ် တော်ရဆရာ တော်သင်္ဃာ တော်တို့မှူး ကြီး ကြပ်မပြန်ဆိုကြစေ။ နေ့စဉ်ဥဘ
တောဝိဘင်း ပြန်ဆိုရာပိဋကတ်သုံး ပုံပါဠိ တော်များ တွင်ပဌာန်း ဒေသနာ
တော်မြတ်သည်အလွန်နက်နဲသိမ်မွေ့မြင့်မြတ်ကဲလွန် သောတရား တော်မြတ်ဖြစ်သည်။

ဥဘတော ဝိဘင်း မပြန်ဆိုမီ ရှေး ဦး အစထား၍ ဝိဘင်း ပြန်ဆိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပြန်စွမ်း ရှိသည့်အလျောက်ပြန်ဆိုရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ရန်အကြောင်း ကိုဝန်တို့က လျှောက်ထား ပြန်ဆိုစေ၊ စာပြန်ဆိုရန် ရွေး ကောက်ရရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့စာရင်း ကိုလည်း သာသနာ တော်ပြုဆရာ တော်တို့မှာ လျှောက်ထား စေ၊ စာပြန်ဆိုစေ ရန်အစီအစဉ်အခမ်း အနား ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေအောင် စီရင်၊ ပဋ္ဌာန်း ပါဠိ တော်ဥဘတော ဝိဘင်း ပြန် ရွေး ကောက်ရန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့စာ ရင်း အခမ်း အနား ခန့်ထား စီရင်ရန်စာရင်း များ ကိုလည်း သွင်း ။

13 May 1884

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့နားခံ ဝေါကြီး မှူး မဟာမင်း ကျော်စည်သူတွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စါ ၁၃–၁၄)

တိုင်းကြီး ပြည်ကြီး ဆိုသည့်အရာသည်ကုန်သည်ကြီး ငယ်ကျွန်တော်မျိုး အပေါင်း တို့အကူး အသန်း အရောင်း အဝယ်အင်အား တိုး တက်စီး ပွါး ဖြစ်ထွန်း ချမ်း သာသဖြင့် မလာမရောက် သေး သူတို့ခိုမှီလာ ရောက်ခြင်း ၊ လာ ရောက်ရှိသူတို့အ ခြေအနေ ကျ၍အရှည်ထာဝရတည်တံ့နိုင်ခံန့်ခြင်း စသောတိုင်း ပြည်ဖွယ်ရာအင်္ဂါလက္ခဏာဂုဏ် ပစ္စည်း တို့ဖြင့်ပြည့်စုံညီညွတ်ကုန်ရာသည်၊ ကုန်သည်ကြီး ငယ်ကျွန်တော်မျိုး အပေါင်း တို့ရောင်း အား ဝယ်အား ကြီး ပွါး တိုး တက်ချမ်း သာကြရန်အကြောင်း မှာလည်း တိုင်း ပြည်နိုင်ငံရှင်ဖြစ်တော်မူသောငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်၏ ကောင်း စွာ စောင့်ရှောက်သိမ်း ပကား တော်မူခြင်း တည်း ဟူသောရွှေဘုန်း တော်ရိပ်ကို အထူး ခိုလှုံကြရမှ ဆောဆောလျှင်လျှင်အား အင်တိုး တက်အကျိုး ဖြစ်ထွန်း ခံစား ရ ရန်ရှိသည်နှင့်အညီကုန်သည်ကြီး ငယ်ကျွန်တော်မျိုး အပေါင်း တို့လုပ်ဆောင်ကူး သန်း ရောင်း ဝယ် ရေး များ တွင်ငြိုငြင်နှောင့်ယှက်ခက်ခဲကြပ်တည်း ခြင်း များ မှ ကင်း လွတ်စိတ်သဘောဆန္ဒဥဿာဟဝီရိယအစွမ်း ရှိသည့်အ လျှောက်လွတ်လွတ်ကူး သန်း ရောင်း ဝယ်လုပ်ဆောင်ကြရအောင်လုပ်ခင်း ဆောင်မှုရောင်း ရေး ဝယ် တာလွယ်ကာပြီး စီး ပြည့်စုံသဖြင့်ဥစ္စာစီး ပွါး တနေ့တခြား တိုး တက်ဖြစ်ထွန်း ချမ်း သာကြရအောင်တိုင်း ပြည်နိုင်ငံအစိုး ရမင်း တို့မှရအပ်သောအခွင့်တော် ဖြစ်သောရွှေဘုန်း တော်ရိပ်ကိုအထူး ခိုလှုံကြစေရမည်ဖြစ်သည်၊ ပြည်သူတို့အလုပ်အ ဆောင်အရောင်း အဝယ်မှုများ တွင်ငြိုငြင်နှောင့်ယှက်ကြပ်တည်း ဘွယ်ဖြစ်သော အခွန်အတုတ်အကောက်အစား များ ကိုကောက်ခံဂိုး အစဉ်ထုံး စံရှိသည်မှ လျှော့၍ လွတ်ငြိမ်း သက်သာစေရလျှင်ရွှေဘုန်း တော်မြတ်ကိုအထူး ခိုလှုံရသည့်အကျိုး ထင်ရှား သိသာလွယ်ကာပြည့်စုံခံစား ရရန်ရှိသည့်အတိုင်း လေး မြို့ပဲပွဲခွန်၊ မြင်း ပွဲခွန်၊ ငရပွဲခွန် ရေနံပွဲခွန်၊ တောင်အင်း ငါး ဗိဂိုင်း ခွန်၊ ကိုး ခရိုင်ဈေး ကူး တို့ခွန်၊ အုန်း ငှက်ပျောပွဲခွန်၊ တောင်ပြုံး ငယ်ကင်း အကောက်၊ ချင်း တွင်း ကြောင်း ဆား ခွန်၊ အမြင့်လေး မြို့ပွဲခွန်၊ ၂၄ဌာနဘုရား ပွဲအကောက်ပြင်ဘုရား ပွဲခွန်၊ နတ် ပွဲခွန်၊ ကွမ်း ခွန်၊ ဆွဲလွတ်ခွန်၊ မူး ဂိုး ဝဲယာရေဦး ပဲခွန်၊ တောင်ငူလက်မှတ် သိမ်း ခွန်၊ မုံး မိတ်မိုး ညှိုင်း ဈေး ပွဲခွန်၊ ဗန်း မော်ကောင်း တုံဆား ခွန် များ နှင့်ချင်း တွင်း သစ်တောအကောက်တွင်ပါဝင်သည့်ပျော်ပွဲခွန်၊ ဗန်း မော်

20 May 1884

၁၂ ရပ်အကောက်တွင်ပါဝင်သည့် ပျော်ပွဲခွန်၊ ဆေးထန်းလျက်ဆီအကောက်တွင် ပါဝင်သည့် ပျော်ပွဲခွန်၊ တောင်လမ်းရှမ်းပွဲအကောက်တွင်ပါဝင်သည့် ဃောကျ အကောက် လေးမြို့သစ်တောအသေး ဥပဒေပိုင်းခြားသည့်ပြင် ပိုမိုသည့်အကောက် စုစုအကောက်ခွန်ဦး ရေ ၂၃ များကို (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၆ ခုနယုန်လဆန်း ၁ ရက် (25 May 1884) နေ့က စ၍ နှုတ်သိမ်းတော်မူသည့် နိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ်ရပ်မြို့ ကျေးရွာများ မှ နှုတ်သိမ်းတော်မူသည့်အကောက်အခွန်များကိုအကြီးအအုပ်ပြုလုပ်သူတို့က ခွန်သေ ခွန်ရှင်ချထား ကောက်ခံခြင်း၊ အစိုးရတို့အခွင့်နှင့်ဖြစ်စေ အခွင့်မရှိဘဲဖြစ်စေ မည်သူမဆိုကိုင်း ဆွဲပွဲထွက်မှ စ၍ တောင်းခံစားယူခြင်း မရှိစေနှင့်၊ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာစေ၊ မျက်ပါး ငွေခွန် ငွေမြို့တော်အမရပူရလှည်း ခွန်နှစ်ရပ်မှာ လုပ် ခွန်ထွက်ဆယ်ခိုင်တခိုင်ထက်မပိုစေရ၊ မျက်ပါး ငွေပစာလျှင်အခွန် ငွေဒင်္ဂါး ဂျူ ဲကျ၊ လှည်းနွားစုံ ၁ လျှင်တလ ငွေဒင်္ဂါး ၃ ပြား ကျကိုသာ ဥပဒေစည်းကမ်းထား ၍ ကောက်ခံစေ၊ နှုတ်သိမ်း လွတ်ငြိမ်းစေသည့်အကောက်အခွန်များ ပြင်နိုင်ငံ တော်အတွင်း အပထွက်ကုန်ဝင်ကုန်မှ စ၍ တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ဓလေ့ထုံးစံနှင့်အညီ ထားမြဲရှိမြဲ ကောက်ခံမြဲအကောက် တော်အခွန်တော်များကိုလည်း ရှေးအရိုးအ စဉ်ရှိသည့်အလျောက်ဥပဒေစည်းကမ်း ပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားထားသည်ထက်ပိုမို သာလွန်မရှိစေရအောင်အခွန်တော်ဆိုင်ရာအကြီးအအုပ်တို့ကကြပ်ကြပ်တည်းတည်း ဆင့်ဆိုစောင့်ထိန်းထမ်းရွက်စေ၊ ရွှေပြည်တော်မှ စ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း ထီး ဂုံနန်းဂုံစော်ဘွား မြို့စား အဝေး မြို့ဝန်စစ်ကဲတို့ကို စေ့နှံ့အောင်ပြန်ဆိုမှာထား ၍ အကောက်အခွန်နှုတ်သည့်အမှုနှုတ်သိမ်းသည်အရပ်ပြည်သူတို့လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာစေ ရန်အမှုများကိုအမိန့်တော်ဥပဒေအတိုင်း ကျအောင်ဝန်တို့က စောင့်ရှောက်စီ ရင်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၁ ရက် နေ့နား ခံ ဝေါကြီး မှူး (20 May 1884) မဟာမင်း ကျော်စည်သူတွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စာ ၁၄-၁၅)

အမြင့်မြို့သာသနာပြုဗန့်ကိုဆရာတော်အမိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဘုံပျံဂိုဏ်း အုပ်နှင့်
အလ္လကပ္ပတိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအမြင့်မြို့ဝန်၊ ငှင်း မြို့စီရင်စုရွာသာရွာ ကျောင်း နေ
ရဟန်း ရှင် သော မကဘကြီး ဖြစ်သူ ငချိန်နှင့်အဘတကာကြီး ငမိတ်တို့ညီအစ်ကိုရင်း
ချာဖြစ်သည်နှင့်အညီအိုး အိမ်မကွဲမပြား အတူစား သောက်သာမည်နာမည်ပြုစု
ကျွေး မွေး ရှိ နေသည့်အတွင်း ကိုး ဆယ့် ခြောက်ပါး (သော ရောဂါ၊ ကပ် ရောက်
၍ဘကြီး ငချိန် သေဆုံး အာ မွေခံသား မြေး မရှိတပည့် တော်အဘ တော် ငမိတ်ကိုသက်
ရှိသက်မဲ့ဆိုး မွေ ကောင်း မွေနှင့်တကွပစ္စည်း အလုံး သိမ်း ကြုံး ပေး ကမ်း သဂြိုဟ်
ခြင်း ရှာပနကိုသည်ပိုး ရွက် ဆောင်ရှိပြီး နောက်သူတထူး တို့ထံ ပေး ဆပ်ရန်ရှိ
သည့် ကြွေးမြီများ ကို ပေး ကမ်း ဆပ် ပေး ကြေ အေး ရှိမှမဆိုင်သူမြို့ တော် နေင
မောင်ကြီး ကငချိန်ပိုင်ပစ္စည်း ရပ်များ ကိုရလို (သည့်) အမှုလွှတ် တော်မှာခံယူ
နှောင့်ရှက်ရှိ နေ သော ကြောင့်တပည့် တော်အဘငမိတ်လွှတ် တော်မှာတက် လျှောက်
ရာဝန်ရှင်မင်း ကြီး တို့စုံညီတပည့် တော်အဘငမိတ်ကငချိန်ပိုင်ပစ္စည်း ရပ်များ
ကိုရယူခံစံ စေ မှတ် တော်မူချက်အရအလွှာကိုတဖက်အမှုသည်ငမောင်ကြီး ကဝန်
ထောက် တော်မင်း ထံတိုင်တန်း သိမ်း ဆည်း မှတ် တော်မူချက်မရရှိ နေ၍အမှုသည်
နှစ်ဦး တို့မကွဲမပြား တရား အနိမ့် ရောက် ပြောဆိုဆဲအတွင်း အဘငမိတ်ကလက်ရှိ
ရင်း မှန်သည့်အတိုင်း ချထား လုပ်သား တို့ကိုဆီး တား နှောင့်ရှက်မရှိပါစေရ
လုပ်သား တို့ထံရရန်များ ကို တောင်း ခံ၍တရား အ ရေး ပြတ်စဲရှိမှထိုက်သက်ရာ
ဖြစ်ပါရ အောင်အမိန့်စာချွန်ကယ်မသနား တော်မူပါမည့်အ ကြောင်း နှင့် (သက္က
23 May 1884
ရာဇ်) ၁၂၄၆ခုကဆုန်လပြည့် ကျော် ၁၄ ရက်ကလွှတ် တော်မှတ် တော်မူချက်များ နှင့်
တင်ပြ လျှောက်ထား ရှိ၍ စာ ပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည်၊ ရောက်လျှင်ရဟန်း ရှင် သော
မ လျှောက်ချက်အတိုင်း အဘတကာကြီး ငမိတ်ကလက်ရှိရင်း မှန်သည်တိုင်တရား အ
ရေးမပြတ်စဲမှီအတွင်း တဖက်အမှုသည်ငမောင်ကြီး ကလုပ်သား တို့ကိုတား ဆီး နှောင့်
ရှက်မရှိ စေရရဟန်း တော်အဘငမိတ်ကလုပ်သား တို့ထံစုဆသီး ခွန်များ ကိုသိမ်း ဆီး
တရား ပြတ်စဲရှိမှထိုက်သက်ရာဖြစ် စေလို ကြောင်း အမိန့်ရှိလိုက် သည် မြို့မ
ဘုံပျံဂိုဏ်း အုပ်နှင့်အလကပ္ပတိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအမြင့်ငါး မြို့ဝန်
(အမြင့်ဘုံပျံ ကျောင်း စါစု)

သုဓမ္မဇရပ်တော်တွင်နှစ်စဉ်စာပွဲသဘင်ရင်တော်မူ၍ပထမပဥ္စင်း လောင်း
တော်ရှင်လောင်း တော်တို့ကိုစာပြန်ဆိုမေးမြန်းချီးမြှင့်ရသည့်အရာသည်ရ
ဟန်းရှင် လူပြည်သူအပေါင်းတို့၏မြတ်သောလောကုတ္တရာအကျိုးစီးပွါးကိုပြီးစီး
စေနိုင်သောသာသနာတော်မြတ်သုံးပါးတွင်ပရိယတ္တိသာသနာတော်အထူးသ
ဖြင့်စည်ပင်ဖြစ်ထွန်းပွါးစီးစေရန်ဖြစ်၍သာသနာ့ဒါယကာသာသနာပြုဖြစ်
သောမင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့အားထုတ်ရွက်ဆောင်အပ်သောပြုဘွယ်ကိစ္စကြီး
ဖြစ်သည်။ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်သည်လည်း မင်းသာမန်တို့ခံဝံ့ခဲသောရာ
ဇာဘိသေကမုဒ္ဒါဘိသိက်ကိုသွန်းခံတော်မူပြီးလျှင်ရှေးသာသနာပြုမင်းကောင်း
မင်းမြတ်တို့တံထွာရာဇဓမ္မအပရိဟာနီယစသောမင်းကျင့်တရားအပေါင်းကို
ကောင်းစွာဖြည့်ကျင့်တော်မူလျက်သာသနာတော်မြတ်အစီးအပွါးကိုအထူးသဖြင့်
အားထုတ်ဆောင်ရွက်တော်မူသည်နှင့်အညီပထမပဥ္စင်း လောင်းတော်ရှင်လောင်း
တော်တို့သုဓမ္မစာပွဲသဘင်ဝင်ရောက်ပြန်ဆိုရန်အကြောင်းအရာများကိုမပြန်
မဆိုမီရှေ့အဘို့တင်၍ဥပဒေစည်းကမ်းပြဋ္ဌာန်းပိုင်းခြားတော်မူပြီးလျှင်
1 March 1884
(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၅ခုတပေါင်းလဆန်း၅ရက်နေ့မှစ၍ပထမပဥ္စင်း လောင်း
တော်ရှင်လောင်းတော်တို့ကိုရွှေနန်းတော်ဦးမြေနန်းတော်တွင်ပိဋကတ်
တော်၏အခြေအမြစ်ဖြစ်သောဥပဒေပါပြန်ဆိုရန်စာဝါများကိုပရိယတ္တိဝိသာရ
ဒဂုဏ်ခြောက်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသူမှူးမတ်အရာရှိစာကြပ်စာမတို့ကြီးကြပ်ကြည့်ရှုစေ၍
သုံးလတိုင်ပြန်ဆိုမေးမြန်းစမ်းသပ်ရွေးချယ်စေရာသင်ကြားလေ့ကျက်ရင်း
ဥပဒေပါစာများကိုပုဒ်ပါဌ်အက္ခရာသဒ္ဒါအနက်မချွတ်မယွင်းမှန်ကန်သေချာ
နှုတ်ပါဌ်ရွရွပြန်ဆိုနိုင်သဖြင့်လိင်အံဝိဘတ်သဘောသရုပ်အဓိပ္ပါယ်များကိုကောင်း
မှန်စွာဖြေဆိုနိုင်သူပထမပဥ္စင်း လောင်းတော်ရှင်လောင်းတော်အကျော်
1 June 1884
ရှင်ဂုဏ်နှင့်ပထမအကြီးအကြပ်ပဥ္စင်း လောင်းတော်ရှင်လောင်းတော်၁၅
30 June 1884
တို့ကိုသက္ကရာဇ်၁၂၄၆ခုနယုန်လဆန်း၈ရက်နေ့ကစ၍ဝါဆိုလဆန်း၈ရက်နေ့တိုင်
သုဓမ္မာဇရပ်တော်ပဋ္ဌာန်းဇရပ်တော်များတွင်ဝိယာလေးဌာနခွဲဝေ၍
စာပြန်ဆိုမြဲပြန်ဆိုစေ။ သုဓမ္မာစာပွဲသဘင်ရင်တော်မူရာအခမ်းအနားတွင်
အခါကြား အမြောက်သံပေးမှစ၍ခန့်ထားလုပ်ဆောင်ရန်ရှိသည်များကိုပြီးပြေ

အောင်စီရင်၊ စာဝါမေး ခွန်း မြန်း ခွန်း ဖြေစွမ်း ရှိသည့်အ လျှောက်ပထမ
သုံး မျိုး ခွဲ ဝေပိုင်း ခြား ဂဏန်း စဉ်မှတ်သား သည့်စာရင်း ကိုလည်း သွင်း ။
25 May 1884

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုနယုန်လဆန်း ၁ရက် နေ့နား ခံမင်း လှမင်း ခေါင်
ကျော်ထင်တွင်ပြန်။

(<u>လွှတ်မှတ်</u>၊ ၁၉၇၇၊ စာ၁၅ - ၁၆)

အမြင့်မြို့သာသနာပြုဗန့်ကျီဆရာတော်အမိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဘုံပျံဂိုဏ်းအုပ်၊ ၄င်းမြို့စီရင်စုနတ်စက်ရွာမြောက်ကျောင်းတိုက်နေရှင်ဇာဝနနှင့်မိမင်းဘုတို့ကျောင်း ဝတ္တုကံလယ်မြေဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်ရထိုက်မရထိုက်ကြောင်း နှင့်ငြင်းပွား ပြောဆိုကြရာမ(ပြီး)မပြတ်နှစ်လရှည်လျား ရှိသည်ဖြစ်၍ရဟန်း ရှင်ဇာဝနကသာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၆ခုနယုန်လဆန်း ၁၄ရက်နေ့ထပ်မံလျှောက်ထား ရှိသောကြောင့်ဗန့်ကျီဆရာတော်ကဂိုဏ်းအုပ်ထံရေးသားသည့်ဖြတ်စာတွင်ပါရှိသည့်ပဌမဆိုသည့်အချက်မှာအမှုသည်နှစ်ဦးတို့တင်ဖြတ်စာတွင်မည်သည်ဖြတ်စာပဌမဘတ်ထိုက်မဘတ်ထိုက်များကိုနှလုံးသွင်းထားရင်း ရှိသည်အတိုင်း ရေးသား၍အမှုသည်တို့နှင့်တကွမြို့တော်သို့တင်ပို့လာရောက်ရှိအောင်ဗန့်ကျီဆရာတော်ကစာပေး စေအမိန့်တော်မြတ်ကိုဦးထိပ်ထက်နာခံဆင်ရွက်ရသည်ဖြစ်သောကြောင့်စာပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည် ရောက်လျှင်လျှောက်ဝင်ပါတဘက်အမှုသည်နှင့်တကွတင်ပြသည့်ဖြတ်စာနှစ်ရပ်တွင်မည်သည့်ဖြတ်စာပဌမဘတ်ထိုက်မဘတ်ထိုက်များကိုနှလုံးသွင်းထားရင်းအတိုင်း ရေးသား၍နေ့ရက်ကြန့်ကြာမရှိစေရမြို့တော်သို့တင်ပို့လိုက်ရမည်အကြောင်းအမိန့်ရှိလိုက်သည်ဘုံပျံဂိုဏ်းအုပ်

(အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း စါစု)

ဗတ္တိံသလက္ခဏာအသီတာနုဗျဉ္ဇနလက္ခဏာဟူသော မဟာပုရိသလက္ခဏာတော်အပေါင်းတို့နှင့်ပြည့်စုံတော်မူသော သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရား အဆင်းသဏ္ဌာန်တော်ကဲ့သို့ထက်ဝန်း ကျင်ရဟန်း ရှင်လူပြည်သူအပေါင်း တို့ကြည်ညိုမြတ်နိုး ကိုးကွယ်ပူဇော်ရာဖြစ်တော်မူသော မဟာမုနိရုပ်ရှင် တော်မြတ်အား တင်လှူတော်မူရန်ကိုယ် တော်မြတ်နှိုက်ဆင်ရင် တော်မူအပ်သော စိန္တာမဏိမကိုဋ် တော်နှင့်ထပ်တူစိန်မြပတ္တမြား နဝရတ်ကိုး ပါး အတိပြီး စေလျက်ချယ်လှယ်လုပ် ဆောင် တော်မူစေသည့် ရွှေသား မကိုဋ် တော်တုရင်စလွယ် တော်များ ကိုသက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုဝါဆိုလဆန်း ၁၃ ရက် နေ့ (5 July 1884) ထွက် တော်မူကြီး ထွက် တော်မူ၍ မဟာမုနိရုပ်ရှင် တော်မြတ်အား အထူး သဖြင့်ကြည်ညိုဘွယ်ဖြစ် စေရန်ကိုယ် တော်တိုင် မျက်နှာ တော်ဖွင့်ပြီး လျှင်မကိုဋ်တုရင်တင်လှူပူဇော် တော်မူမည်၊ ရွှေခြောက်တပ် နောက်တပ် နမန္တာဘက်ဓါတ်ဘက်တပ်ဝင်း အခင်း အကျင်း အခမ်း အနား မျက်နှာ တော်ဖွင့်မကိုဋ် တော်တင်အခမ်း အနား အခါကြား အမြောက်သံ ပေး မှစ၍ ခန့်ထား စီရင်ရန်ရှိသည်များ ကိုပြီး ပြေအောင်စီရင်၊ စာရင်း ကိုလည်း သွင်း ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုဝါဆိုလဆန်း ၇ ရက် နေ့ (29 June 1884) နား ခံမင်း လှမင်း ခေါင်ကျော်ထွင်ပြန်။

(<u>လွှတ် မှတ်</u> ၊ ၁၉၇၇၊ စာ ၁၆ – ၁၇)

အမြင့်မြို့သာသနာပြုဗန့်ကျီဆရာတော် စာပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဘုံပျံ ဂိုဏ်းအုပ်၊ ၄င်းမြို့စီရင်စုရွာသာရွာကျောင်း နေရှင်သော မကအာဘတကာ ကြီး ငမိတ်နှင့်ငမောင်ကြီးတို့ပြောဆိုကြသည့်ငနိုန်ပိုင်ပစ္စည်းရပ်များကိုခံစံ ထိုက်မခံစံထိုက်ကြောင်း နှင့်လွှတ်တော်မှာတရား အရေး ပြောဆိုဆဲအတွင်း အ ဘငမိတ်ကအထက်လက်ရှိချထားလုပ်စားမြဲအတိုင်း လုပ်သားတို့ထံကျန်စုဆလယ်စါများကို ငမောင်ကြီး ကတားဆီး ကန့်ကွက်မရှိပါစေရ၊ အဘငမိတ်ကလုပ်သားတို့ထံ တောင်း ခံ၍သိမ်း စည်း ပြီး လျှင်တရား အရေး ပြတ်စဲရှိမှတရား ထိုက်သက်ရာဖြစ်ပါရ အောင်ဂိုဏ်း အုပ်နှင့်တကွ ငါး မြို့ဝန်ထံသို့အမိန့်စာချွန်ကယ်မသနား တော်မူပါ မည့်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား ရှိသော ကြောင့်စာ ပေး အမိန့်ရှိသည်အတိုင်း ငါး မြို့ဝန်ထံတင်ပြရာ ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာ တော်ကအလိုရှိတိုင်း ဆင့်ဆိုတား မြစ်ပါစေ လွှဲအပ် လျှောက်ထား ရှိ၍ ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာ တော်ကအထက် ပေး အပ်ရှိသည့်အမိန့်မှာ စာအတိုင်း ဆင့်ဆိုတား မြစ်ရှိပါအောင်အမိန့်စာထပ်မံကယ်မသနား တော်မူ

15 July 1884

ပါမည့်အကြောင်း နှင့်(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၆ခုဝါဆိုလပြည့်ကျော်ဂရက်နေ့လျှောက် ထား ရှိသော ကြောင့်ထပ်မံစာ ပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည်၊ ရောက်လျှင်အထက် ပေး အပ်ရှိသည့်အမိန့်မှာစာအတိုင်း တည်ငြိမ်သင့်သည်အရာဖြစ်လျှင်တည်ငြိမ်ရှိ အောင် ဆင့်ဆိုတား မြစ် နေထား တကြရှိ အောင်အား ထုတ် စေလိုကြောင်း စာ ပေး အ မိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဘုံပျံဂိုဏ်း အုပ်

ဗန့်ကျီဆရာ တော်တံဆိပ်

(အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း စါစု)

(4 September) 1884

(4 September) 1884
(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၆ခု(တော်သလင်းလပြည့်နေ့)သာသနာပိုင်ဆရာတော်
ဘုရားကြီးအမိန့်(ရှိသည်)။
(18 May) 1884
(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၅ခု(နယုန်လဆန်း ၁၃ရက်နေ့)ပေးအပ်ဆင့်ဆိုသည့်၃၂
ချက်ဥပဒေပါအချက်၊ ၄င်း ၃၂ချက်ဥပဒေပါအချက်များတွင်တိုးတက်ထပ်လောင်း
၍ဆင့်ဆိုရန်အချက်များနှင့်သာသနာတော်ဆုတ်ယုတ်ညှိုးနွမ်းကြောင်းအမှု
များကိုပြုလုပ်မရှိစေရန် ရွှေပြည်တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်းဆင့်ဆိုသည်၊
ရွှေပြည်တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့် ရွှေမြို့တော်
လေးပြင်ဆရာတော်၊ တိုက်အုပ်၊ နိုင်ငံတော်ရှိဂိုဏ်းအုပ်၊ ဂိုဏ်းထောက်ပုဂ္ဂိုလ်
တို့

ဘုရားသာသနာတော်သည်ပရိယတ္တိဓမ္မပွင့်လင်းထွန်း တောက်ရှိမှပဋိပတ္တိ
ဖြစ်သည့်ကျင့်ဝတ်သိက္ခာများကိုပြည့်စုံအောင်ကျင့်သုံး စောင့်ရှောက်နိုင်လုံသ
ဖြင့်နေဝန်းလဝန်းအလားတနေ့တခြားတိုး ပွါးထွန်းလင်း တောက်ပလျှက်
ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြား မရှိအစွန့်ရှည်စွာတည်တန့်ခိုင်ခန့်ကောင်း မွန်ရာသောအ
ကြောင်းရှိသည့်အတိုင်းသာသနာတော်တွင်ခိုဝင်ထမ်း ဆောင်နေထိုင်ကြသော
ရဟန်းသာမဏေတို့လည်း ကပ္ပိယ၊ အကပ္ပိယ၊ သာဝဇ္ဇ၊ အနာဝဇ္ဇ၊ သာပတ္တိက၊ အ
နာပတ္တိက၊ စသည့်အရာများကိုသိကြွမ်းနားလည်ရှိအောင်သင်ကြား လေ့ကျက်
ကြည့်ရှုနှိုင်းချိန်၍ဝိနည်းသဘောလက္ခဏာကိုသိမြင်သည့်အတိုင်း စောင့်ရှောက်
ကျင့်သုံး မှသာလျှင်ဘုရားရှင်အာဏာတော်ပညတ်ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်မပျက်မပြား
သီလသိက္ခာပြည့်စုံသန့်ရှင်း စင်ကြယ်သာသနာတော်သုံးပါး စည်ကားဖြစ်ထွန်းတိုး
တက်အရှည်တည်တန့်ခိုင်ခန့်ရာသည်ဖြစ်သည်၊ ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်ဘုရားအာဏာ
ပညတ်တော်မပျက်မပြား သီလသိက္ခာပြည့်စုံသန့်ရှင်း စင်ကြယ်သာသနာတော်သုံး
ပါး စည်ကားဖြစ်ထွန်းတိုးတက်တည်တန့်ခိုင်ခန့်စေရန် ရွှေပြည်တော်မှစ၍နိုင်
ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်ဆရာတော်တိုက်အုပ်တိုက်တွင်း ရှိသော
(18 May) 1883
ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဂိုဏ်းတွင်း ရှိသောတို့မှာ(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၅ခု(နယုန်
လဆန်း ၁၃ရက်နေ့)ဆင့်ဆိုပေးအပ်သည့်စာအုပ်ဥပဒေပါဝင်သည့်ဆင့်ဆိုကျင့်ကြံ
1884
နေထိုင်ရန်အချက်များတွင်(သက္ကရာဇ်၁၂)၄၆ခု တို့တက်ထည့်လောင်းဆင့်

ဆိုကျင့်ကြံ နေထိုင်ရန် ဥပဒေပါအချက် ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ်များ နှင့် မသင့်မလျော်
ရဟန်းတို့မှာ သာရုပ္ပမဖြစ်သည့် သာသနာတော်ဆုတ်ယုတ်ညှိုးနွမ်း ပျက်ပြား
ကြောင်း ဖြစ်သည့်အမှုများ ကိုသိလျက် အပြုအလုပ် မရှိ သီလ သိက္ခာ ပြည့်စုံ သန့်ရှင်း
စင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်သည့် ကျင့်ဝတ်သီလများ ကိုမိမိတို့က သာသနာတော်သုံးပါး
စည်ကား ဖြစ်ထွန်း တိုးတက် အရှည်တည်တန့်နိုင်ခန့်ရှိ အောင်ကျင့်ဆောင်ထိန်း
သိမ်းကြ၍ အသီးအသီး မိမိတို့တိုက်တွင်း ရှိသံဃာ ဂိုဏ်းတွင်း ရှိသံဃာတို့ကို လစ်လပ်
ခြွင်းကျန်မရှိ စေရ စေ့နှံ့ အောင် ဆင့်ဆိုကျင့် ဆောင်ထိမ်း သိမ်းကြစေ၊ ဆင့်ဆို
1883
သည်ကို မတည် (သက္ကရာဇ် ၁၂) ၄၅ ခု ဥပဒေပါအချက် (သက္ကရာဇ် ၁၂) ၄၆ ခု
1884
ဥပဒေပါအချက်များ နှင့်ဘုရား သာသနာတော်ဆုတ်ယုတ်ညှိုး နွမ်း ပျက်ပြား
ကြောင်း ဖြစ်သည့်အမှုများ ကိုသိလျက်လွန်ကျူး ပြုလုပ်ရှိကြောင်း ပေါ်ပေါက်ကြား သိ
1883
ရလျှင် အပြစ်အလျောက်စီရင်မည်၊ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၅ ခု ဆင့်ဆိုပေး အပ်သည့်
ဥပဒေစာအုပ်တွင်ပါဝင် ဆင့်ဆိုကျင့်ကြံ နေထိုင်ရန် ဥပဒေ ၃၅ ချက်တွင် အကြုံးဝင်
1884
သည့်အချက်များ နှင့်ယခု (သက္ကရာဇ် ၁၂) ၄၆ ခု ထပ်မံတိုး တက်ဆင့်ဆိုပေး အပ်
သည့် (ရဟန်း သံဃာတော်တို့ ကျင့်ဆောင်ရန် ဥပဒေ၊

၁၊ ရွှေမြို့တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့် ဆရာတော်၊ တိုက်နေသံဃာ၊ ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဂိုဏ်း သံဃာတို့မှာ ဂိလာနအကြောင်း မရှိလျှင်း ဘဲအနည်း ငယ်ပမာဏ မပြုလောက်သည်ကို အမြွက်ထောင်းထား၍ လှည်း ယာဉ် လှည်း ရထားကို စီးနင်း သွားလာခြင်း မရှိရှောင်ကြဉ်ကြရမည်၊

၂၊ ရွှေမြို့တော်နိုင်ငံ အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာ သက်နှင်း သပိတ်ပရိက္ခရာအစရှိသော ကပ္ပိယဝတ္ထုနှင့် ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဘုရားစက်ဆုတ်တော်မူအပ်သည့် လယ်ယာ သစ်သီးအရံ ပန်းအရံ စသည်များကို ရဟန်းတို့အား မအပ်မလျော်သောအကပ္ပိယ ဝေါဟာရဖြင့် မိမိတို့ထံ ပေါင်နှံခံယူခြင်း သူတပါးတို့ထံ ပေါင်နှံခြင်း လူတို့ကဲ့သို့ မကောင်း သဖြင့် လုပ်ဆောင်ချထားခြင်း မရှိရှောင်ကြဉ်ကြရမည်၊

၃၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာ ကပ္ပိယဝေါဟာရ ဖြင့်ရသော ရွှေငွေ အနာမာသန်ဿဂ္ဂိယဒုက္ကဋ်ဝတ္ထုတို့ကို လိမ်မာကျွမ်းကျင်သော

ကပ္ပိယကာရကတို့အား ဒုဗ္ဗိစာရမှကင်း လွတ်အောင်စီရင်ပြောကြား၍သုံး ဆောင်ခြင်း ကိုပြုကြရမည်။

၄။ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာ ဘုရား စက်ဆုပ်တော်မူအပ်သော ရွှေငွေအနာမာသနသဃ္ဂိယဆန်စပါး အစရှိသောအကပ္ပိယ ပစ္စည်း များ ကိုလူတို့ကဲ့သို့ကပ္ပိယကာရကတို့အလိုအလျောက်မပြုဘဲမိမိတို့၏မအပ်သော ပယောဂဖြင့်ကြွေး မြီအတိုး အပွါး ပေး ချမရှိ ရှောင်ကြဉ်ကြရမည်။

၅။ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာ မင်္ဂလာအမင်္ဂလာ မှုနှင့်စပ်၍တိုက်တွင်း တိုက်ပများ မှာကာယပယောဂ၊ ဝစီပယောဂမကင်း ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ်အား ထုတ်လျက်အတီး အကအဆိုအပြောစသောသဘင်နှင့်စပ်သော ပွဲလမ်း များ ကိုအပြုအလုပ်မရှိ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း လူတို့အလျောက်ပွဲလမ်း ခံသည် များ ကိုသွား လာကြည့်ရှုဒုတ်ဓါး စွဲကိုင်ပြုလုပ်ခြင်း အမှုများ ကို ရှောင်ကြဉ်ကြရမည်။

၆။ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာအာပတ်ကြီး ငယ် နှင့်စပ်လျဉ်း သည့်အမှုဖြစ်စေ သမ္ဘောဂမဖြစ်အာပတ်သင့်ခြင်း အကြောင်း မဟုတ်သောဆွမ်း စည်ဆွမ်း စား ပရိတ်ရွတ်အသုဘရှုစသည်တို့၌ဒါယကာဒါယိကာမ တို့သဒ္ဓါတရား ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီး ခြင်း အကြောင်း တဦး နှင့်တဦး အငြိုန်အစော် မဲ့ပြုရှုံ့ကြဉ် ရှောင်တား မြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း များ သည်သံဃဘေဒ၊ သံဃရာဇီ၊ သံဃအဓိကရဏဖြစ်ပွါး ရန်အကြောင်း ရှိသည်ဖြစ်၍တား မြစ်ပိတ်ပင်ကြဉ် ရှောင်ခြင်း မရှိစေရ၊ အစိုးရဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ကနိုင်နင်း အောင်ဆုံး မ တား မြစ်ရမည်။

၇။ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့်သံဃာတို့မှာ ရန်ပြိုး မုန်း ထား ခြင်း ပြူစူစောင်း မြောင်း ချုပ်ချယ်ခြင်း ဟူသောဒေါသအာဃာတ၏အစွမ်း ဖြင့်တစုံတခုကိုအမြွက်ထောင်၍ဥပုသ်ပဝါရဏာစသောသံဃကံများ ကိုကြဉ် ရှောင် တား မြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း အမှုများ သည်သံဃာကွဲပြား ခြင်း အကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့်ကြဉ် ရှောင်သင့်သည့်အရာဟုထင်မှတ်ခြင်း မရှိလျှင်းသော်လည်း အထက်အ စိုး ရတို့ထံတိုင်တန်း လျှောက်ထား မရှိမိအလိုအလျောက်ကြဉ် ရှောင်တား မြစ်ပိတ်

ပင်မရှိစေရ၊ အထက်အစိုး ရတို့ထံတိုင်တန်း လျှောက်ထား အမှုအင်ကို ထောက်ရှုဆင့်ဆိုခွင့်ပေး သည့်အရာဖြစ်၍ဆင့်ဆိုခွင့်ပေး ရှိမှကြည် ရှောင်တား မြစ်ကြရမည်၊

၇၊ နိုင်ငံတော်ရှိနိဿယဉ်း မကင်း ထိုက်သော ရဟန်း သာမဏေတို့မှာ မိမိတို့ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ နိဿယဉ်း ဆရာတို့သည်အတူနေရာ ကျောင်း တိုက်မှအရပ်တပါး ဖဲသွား သော်၄င်း သေ သော်၄င်း လူထွက် သော်၄င်း တိတ္ထိ ဘောင်သို့ပြေး ဝင် သော်၄င်း မိမိတို့နေရာ ကျောင်း တိုက်၌နိဿယဉ်း ပေး သောဆရာရှိလျှင်ထိုဆရာထံ နိဿယဉ်း ယူ၍ နေကြစေရမည်၊ နိဿယဉ်း ပေး သော ပုဂ္ဂိုလ်မရှိလျှင်တိုက်ချုပ်တိုက်အုပ်တို့က မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ နိဿယဉ်း ပေး ခြင်း ငှါစွမ်း နိုင်သော လဇ္ဇီပေသလ သိက္ခာကာမ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထံဖြစ်စေ နိဿယဉ်း ယူ၍ နေကြရမည်၊

၉၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်း သုံး နေထိုင်ကြသည့်ရဟန်း သာမဏေတို့အား ဓမ္မ မဟုတ်သည်ကို ဓမ္မဟူ၍ပြဆို ဟော ပြောခြင်း ဓမ္မကိုအဓမ္မဟူ၍ပြဆို ဟော ပြောခြင်း အစရှိသော တဆဲ့ရှစ်ပါး သော သံဃဘေဒကရ ဝတ္ထုများ ကိုပြဆို ဟော ပြောခြင်း သည် သံဃာကွဲပြား ခြင်း အကြောင်း ဖြစ်သည်၊ တိုက်ချုပ်တိုက်အုပ် ဂိုဏ်း အုပ် ဂိုဏ်း ထောက် တို့က မိမိတို့ကိုယ်နှင့်တကွ ချုပ်အုပ်ကြည့်ရှုပါ၊ တိုက်တာ ဂိုဏ်း ဝင်ရဟန်း သာမဏေတို့ကို ပြဆို ဟော ပြောမပြုစေရ၊ လွတ်ကင်း အောင်တည်း တည်း ကြပ်ကြပ်ဆင့်ဆိုတား မြစ်ကြရမည်။

ပေါင်း ၉

(သူရိယ ၊ တွဲ ၁၆၊ မှတ် ၁၀၊ ဒီဇင်ဘါ ၁၉၃၂၊ စါ ၃၇-၄၀)

အလ္လာကပ္ပတိုက်ကျန်ဆယ်ရွာအမြင့်ငါး မြို့ဆိုင်ရာဆရာတော်စာပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့၊ အမြင့်မြို့စီရင်စု ချောင်း ဦး ဆယ်ရွာနေ ငရွှေဆင့်၊ ငစံရာ၊ ငဘက်အို၊ မိသောင်း ၊ မိသုန်၊ မွေစား ငါး ဦး တို့ကအစ်မမိမှောင်လယ်ယာမြေအမွေရပ်များ ကိုမိမှောင်လင်ငဘိုး ဦး ဆွေညာတိစပ်လျှင်း သူမိချင်း ၊ ညီမမိညွှင်း ၊ မိသင်း တို့ကငကျောလေး နှင့်အမွေမခွဲမဝေဘုံဆိုင်ဖြစ် ကြောင်း နှင့်နှစ်ဦး တို့တရား ရုံး တော်တွင်လဲဆိုအကောက်အယူခံကြရာစာတန်း တင်ပြလိဂ္ဂိတသက်သေငစံဆုန်၊ ခွဲဝေပြီး ဖြစ် ကြောင်း ဥပလိဂ္ဂိတသက်သေဖောမိတိုက် နေရဟန်း တော်ဦး ဝိမလာစာရကိုခွဲဝေပြီး ဖြစ်မည်မဖြစ်မည်မှန်မမှန်စုံညီမေး ၍ပြီး ပြတ်ကြရမည်တရား နားခံ ကောက်ချုပ်ချက်ဖြတ်စာကိုနှစ်ဦး တို့သဘောတူလဘက်လှမ်း စား ရပ်ရွာသို့ဆင်း သွား ဦး ဝိမလာစာရထံ ကောက်ချက်လဘက်စား ဖြတ်စာမေး လျှောက်ခွန်း များ ကိုတင်ပြ လျှောက်ထား ရာအထက်ဆရာတော်ဘုရား များ အမိန့်မှာစာပါရှိမှမှန်ကန်ရာသိသည်အတိုင်း ထွက်ဆိုမည်မိန့်ဆိုရှိပါသော ကြောင့်ရဟန်း တော်ဦး ဝိမလာစာရမှန်ကန်ထွက်ဆိုရှိပါအောင်အမိန့်မှာစာကယ်မသနား တော်မူ
17 October 1884
ပါမည့်အကြောင်း နှင့် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၆ ခုသတင်း ကျွတ်လပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်နေ့တရား နားခံ ကောက်ချက်ဖြတ်စာမေး ခွန်း များ နှင့်တင်ပြ လျှောက်ထား ရှိသော ကြောင့်စာပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည် ရောက်လျှင်ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ကရဟန်း ရှင်ဝိမလာစာရကို ခေါ်ကြအမှုသည်နှစ်ဦး တို့ ရှေ့စုံညီထုတ်နှုတ်ပါအချုပ်ရှိသည့်အတိုင်း မှန်ကန်သဖြင့်ထွက်ဆိုရှိ အောင် မေး လျှောက်ရမည်အကြောင်း စာပေး အမိန့်ရှိလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့

ဗန့်ကျီဆရာတော်တံဆိပ်

(အမြင့်ဘုံပျံ ကျောင်း စာစု)

ဗန့်ကြီးဆရာတော်ဆင့်ဆိုလိုက်သည်အမြင့်မြို့ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်းထောက်တို့၊ ဘုရားသာသနာတော်တိုးတက်စည်ကားပွင့်လင်းရှိအောင်ကေရာဇ်မင်းမြတ်နှင့် တက္ကသာသနာတော်ကိုအထူးကြည့်ရှုရင်းရှိသည်အတိုင်း မိမိတို့ဂိုဏ်းသားသဃ်ာတို့ကိုအထက်ဆင့်ဆိုရင်းဘုတ်အုတ်ပါဥပဒေတွင်ပါရှိသည့်ရဟန်းတို့နှင့်မသင့်မလျော်ပတ်သောလှည်းနွားတို့ကိုမွေးထားစီးနင်းခြင်းစသောအမှုတို့ကိုမပြုမကျင့်ကြရအောင်ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်းထောက်တို့ကမိမိတို့ဂိုဏ်းတွင်းရှိရဟန်းသာမဏေတို့ကိုနိုင်နင်းအောင်တင်းတင်းကြပ်ကြပ်တားမြစ်ဆင့်ဆိုကြရမည်ဂိုဏ်းအုပ်ဂိုဏ်းထောက်တို့

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုသီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၃ ရက်နေ့) (17 October 1884)

ဗန့်ကြီးဆရာတော်စာတံဆိပ်

(အမြင့်ဘုံပျံကျောင်း စါစု)

ရေမြေသနင်း မင်း ဧကရာဇ်တို့မည်သည်ရဟန်း ရှင်လူပြည်သူအပေါင်း ချမ်းသာရာချမ်း သာကြောင်း များ ကိုရည်သန်ကြံ ဆောင်မြဲဖြစ်သည်နှင့်အညီတိုင်းပြည်နိုင်ငံဝ ပြောသာယာစည်ပင်တိုး တက်ကြောင်း များ ကိုမဆုတ်မနစ်အားထုတ်ဆောင်ရွမ်း ကုန်ရာသည်၊ ငါအသျှင်ဧကရာဇ်မင်း မြတ်သည်လည်း တိုင်း နိုင်ငံနေသတ္တဝါတို့အား လုပ်စား ဆော်စားစီးပွါးချမ်းသါတိုးတက်ရာ တိုး တက်ကြောင်း များ ကိုကောင်း မွန်စွာ ဝေဘန်ဆင်ခြင် တော်မူရာပြည်သူအပေါင်း တို့တွင်အခြား အလုပ်အဆောင်အကူး အသန်း အရောင်း အဝယ်မှုများ ထက်တောင်သူလယ်ယာလုပ်ဆောင်ရသည့်အရာသည်မငြိုမငြင်မခဲမယဉ်း လွယ်လင့်တကူစီး ပွါး ချမ်းသာဖြစ်ထွန်း တိုး တက်ရာသည့်အရင်း မူလပဓါနအလုပ်အဆောင်ဖြစ်သည်၊ လယ်ယာအလုပ်အဆောင်မှုများ ကိုအလိုရှိတိုင်း လုပ်ဆောင်နိုင်စေရာ သောအကြောင်း ကိုလည်း ရေမြေသနင်း မင်း ဧကရာဇ်တို့သာသနာ ချီး မြှင့်ဆောင်ရွမ်း တော်မူနိုင်ရာသည်၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း အနီး အဝေး အရပ်ရပ်မြို့ ကျေး ရွာများမှာ ဘိုးဘထါးမဦးချမြေ ငွေဝယ်ငွေ ပေါင်မြေများ မှတပါး အရာတော်နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်မြေများ တွင်မြေလွတ်မြေလပ်ရှိသည်များ ကိုမည်သူမဆိုခုတ်ထွင်တီကျင်း လုပ်ဆောင်လိုလျှင်ပြဌာန်း ပိုင်း ခြား တော်မူသည့်လယ်ယာအလုပ်အဆောင်အခွင့်ပေး ဥပဒေအတိုင်း ခုတ်ထွင်တီကျင်း လုပ်ဆောင်ကြစေ၊ ခုတ်ထွင်တီကျင်း လုပ်ဆောင်သူတို့မှာလည်း ဥပဒေပါနှစ်ပိုင်း ခြား သည့်အတွင်း မြေစုမြေခွန်မှစ၍ တစုံတရာအကောက်အခွန်အ တောင်း အခံမရှိစေနှင့်လွတ်ငြိမ်း ချမ်း သာစေ၊ ခုတ်ထွင်တီကျင်း လုပ်ဆောင်သည့်မြေများ ကိုလည်း ပြဌာန်း ပိုင်း ခြား သည့်ဥပဒေကိုမလွန်ကျူး သမ္ဘနှစ်ကာလပတ်လုံး အနှုတ်အယူအပြောင်း အလဲမရှိစေနှင့်၊ အမွေခံအမွေစား သား မြေး စဉ်ဆက်ဆင်း သက်ပိုင်ဆိုင်စေ၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ်ရပ်မြို့ကျေး ရွာခရိုင်ဝန်မြို့ဝန်စစ်ကဲတို့ကိုဥပဒေနှင့်တကွပေး အပ်၍ စေ့နှံ့အောင်ပြန်ဆိုမှာထား စေ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုတပို့တွဲလဆန်း ၁ရက်နေ့နား (16 January 1885) ခ မင်း လှမင်း ထင်ကျော်တွင်ပြန်။

(လွှတ်မှတ်၊ ၁၉၇၇၊ စါ၁၇)

ပညာရှိနာဂရီတော်မှူး သီရိရာဇာနန္ဒပဏ္ဍိတဗြာဟ္မဏတင်ချက်အတိုင်း နာဂရီမောင်းလဲပြောင်းတီး စေ၊ ငတွံ့ကိုအမရပူရနယ်အတွင်း ရှိဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားခေါင်း ၊ ငမောင်ကြီး ကိုပြက္ခဒိန်တော်ဆက်ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားခေါင်း ၊ ငအုန်း နိုင်ကိုစစ်ကိုင်း မြို့ရှိဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားခေါင်း ၊ ငသာထွန်း အောင်ကိုအနောက်ဂြိုဟ်နတ်ပူဇော်ခေါင်း ခန့်။

(14) April 1885

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုကဆုန် (လဆန်း ၁ ရက်နေ့)

(အုပ်ချုပ်ပုံ၊ ဒု၊ ၁၉၆၅၊ ပိုဒ်၁၉၃/၁၇၊ စါ၄၂-၃)

သုံးဆယ်မြို့လက်ယ ဥယျ ဉ်ဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော်အမိန့်ရှိသည်၊ ဂိုဏ်းဝင်သင်္ဃာ
ကြီးငယ်တစုတို့၊ သုံးဆယ်မြို့အလယ်လက်မြောက်တောကျောင်းနေရှင်ကလျာဏဘော်
လှိုင်ကျောင်းနေရှင်နန္ဒနောင်သခေါ်ကျောင်းနေရှင်ဝါရိန္ဒတို့ကိုဒုတိယဂိုဏ်း
2 May 1885
ထောက်အရာ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ခုကဆုန်လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့ခန့်အပ်သည်၊
ဂိုဏ်းဝင်သင်္ဃာကြီးငယ်တစုတို့လည်း ၎င်းဒုတိယဂိုဏ်းထောက်ရှင်ကလျာဏရှင်
နန္ဒရှင်ဝါရိန္ဒတို့ဆင့်ဆိုစီရင်ဆုံးမပြဋ္ဌါဒပေးရာနာခံ၍ဂန္ထာဓုရဝိပဿနာဓု
ရနှစ်ပါးကိုပွါးများအားထုတ်ကျင့်ကြံနေထိုင်ကြရမည်။

2 May 1885
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ခုကဆုန်လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့သုံးဆယ်မြို့လက်ယ
ဥယျဉ်ဂိုဏ်းအုပ်ဆရာအမိန့်ရှိလိုက်သည်သုံးဆယ်နယ်တွင်းရှိဟိန်အစီရင်တိုင်စာ
ရေးသူကြီးကျော့ပေါင်းတို့၊ တိုင်းကြီးပြည်ကြီးမင်းဧကရာဇ်အကျိုးသာသနာ
တော်မြတ်အကျိုးထမ်းရွက်သိန္နီပါလူတို့ကိုသာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးက
အရပ်ရပ်မင်းမှုမင်းခင်းလွတ်ငြိမ်းစေအမိန့်တော်စာပေးအပ်ချုပ်ထား
သည်ကိုမလွတ်မငြိမ်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကြားသိတော်မူ၍သုံးဆယ်ဂိုဏ်းအုပ်
ဆရာကထပ်မံ၍ဆင့်အမိန့်တော်မြတ်ကိုနာခံရသည်ဖြစ်၍သိန္နီပါလူတို့ကိုဝါလသုတင်း
ကျွတ်လျှင်အရပ်ရပ်နေထိုင်ရဦးမည်ဖြစ်၍သိန္နီပါလူတို့ကိုမင်းမှုမင်းခင်းလူအ
စေအနိုင်းမရှိလွတ်ငြိမ်းစေရမည်ဆင့်ဆိုသည်ကိုမတည်ရှိလျှင်သာသနာပိုင်ဆရာ
တော်ဘုရားကြီးထံလျှောက်ထား၍ထင်ရှားအောင်စီရင်မည်။

(သက္ကရာဇ်၁၂၄၇ခုကဆုန်လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့) 2 May 1885
ကအော့ဇသီဝိရဋ္ဌတိုင်မိုင်၄၉သိန္နီမြို့လက်ကိုင်ဆိုင်ရာသုံးဆယ်မြို့ဂိုဏ်းအုပ်ဆရာ
တော်စာ။

(နေခင်ချိုသောင်းတင် စါစု)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင် ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်အသျှင်ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး ဆရာအ မိန့်တော်ရှိသည်၊ သုံးဆယ်မြို့ကိုင်း အုပ်ရှင်ပရမက၎င်း မြို့စီရင်စု ဘော်လှိုင် တိုင်တောင်တလုံး တိုင်ရွာသစ်ကျောင်း နေအသက်ရဝကျော်ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာ ရှင်ဥာဏာဘဝတပါး ပြောင်းသွား ရာတွင်း ကျန်ရစ်သော ဥတုဇအဋ္ဌကလာပ် ရုပ် ဟောင်း ကိုပြဿဒ်ရထား လေါင်တိုက်များ နှင့်လှပတင့်တယ်စွာလုပ် ဆောင် သင်္ဂြိုဟ်ပါရမည်အကြောင်း နှင့် လျှောက်ထား ရှိသည်အတိုင်း နိဗ္ဗာန် ကျောင်း တန် ဆောင်း ထီး စိုက်ထီး ဖြူနှစ်စင်း သံလျင်း သံဆကာ ဖိုကျင် လောင်တိုက်ရွမ်း စည် များ နှင့်တံဆိပ်တော်ရစာတည်း ဆရာ တော်တို့နည်း သရိယ ဗျာပနကိစ္စကိုလှပ တင့်တယ်စွာလုပ် ဆောင်သင်္ဂြိုဟ်စေ။

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့) (2 May 1885)

(နောင်ရှိသောင်း တင် စါစု)

ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာ တော်အမိန့်ရှိသည်သုံး ဆယ်မြို့စီရင်စု ဆောင်း အော် ဘော်
လှိုင် တောင်တလုံး ၃တိုင်အတွင်း သီတင်း သုံး နေကြသည် ဂိုဏ်း ဝင်သင်္ဃာတစုတို့၊
ရေ မြေကိုအစိုး ရ တော်မူ သောသာသနာ ဒါယကာ မဟာ မင်း ဧကရာဇ်တရား
မင်း မြတ်သည်ကိုယ်ကြီး ကိုယ်စီး ပွါး ကိုမငဲ့ မူ၍သာသနာ တော်စည်ပင်ပြန့်ပွါး
များ မြတ်သည်ကိုအလွန်အလို တော်ရှိ တော်မူသည်နှင့်အညီ ရွှေပြည် တော်မှစ၍ နိုင်
ငံ တော်အတွင်း သီတင်း သုံး နေသမျှသင်္ဃာ တော်မြတ်တို့ကိုအ နေအထား ကြစိမ့်
သော ငါသုဓမ္မာ တော်တွင်တံဆိပ် တော်ရဆရာ တော်ကြီး တို့ကိုကြည့်ရှု တော်မူပါ
အမိန့် တော်မြတ်ထုတ်ပြန် တော်မူသည့်အတိုင်း နိုင်ငံ တော်ထက်ဝန်း ကျင်အရပ်ရပ်
မြို့ ကျေး ရွာတို့ကိုအသီး အသီး စေ့ငု အောင်ဂိုဏ်း ချုပ်ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်ဆ
ရာ ပေး အပ်၍ကိုယ်ခွဲကိုယ်စား ဆုံး ဖြတ်ကြည့်ရှုစီရင် စေသည်သုံး ဆယ်မြို့နယ် လေး
ရပ်ရှစ်ရပ်အတွင်း သီတင်း သုံး နေကြသည့်သင်္ဃာ တော်တို့ကိုလည်း နား လင်း ဆ
ရာကကြည့်ရှုဆုံး မစီရင်ရမည်အမိန့် တော်နှင့်ဂိုဏ်း အုပ်ဆရာခန့်အပ် တော်မူ
သည်၊ ငါကလည်း သုံး ဆယ်မြို့စီရင်စု ဆောင်း အော် ဘော်လှိုင် တောင်တလုံး ၃တိုင်
အတွင်း သီတင်း သုံး နေကြသည့်သင်္ဃာ တော်တို့တွင်ရွာသစ် ကျောင်း ဆရာရှင်
ညာဏ မျှော တော ကျောင်း ဆရာရှင်ကလျာဏတို့နှစ်ပါး ကိုဂိုဏ်း ထောက်အရာ
ပေး ၍သာသနာ ရေး သာသနာ မှုကို ဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီကြည့်ရှုစီရင် စေသည်၊
ရွာသစ်ဆရာရှင်ညာဏ၊ မျှောတောဆရာရှင်ကလျာဏတို့ကလည်း ဂိုဏ်း ဝင်သင်္ဃာ
တော်တို့တွင်စီရင်ရန်ရှိသမျှကို ဝိနည်း ဓမ္မကံနှင့်အညီဆုံး ဖြတ်စီရင်ရမည်ဂိုဏ်း ဝင်
သင်္ဃာ တော်တို့လည်း ဂိုဏ်း ထောက်ဆရာတို့ဆုံး ဖြတ်ရာကိုနာခံ၍ဂန္ထာဓူရဝိပဿ
နာဓူရနှစ်ပါး ကိုပွါး များ အောင်အား ထုတ် နေထိုင်ကြရမည်။

(2 May 1885)

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုကဆုန်လပြည့်ကျော်၄ရက်နေ့)

(နောင်ချိုသောင်း တင် စါစု)

1885
(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး အမိန့်ရှိသည်၊
နေပြည်တော်မှစ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့် ရွှေမြို့တော်
လေးပြင်ရှိတံဆိပ်တော်ရ၊ မရ၊ တိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ်တို့နှင့် နိုင်ငံတော်ရှိ ဂိုဏ်း
ချုပ်၊ ဂိုဏ်းအုပ်၊ ဂိုဏ်းထောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့

မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်ဆိုသည့်အရာသည် ပရိယတ္တိသာသနာတော်ဖြစ်
ထွန်းစည်ကားတိုးပွါးရှိမှ ပဋိပတ္တိကျင့်ဝတ်သိက္ခာပုဒ်များကို ကောင်းမွန်
ပြည့်စုံအောင်ကျင့်ဆောင်နိုင်ရာသည်၊ ပဋိပတ္တိသာသနာတော်ပြည့်စုံပွင့်လင်း
ကောင်းမွန်ရှိမှလည်း ပဋိဝေဒဟူသော မဂ်ဖိုလ်တရားတို့နှင့်ပြည့်စုံရာသည်
ဖြစ်သည်၊ ငါတို့သာသနာဒါယကာ မဟာဓမ္မရာဇာတရားမင်းမြတ်သည်လည်း သာ
သနာပြုမင်း ကောင်းမင်းမြတ်ဖြစ်တော်မူသည်နှင့်အညီသာသနာတော်သုံးပါး
ပွင့်လင်းစည်ကားတိုးတက်ခြင်းများကိုလွန်မင်းစွာ တောင့်တတော်မူသော
မနောပဏိဓိရှိတော်မူသည်နှင့်အညီ ရှေးရှေးသောသာသနာပြုမင်းကောင်း
မင်းမြတ်တို့ကဲ့သို့သာသနာတော်မြတ်ကိုပစ္စယါနုဂ္ဂဟ၊ ဓမ္မါနုဂ္ဂဟနှစ်ပါးတို့ဖြင့်ချီးမြှောက်
တော်မူ၍သာသနာတော်၏စင်ကြယ်သန့်ရှင်းထွန်းလင်း တောက်ပခြင်းအရှည်
တည်တန့်ခိုင်ခန့်စေခြင်းငှါသာသနာတော်ကိုဓမ္မစက် အာဏာစက်နှစ်ပါးတို့
ဖြင့်အားထုတ်ကြည့်ရှုပါမည့်အကြောင်း နှင့်မပြတ်နှိုးဆော်တောင်းပန်တော်
မူသည့်အရာလည်း ရှိသည်ဖြစ်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ရွှေမြို့တော်လေးပြင်ရှိတံဆိပ်တော်
ရ၊ မရ၊ တိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ်တို့နှင့်နိုင်ငံတော်ရှိဂိုဏ်းချုပ်၊ ဂိုဏ်းအုပ်၊ ဂိုဏ်း
ထောက်တို့မှာ မိမိတို့စောင့်ထိန်းကျင့်ဆောင်အားထုတ်သင့်သည့်ဥပဒေပါအ
ချက်များ နှင့်ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်တော်များကိုပြည့်စုံကောင်းမွန်ရှိအောင်
စောင့်ထိန်းကျင့်ဆောင်ကြ၍အုပ်ထိန်းကြည့်ရှုပါ၊ တိုက်တွင်းရှိရဟန်းသာမဏေ
(18 May) 1883
ဂိုဏ်းတွင်းရှိရဟန်းသာမဏေတို့ကို (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၅ ခု (နယုန်လဆန်း
၁၃ ရက်နေ့) တံဆိပ်တော်ရဆရာတော်တို့နှင့်စုံညီညှိနှိုင်း ဝိနည်းကျမ်းဂန်များ
နှင့်သင့်လျော်အောင်စောင့်ထိန်းကျင့်ဆောင်ရန် ဖေါက်ပြားချွတ်ယွင်းလွယ်
သည့်အရာများကိုပိုင်းခြားပေးအပ်ဆင့်ဆိုသည့် ၃၂ ချက်ဥပဒေ (သက္ကရာဇ်)
(4 September) 1884
၁၂၄၆ ခု (တော်သလင်းလပြည့်နေ့) ထပ်မံဆင့်ဆိုပေးအပ်သည့် ၉ ချက်ဥပဒေ

(19 July) 1885

ပါအချက်များ နှင့် (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခု (ဒုတိယ ဝါဆိုလဆန်း ၈ ရက် နေ့) ထပ်မံဆင့်ဆိုရန်ဥပဒေအရပ်ရပ်ဆင့်ဆိုရှိသည့်အမိန့်တော်ပါအချက်များကို ရွှေမြို့တော်လေးပြင်ရှိတံဆိပ်တော်ရ၊ မရ၊ တိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ်၊ နိုင်ငံတော်ရှိဂိုဏ်းချုပ်၊ ဂိုဏ်းအုပ်၊ ဂိုဏ်းထောက်တို့ကလစ်လပ်ကြွင်းကျန်မရှိစေရ၊ အထူးအားထုတ်စောင့်ထိန်းကျင့်ဆောင်ရှိအောင်တည်းတည်းကြပ်ကြပ်နှိုးဆော်ချီးပင့်တားမြစ်ဆင့်ဆိုကြရမည်၊ နောင်ဆင့်ဆိုသည်ကိုလေးစားမမူအပေါ့သုက္ကကြောင့်ကြမဲ့သာနေထိုင်၍အုပ်ထိန်းကြည့်ရှုပါ၊ တိုက်တာဂိုဏ်းအတွင်းများကတစုံတရာမှုခင်းဖြစ်ပွါးပေါ်ပေါက်ကြားသိရလျှင်ထင်ရှားအောင်အပြစ်စီရင်မည်။

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခု ဒုတိယ ဝါဆိုလဆန်း ၈ ရက် နေ့သုဓမ္မာစရပ်တော်တွင် (19 July 1885) တံဆိပ်တော်ရဆရာတော်တို့စုံညီသာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးထပ်မံဆင့်ဆိုတော်မူသည့်ရဟန်းသာမဏေတို့ကျင့်ဆောင်ရန်ဥပဒေ

၁၊ သာသနာတော်အတွင်းမှီတင်းနေထိုင်ကြသည့်ရဟန်းသာမဏေတို့မှာပရိယတ္တိသာသနာတော်ဖြစ်ထွန်းစည်ကားရှိမှပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓဟူသောသာသနာတော်နှစ်ပါးဖြစ်ထွန်းစည်ကားရာသည်ဖြစ်၍ပရိယတ္တိသာသနာတော်ဖြစ်ထွန်းစည်ကားတိုးတက်ရှိအောင်တံဆိပ်တော်ရ၊ မရ၊ တိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ်၊ ဆရာဖြစ်သူတို့ကအထူးအားထုတ်နှိုးဆော်ချီးပင့်ကျမ်းဂန်ပို့ချသင်ကြားဆောင်ရွက်ပြုလုပ်ကြစေရမည်။

၂၊ သာသနာတော်အတွင်းမှီတင်းနေထိုင်ကြသည့်ရဟန်းသာမဏေတို့မှာစာပေပို့ချသင်ကြားလေ့ကျက်ဆောင်ရွက်လေ့လာခြင်းမရှိလှည့်လည်သွားလာနေထိုင်ခြင်းအမှုများသည်သာသနာတော်စည်ပင်ပြန့်ပွါးမရှိ၄င်းရဟန်းသာမဏေတို့ကိုအတုလိုက်စားသာသနာတော်ဆုတ်ယုတ်ရာ ဒသါ အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်သည်၊ ၄င်းစာပေပို့ချသင်ကြားဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသည့်ရဟန်းသာမဏေတို့ကိုလက်ခံမွေးထားခြင်းမရှိစေရ၊ ကြပ်ကြပ်တည်းတည်းဆင့်ဆိုတားမြစ်ကြရမည်။

၃၊ သာသနာတော်အတွင်းနိဝင်မှီတင်းနေထိုင်ကြသည့်ရဟန်းသာမဏေတို့မှာမြတ်စွာဘုရားတားမြစ်တော်မူအပ်သောလူ့မှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့်အမှုများကိုရှေ့ဆောင်ပြုလုပ်ပြောဆိုခြင်း၊ ဂိုဏ်းချုပ်၊ ဂိုဏ်းအုပ်၊ ဂိုဏ်းထောက်တို့ကိုအ

တွင်း တော်လွှတ်တော်များ ကမြစ်တား စသွင်း ပေး ရန်တံဆိပ်ခတ်စက္ကူပေး
အပ် လျှောက်ထား ရှိသည့်ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ် တော်များ နှင့်သင့် လျော်သည့်အချက်
များ ပြင်သိက္ခာပုဒ်အကျင့်သီလညှိုး နွမ်း ဆန့်ကျင်ခြင်း အကြောင်း ဖြစ်သည့်အမှု
များ နှင့်စပ်၍အတွင်း တော်လွှတ်တော်ရုံး တော်များ သို့စသွင်း ပေး ပို့ခြင်း
အမှုများ သည်ရဟန်း တော်နှင့်မလျော် သောအရာဖြစ်သည်၊ မအပ်သောလူမှု
ကိစ္စများ ကို ရှေ့ဆောင်ပြုလုပ် ပြောဆိုခြင်း ၊ သိက္ခာပုဒ်သီလညှိုး နွမ်း ကြောင်း
ဖြစ်သည့်အကြောင်း များ နှင့်အတွင်း တော်လွှတ်တော်ရုံး တော်များ သို့စသွင်း
ပေး ပို့ခြင်း များ ကိုအပြုအလုပ်မရှိ စေနှင့်၊ တံဆိပ်ရတိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ် ဂိုဏ်း ချုပ်
ဂိုဏ်း အုပ်ဂိုဏ်း ထောက်တို့ကနိုင်နင်း အောင်တား မြစ်ကြရမည်။
၄၊ သာသနာ တော်အတွင်း ခိုဝင် နေထိုင်ကြသည့်ရဟန်း သာမဏေတို့မှာဘုရား
ရှင်ပညတ်မြစ်ပယ် တော်မူအပ် သောဒုတ်ထား စသောလက်နက်မျိုး ကိုစွဲ ဆောင်
ခြင်း ၊ အချင်း ချင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါး ခြင်း ၊ လူဒါယကာတို့နှင့်အခြင်း ဖြစ်ပွါး
ခြင်း ၊ လူတို့နှင့်အခြင်း ဖြစ်ပွါး ရာရဟန်း သာမဏေတို့ဝန်း ဝိုင်း ခြင်း အမှု
များ သည်ရဟန်း သာမဏေတို့၌သာရုပ္ပမဖြစ်၊ လူတို့သဒ္ဓါတရား ယုတ် လျော့ကဲ့ရဲ့
ပြစ်တင်ဘွယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ပစ်ပယ် တော်မူသည့်ဒုတ်ထား လက်နက်များ ကိုစွဲကိုင် ဆောင်
ယူသွား လာခြင်း ၊ အချင်ချင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါး ခြင်း ၊ လူဒါယကာတို့နှင့်အခြင်း
ဖြစ်ပွါး ခြင်း ၊ လူတို့နှင့်အခြင်း ဖြစ်ပွါး ရာရဟန်း သာမဏေတို့ဝန်း ဝိုင်းခြင်း
အမှုများ ကိုအပြုအလုပ်မရှိ စေနှင့်၊ နိုင်နင်း အောင်ဆင့်ဆိုတား မြစ်ကြရမည်။
၅၊ သာသနာ တော်အတွင်း ခိုဝင် နေထိုင်ကြသည့်ရဟန်း သာမဏေတို့မှာ ဂီလာန
စသော ပြောပလောက် သောအကြောင်း မရှိဘဲ နေလွဲ သောအခါကွမ်း စား ခြင်း ၊
ဆေး ဝါး ခြင်း ၊ အနိုး တံအနိုး လိပ် သောက်ရှု ခြင်း အမှုများ သည်သာရုပ္ပမရှိ၊ လူ
တို့သဒ္ဓါတရား ဆုတ်ယုတ်ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ရာ သောအကြောင်း ရှိသည်ဖြစ်သည်၊ နေလွဲ
သောကာလကွမ်း စား ခြင်း ၊ ဆေး ဝါး ခြင်း ၊ အနိုး တံအနိုး လိပ် သောက်ရှု
ခြင်း များ ကိုဂီလာနစသောအကြောင်း ကင်း လျက်အပြုအလုပ်မရှိ စေနှင့်၊ ကြည်
ရှောင်ရှိ အောင်တား မြစ်ဆင့်ဆိုကြရမည်။
၆၊ သာသနာ တော်အတွင်း မှီတင်း နေထိုင်ကြသည့်ရဟန်း သာမဏေတို့မှာ ဒါယကာ

ဒါယိကာမတို့နှင့်အဆွေခင်ပွန်း ချစ်ကြွမ်း ဝင်လိုခြင်း များ ကိုစွဲ၍သွားခြင်း ငှါ
ထိုက်သောအကြောင်း မရှိဘဲလူတို့အိမ်များ သို့ကူး သန်း သွား လာဝင်ထွက်အဆွေ
ခင်ပွန်း ချစ်ကြွမ်း ဖွဲ့ခြင်း အမှု၊ ညဥ့်အခါများ တွင်အိမ်သို့သွား လာဒါယကာဒါ
ယိကာမတို့နှင့်စကား ပြောဆိုပြုခြင်း အမှု၊ ညဥ့်အိပ်ခြင်း ငှါထိုက်သောအကြောင်း
မရှိဘဲလူတို့အိမ်တွင်ညဥ့်နေခြင်း အမှုများ သည်ရဟန်း သာမဏေတို့နှင့်မသင့်မ
လျော်သည့်အရာဖြစ်သည်၊ ၎င်း အမှုများ ကိုအမှုအလုပ်အကျင့်အကြံမရှိစေနှင့်၊
နိုင်နင်း အောင်ဆင့်ဆိုတား မြစ်ကြရမည်၊

1883
၇၊ သာသနာတော်အတွင်း မှီတင်း နေထိုင်ကြသည့်ရဟန်း သာမဏေတို့မှာ (သက္က
1884
ရာဇ်၁၂)၄၅ခု (၁၂၄၆ခု များ ကတံဆိပ်တော်ရဆရာတော်တို့နှင့်စုံညီ
ဝိနည်း ပညတ်ကျမ်း ဂန်များ နှင့်ညှိနှိုင်း ဝါရိတ္တသီလ၊ စာရိတ္တသီလ ပေါက်ပြား
ချွတ်ယွင်း တိမ်း ယိမ်း လွယ်သည့်အရာများ ကိုအား ထုတ်စောင့်ရှောက်ဖြည့်ကျင့်
ရန်သာသနာတော်တိုး တက်ဖြစ်ထွန်း စည်ကား ရှိအောင်ဥပဒေပညတ်ပိုင်း
1883
ခြား ထား သည်ဖြစ်သည်၊ (သက္ကရာဇ်၁၂)၄၅ခု (၁၂)၄၆ခု ဥပဒေ
1884
များ နှင့်(သက္ကရာဇ်၁၂)၄၇ခု ထပ်မံထည့်သွင်း ဆင့်ဆိုပိုင်း ခြား ထား အပ်
1885
သည့်ဥပဒေကျင့်ဝတ်သိက္ခာပုဒ်များ ကိုအပေါ့သုက္က ကြောင့်ကြမဲ့ပြု၍အနေအထိုင်မရှိ
စေနှင့်၊ တလတကြိမ်ဘတ်ကြား နာခံစေ၍အပိုင်း အခြား ထား အပ်သည့်ဥပဒေ
ဝိနည်း ပညတ်သိက္ခာပုဒ်များ ကိုအား ထုတ်စောင့်ရှောက် နေထိုင်ရှိ အောင်တံဆိပ်
ရ၊ မရ၊ တိုက်အုပ်၊ တိုက်ကြပ်၊ ဂိုဏ်း ချုပ်၊ ဂိုဏ်း အုပ်၊ ဂိုဏ်း ထောက်တို့ကတည်းတည်း
ကြပ်ကြပ်ကျင့်ဆောင်နိုး ဆော်ဆင့်ဆိုတား မြစ်ကြရမည်။

22 August 1885
သက္ကရာဇ်၁၂၄၇ခုဝါခေါင်လဆန်း ၁၂ရက်နေ့ရတနာပုံနေပြည်တော်
နန်း မြို့တော်ကြီး အတွင်း ရွှေလွှတ်တော် ရွှေစာပုံနှိပ်စက်ရုံ တော်တွင်စက်တင်ပုံ
နှိပ်သည်။

(သူရိယ ၊ တွဲ၁၆၊ မှတ်၁၁၊ ဇန်နဝါရီ၁၉၃၃၊ စာ၅၄ – ၆ပြန်ပုံနှိပ်)

ဦး ဂျူဝရှာ ကျောက်စိမ်း ကောက်ခံရန်ဦး ဂျူဝရှာ နေလူတို့ကိုသဃ မေမ ငွေ
တော်မခွဲမ တောင်း ၊ ကျောက်စိမ်း များ ကိုတူး ဘော်ဝယ်ယူ ရောင်း ချ၍အခွန်
တော် ငွေဆက်သွင်း သည်၊

မိုး ကောင်း မြို့ကြက် ပေါင် စေး အခွန် တော် ကောက်ခံရန်မိုး ကောင်း မြို့ဗန်း မော်
မြို့အတွင်း ထွက်ရှိသည့်ကြက် ပေါင် စေး များ ကိုသ ဘောတူ ဝယ်ယူ ရောင်း ချ၍အခွန် တော်
ငွေဆက်သွင်း သည်၊

ပတ္တမြား သုံး စို့ပွဲခွန်ကင်း ဈေး ကောက်ခံရန်မိုး ကုတ်ကျပ်ပြင်ကသည်း သုံး စို့ ကျေး
ရွာ များ မှသဃ မေမ ငွေ တော်မခွဲမ တောင်း ၊ ပတ္တမြား ကျောက် တော် များ ကို
တူး ဘော်ဝယ်ဟူ ရောင်း ချအခွန် တော် ငွေဆက်သွင်း သည်၊

ပတ္တမြား ကျောက်များ ကိုမိုး ကုတ်ကြပ်ပြင်ကသည်း သုံး စို့ ကျေး ရွာ များ က ဝယ်ယူ
ရွှေဘဝါး တော် အောက်တွင်ကုန်သည်တို့ ရောင်း ချရာအဘိုး ငွေ ၁၀၀ တန်လျှင်တံ
ဆိပ်ခွန်ထွက် ၅ပြား ကျ ကောက်ခံသည်၊ပတ္တမြား ကျောက် တော်ကို ရွှေမြို့ တော်က အောက်
မြို့ ကျေး ရွာ များ သို့ထုတ်ယူ ရောင်း ချရာအဘိုး ငွေ ၁၀၀ တန်လျှင် ရောင်း သူ ၅ပြား
ဝယ်သူ ၅ပြား ကျ ကောက်ခံ စေရန်၊

ပေါင်း ၁

ငှင်း ပတ္တမြား ခွန်ပါသုံး စို့ ကျေး ရွာ ရှိကင်း သို့ကျ ရောက်သည့်နွား ဝန်တင် ကောက်
ခံရန်ဆား ၊ ငါး ၊ ငါး ပိတင်နွား ၁လျှင် ၂ပဲ ကောက်ခံသည်၊ (လူ) ပခုံး ထမ်း ၁
လျှင် ငွေ ၁ကျ ကောက်ခံသည်၊

ပေါင်း ၁

ပတ္တမြား သုံး စို့ ကျေး ရွာ နယ်အတွင်း ဈေး များ မှ တောင်လမ်း ရှမ်း ပွဲတွင်ပါ
ဝင်သည့် တောင်တပြင် ဈေး နည်း ကောက်ခံရန်၊

ပေါင်း ၁

စုစု ပေါင်း ၃

ဗန်း မော်မြို့ ၁၂ ရပ် ကောက်ခံရန်ဗန်း မော်မြို့ ကောင်း တုံမြို့နယ် မြေအတွင်း ဆိုက်
ရောက်သည့်ကုန် များ အနက် ရွှေဘဝါး အောက်စုန်ဆင်း သည့် ဒေး ဝန်း ကုန် များပြင်
ဗန်း မော်မြို့ ကောင်း တုံမြို့များ တွင် ရောင်း ချသည့်ဆား ငါး ပိကုန်ချိပ်ကုန်တိုက်ကုန်

လုံး ရေချပ်ပြားမှာ ကုန်ချိန် ၁၀၀ လျှင် ၅ ပြား ကျ ကောက်ခံသည်၊
ဗန်း မော်မြို့ ကောင်း တုံမြို့ များ က တင် ဆောင်တက်သွား သည့် နွား ဝန်တင် ၁ လျှင် ၅။ကျ ကောက်ခံသည်၊ လင်ပန်း ကျကင်း ၊ တပင်ကင်း များ က ကုန်တင် ဆောင်တက်သွား သည့် နွား လား ဝန်တင် ၁ လျှင် ၅။ကျ၊ ကျောက်စိမ်း တင်နွား ဝန်တင် ၁ လျှင် ၂ ပြား ကျကင်း တွက် ကောက်ခံသည်၊
တာဦး ၊ မိုး ကိန်း ၊ နောင်အောင်၊ တာပတ်ကင်း များ သို့ဆိုက် ရောက်သည့် တရုပ်ပြည်ကျကုန်တင် လှေ ၁ လျှင် တကင်း ၂။ဝဲကျ အဆန်ပိန်း ကော ၁ လျှင် ၅။(အ)ဆန် လောင်း ၁ လျှင် ၁ ပြား တက်မရှည် ၁ လျှင် ၂ ပြား တုံး လှေ ၁ လျှင် ၃ ပြား တက် ထောင် ၁ လျှင် ၄ ပြား ကျကင်း တွက် ကောက်ခံသည်၊
ဗန်း မော်မြို့မိုး လဲ ချောင်း အညာ လေး မြို့က တင် ဆောင်တက်သွား သည့် နွား လား ဝန်တင် ၁ လျှင် ၁။ ကျောက်စိမ်း တင်နွား လား ဝန်တင် ၁ လျှင် ၄ ပြား ကျ ကောက်ခံသည်၊ တရုပ်ပြည်ကျကုန် များ ကို ရွှေမြို့ တော်ပို့စုန် မှော ၁ လျှင် အဖိုး တန် ငွေ ၁၀၀ လျှင် တံဆိပ်တွက် ၃။ တောင်း ခံ၍ မှော စာ ပေး အပ်သည်၊ ဗန်း မော်မြို့တွင် ရောင်း ချလျှင် ကုန်ဖိုး ငွေ ၁၀၀ တန်လျှင် ၅ ပြား ကျ ကောက်ခံသည်။

9 September 1885 – 8 October 1885

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု တော်သလင်း လအတွင်း ရတနာပုံ နေပြည် တော်နန်း မြို့တော်ကြီး အတွင်း ရွှေလွှတ် တော် ရှေ့ စာပုံ စက်ရုံ တော်ကြီး တွင် စက်တင်ပုံနှိပ်သည်။
(တိုး လှ စါစု၊ မောင်ဇနီယ၊ မြန်မာ့ ကျောက်စိမ်း ၊ ရန်ကုန်၊ အလက်ာ စါပေ၊ ၁၉၇၆ နှစ်ကြိမ်၊ စါ ၂၅၁-၄)

24 November 1885

မိစ္ဆာကုလား တို့ထိပါး ဝင်ရောက်လာသည်ကိုခုခံတိုက်ခိုက်ဘမ်းဆီး ဆက်သစေမည်
ဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်တို့ကိုဧရာဝတီကြောင်း မြို့ရွာများ သို့အသီးအသီး ခွဲဝေစေလွှတ်
ခွဲရပ်ရှိသည်မှာ. တိုက်ခိုက်လုပ်ကြံပုံအရေး အရာများ ကိုအား ရတော်မမူဖြစ်
၍ များ စွာသော ဗိုလ်ရဲမက်တော်အပေါင်း ခြံရံလျှက် ရွှေကြက်ယက်တောင်အောင်
မြေအရပ်သို့ကိုယ်တော်တိုင် ရွှေစက်တော်မြတ်ဖြန့်ချီတော်မူပြီး လျှင်မိစ္ဆာကုလား
တို့ကိုလက်ရသိမ်း ယူတော်မူမည်၊ ချီတက်ရပ်နေရှိသည့်ဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်တို့သိနှင့်စေ
24 November 1885
အောင်အမိန့်တော်ပြန်ဆိုစေ၊ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်
ကျော် ၃ ရက် နေ့ ၁ မောင်း အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်

ဧရာဝတီကြောင်း ဗိုလ်မှူး လှေသင်း အတွင်း ဝန်စလေမြို့စား နှင့်တပ်ဗိုလ်အ
ရာရှိရဲမက်တော်အမှုထမ်း တို့၊ မိစ္ဆာကုလား ရန်ကိုစွန့်စွန့်စား စား ထွက်လွတ်
မရှိရ အောင်ဘမ်း ဆီး သတ်ဖြတ်နှိပ်နင်း ကြရမည်၊ မည်သည့်တပ်ဗိုလ်အရာရှိအမှု
ထမ်း စွန့်စား ထမ်း ရွက်ပွဲလမ်း ရသည်ကိုလည်း ဗိုလ်မှူး ကမှတ်သား ၍တင်စေ၊
ပွဲလမ်း ရသူကို အောင်ဆုသူကောင်း ပြုတော်မူမည်၊ တပ်ဗိုလ်အရာရှိအမှုထမ်း တို့
ကိုစေ့နှံ့အောင်အမိန့်တော်ပြန်စေ။ (သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း
24 November 1885
လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ ၂ ချက်တီး ကျော် ၂ မောင်း အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်

မင်းကြီး ဘုရား မိစ္ဆာကုလား တို့ကိုလက်ရသိမ်း ယူစေရန်ဗိုလ်မှူး တပ်မှူး တို့ကို
ချီတက်ခွဲရပ်တိုက်ခိုက်စေသည်များ ကိုအား ရတော်မမူဖြစ်သည်၊ ကိုယ်တော်တိုင်
ရွှေစက်တော်မြတ်ဖြန့်ချီတော်မူ၍လက်ရသိမ်း ယူတော်မူမည်၊ ဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်
တို့သိနှင့်စေရန်အမိန့်တော်ပြန်ဆို ကြေးနန်း ရိုက်ကြား စေ၊ ဘုရား အမိန့်တော်
မြတ်အရ၊ ရွှေကြက်ယက်တောင်အောင်မြေအရပ်သို့ ရွှေစက်တော်မြတ်ဖြန့်ချီတော်
မူရန်အမိန့်တော်ကိုဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်တို့ထံ ကြေးနန်း နှင့်ရိုက်ကြား ပြန်ဆိုရှိပါသည်
24 November 1885
မင်းကြီး ဘုရား ။ (သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု) တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက်
နေ့ ၂ ချက်တီး ကျော် ၂ မောင်း အင်း ဝကိုရိုက်

အမိန့်တော်မြတ်နှင့် ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီး ကဗိုလ်မှူး လှေသင်း အတွင်း ဝန်
မင်း ထံ ပေး သည့်အစီရင်ခံစာ၊ မိစ္ဆာကုလား တို့ပုဂံ ညောင်ဦး တပ်တော်များ
ကကျွံ၍ကွမ်း ရွာဆိပ်ကမ်း သို့ရောက်ရှိသည်ကိုအသျှင်နှစ်ပါး ကျေး ဇူး တော်မြတ်ကို

24 November 1885

အထူးခံစားရသူမှန်သည့်အတိုင်း ဦကာ် ဝိရိယ ရှိသမျှအထူးအားထုတ်ထမ်းရွက်ပါမည့်အကြောင်း ဘုန်းတော်ကြီးလှ သေါဘုရားကိုယ်တိုင် တော်ချီတက်အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံကိုသိမ်းယူတော်မူမည်စီစဉ် ဆင့်ဆို ရှိသည်ဖြစ်ပါ၍ မိဿကုလားတို့အရေးမျှနှင့်ကိုယ်တော်တိုင်ချီတက်တော်မူသင့်သည်မဟုတ် သူကောင်းပြုခံမှူးကြီးမတ်ကြီးကျွန်တော်မျိုးတို့တာဝန်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန်မင်းခံ ဝန်တင်လျှောက်ရင်းနှင့်ညီ အောင်မဆုတ်မနစ်သင်းတို့မတိုးမတက်စေရသင်းတို့နိုင်ငံကိုသိ သိမ်းယူနိုင်အောင်လုံ့လထုတ်၍ထမ်းရွက်မှစားမည့်ဆဲဆဲထမင်းပွဲကိုသူတပါးမလု မယူပါစေရ၊ အထူးပွဲရအောင်ထမ်းဆောင်မည့်အကြောင်းကိုကြေးနန်းနှင့်မှါထားရမည်အမိန့်တော်မြတ်ရှိ သည်ဖြစ်ပါ၍ မိဿကုလားတို့မတိုးမတက်ရအောင်ကျိုးစားထမ်းရွက်ပါမည့်အကြောင်းစီတတ်သမျှ အကြောင်းအရါများကိုလည်းတင်လျှောက်ပါရအောင်အမီပွါယ်စကားပြန်ကြားပါမည့်အကြောင်း

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ ၂ ချက်တီးကျော် ၃ မောင်း အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်

အတွင်းဝန်မင်းများကဗိုလ်မှူး လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်းကိုပေးစာ၊ လှေသင်းစာရေးကြီးမှါ ရေကြောင်း၌ ၁ န ၅ နှင့်စပ်၍ဆင့်ဆိုစေခိုင်းရန်များပြားရှိ သေါကြောင့်သံတော်ဆင့်

24 November 1885

လက်နက်တိုက်ဝန်ကိုအမိန့်တော်မြတ်နှင့်ယနေ့ နေ့ ၂ ချက်တီးအချိန် စေလွှတ်တော်မူပါကြောင်း

22 November 1885

နတ်မီးလင်းကိုကသည်းအဏ္ဏပတ်မြင်းစီးလုံ့ဖွဲ ၁၀၀ နှင့်ယခုလပြည့်ကျော် ၁ ရက် နေ့ စေလွှတ်လိုက် သည်၊ ဂေါက်မဂေါက်ကိုပြန်ကြားပါမည့်အကြောင်း။

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြဉ့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ ၂ ချက်တီးကျော် ၃ မောင်း အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်။

အတွင်းဝန်မင်းများကဗိုလ်မှူး လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်းကိုပေးစာ၊ ပုခန်းကြီးမြို့ခရိုင်ဝန် ဂေါက်မဂေါက်ကိုမေးမြန်းရါယခုနေ့ပုခန်းကြီးခရိုင်ဝန်ဂေါက်၍ကွမ်းရွါသို့စုံသွားကြောင်း ပြန်ပြောကြားသိရပါသည်၊ သင်းတို့မိဿကုလားသင်္ဘောကွမ်းရွါတွင်ရှိသည်မှန်လျှင်ပုခန်းကြီးခရိုင် ဝန်ကွမ်းရွါသို့စုံဆင်းရန်မဟုတ်ဖြစ်၍ကွမ်းရွါတွင်မိဿကုလားသင်္ဘောရှိသည်မရှိသည်ကိုအမိန့်တော် မြတ်ခံသိအောင်ကြေးနန်းအမြန်ပြန်ကြား ပါမည့်အကြောင်း ။

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ ၃ ချက်တီး အချိန် မြင်း ခြံကိုရိုက်

ဗိုလ်မှူး လှေသင်းအတွင်းဝန်အလိုရှိရါအောင်ဆုပေးရန် ရွှေချိန် ၁၀၊ ရွှေခွက် ၂၄၀ များကိုရဲ

ညွန့် ငနိုင် ငသိအောင် ငအောင်တို့ကိုအပ်၍မြင်းနှင့်မရပ်မဆိုင်းအပို့လါစေသည်၊ နောက်ကိုလည်း ပေးချင်တိုင်းပေး၍ မကုန်နိုင်အောင် ငွေမျိုးကိုအဆက်မပြတ်ပို့လါစေမည်၊ ရဲဝံ့စွန့်စားအမှုထမ်း ရည်ရှိသူကိုမှတ်သား၍ အောင်ဆုသနားတော်မြတ်ခံစေရမည်၊

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်)၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၄ ချက်တီး ကျော် ၂ မောင်း မြင်းခြံကိုရိုက်

ဗိုလ်မှူး လှသင်းအတွင်းဝန်ချုပ်အုပ်တိုက်ခိုက်ထမ်းရွက်သည့်အရေးအရာများကို ရွှေနားတော် မြတ်ကြားသိတော်မူသောကြောင့်အလွန်အားရတော်မူသည်၊သည်အရေးပြီးလျှင်ပွဲကြီးရ၍ အောင် ဆုသူကောင်းပြုတော်မူမည်၊တပ်ဗိုလ်ရဲမက်တော်တို့နှင့်တက္ကကြိုးကြိုးပမ်းပမ်းထမ်းရွက်ကြရမည်၊

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၄ ချက်တီး ကျော် ၂ မောင်း မြင်းခြံကိုရိုက်

အတွင်းဝန်မင်းများက ဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန်မင်းကိုပေးစာ၊ဆိပ်ညံ့ရွာသို့ဆုတ်သွားသည့်သင်္ဘောများ သည်ရှေ့လွန်သင်္ဘောများနှင့်ကွဲပြားလျက်ရှိသည်ဖြစ်၍သင်းတို့အကြံယူရန်အကြောင်းရှိပါသည်၊ အောက်သို့ဆုတ်သွားသည့်သင်္ဘောများကမ်းသို့ကပ်၍လူများတင်ခဲ့လျှင်မတက်နိုင်အောင်ဗိုလ်မှူးအ တွင်းဝန်သဘောထားရန်သင့်သည်ထင်ပါကြောင်း၊ပုခန်းကြီးခရိုင်ဝန်မြို့ဝန်တို့ကိုလည်းလက်နက် လူအင်အားနှင့်အနောက်ဘက်ကမ်းသင့်ရာက စလူအထောက်ထား၍နှစ်ဘက်ညှပ်တိုက်ခိုက်ဘမ်းဆီးရန် သင့်သည်ထင်ပါကြောင်း

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၁ ချက်တီး အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်

အတွင်းဝန်မင်းများက ဗိုလ်မှူး လှသင်းအတွင်းဝန်မင်းကိုပေးစာ၊ယခုနေ့ မိန္ဒါကုလားတို့တက် လါ၊ဘုံးအမြောက်များ စွါပစ်ခတ်သည်ဖြစ်လျက်ရဲမက်တော်သားတို့တဦးတယောက်မျှ စိုးခန့်လှုပ်ရှား မရှိရဲဝံ့စွန့်စားညီညာကြိုး ပမ်းထမ်းရွက်ကြသောကြောင့် နန်းထိုးစီရင်ချုပ်အုပ်ကွပ်ကဲပုံစစ်ဗိုလ်မှူး လက္ခဏာနှင့်ညီညွတ်ကိုကြားသမျှမှူးတော်မတ်တော်တို့ကအံ့ဩရှိကြသည့်အတွင်းဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန် မင်း ကိုယ်ကတုပ် ပေါ်သို့တက်၍ဘုံးဆံသံဒလက်ကြားတွင်ထိးကလျက်ကွပ်ကဲကြောင်းထပ်မံကြားသိ ရပြန်သောကြောင့်ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ရါအလွန်အားရနှစ်သက်တော်မူပါကြောင်း၊ ဝန်ကြီးအတွင်း ဝန်မှစ၍ စော်ဘွါးမြို့စားမှူး တော်မတ်တော်အရာထမ်းအမှုထမ်းအပေါင်းတို့ကလည်း ဗိုလ်မှူးစစ် သူကြီးတို့အင်္ဂါလက္ခဏာနှင့်အညီသတ္တိဗျတ္တိနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသည့်အဖြစ်သိသာထင်ရှားလှပေ

သည်ဟု ရွှေနန်း တော်အလုံး အုံး အုံး ကြွက်ကြွက်ခြီး မွမ်း ထောပနာ ကောင်း ခြီး ပြော သောအသံဖြင့်လွှမ်း လျှက်ရှိပါကြောင်း

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန် ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၁ ချက်တီး ကျော် ၁ မောင်း အချိန်မြင်း ခြံကိုရိုက်

အတွင်း ဝန်မင်း များ က တောင်ခွင်ဝန်ကြီး မင်း ကိုအစီရင်ခံစာ၊ ယခု နေ့ နေ့ ၃ ချက်တီး ကျော်အချိန်သင်း တို့မိဿာကုလား သင်္ဘောဆယ်စင်း မြင်း ခြံသို့ဆန် တက်ဆိုက် ရောက်ဆိပ်ကမ်း တလျှောက်စွဲရပ်ချထား ရင်း တပ် တော်များ အနက် သပြေပင်ရွာတပ်ဦး တော်ကအ မြောက်နှင့်ပစ်ခပ်ရာသင်း တို့သင်္ဘောကလည်း အခိုး မှောင်ချလွှတ်မိုး ရွာသကဲ့သို့အသံမစဲပစ်ခတ် သော်လည်း ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန် ကိုယ်တိုင်ကထုပ် ပေါ်တွင်ထား ကွပ်ပြီး လျှင်သင်း တို့ပစ်ချက်များစွါ ရှိ မှထိ လေါက်မှန် လေါက် ပျက်စီး လောက်သည့်နေရာများ ကိုအစီအစဉ်ဂဏန်း မှတ်ခွဲ ဝေဆင့်ဆိုပစ်လွှတ်ရာ သင်း တို့ပစ်ခတ်သည့်ဘုံး အမြောက်များ သည်တစုံတယောက်ကိုမျှ ရှနမရှိ၊ သင်း တို့ သင်္ဘောများ အနက်ပဉ္စမနှစ်စင်း ကိုအမြောက်ထိမှန် ပေါက်သွား ဆုတ်ခွါထွက် ပြေး ဒုတိယသင်္ဘောတစင်း နှင့်သမ္ဗာန်ကိုထိမှန်ထပ်မံဆုတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်ထား ကွပ်မြဲကွပ်ကဲဆင့်ဆိုစီး နင်း ပစ်ခတ်ရာသင်္ဘောဆယ်စင်း အနက်အမြောက် ထိမှန်ကွဲ ပေါက်သည့်သင်္ဘောနှစ်စင်း မှာမြင်း ခြံအနောက်ဘက် သောင်စွန်း တွင် မှေး တင်ကပ်ထား ခဲ့၍ ရှေ့ကိုအမြန်သင်္ဘောနှစ်စင်း ဆန်တက်ထွက် ပြေး ခရီး တ တိုင် ကျော်ကွာတွင်ရပ် နေ ကြောင်း သင်္ဘော ခြောက်စင်း မှာမြင်း ခြံ အောက်ခ ရီး တတိုင် ကျော်ကွာဆိပ်ညံ့ရွာတွင်ရပ်နား ရှိ ကြောင်း ၊ သောင်တွင်ကပ်ထား သည့်သင်္ဘောနှစ်စင်း ကိုလည်း ပြင်ဆင်ဆဲအတွင်း တပ် တော်ကပင်ပစ်ခပ်ဆဲရှိ ကြောင်း ဂဲမက် တော်တို့မှာအထိအပါး မရှိ၊ သင်း တို့ကုလား သုံး ဆယ် ကျော် သေ ကြေပျက်စီး ရှိ ကြောင်း များ နှင့် ကြေး နန်း ရိုက်ကြား တင် လျှောက်ရှိသည့်အရအအမိန့် တော် မြွက်ခံရာအသျှင်နှစ်ပါး အလွန်အား ရ တော်မူသည်ဖြစ်ပါ၍ စာ ပါအ ကြောင်း အရာ များ ကိုဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်ပင်း မြို့စား မင်း ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်မြို့သစ်မြို့စား မင်း ဗိုလ်ချုပ် ရွှေဝင်း တော်မှူး မင်း တို့နှင့်တပ် ဗိုလ်အရာရှိဂဲမက် တော်အနှံ့အ ပြား သိပါစေမည့်အ ကြောင်း ဘုရား (သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုတန် ဆောင်မုန်း လ ပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၂ ချက်တီး အဝကိုရိုက်)

(24 November 1885)

အမိန့်တော်မြတ်နှင့်အတွင်းဝန်မင်းများက၊ ဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန်ပင်းမြို့စားမင်း၊ ဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန်မြို့သစ်မြို့စားမင်း ဗိုလ်ချုပ်ရွှေဝင်းတော်မှူးတို့ကို ပေးစာ၊

သင်းတို့မိန္တာကုလားသင်္ဘောဆန်တက်လာသည်ကိုမြင်းခြံတွင်စွဲရပ်သည့်တပ်တော်များကဗိုလ်မှူးအတွင်းဝန်ကိုယ်ထားကွပ်၍စီးနင်းပစ်ခပ်တိုက်ခိုက်သည်နှင့် သင်းတို့သင်္ဘောဆယ်စင်းအနက်အမြောက်ထိမှန်ပေါက်ကွဲသင်္ဘောလေးစင်းတွင် နှစ်စင်းမှာနောက်ကသင်္ဘောလေးစင်းနှင့်ပေါင်းစည်း၍မြင်းခြံအောက်သို့ဆုတ်ခွါထွက်ပြေးကြောင်း၊ နှစ်စင်းမှာမထွက်မသွားနိုင်သောင်တွင်ကပ်မှေးပစ်ထားခဲ့ကြောင်း၊ နှစ်စင်းမှာမြင်းခြံအထက်ခရီးတတိုင်ကျော်ခွါရှောက်ဆန်တက်ထွက်ပြေး၊ သင်းတို့သင်္ဘောကစင့်ကလျား၊ ကုလားသုံးဆယ်ကျော်သေကြေပျက်စီးကြောင်းနှင့်တင်လျှောက်ကြားသိတော်မူရသည်ဖြစ်၍ဗိုလ်မှူး သေ သင်းအတွင်းဝန်မှာသက်စွန့်ကြိုးပန်းရွတ်ရွတ်ချွန်ချွန်ရဲဝံ့စွာထမ်းရွက်ရှိသည်၊ သင်းတို့မိန္တာကုလားသင်္ဘောရှေ့ကိုလွန်၍ဆန်တက်နိုင်ခဲ့လျှင်စကိုင်းမြို့အဝမြို့ဗိုလ်မှူးဗိုလ်ချုပ်တို့ကပွဲကြီးပွဲကောင်းရအောင်အထူးအားထုတ်ထမ်းရွက်ရမည်အကြောင်းနှင့်ပြန်ဆိုမှာထား စေဘုရားအမိန့်တော်မြတ်အရထမ်းရွက်ခွင့်ရှိသည်များကိုဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်သဘောလက္ခဏာသတ္တိဗျတ္တိရှိသင့်သည်နှင့်အညီချီးမွမ်းအံ့ဩပြောပလောက်အောင်အထူးကြိုးပမ်းအားထုတ်ထမ်းရွက်ပါမည့်အကြောင်း

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ခုတန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော်၃ရက်နေ့ည၂ချက်တီး အဝကိုရိုက်

အတွင်းဝန်မင်းများကဗိုလ်မှူးပင်းအတွင်းဝန်မင်း၊ ဗိုလ်မှူးမြို့သစ်အတွင်းဝန်မင်းတို့ပေးစာ၊

အဝမြို့စကိုင်းမြစ်ရိုးဝဲယာလုပ်ဆောင်သည့်ကတုတ်များမှာမြစ်နှင့်တတာကွာနှစ်တာကွာများတွင်လုပ်ဆောင်စေလိုကြောင်းနှင့်ဗိုလ်မှူးလှေသင်းအတွင်းဝန်မင်းကြေးနန်းရိုက်ကြားရှိပါ၍သင်္ဘောရေလမ်းနှင့်ချင့်ချိန်ပြီးလျှင်တတာကွာနှစ်တာကွာများတွင်ကတုတ်လုပ်ဆောင်ပါမည့်အကြောင်း၊ လက်ရအုပ်ဘိုသင်္ဘောမှာတင်ဆောင်ရန်ငွန်းအိပ်အစားဂေါ်ဝိန်ဆိပ်ကမ်းသို့ဘွဲ့အိပ်လုံး

ရေ ၅၀၀လုပ်ဆောင်အသင့်ရှိသည်ဖြစ်၍ စေနိုင်း သင့်ရာ စေနိုင်း ပြီး ပြေလျှင်လက်ရအုပ်ဘိုသင်္ဘောကိုအမြန်ပြန်လာပါစေမည့်အကြောင်း

24 November 1885
(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၂ ချက်တီး အဝကိုရိုက် ပြောပြီး)

အမိန့်တော်မြတ်နှင့်အတွင်းဝန်များ ကဗိုလ်မှူး လှသင်း အတွင်းဝန်မင်း ကိုပေးစာ။

မိစ္ဆာကုလား တို့ကိုထွက်လွတ်မရှိစေရ။ ကြိုး ပန်း ထမ်း ရွက် အောင်ဗိုလ်မှူး လှသင်း အတွင်း ဝန်ကိုအထပ်ထပ်မှာထား စေ ဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ပါရသည်။ ယခု နေ့တက်လာသည့်သင်္ဘောများ ကိုဗိုလ်မှူး လှသင်း အတွင်း ဝန်မင်း လက်ကထွက်လွတ်မရှိရ အောင်အထူး အား ထုတ်တိုက်ခိုက်ဘမ်း ဆီး သတ်ဖြတ်သိမ်း ယူဆက်သပါမည့်အကြောင်း

24 November 1885
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့ည ၂ ချက်တီး ကျော် ၂ မောင်း မြင်း ခြံကိုရိုက်

လွှတ်တော်ကဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်ပင်း မြို့စား မင်း ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်မြို့သစ်မြို့စား မင်း တို့ကို ပေး မှာသည့်စာ။

တောင်ငူကြောင်း တောင်တွင်း ကြောင်း များ သို့ချီတက်ထမ်း ရွက်ရာပါအစုအမှုထမ်း ကိုယ်ရံသူကောင်း ထမ်း လူတို့အနက်အမှုတော်ကိုဦး လည်မသုန်ရွပ်ရွပ်ချွန်ချွန်သက်စွန့်ကြိုး ပန်း ကြည်း ရေမရှောင်အထူး ရဲဝံ့စွာထမ်း ရွက်နိုင်မည်သူတို့ကိုအမြန် ရွေး ကောက်၍ ရဲဘွဲ့စည်း စာရင်း ဆက်သွင်း တင်လျှောက်စေရမည့်အကြောင်း နှင့်ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်တို့ကိုပြန်ဆိုမှာထား စေဘုရား အမိန့်တော်မြတ်ကိုဦး ထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည်ဖြစ်၍ ဗိုလ်မှူး အတွင်း ဝန်မင်း တို့ကမှူး ကွပ်ချုပ်အုပ်ချီတက်ရာပါအစုအမှုထမ်း ကိုယ်ရံသူကောင်း ထမ်း လူတို့အနက်ရဲ ရွေး ကောက်ဘွဲ့စည်း ရန်လူတို့ကိုအမြန်ဘွဲ့ စည်း စာရင်း ဆက်သွင်း မည့်အကြောင်း ။

မင်း ကြီး ဘုရား ရင်း ရဲမြစ်ပိတ်လုပ်ငန်း ကိုအရေး နှင့်ချင့်ချိန်လျှင်ယခုနေ့ည လုပ်ငန်း ပြီး ပြေအောင်လက်စသိမ်း ၍ နိုင်လုံသည်ထက်နိုင်လုံအောင်ထပ်ဆင့်လုပ်ဆောင်လိုသည်များ ကိုဆက်လက်လုပ်ဆောင်မှုပစ်ဝန်လွတ်ကင်း သင့်လျှော်မည်ဖြစ်

ပါ၍လုပ်ဆောင်ရန်ရှိသည်များ ကိုယခုနေ့ညပြီး ပြေအောင်အပြင်း နှိုး ဆော်ကြီး ကြပ်လုပ်ဆောင်ပါမင်း ကြီး ဘုရား

24 November 1885

(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၃ရက် နေ့ည ၃ချက်တီး ကျော် ၂မောင်း ခန့်ပြီး

အတွင်း တော်ကဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး ကိုဆင့်ဆိုသည့်စာ၊

အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်တို့အလို ရှိသည့်အခွင့်(အရေး)ကုန် ပြောဆိုမည့်စကား များ ကို ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း ကို မေး မြန်း ၍ စာပြန် ကြေး နန်း နှင့် လျှောက်ထား လိုက်ရမည်၊ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း ကိုလည်း သင်္ဘော ဆိုက်လျှင်ဆိုက်ခြင်း အတွင်း တော်သို့အမြန်ဝင်ပါ လျှောက်ထား ရမည်။

(မျိုး ကြည့်၊ပု၊ ၁၀၀၇.၀၊ ကြေး နန်း စါလက်ခံများ)

အဝန်မြို့ယင်းရဲကျောက်ဆောင်စခန်းရှိဘောင်ခွင်မြို့စား ဝန်ကြီးက လွှတ်တော်ဝန်ကြီးများထံရိုက်ကြားသော ကြေးနန်းလက်ခံ။

မင်းကြီးထွိုဘုရား။ ။ယင်းရဲရေကြောင်းပိတ်ဆို့သည်မှာ၊ သင်္ဘော သွားလာမြဲ ရေလမ်းများတွင်၊ သင်္ဘောသမ္ဗန် လှေများကို ဖေါက်မြှုပ်ပြီးမြေရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းမွန်နိုင်ခန့်ရှိပါသည်။ယင်းရဲကဆင်း သည့်ကျောက်ဆောင်ကျောက်ငုတ်အပေါ်တွင်။ အထက်မဆို့မပိတ်မှီ ရေ ၂-၅ နှစ်တောင်နှစ်မိုက်။ ၃ သုံးတောင် ၃-၅ သုံးတောင်နှစ် မိုက်ခန့်မျှသာရှိပါသည်။ ယခုမှပိတ်ဆို့သည့်ဌာနက ရေလျှော့၍ လာ သည်တကြောင်း။ ဧရာဝတီမြစ်ရေသည်ထိုးတက်သည် တကြောင်း၊ စမုန်ပန်းလောင်များက ရေအများကျသည့် တကြောင်းများကြောင့်။ ၅ ငါးတောင်၊ ၅ ၅ ငါးတောင်နှစ်မိုက် ၆ ခြောက်တောင်။ ၆-၅ ခြောက်တောင်နှစ်မိုက်။ ၇ ခုနစ်တောင်ခန့်ရှိသည်များကို၊ ထပ်ပံပိတ် ဆို့ရမည်ဖြစ်လျှင်။ သင်္ဘောသမ္ဗန်အပျက်အဟောင်းများကို၊ကျောက် ထုး သံကြိုးများနှင့် ပေးပို့ရရှိပါလျှင် အမြန် ပိတ်ဆို့ နိုင်ပါမည် မင်းကြီးတို့ဘုရား။

26 November I885

၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၅ ရက်နေ့နေ့သုံးချက် တီးကျော် ၅ မောင်းရောက်။

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ ပဉ္စမပိုင်း၊ ၁၉၇၃၊ ၈၁ ၇၆

ကျောက်မြောင်းအတွင်း ဝန်ဝက်မစွတ်ဝန် ထောက်တို့ လျှောက်ပါသည်ဘုရား ယခုအရေး မှာအင်္ဂလိပ်အစိုး ရမင်း တို့ ပြောဆိုချက်အတွက်အသံ ပေး သည့်စာ များ ထောက်လျှင်နိုင်ငံ တော်အ ခြေမပျက်စါချုပ်အသစ်ချုပ်ဆိုမှ ကောင်း မည် သဘောရှိပါ၍ အင်္ဂလိပ်အစိုး ရမင်း တို့သဘော များ ကို ရွှေမြို့တော် ရောက် သည့်တိုင်တစုံတရာခုခံပစ်ခတ်မရှိ ကောင်း မွန်စွာဝင် ရောက် စေ၍ ရွှေမြို့ တော်သို့ ရောက်ကာလမှ ပြောခွင့်ရှိသမျှ ပြောဆိုရလျှင်သင့်မည်ထင်ပါကြောင်း (ဘုရား)

27 November 1885

သက္ကရာဇ်၁၂၄၇ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက် နေ့အဝမှလွှတ်တော်သို့ လျှောက်ထား သည့် ကြေးနန်း

(<u>ကုန်း</u> ။ တ။ ၁၉၆၇။ စါ၇၂၀)

အဝခံမြို့စစ်ကိုင်းခံမြို့သ ပြေတန်း ခံမြို့တပ်မှူး တို့၊ လက်နက်ကိုချ၍ စစ် ကိုလည်း ရုပ်သိမ်း လိုက်ရမည်

27 November 1885

သက္ကရာဇ်၁၂၄၇ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက် နေ့လွှတ် တော် ကဆင့် သော ကြေး နန်း

(<u>ကုန်း</u> ။ တ။ ၁၉၆၇။ စါ၇၂၁)

အတွင်း တော်ကဆိပ် စောင့်မြို့စာရေး ကိုဆင့်ဆိုသည့်စာ၊ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်တို့ အလိုရှိသည့်အခွင့်ဝန် တော်ကုန် ပြောဆိုမည့်စကားများ ကို ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း ကို မေးမြန်း၍အမြန် ကြေးနန်း နှင့် လျှောက်ထားလိုက်ရမည်၊ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း ကိုလည်း သင်္ဘောဆိုက်လျှင်ဆိုက်ခြင်း အတွင်း တော်သို့အမြန်ဝင်လာ လျှောက်ထား ရမည်၊ တံခါး ဗိုလ်ဘုရား ၊ ရှင်စောပု၊ ယုနန်၊ ရန်ကင်း တောင်သင်္ဘောသုံး စင်း ကမ်း သို့ကပ်ပါကြောင်း ၊ ကျန်သင်္ဘော များ က ရေလယ်သို့ ကျောက်ချနေပါကြောင်း ၊ အလံဖြူသင်္ဘောမှာအထက်သို့ဆန်တက် သွား ပါကြောင်း ဘုရား

ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး အသည်စာရေး တို့၊ ဘုရား တော်သလင်း လ လှေပွဲတုန်း ကလာသည့်စစ်ဗိုလ်ကွယ်ရီတို့ကိုသူ့မူဝံသင်္ဘောပေါ်တွင်မြင်ပါကြောင်း ပြောဆိုရှိ ၍အမှန်သိရန်သင်္ဘောပေါ်သွား ရောက်မေးမြန်း ရာမပါကြောင်း ကို ပြော ဆိုသည်ဘုရား

လက်ရသင်္ဘောမှာကုလား တို့ကအလံစိုက်ပါကြောင်း ကုန်း ကြောင်း ကအတွင်း ဝန် မင်း ထံမြင်း နှင့် ဂေါဝိန်တံခါး ဗိုလ်ငရိုး ကို စေလွှတ်ဆဲရှိပါကြောင်း ဘုရား

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၀၇၀)

ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး ဘုရား ၊ ကျောက်မြောင်း အတွင်းဝန်မင်း ရူဝံ သင်္ဘောပေါ်မှာပါသည်ဆို၍သမ္ဗာန်နှင့် ရေလယ်သို့သွား၍ကပ္ပိတန်တို့ကို မေး ရာ မပါဘူး ပြော၍ ငှင်း ပြင်သင်္ဘောများ ကို မေး၍လည်း မပါဘူး ပြောဆိုပါကြောင်း ဘုရား

ဩတိုက်သံဆင့်ငကျော်အေး ကအရှင်ရွှေတိုက်အတွင်းဝန်မင်း ထံ လျှောက်ဆင့်ဆိုတော်မူချက်အတိုင်း ကျောက်မြောင်း အတွင်းဝန်မင်း နှင့် တွေ့အောင် ရေလယ်တွင် ကျောက်စွဲရပ်ရှိစဉ်သင်္ဘောဆိပ်ကမ်း တွင်ဆိုက်ကပ်ရှိသည့်သင်္ဘောများ ကိုသမ္ဗာန်နှင့်လှည့်လည် မေး မြန်း ရာ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း မပါပြောဆိုပါကြောင်း အထက်သို့အရောက်တက်မြစ်ကြောင်း ကဆန်တက်သည့်တိုက်သင်္ဘောတွင်ပါမည်မပါမည်မသိပါကြောင်း ကျွန်တော်မျိုး သည်အတွင်း ဝန်မင်း နှင့်မတွေ့သော ကြောင့်ပြန်လာပါကြောင်း

အသည်စာရေး ငတာဘုရား ဆင့်ဆိုတော်မူချက်အတိုင်း ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း နှင့် တွေ့ဘောင် ရေလယ်တွင် ကျောက်စွဲရပ်ရှိသည့်သင်္ဘောဆိပ်တွင်ဆိုက်ကပ်ရှိသည့်သင်္ဘောများ ကိုသမ္ဗာန်နှင့်လှည့်လည် မေး မြန်း ရာ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မပါကြောင်း ပြောဆိုပါကြောင်း အထက်သို့အရောက်ဆန်တက်သည့်တိုက်သင်္ဘောတွင်ပါမည်မပါမည်ကိုမသိပါကြောင်း ကျွန်တော်မျိုး လည်း အတွင်း ဝန်မင်း ရှာမတွေ့သော ကြောင့်ပြန်လာပါကြောင်း

အတွင်း ဝန်များ ကအသည်စာရေး ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး တို့ကိုဆင့်ဆိုသည့်စာ၊ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်မင်း ကုလား သင်္ဘောများ တွင်ပါရန်တဦး ခတ်လှေတော်နှင့်ဆန်တက်လာ၍ နောက်ကျရစ်မည်ထင်၍ လှေနှင့်ဖြစ်စေကုန်း ကြောင်း ဖြစ်စေ အောက်သို့စုန်၍အမြန်လိုက်သွား ရာ တွေ့လိမ့်မည်ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး ဘုရား ၊ ဆိုက်ရောက်ရှိသည့်သင်္ဘောများ တွင်အတွင်း ဝန်မင်း ပါမပါကို မေး မြန်း ရာအမှန်မပြောကြပါကြောင်း ၊ ပါလျှင်လည်း ပါသည့်သင်္ဘောဦး ကအတွင်း ဝန်မင်း မတ်ရပ်ပြသမြင်ရန်အကြောင်း ရှိပါသည်ဘုရား

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၀၇၀)

ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး အသည်စာရေး တို့ဘုရား ။ ယခုဆိုက်သည့်သင်္ဘောများ
တွင်အလံဖြူတစင်း မှမပါအနီချည်း မြင်ပါသည်၊ ရောက်လာသဲသင်္ဘောများ (အ
ပြင်ထပ်၍) ရောက်ပါမည်၊ ဓူဝံသင်္ဘောမှာအတွင်း ဝန်မင်း ပါသည်၊ ကပြား
ကပ္ပိတန်တို့ ပြောဆိုကြသည့်အရ ဓူဝံသင်္ဘောကပ္ပိတန်ကိုအသေအချာမေး ရာမပါ
ပြောဆိုပါကြောင်း ဘုရား

အသည်စာရေး ဘုရား ။ ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး နှင့်အတူကပ္ပိတန်ကိုမေး ရာ
သင်္ဘောကြီး ငယ် ၃၅ စင်း ပါသည် ပြောဆိုပါကြောင်း ။ ယခုသင်္ဘော ၂၀ ကျော်ဆန်
တက်ဆိုက် ရောက်ပါကြောင်း ။ အကြောင်းကြား အတွင်း ဝန်မင်း ခတ်လှေတော်
များ နှင့်ဆန်တက်မည်ထင်သည်ကို ထောက်ရမည်၊ အတွင်း ဝန်မင်း များ ကဆင့်ဆို
သည့်အတိုင်း ဂေါဝိန်တံခါး ဗိုလ်ကိုမြင်း နှင့်ဆင့်ဆို ထောက်လှမ်း ဆဲပါဘုရား ။ လွှတ်
တော်

(မျှိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၀၈၀)

ဆိပ်စောင့်မြို့စာရေး အသည်စာရေး တို့ဘုရား ။ မူဝံခေါ်သင်္ဘော မြောက်
ဆူခါဆိပ်တွင်ကပ်။ တက်ရောက်မေး ရာ ကျောက်မြောင်း အတွင်း ဝန်ဝက်မစ္စတ်
ဝန်ထောက်တို့အမရပူရမြို့ကတက်သွား သည်စာတိုက်ကလျှောကီတွင်စကား ပြန်တဦး
က ပြောဆိုပါကြောင်း ။ ယခုသင်္ဘောကစစ်ဘာရီများ ကုန်း သို့တက်၍လူ ရေး ပြ
ခြင်း သေနတ်ရေး ပြလျက်တီး မှုတ် နေထိုင်ရှိပါသည်။ လူ၂၀လောက်စစ်ဘာရီ
ဂေါ်ဝိန်တံခါး ကအ ရှေ့သို့တက်သွား ။ အထက်ဆန်သွိုးဆို သည့်သင်္ဘောလည်း မရွေး
ဘုရား သို့ဆန်တက်ပါကြောင်း ဘုရား

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုတန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၇ ရက်နေ့) (28 November 1885)

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၀၈၀၊ <u>ကုန်း</u> ၊ တ၊ ၁၉၆၈၊ စါ ၇၂၁)

29 November 1885
(သက္ကရာဇ်) ၁၂၄၇ ခု တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၈ ရက် နေ့ အင်္ဂလိပ်အရေး ပိုင်မင်းကြီး သို့အပ်သည့်စာရင်း

ရွှေသား ကျောက်စီဟင်္သာကွမ်းအုပ် တော်ကြီး	၁
ခရား တော်စုံပါ ကျောက်စီကွမ်းအစ်	၁
ရွှေသား ကလပ်တင် ကျောက်စီကွမ်းအစ်	၁
စိန်စီ ထွေးခံငယ်	၁
သောက်ရေတင် စိန်စီကလပ်	၁
အခံမပါ ကျောက်စီကွမ်းအစ်	၁
ရွှေသား ကျောက်စီပတိုင်း ပွင့်ထွေးခံ	၁
ရာမလက်သွိုး တပ် ရွှေသား ကျောက်စီကွမ်းအစ်	၁
ရွှေသား သောက်ရေတင် ကျောက်စီကန်တော့ပါ	၁
ကျောက်စီ သောက်ရေတကောင်းအိုး	၁
ရွှေသား ပန်း ပြောက်ထု ထွေးခံ	၁
ရွှေသား ကျောက်စီကလပ်ငယ်	၁
ပေါင်း	၁၂
စိန်နားတောင်း တော်ရုံစုံ	၆
စိန်ရုံ ကျောက်နီတင်နားတောင်း ရုံစုံ	၃
စိန်ရုံမြထိပ်နားတောင်း ရုံစုံ	၃
နီလာတင်လက်စွပ် တော်ကြီး	၁
စိန်စီကြိုး	၁
စိန်စီရုပ်ပျံတာ ဝမ်းဘဲဥငယ်	၁
ကျောက်စိမ်း နားတောင်း ရုံစုံ	၇
ပြစင်း ကျောက်စိမ်း ထည့်သေတ္တာငယ်	၁
မှန်စည်ပတ္တမြား ကျောက်စီလက်စွပ်တော်	၇
(ဗိန်) လည်ကပ်	၁
စိန်ခါးကြိုး	၁

မှန်စည်မြ၊ နံလ ၁၊ ကြောင်လက်စွပ် ၆

စိန်လက်စွပ်ကြီး ငယ် ၅

မြလက်စွပ်ကြီး ၆

ပုလဲစစ်လုံး ရေ ၃

စိန်မှန်ဝိုင်း ၂

(မျိုး ကြည့်၊ ပု၊ ၁၀ဂ၀၊ ကုန်း ၊ တ၊ ၁၉၆၇၊ စါ၇၂၄-၅)

ဘုန်း တော်အလွန်ကြီး မြတ် တော်မူလှ သော ရေ မြေအသျှင်ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း သခင် ဆင်ဖြူများ ရှင်လက်နက်စကြာသခင်ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်ဘဝရှင်မင်း တရား ကြီး ဘုရား သား တော်မက္ခယာမြို့စား မင်း သား ၊ သား တော်ထိပ်တင် စော ရန်နိုင်မင်း ၊ ညီ တော်ထိပ်တင် စောရန်တိုင်မင်း အရှင်နှစ်ပါး အမိန့် တော် ရှိသည်။ သိမ်ကုန်း သူကြီး ငစံမင်း ၊ ဘော်ရွာသူကြီး ငကပ်၊ တောင်ပလုသူကြီး ငကျော်၊ ဦး တည်ကုန်သူကြီး ငကံတို့၊ မိဿာကုလား လူမျိုး ခြား တရား မသိဒိဋ္ဌိ တို့သည်တိုက်ခိုက် ဖျက်ဆီး မြို့ ကျေး ရွာ များ ကိုသိမ်း ယူ ဖျက်ဖြား ပြည်သူဆင်း ရဲသား မဟာ ဆွေ တော်မျိုး တော်သာသနာ တော်များ ကိုညှင်း ပန်း နှိပ်စက်ညှိုးနွမ်း မ ချမ်း သာ ရှိကြရ သော ကြောင့်ပြည်သူဆင်း ရဲသား မဟာ ဆွေ တော်မျိုး တော်သာ သနာ တော်များ ညှိုး နွမ်း မရှိ စေရ၊ စည်ပင်ပြန့်ပွား အရှည် ကောင်း မွန် နေ ထိုင်နိုင် အောင်အလွန်ချမ်း သာ စေချင်သည်မ နောရင်း ရည်သန် တော်မူ၍ မ ဆုတ်မနစ်အား သစ်စိတ်စိုက်လူလက်နက်ဘွဲ့စည်း ရာအဝမြို့နယ်၊ ရွှေပြည်ရန် အောင် နယ်၊ တရုပ်မြို့နယ်၊ ကိုး ခရိုင်နယ် မြေ များ ကဗုဒ္ဓဘါသါ သာသနာ တော်ကိုကြည် ညိုကိုး ကွယ်ရင်း ရှိကြသည့်အတိုင်း စိတ်ပါကိုယ် ရော ကဝမ်း မြောက်ဝမ်း သာဗိုလ် ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်သစ္စာ တော်မြတ်ခံ သောက်လိုက်ပါထမ်း ရွက်၊ ထူလက်နက် ၁၀၀၀၀ ကျော်ရရှိသည်နှင့် ကောင်း မြတ် သော မင်္ဂလာအခါနေ့ရက်များ ကို မန္တလေး ရွှေမြို့ တော် ရောက်ချီတက် တော်မူမည်၊အသီး အသီး ဗိုလ်အရာ ရှိတို့ကို ဌာန ဝေပုံခွဲ ဝေ ပေး အပ်ရုံထား ရှိ နေသည့်အတွင်း ငဘရှိန်း သံ တော်ဦး တင် ချက်အရအထက်ခန့်အပ်သူ ကောင်း ပြု တော်မူသည့်ရာထူး ထက် မောင်မင်း တို့ကို အထူး သူ ကောင်း ပြု တော်မူမည်ဖြစ်၍ဘွဲ့စည်း ရရှိသည့်လူလက်နက်များ နှင့်တပ် မ တော်ရှိရာ ရွှေစက် အောက်အလျှင်အမြန်လာ ရောက်ကြ စေ။ (1 January 1886)

(သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုနတ် တော်လပြည့် ကျော် ၁၁ ရက် ၆ နေ့ မက္ခရာမြို့စား မင်း သား သား တော်ထိပ်တင် စောရန်နိုင်၊ ထိပ်တင် စောရန်တိုင်အရှင် နှစ်ပါး အမိန့် တော်)

(ယုဒသန်မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓါန်၊ ၁၉၆၆ ပြန်ပုံနှိပ်၊ မှတ်စု ၉၇၊ စာ ၁၀၈၃-၄)

ခရစ် ၁၈၉၈ ဇူလိုင်လ ၂၅
မြန်မာ ၁၂၆၀ ဝါခေါင်လဆန်း ၈

အိန္ဒိယဘုရင်ခံမင်းထံ သွင်းရန်

ဇူလ(၁၆)ရက်နေ့ရတနာ ဂိရိမြို့ဝန်မင်းကြီးကပုလိတိကထန်အပ်၍ပေး ရိုင်သာစာအရေးဌာနအိုကြီးရုံကိုငွေ (၅၅၀၀)ပေးရသည်အတွက်။ ကျွန်ုပ် လွှတ်ပြောင်ကျွန်ုပ်ပိုင်ထိုက်သောပြစ်ဒဏ်ဟူသမျှကိုဘုရင်ဖကာရီမင်မြတ် ကပါတော်ဖြစ်စေရမည်ပါကြောင်းအချက်မှာ။ ၁။

နောင်မိဘုရားခေါင်ကြီး။ ညင်မတော်သို့တော်တို့၏အလွန်ဖော်ခဲရင်ရန်အ မှန်ဖြစ်ပါ၍မှုနှင့်စာကိုသွင်ရကြောင်း။ ကျွန်ုပ်၍ပင္မအိန္ဒိယကိုလာရင် ကာလစိန်ကျော်၍ဆွေအထည်များစွာပါရှိသည်မှာအမှန်ဖြစ်ကြောင်းနော် ၁၂ နှစ်တိုင်တိုင်းကျွန်ုပ်တို့ဝတ်ဆင်းရန်အဝတ်အသုံးအဆောင်အရပ်ဖ ရိပ်တွက်ရောင်ချစာသုံးရသည်အတွင်ပျစွည်များကုံကျရှိပါ၏မှု အင်္ဂလိပ်မင်ကထော်ပန်သေါင်းငွေတာလ၃၀၀၀၂နှင်သာဒိပ်ဖြာဝေဘန်၍ နေထိုင်ရကြောင်း။ ၁ ။၂။

ငှင်ငွေမှာအဝတ်အတွက်မလော်မပြေဖြစ်၍မြားစွာညိုညင်ကျရပါ ကြောင်းကျွန်ုပ်တို့အဝတ်မှာလည်းပိုကာတိုဖါပြဲမြားကိုသာနေ့ဖင် ဝတ်ဆင်ရသည်တကြောင်းမိဘုရားသို့တော်တို့၏အတွက်တွက်ဝတ် ဆင်ရန်မလော်မပြေဖြစ်ပါ၍ဘုရင်ခံမင်းသပေါ်ရှိသလော်ကိုတိုတက်တော် ပန်ပါမည်အကြောင်း။ ၁။ ၂။ ၃။

မှုစာတွင်။ ၂ ။မှတ်အချက်အရကျွန်ုပ်တို့ပါသာမင်ဂလာတရား ၃၈ပါး အဝင်တပါ။ ပုတ္တဒါရသင်္ဂဟော။ မာ၍ဂျော်ကျာတို့၏အပေါ်ဒြ၍သား မ ယားအတွက်နေ့ဝင်ရေကိုမျှော်တော်မြဲဖြစ်ပါ၍။ မှာဘုရင်ခံမင်းဆင့်

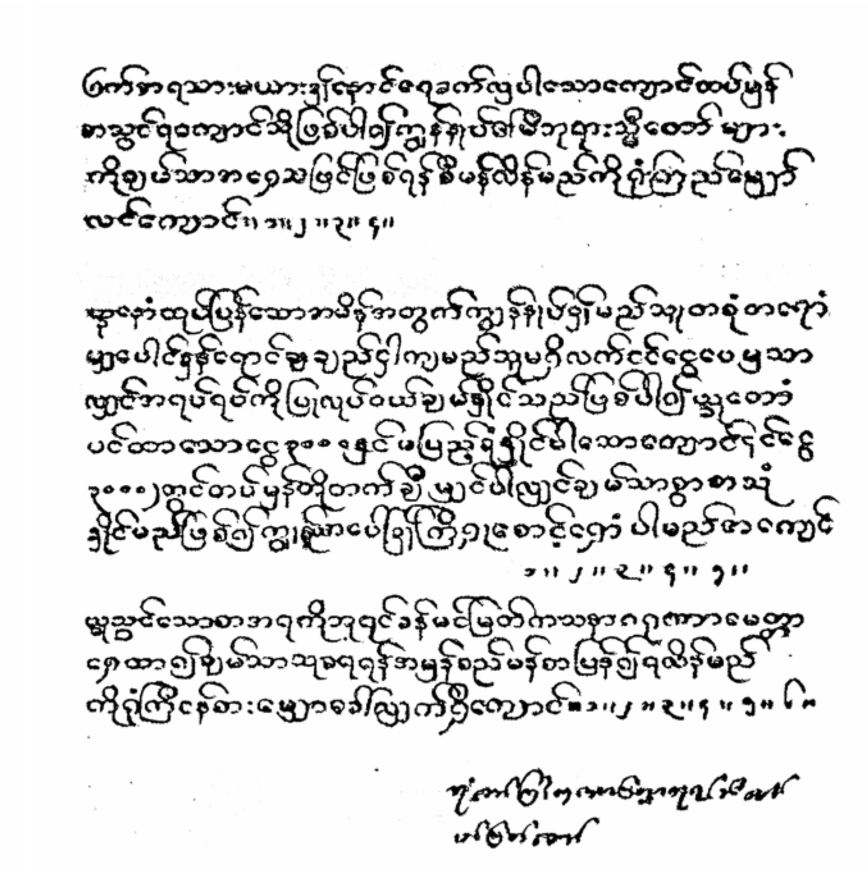

"Thibaw's Memorial in Burmese", Desai, W.S., Deposed King, Bombay, Bharatiya Vidya Bhavan, I967, Plate facing p.57 and Appendix XXIII English translation pp.I46-I47

19 April 1909

DOṄ: RUP

MRANMĀ NUIṄ ṄAṀ

TAṀCHIP TOAU

AMIN, TOAU

Apā:toaumrai Atwaṅ:wan Balin: thwak prī phrac R Atuiṅpaṅtoau Khaṁ Atwaṅ:wan Caṁ Rhwe kui Braituik Toau N Apā:toaumrai Atwaṅ:wan aphrac phraṅ, amhutoau kui tham: rwak ne thuiṅ ce

(Sd) Toau Krī:

H.M. KING OF BURMA KING THIBAW*

RATANAGIRI

Sakkarāj 1271 khu Kachuṁ lachan:

I rak ne, mhat saṅ, Amintoau

*King Thibaw (1 January 1859-16 December 1916) Sim: Moṅ, Apā:toaumrai Atwaṅ:wan Ū: Caṁ Rhwe Mhattam: ara Gīriratana Choṅ:pā: Mahā (Sīpomaṅ: tarā: Atwaṅ:re:myā:), Rankun, Jalap Pan: Cāpe, 1969 Pran puṁnhip